

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

«ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ – ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»

ΧΡΗΣΤΟΣ Α. ΠΑΛΛΗΣ
ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ ΔΙΔΑΚΤΩΡ

Αθήνα 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	7
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	8
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ.....	11
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	14
1.1 Η δομή της έρευνας	14
1.2 Το ερευνώμενο ζήτημα.....	15
1.3 Μεθοδολογία Προσέγγισης του Ερευνητικού Αντικειμένου	16
2. Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ - ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	20
2.1 Γενικά	20
2.2 Διοικητικό πλαίσιο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στις χώρες της Ε.Ε.....	23
2.2.1 Συγκριτική Ανάλυση του Διοικητικού Πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στις Χώρες της Ε.Ε	23
2.2.2 Μητροπολιτική Διακυβέρνηση στην Ευρώπη.....	32
2.2.3 Οι Μεταρρυθμιστικές Τάσεις στις Ευρωπαϊκές Χώρες.....	35
2.3 Το Οικονομικό Πλαίσιο των ΟΤΑ στις Χώρες της Ε.Ε	41
2.3.1 Οι Οικονομικοί Πόροι των ΟΤΑ	41
2.3.2 Φορολογικά Έσοδα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	41
2.3.2.1 Αυστρία	43
2.3.2.2 Βέλγιο	44
2.3.2.3 Δανία	44
2.3.2.4 Φινλανδία	45
2.3.2.5 Γαλλία	45
2.3.2.6 Γερμανία	46
2.3.2.7 Ιταλία	46
2.3.2.8 Ιρλανδία	47
2.3.2.9 Λουξεμβούργο	47
2.3.2.10 Ολλανδία	48
2.3.2.11 Πορτογαλία.....	48
2.3.2.12 Ισπανία	49
2.3.2.13 Σουηδία.....	50
2.3.2.14 Μ. Βρετανία	50
2.3.3 Συμπεράσματα	50
3. ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	56

3.1 Ο Ρόλος και η Σημασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	56
3.1.1 Η Εξέλιξη του Θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	56
3.1.2 Οι Βαθμοί της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	61
3.1.3 Οι Αρμοδιότητες των Οργανισμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	66
3.1.4 Οι Προοπτικές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης τα Επόμενα Χρόνια.....	71
3.2 Η Χρηματοδότηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	77
3.2.1 ΚΑΠ – Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι.....	77
3.2.2 ΣΑΤΑ – Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης	78
3.2.3 Ανταποδοτικά Τέλη και Δικαιώματα	79
3.2.4 Φόροι και Εισφορές.....	81
3.2.5 Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης ΘΗΣΕΑΣ.....	86
3.2.6 Κρατικές Επιχορηγήσεις	88
3.2.7 Δανεισμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης	88
3.3 Χρηματοδοτήσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από Ευρωπαϊκά Προγράμματα	89
3.3.1 Ιστορική Εξέλιξη των Ευρωπαϊκών Κοινοτικών Προγραμμάτων.....	89
3.3.2 ΕΣΠΑ 2007- 2013	94
3.3.3 Κοινοτικές Πρωτοβουλίες.....	100
3.3.4 Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.....	101
4. ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	106
4.1 Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ)	106
4.1.1 Ορισμοί	107
4.1.2 Πλεονεκτήματα	110
4.1.3 Πεδία Εφαρμογής	112
4.1.4 Κατηγορίες ΣΔΙΤ	113
4.1.5 Τύποι Συμβάσεων.....	115
4.1.6 Χαρακτηριστικά των ΣΔΙΤ	116
4.1.6.1 Μεγιστοποίηση της σχέσης Αξίας – Κόστους (Value for Money)	116
4.1.6.2 Οριοθέτηση των Έργων - Αποδοχή από Τραπεζικά Ιδρύματα (Bankability).....	117
4.1.6.3 Εκτίμηση Μακροπρόθεσμου Κόστους των Έργων.....	117
4.1.6.4 Βελτιστοποίηση του Επιμερισμού του Ρίσκου.....	117
4.1.6.5 Κτήση των Πνευματικών Δικαιωμάτων των Έργων.....	118
4.1.6.6 Διάχυση των Έργων σε Τοπικό-Περιφερειακό Επίπεδο	118
4.1.6.7 Βέλτιστη Διαχείριση των ΣΔΙΤ από το Δημόσιο.....	119
4.1.6.8 Σύσταση Κατάλληλων Ομάδων Εργασίας από το Δημόσιο	119
4.1.7 Διεθνής εμπειρία	119
4.1.7.1 Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής - ΗΠΑ	119

4.1.7.2	Ηνωμένο Βασίλειο.....	122
4.1.7.3	Υπόλοιπη Ευρώπη	123
4.1.7.4	Ελλάδα.....	124
4.2	Χρηματοδοτικά θέματα	135
4.2.1	Βασικές αρχές χρηματοδότησης.....	135
4.2.2	Δομή της χρηματοδότησης των έργων ΣΔΙΤ.....	136
4.2.3	Οφέλη των ΣΔΙΤ στην Τοπική Αυτοδιοίκηση	137
4.2.4	Κριτική των ΣΔΙΤ στην Ελλάδα.....	138
4.2.5	Παραδείγματα Έργων των ΟΤΑ με ΣΔΙΤ στην Ελλάδα.....	140
4.3	Χρηματοδοτική Μίσθωση (Leasing).....	142
4.3.1	Εισαγωγή	142
4.3.2	Μορφές Χρηματοδοτικής Μίσθωσης.....	144
4.3.2.1	Κριτήριο ιδιοκτησίας	144
4.3.2.2	Κριτήριο είδους μισθίου	147
4.3.2.3	Πώληση και επαναμίσθωση (Sale and lease back).....	148
4.3.2.4	Vendor leasing.....	150
4.3.2.5	Διασυνοριακή μίσθωση (cross border leasing)	150
4.3.2.6	Μοχλευμένη μίσθωση (leveraged leasing)	151
4.3.2.7	Real estate leasing (χρηματοδοτική μίσθωση ακινήτων)	151
4.3.2.8	Operating leasing.....	151
4.3.2.9	Μίσθωση με παροχή υπηρεσιών (Service Leasing).....	152
4.3.2.10	Ειδική μορφή χρηματοδοτικής μίσθωσης (Master Lease Line).....	152
4.3.3	Το Ελληνικό Νομοθετικό Πλαίσιο Του Leasing	152
4.3.3.1	Οι πρόσφατες ρυθμίσεις	153
4.3.4	Πλεονεκτήματα - Μειονεκτήματα Χρήσης leasing.....	154
4.3.5	Η Εφαρμογή του Θεσμού του leasing στην Τοπική Αυτοδιοίκηση – Προϋποθέσεις Ανάπτυξης και Κριτική	158
4.4	Αξιοποίηση της Ακίνητης Περιουσίας των ΟΤΑ	159
4.5	Δημοτικά Ομόλογα.....	164
5.	ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ.....	167
5.1	Ερευνητική Μεθοδολογία.....	167
5.1.1	Εισαγωγή	167
5.1.2	Διαδικασία της Δειγματοληψίας και της Συλλογής των Δεδομένων	167
5.1.2.1	Ορισμός του Πληθυσμού	168
5.1.2.2	Προσδιορισμός του Πλαισίου του Δείγματος	169
5.1.2.3	Καθορισμός της Μονάδας της Δειγματοληψίας.....	169
5.1.2.4	Επιλογή της Μεθόδου της Δειγματοληψίας	169
5.1.2.5	Καθορισμός Μεγέθους του Δείγματος.....	170

5.1.2.6	Εκτέλεση	170
5.1.2.6	Μέθοδος Επαφής.....	170
5.1.2.7	Αποτελέσματα της μεθόδου	174
5.1.3	Εργαλείο Μετρήσεων	178
5.2	Ανάλυση Δεδομένων	180
5.2.1	Εισαγωγή	180
5.2.2	Περιγραφικά μέτρα για το σύνολο του δείγματος	180
5.2.2.1	Σπουδαιότερα προβλήματα δημοτών	180
5.2.2.2	Σπουδαιότερα προβλήματα προσωπικού των δήμων	184
5.2.2.3	Κύρια πηγή χρηματοδότησης δήμων	187
5.2.2.4	Σημαντικότερα διοικητικά προβλήματα δήμων.....	192
5.2.2.5	Τομείς με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης	194
5.2.2.6	Χρηματοδοτικά εργαλεία δήμων	198
5.2.2.7	Αποτελεσματικότητα οικονομικής διαχείρισης.....	202
5.2.2.8	Χρήση σύγχρονων τεχνολογιών.....	205
5.2.3	Διαχωρισμός δείγματος σε κατηγορίες ανάλογα με την οικονομική τους επίδοση	207
5.2.4	Διερεύνηση τις ύπαρξης διαφορών μεταξύ των χαρακτηριστικών των δύο κατηγοριών.	211
5.2.5	Περιγραφικά μέτρα μεταβλητών για τους δήμους με μη αποτελεσματική οικονομική διαχείριση.	214
5.2.6	Περιγραφικά μέτρα μεταβλητών για τους δήμους με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση.	224
6.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	236
6.1	Γενικά Συμπεράσματα	236
6.2	Συμπεράσματα για Δήμους με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση.....	242
6.3	Συμπεράσματα για Δήμους με αποδοτική οικονομική διαχείριση	245
6.4	Προτάσεις Περαιτέρω Έρευνας	248
7.	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	251
7.1	Ξένη βιβλιογραφία.....	251
7.2	Ελληνική βιβλιογραφία	254
8.	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	261
8.1	Παράρτημα 1: Συνοδευτική επιστολή ερωτηματολογίου	261
8.2	Παράρτημα 2: Ερωτηματολόγιο	262
8.3	Παράρτημα 3: Οι δήμοι της Ελλάδας στους οποίους στάλθηκε το ερωτηματολόγιο.....	267
8.4	Παράρτημα 4: Οι δήμοι της Ελλάδας οι οποίοι απάντησαν στο ερωτηματολόγιο.....	291
8.5	Παράρτημα 5: Τα Ενταγμένα Έργα ΣΔΙΤ των ΟΤΑ (01/09/2009)	298

8.6 Παράρτημα 6: Η Εγκύκλιος για τις Συμπράξεις Ο.Τ.Α. Α΄ βαθμού με τον ιδιωτικό τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.).....	303
---	-----

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα της παρούσας διατριβής κύριο Νικόλαο Καραβίτη, Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης του Πάντειου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Η συμβολή του, η καθοδήγησή του και οι καίριες παρατηρήσεις του συνέβαλλαν τα μέγιστα στην ολοκλήρωση της παρούσας διατριβής. Στάθηκε πάντοτε πολύτιμος αρωγός σε κάθε μου προσπάθεια.

Ακολούθως θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κύριο Ιωάννη Βαβούρα Καθηγητή του τμήματος και τον κύριο Βασίλειο Κέφη, Επίκουρο Καθηγητή του τμήματος και μέλη της τριμελούς επιτροπής, καθώς και το σύνολο του ακαδημαϊκού προσωπικού του τμήματος.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.1. Οι μεταρρυθμίσεις της ΤΑ στις ευρωπαϊκές χώρες	36
Πίνακας 2.2. Επισκόπηση του θεσμικού πλαισίου και βασικών χαρακτηριστικών της ΤΑ σε 17 Ευρωπαϊκές χώρες	37
Πίνακας 2.3. Τοπικοί φόροι στα κράτη μέλη της ΕΕ	52
Πίνακας 3.1. Η κατανομή των πρωτοβάθμιων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης σε τάξεις μεγέθους μετά την εφαρμογή του Προγράμματος «Ι. Καποδίστριας»	57
Πίνακας 3.2. Κατανομή πρωτοβάθμιων ΟΤΑ ανά τάξη μεγέθους	59
Πίνακας 3.3. Οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις	61
Πίνακας 3.4 Αρμοδιότητες ΟΤΑ	66
Πίνακας 3.5. Αρμοδιότητες Πρωτοβάθμιων ΟΤΑ	67
Πίνακας 3.6. Διάρθρωση Εσόδων από Τέλη και Δικαιώματα	78
Πίνακας 3.7. Διάρθρωση των Φόρων	85
Πίνακας 4.1. Κατανομή κινδύνων	117
Πίνακας 4.2 Συνολική αξία έργων PPP ανά ευρωπαϊκή χώρα σε εκ. ευρώ (2001-2008)	123
Πίνακας 5.1. Ανταπόκριση ανά Νομό	174
Πίνακας 5.2. Έλλειψη υποδομών	180
Πίνακας 5.3. Ελλειπείς υπηρεσίες προς νοικοκυριά	180
Πίνακας 5.4. Ελλειπείς υπηρεσίες προς επιχειρήσεις	181
Πίνακας 5.5. Σπουδαιότερο πρόβλημα δημοτών	182
Πίνακας 5.6. Αναποτελεσματική διοικητική δομή	183
Πίνακας 5.7. Ανεπαρκές μέγεθος προσωπικού	184
Πίνακας 5.8. Έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού	184

Πίνακας 5.9. Σπουδαιότερο πρόβλημα στη διοίκηση προσωπικού	185
Πίνακας 5.10. Κρατικές επιχορηγήσεις	187
Πίνακας 5.11. Ίδια έσοδα από τέλη και επιχειρηματική δράση	187
Πίνακας 5.12. Απόδοση εσόδων άμεσης φορολογίας	188
Πίνακας 5.13. Απόδοση εσόδων έμμεσης φορολογίας	188
Πίνακας 5.14. Ευρωπαϊκά ταμεία	189
Πίνακας 5.15. Κύρια πηγή χρηματοδότησης	191
Πίνακας 5.16. Σοβαρότερα διοικητικά προβλήματα	192
Πίνακας 5.17. Τομείς δήμων με μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης	194
Πίνακας 5.18. Τομείς κράτους με μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης	195
Πίνακας 5.19. Κυριότερα χρηματοδοτικά εργαλεία	197
Πίνακας 5.20. Χρηματοδοτικά εργαλεία που προτιμούν οι δήμαρχοι	199
Πίνακας 5.21. Δυνατότητα δανεισμού	201
Πίνακας 5.22. Ευελιξία στην πραγματοποίηση μη επενδυτικών δαπανών	202
Πίνακας 5.23. Ευελιξία στην πραγματοποίηση επενδυτικών δαπανών	202
Πίνακας 5.24: Συνεργασία με εξωτερικούς συμβούλους	203
Πίνακας 5.25. Ικανοποίηση από τη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών	204
Πίνακας 5.26. Κέντρα ομάδων για τις τρεις ερωτήσεις	206
Πίνακας 5.27. Αριθμός απαντήσεων σε κάθε ομάδα	206
Πίνακας 5.28. Αποτελέσματα διασταύρωσης πινάκων	207
Πίνακας 5.29. Αποτελέσματα ελέγχου Chi-Square	208
Πίνακας 5.30. Μέσοι όροι συχνότητας συνεργασίας με εξωτερικούς συμβούλους	209
Πίνακας 5.31. T-Test για την σύγκριση μέσων	210
Πίνακας 5.32. Μέσοι όροι ικανοποίησης από τη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών	211
Πίνακας 5.33. T-Test για την σύγκριση μέσων	211

Πίνακας 5.34. Σημαντικότερα προβλήματα δημοτών	212
Πίνακας 5.35. Προβλήματα προσωπικού	213
Πίνακας 5.36. Κυριότερη πηγή χρηματοδότησης	214
Πίνακας 5.37. Σημαντικότερα διοικητικά προβλήματα	215
Πίνακας 5.38. Τομείς δήμων με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης	217
Πίνακας 5.39. Τομείς κράτους με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης	218
Πίνακας 5.40. Χρηματοδοτικά εργαλεία που χρησιμοποιούν οι δήμοι	220
Πίνακας 5.41. Χρηματοδοτικά εργαλεία που θέλουν να χρησιμοποιούν οι δήμοι	221
Πίνακας 5.42. Σημαντικότερα προβλήματα δημοτών	222
Πίνακας 5.43. Σημαντικότερα προβλήματα προσωπικού	223
Πίνακας 5.44. Κύρια πηγή χρηματοδότησης	224
Πίνακας 5.45. Σημαντικότερα διοικητικά προβλήματα	225
Πίνακας 5.46. Τομείς δήμων με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης	227
Πίνακας 5.47. Τομείς κράτους με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης	229
Πίνακας 5.48. Χρηματοδοτικά εργαλεία που χρησιμοποιούν οι δήμοι	230
Πίνακας 5.49. Χρηματοδοτικά εργαλεία που θέλουν να χρησιμοποιούν οι δήμοι	231

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 2.1. Τοπικά Φορολογικά Έσοδα από Φόρους Εισοδήματος και Περιουσίας	40
Γράφημα 2.2. Τοπικά Έσοδα από Φόρους στην Παραγωγή και στις Εισαγωγές	40
Γράφημα 3.1. Διάρθρωση Τρεχόντων Εσόδων της ΤΑ 1948	81
Γράφημα 3.2. Διάρθρωση Τρεχόντων Εσόδων ΤΑ 2001	81
Γράφημα 3.3. Σχέση Φορολογικών Εσόδων Κεντρικής Κυβέρνησης – ΤΑ	82
Γράφημα 3.4. Ετήσιο Ρυθμός Αύξησης 2001-2000	83
Γράφημα 4.1. Πορεία των έργων στη Μ. Βρετανία	122
Γράφημα 4.2. Διαδικασία έγκρισης μιας πρότασης για ΣΔΙΤ	130
Γράφημα 4.3. Ο Ρόλος του Δήμου και η Αξιοποίηση της Ακίνητης Περιουσίας	159
Γράφημα 4.4. Αγορές Ακίνητης Περιουσίας	159
Γράφημα 4.5. Η Αγορά Ιδιοκτησίας Ακινήτων	160
Γράφημα 4.6. Η Αγορά Ενοικιαζομένων Ακινήτων	160
Γράφημα 5.1. Τα Έξι Στάδια Επιλογής Δείγματος και Συλλογής Δεδομένων	167
Γράφημα 5.2. Σπουδαιότερο πρόβλημα δημοτών	182
Γράφημα 5.3. Σπουδαιότερο πρόβλημα στη διοίκηση προσωπικού	186
Γράφημα 5.4. Κύρια πηγή χρηματοδότησης	191
Γράφημα 5.5. Σοβαρότερα διοικητικά προβλήματα	192
Γράφημα 5.6. Τομείς δήμων με μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης	196
Γράφημα 5.7. Τομείς κρατών με μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης	197
Γράφημα 5.8. Κυριότερα χρηματοδοτικά εργαλεία	198
Γράφημα 5.9. Χρηματοδοτικά εργαλεία που προτιμούν οι δήμαρχοι	200

Γράφημα 5.10. Σημαντικότερα προβλήματα δημοτών	213
Γράφημα 5.11. Προβλήματα προσωπικού	213
Γράφημα 5.12. Κυριότερη πηγή χρηματοδότησης	214
Γράφημα 5.13. Σημαντικότερα διοικητικά προβλήματα	215
Γράφημα 5.14. Τομείς δήμων με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης	217
Γράφημα 5.15. Τομείς κράτους με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης	218
Γράφημα 5.16. Χρηματοδοτικά εργαλεία που χρησιμοποιούν οι δήμοι	220
Γράφημα 5.17. Χρηματοδοτικά εργαλεία που θέλουν να χρησιμοποιούν οι δήμοι	221
Γράφημα 5.18. Σημαντικότερα προβλήματα δημοτών	223
Γράφημα 5.19. Σημαντικότερα προβλήματα προσωπικού	224
Γράφημα 5.20. Κύρια πηγή χρηματοδότησης	225
Γράφημα 5.21. Σημαντικότερα διοικητικά προβλήματα	226
Γράφημα 5.22. Τομείς δήμων με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης	227
Γράφημα 5.23. Τομείς κράτους με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης	229
Γράφημα 5.24. Χρηματοδοτικά εργαλεία που χρησιμοποιούν οι δήμοι	230
Γράφημα 5.25. Χρηματοδοτικά εργαλεία που θέλουν να χρησιμοποιούν οι δήμοι	232

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Η δομή της έρευνας

Ο σχεδιασμός μίας έρευνας πρέπει να δομηθεί στη βάση της λογικής σύνδεσης των δεδομένων που θα συλλεχθούν και των συμπερασμάτων που θα προκύψουν από την έρευνα και την βιβλιογραφική επισκόπηση, με το αρχικό ερώτημα της μελέτης. Ακολουθώντας τις υποδείξεις του Yin, το πλαίσιο της παρούσας ερευνητικής εργασίας:

A) Αναδεικνύει την υπόθεση εργασίας, μετά από την επισκόπηση της εθνικής και της διεθνούς βιβλιογραφίας.

B) Εφαρμόζει την μεθοδολογική προσέγγιση του δομημένου ερωτηματολογίου για τη συλλογή των δεδομένων από το σύνολο των δήμων της χώρας (914), προκειμένου να αντλήσει εμπειρικά δεδομένα, τα οποία σε συνδυασμό με τα συμπεράσματα της βιβλιογραφικής επισκόπησης θα συνδεθούν με την υπόθεση εργασίας.

Για την επάρκεια της επιστημονικής δομής της διατριβής, είναι απαραίτητη η βήμα προς βήμα προσέγγιση του ερευνητικού προβλήματος. Σε ένα πρώτο στάδιο η βιβλιογραφική επισκόπηση (κεφάλαια 2 και 3) θα αναδείξει το θεωρητικό και οικονομικό πλαίσιο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τόσο στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και στην Ελλάδα. Στο πλαίσιο της διερεύνησης των οικονομικών των ΟΤΑ παρατίθεται διεξοδική καταγραφή των χρηματοδοτικών εργαλείων που χρησιμοποιούν οι δήμοι σήμερα, είτε είναι εργαλεία που βασίζονται σε εθνικούς πόρους, είτε σε κοινοτικούς.

Η θεωρητική προσέγγιση της χρηματοδότησης των ΟΤΑ αποτελεί το προπαρασκευαστικό στάδιο πριν την έρευνα των σύγχρονων χρηματοδοτικών εργαλείων, μέσω δομημένου ερωτηματολογίου στο σύνολο των δήμων της χώρας. Είναι κατά συνέπεια αναγκαία η εύρεση των εργαλείων αυτών (Κεφάλαιο 4), ώστε να δομηθεί το ερωτηματολόγιο που θα δημιουργηθεί με βάση την προτεινόμενη μέθοδο (Κεφάλαιο 5).

Τα αποτελέσματα της έρευνας, παρουσιάζονται στο κεφάλαιο 5. Το τελευταίο τμήμα (κεφάλαιο 6) της παρούσας έρευνας παραθέτει τα συμπεράσματα και αναπτύσσει προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

1.2 Το ερευνώμενο ζήτημα

Η ελληνική Τοπική Αυτοδιοίκηση σήμερα περιλαμβάνει Οργανισμούς δύο βαθμίδων : 914 δήμους και 133 κοινότητες της πρώτης και 54 νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις της δεύτερης βαθμίδας. Κατά το σύνταγμα, το κράτος «...μεριμνά ώστε να εξασφαλίζονται οι αναγκαίοι πόροι για την εκπλήρωση της αποστολής των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης». Κατά συνέπεια, ολόκληρο το θεσμικό οικοδόμημα, με το οποίο ρυθμίζονται σήμερα τα οικονομικά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΤΑ), δηλαδή οι προβλεπόμενοι πόροι, η δυνατότητα δανειοδότησης, η επιχειρηματική δραστηριότητα κ.λ.π. έχει δημιουργηθεί από την πρωτοβουλία της Κεντρικής Διοίκησης. (Παπαδημητρίου, 1/2000)

Από την αρχή της δεκαετίας του '80, ο εκσυγχρονισμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης βρίσκεται στην ημερήσια διάταξη των περισσότερων ευρωπαϊκών κρατών. Στα δυτικά ευρωπαϊκά κράτη, η πιο ριζοσπαστική μεταρρύθμιση έγινε στη Μεγάλη Βρετανία και οποία επηρέασε έκτοτε την υπόλοιπη Ευρώπη. Η μεταρρύθμιση αυτή διευκολύνθηκε από την αναγκαιότητα να ενσωματωθούν οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην οικονομία και να λειτουργήσουν ως εργαλεία των «νέων υπηρεσιών της αγοράς». (Μπρένερ, 2/2002)

Στην Ελλάδα, το θεσμικό πλαίσιο των οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης εμπόδισε τις τοπικές αυτοδιοικήσεις να παίζουν ένα ουσιαστικό ρόλο, εξαιτίας των περιορισμένων αρμοδιοτήτων και των οικονομικών μέσων τους.

Σε αυτό το πλαίσιο διατυπώνονται δύο βασικά ερωτήματα τα οποία και αποτελούν το βασικό αντικείμενο της έρευνας:

1. Ποιο είναι το θεσμικό και οικονομικό πλαίσιο των ΟΤΑ σήμερα;
2. Ποια είναι τα σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι δήμοι; Πως τα αξιολογούν; Τι προτείνουν και τι επιθυμούν.

Οι απαντήσεις στα βασικά ερευνητικά ερωτήματα θα αναζητηθούν στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε σχέση με τη φιλοσοφία της Κεντρικής Διοίκησης για τη χρηματοδότηση τους και τις απαιτήσεις και τις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών, τόσο σε αναπτυξιακό επίπεδο όσο και σε επίπεδο κοινωνικής συνοχής.

1.3 Μεθοδολογία Προσέγγισης του Ερευνητικού Αντικειμένου

Η έννοια της μεθοδολογίας αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζουμε προβλήματα και ζητούμε απαντήσεις σε ερωτήματα. Σε αυτό το πλαίσιο έχουν αναπτυχθεί διαφορετικά και διακριτά ρεύματα προσέγγισης των αντικειμένων διερεύνησης στις κοινωνικές επιστήμες.

Οι άμεσοι στόχοι μίας ερευνητικής εργασίας, δηλ. η διερεύνηση, περιγραφή, πρόβλεψη, επεξήγηση και ενέργεια (δράση), αποτελούν το πλαίσιο στρατηγικής για τη διαμόρφωση των ερωτήσεων και των αναμενόμενων απαντήσεων.

Στην παρούσα εργασία, η ερευνητική μεθοδολογία που θα ακολουθηθεί προσιδιάζει με τα χαρακτηριστικά της διερευνητικής (exploratory) και σε επόμενη φάση της επεξηγηματικής (explanatory) έρευνας.

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να δοθούν απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα που αφορούν:

1. Ποιο είναι το θεσμικό και οικονομικό πλαίσιο των ΟΤΑ σήμερα;

1. Ποια είναι τα σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι δήμοι; Πως τα αξιολογούν; Τι προτείνουν και τι επιθυμούν.

Σε ερευνητικό επίπεδο δεν έχουν αξιολογηθεί τα ερευνητικά ερωτήματα που αναφέρονται παραπάνω στο δείγμα που θα εξετάσουμε εμείς, στο σύνολο δηλαδή των δήμων της Ελληνικής Επικράτειας. Κατά συνέπεια, η παρούσα μελέτη προσιδιάζει με τα χαρακτηριστικά της διερευνητικής έρευνας γιατί αναφέρεται σε μια θεματική περιοχή η οποία δεν είναι επαρκώς ανεπτυγμένη και αποσκοπεί στο να μετατρέψει μία απροσδιόριστη προβληματική σε μια προσδιορισμένη κατάσταση που θα εδραιώνει την επιστημονική διαδικασία με μεγαλύτερη σαφήνεια.

Η αξιολόγηση των διαφορετικών οργανωτικών και διοικητικών χαρακτηριστικών των δήμων (ανάλογα με το μέγεθος τους, τη γεωγραφική τους τοποθέτηση, την οικονομική τους ευμάρεια κ.α) και των αναγκών και απαιτήσεων των τοπικών κοινωνιών, απαίτησαν σε επόμενη φάση την πραγματοποίηση και επεξηγηματικής έρευνας. Οι επεξηγηματικές έρευνες αποσκοπούν στην ανάδειξη σχέσεων μεταξύ γεγονότων (φαινόμενων), καθώς και στην ανάδειξη της σημασίας αυτών των

σχέσεων. Κατά συνέπεια, η σχεδιαζόμενη έρευνα είναι διερευνητική με στοιχεία επεξηγηματικής έρευνας και καταλήγει σε συγκεκριμένες προτάσεις που αποτελούν απαντήσεις στα δύο ερευνητικά ερωτήματα.

Συλλογή δεδομένων

Οι δύο κύριες μέθοδοι συλλογής στοιχείων αναφέρονται στην ποιοτική και στην ποσοτική έρευνα. Η ποσοτική έρευνα δίνει έμφαση στη μέτρηση και στην ανάλυση αιτιολογικών σχέσεων μεταξύ μεταβλητών και όχι στη βαθύτερη ανάλυση των διαδικασιών που καθορίζουν αυτές τις σχέσεις. Αντίθετα, η ποιοτική έρευνα επικεντρώνεται στα ποιοτικά χαρακτηριστικά των φαινόμενων, καθώς και στις διαδικασίες και στα χαρακτηριστικά που δεν είναι δυνατό να εξεταστούν πειραματικά ή να μετρηθούν σε φυσικές ποσότητες. Ένας πιο απλός ορισμός καθορίζει ως ποιοτική την έρευνα στην οποία η πληροφόρηση προκύπτει μέσα από λέξεις και ως ποσοτική την έρευνα στην οποία η πληροφόρηση προκύπτει από αριθμούς.

Στην παρούσα έρευνα, η μεθοδολογία θα βασιστεί στην διεξαγωγή ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας μέσα από ένα δομημένο ερωτηματολόγιο.

Στην κατηγορία των διερευνητικών ερευνών που εμπίπτει η παρούσα εργασία, χρησιμοποιούνται συνήθως τρεις μέθοδοι συλλογής ερευνητικών δεδομένων¹. Αυτές αφορούν:

- α) στην ανακεφαλαίωση της εμπειρίας του σχετικού τομέα και ανάλυση των σχετικών δεδομένων (βιβλιογραφική επισκόπηση)
- β) στη λήψη γνώμης των εμπειρογνομόνων
- γ) στην εμπειρική ανάλυση μέσω του ερωτηματολογίου

Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιούνται και οι τρεις μέθοδοι μεθόδων συλλογής ερευνητικών δεδομένων σε δύο φάσεις. Στην πρώτη φάση χρησιμοποιείται η παραγωγική μέθοδος (induction) με τη διατύπωση ειδικών συμπερασμάτων για το χώρο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μέσα από τη γενική βιβλιογραφική επισκόπηση. Η δεύτερη φάση της έρευνας στηρίζεται στην επαγωγική μέθοδο (deduction) αφού μέσα

¹ Φίλιας Β. (1996) Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών. Gutenberg, Αθήνα

από την ανάλυση των ευρημάτων του ερωτηματολογίου επιχειρείται να αξιολογηθούν τα συμπεράσματα της πρώτης φάσης τα οποία έχουν γενικότερη ισχύ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΙΣ

ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ –

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

2 Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ - ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

2.1 Γενικά

Στο παρόν Κεφάλαιο παρουσιάζεται το διοικητικό και οικονομικό πλαίσιο της τοπικής αυτοδιοίκησης στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση. Μετά την έκτη (01/01/2007) κοινοτική διεύρυνση από την ίδρυση των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων, τα σύνορα της Ευρώπης εκτείνονται από τον Ατλαντικό ως τη Ρωσία και τη Μέση Ανατολή. Εκτός, πλέον μένουν μόνο η Νορβηγία, η Ελβετία και τα κράτη της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας. Η μεγάλη αυτή διεύρυνση έκλεισε και τον ιστορικό κύκλο της ψυχροπολεμικής διαίρεσης της Ευρώπης (Επιθεώρηση Τ.Α., 2004).

Η Ευρώπη λοιπόν των «27» είναι η τρίτη πολυπληθέστερη περιοχή του κόσμου, μετά την Κίνα και την Ινδία, αφού αύξησε τον πληθυσμό της κατά 75 εκ. κατοίκους, φτάνοντας έτσι σε συνολικό πληθυσμό τα 454 εκ. κατοίκους. Θεωρείται ότι η διευρυμένη Ευρώπη θα είναι μια μηχανή δημιουργίας και προόδου, τα νέα κράτη μέλη έχουν μια δυναμική ανάπτυξης και προσφέρουν νέες οικονομικές δυνατότητες στην μεγαλύτερη παγκόσμια εσωτερική αγορά.

Ταυτόχρονα, η Ευρώπη των «27» φιλοδοξεί να αντιμετωπίσει τις εσωτερικές της ανισότητες, να επιβληθεί στην παγκόσμια οικονομία και να κερδίσει μια καλή θέση στην παγκόσμια πολιτική σκηνή (Παπαδημητρίου, 2000).

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα της διεύρυνσης συνδέεται με τη διακυβέρνηση. Θεωρείται πρακτικώς αδύνατη η λήψη αποφάσεων από ένα σώμα 27 ισόβαθμων εταίρων. Γεγονός το οποίο έχει αποδειχθεί και από τη μη έγκριση του κειμένου του Συντάγματος της Ευρώπης από αρκετά μέλη κράτη.

Όμως, η ομόσπονδη Ευρώπη, που αποτελεί το όραμα της ένωσης, δεν μπορεί να γίνει πραγματικότητα χωρίς αφενός τη συναίνεση όλων και αφετέρου χωρίς τη

μεταβίβαση εξουσιών στο κοντινότερο στον πολίτη θεσμό, τις τοπικές και περιφερειακές αρχές. Ουσιαστικά πρόβλεψη στο Σύνταγμα δεν υπάρχει, παρά μόνο δειλές νύξεις γίνονται και αυτό εξαιτίας της δυστοκίας σε ό, τι αφορά τη διαδικασία αποδυνάμωσης, αποκέντρωσης προς τα κάτω με τη μεταβίβαση εξουσιών. Ωστόσο, καθίσταται όλο και περισσότερο σαφές ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση εκ των πραγμάτων διαδραματίζει πλέον ουσιαστικό ρόλο και ότι πρέπει να αναλάβει ευρύτερη συμμετοχή.

Οι απαιτήσεις που προκύπτουν από την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση αφορούν τον εκσυγχρονισμό, την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρουν στους πολίτες τους οι ΟΤΑ (Κωστόπουλος, 1996). Είναι αυτονόητο ότι στην ενιαία, διευρυμένη Ευρώπη, η αποδυνάμωση των πολιτικών επιλογών εθνικού επιπέδου, σημαίνει αυτόματα ότι θα πρέπει να επαναπροσδιοριστεί η θέση που κατέχουν σήμερα όλοι οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης με βάση την πολιτική και διαπεριφερειακή συνεργασία, τον ενδογενή δυναμισμό τους και τη γεωγραφική θέση σε ευρωπαϊκό και όχι εθνικό επίπεδο. Επομένως, σε κάθε περίπτωση η επίτευξη σταθερής και γρήγορης ανάπτυξης κάθε Περιφέρειας ή ΟΤΑ είναι λογικό να συνδέεται άμεσα με την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου χρηματοδότησης και αποτελεσματικότερης αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού που διαθέτει.

Στο επίπεδο των τοπικών αυτών εξουσιών, η ποικιλία στην Ευρώπη είναι υπαρκτή, αλλά σαφώς μικρότερη, όπως θα δούμε παρακάτω, με την έννοια ότι οι σημερινές πόλεις της Ευρώπης έχουν από πολύ παλιά ακολουθήσει στην ανάπτυξη τους συγκρίσιμες πορείες εντός των σύγχρονων κρατών. Έχουν πολλές ομοιότητες ως προς την ανάδειξη, τη δομή και τη λειτουργία των αρχών τους. Ποικίλουν κυρίως, πέρα από το πληθυσμιακό μέγεθος, ως προς τις αρμοδιότητες τους, το βαθμό αυτονομίας τους απέναντι στην κεντρική εξουσία και ειδικότερα τη δυνατότητα τους για προγραμματισμό και διαχείριση των υποθέσεων τους και για πρωτοβουλίες που δεν υπαγορεύονται από την κεντρική εξουσία, εννοώντας τύποι και ύψος φορολογίας, επενδύσεις, επιλογές έργων, ιεράρχηση και προτεραιότητες στην παρέμβαση τους. Σε ορισμένες χώρες εκπροσωπούνται στην κεντρική εξουσία μέσω δεύτερης βουλής (Παπαγιαννάκης, 2007).

Αυτή η ποικιλία εύκολα διαπιστώνεται ακόμα και από τους απλούς και γενικούς δείκτες των οικονομικών τους, όπου μεταξύ των κρατών μελών υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις. Το ύψος των πόρων, αλλά και η δυνατότητα των περιφερειακών και

τοπικών εξουσιών να προσδιορίζουν σε κάποιο βαθμό αυτόνομα τους πόρους τους και να επιλέγουν τις δαπάνες τους, είναι το πραγματικό υπόβαθρο της τοπικής αυτοδιοίκησης και δημοκρατίας, όπως και ο όρος της ουσιαστικής συμμετοχής των πολιτών. Όταν στην Ευρώπη των «27», οι τοπικές αρχές κατά μέσο όρο εισπράττουν το 10, 4% των συνολικών φορολογικών εσόδων και κοινωνικών εισφορών, και όταν αυτό το ποσοστό είναι 20,7% στη Φινλανδία, 10,2% στη Γαλλία, 16,0% στην Ιταλία, 6,5% στην Πορτογαλία και 0,8% στην Ελλάδα (Eurostat, 2006), τέτοιου μεγέθους διαφορά εκφράζει την απόκλιση των κρατών μελών ως προς το θεσμικό, νομικό και πολιτικό καθεστώς (Σωτηρέλης, 2006).

Θα μπορούσε κανείς να διακρίνει τέσσερις διαφορετικές μεθόδους προσέγγισης του ζητήματος σχετικά με τις σχέσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ανδρέου, 2007). Κατά πρώτο λόγο, ορισμένοι επιστήμονες, εμπνεόμενοι από τη θεωρητική προσέγγιση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης (multilevel governance), βασίζουν την ανάλυση τους στη μελέτη των νέων δικτύων πολιτικής, τα οποία συνδέουν την ΤΑ με το ευρωπαϊκό πολιτικό σύστημα – και ιδιαίτερα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο – και διατείνονται ότι η Ευρωπαϊκή ενοποίηση τείνει να ισχυροποιεί τους περιφερειακούς και τοπικούς θεσμούς. Μια δεύτερη ομάδα ερευνητών, αντικρούοντας την επιχειρηματολογία της πρώτης σχολής, υποστηρίζει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μεταβάλλει ουσιαστικά την πολιτική ισχύ της ΤΑ, διότι οι εθνικές κυβερνήσεις εξακολουθούν να μονοπωλούν τη μεσολαβητική λειτουργία (gatekeeping), μεταξύ του εθνικού και του υπερεθνικού επιπέδου λήψης αποφάσεων. Ως τρίτη τάση, οι ερευνητές που επικεντρώνονται στη μελέτη επίσημων αρμοδιοτήτων της ΤΑ καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η Ευρωπαϊκή ενοποίηση τείνει να περιορίζει την ισχύ των περιφερειακών και τοπικών αρχών επειδή:

- α) η μεταφορά αρμοδιοτήτων από το εθνικό στο ευρωπαϊκό επίπεδο υποσκάπτει τη συνταγματικά κατοχυρωμένη αυτονομία λήψης αποφάσεων της ΤΑ, και
- β) η θέσπιση πράξεων νομοθετικού περιεχομένου από την Ευρωπαϊκή Ένωση συνεπάγεται τον περιορισμό των επιλογών της ΤΑ κατά τη διαδικασία εφαρμογής τους.

Και οι τρεις προαναφερθείσες θεωρήσεις έχουν ως αφετηριακό σημείο το ευρωπαϊκό θεσμικό σύστημα (top down προσεγγίσεις).

Τέλος, μια τέταρτη ομάδα ερευνητών επιχειρεί να αντιμετωπίσει το ερώτημα με τη βοήθεια εμπειρικών ερευνών οι οποίες επικεντρώνονται στη μελέτη επιλεγμένων περιφερειακών και τοπικών αρχών. Αυτή η προσέγγιση οδηγείται στο συμπέρασμα ότι η ευρωπαϊκή ενοποίηση τείνει να ενισχύει την αυτονομία ΤΑ.

2.2 Διοικητικό πλαίσιο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στις χώρες της Ε.Ε

Το αποκεντρωτικό σύστημα και ιδιαίτερα η ανάπτυξη του θεσμού της «αυτοκυβέρνησης» (self-government) αναπτύχθηκε βαθμηδόν και επικράτησε στις δυτικές χώρες. Αυτό οφείλεται κυρίως στην οικονομική ανάπτυξη και ισχύ, την οποία απέκτησαν οι αστικοί πληθυσμοί και στην πολιτική ελευθερία που κατάφεραν οι κάτοικοι των συνοικισμών αυτών να κατακτήσουν και να κατοχυρώσουν έναντι των ηγεμόνων, των ευγενών και του κλήρου μετά από επίπονους αγώνες. Σπουδαίο ρόλο έπαιξε επίσης και η επικράτηση στη δημόσια ζωή της δημοκρατικής αρχής, η οποία αποτέλεσε τη βάση της τοπικής διακυβέρνησης των λαών (Μπέσιλα-Βήκα, 2004).

Η τοπική αυτοδιοίκηση έχει ήδη καθιερωθεί συνταγματικά σε ορισμένες χώρες από το 19^ο αιώνα. Σήμερα περιλαμβάνεται στα περισσότερα Συντάγματα των δυτικών κρατών ως θεμελιώδης αρχή της διοικητικής οργάνωσης. Έτσι στην Ευρώπη κατοχυρώνεται από τα ισχύοντα Συντάγματα του Βελγίου του 1881 (άρθρο 108), της Γερμανίας του 1949 (άρθρο 28), της Γαλλίας του 1958 (άρθρα 72-76), της Ιταλίας του 1948 (άρθρα 5 και 114-133), της Ισπανίας του 1978 (άρθρα 140-142). Είναι αξιοσημείωτο ότι στην Αγγλία, ο θεσμός θεωρείται ως ένα θεμελιώδες μέρος του Συντάγματος (Μπέσιλα-Βήκα, 2004).

Στις επόμενες ενότητες, θα παρουσιαστεί το διοικητικό πλαίσιο της ΤΑ στις χώρες της ΕΕ, εξετάζοντας την κάθε περίπτωση ξεχωριστά.

2.2.1 Συγκριτική Ανάλυση του Διοικητικού Πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στις Χώρες της Ε.Ε

Στη βόρεια Ευρώπη συναντάμε σημαντικές διαφοροποιήσεις του διοικητικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ως προς τον αριθμό των ΟΤΑ, την διάρθρωση των βαθμών της τοπικής αυτοδιοίκησης καθώς και τον τρόπο εκλογής τους. Στη

Γερμανία, η προέλευση του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης ανάγεται στον 19^ο αιώνα, μέσω του νόμου της Πρωσίας της 19ης Νοεμβρίου 1808 για την οργάνωση των πόλεων. Η καθιέρωση της αυτοδιοίκησης ήταν το ενωτικό στοιχείο μεταξύ της ισχυρής αστικής τάξης που απέβλεπε στη συμμετοχή της στη δημόσια εξουσία και του παλιού μοναρχικού κράτους. Αντίθετα, η Γαλλία είναι πρωτοπόρα και πριν την επανάσταση του 1789, όταν το προνόμιο της τοπικής αυτοδιοίκησης είχαν εκτός ορισμένων επαρχιών και οι ονομαζόμενες «καλές πόλεις». Η επανάσταση καθιέρωσε το αιρετό των δημοσίων λειτουργιών που διαχειρίζονταν τοπικά συμφέροντα. Το 1871 αναδιοργανώθηκε η δευτεροβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση. Ο νομάρχης ήταν αφενός μεν εκπρόσωπος της κυβέρνησης στην περιφέρεια του νομού, αφετέρου δε εκτελεστικό όργανο του νομικού προσώπου του νομού, επιφορτισμένο με την εκτέλεση των αποφάσεων του νομαρχιακού συμβουλίου που αφορούσαν τοπικές υποθέσεις. Ιδιαίτερη περίπτωση αποτελεί το Αγγλικό σύστημα τοπικής αυτοδιοίκησης το οποίο διέφερε σημαντικά από τα αντίστοιχα συστήματα των άλλων δυτικών ευρωπαϊκών κρατών (Μακρυδημήτρης, 2003).

Στη Γερμανία ο L.V. Stein, διακρίνει γενικά τη διοίκηση σε κρατική διοίκηση και σε ελεύθερη διοίκηση, στην οποία περιλαμβάνεται κυρίως η διοίκηση των σωματείων, ενώ η τοπική αυτοδιοίκηση θεωρείται απ' αυτόν ως μια ενδιάμεση θέση μεταξύ της κρατικής διοίκησης και της διοίκησης των ελεύθερων ενώσεων. Πολύ αργότερα, έγινε η συνταγματική κατοχύρωση του θεσμού από το Σύνταγμα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Στις 23 Μαΐου 1949, κατοχυρώθηκε στο Σύνταγμα η τοπική αυτοδιοίκηση με το άρθρο 28 (Μπέσιλα – Βίκα, 2004). Ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης στη Γαλλία, κατοχυρώθηκε για πρώτη φορά ευρέως στο Σύνταγμα της 27 Οκτωβρίου 1946 (άρθρα 85-89). Στο ισχύον Σύνταγμα της 4^{ης} Οκτωβρίου 1958 θεσπίζεται (άρθρο 34) η βασική αρχή της ελεύθερης διοίκησης των τοπικών οργανισμών και προβλέπεται η νομοθετική ρύθμιση του καθορισμού των αρμοδιοτήτων και των πόρων αυτών. Ειδικότερα, στους νομούς, τους δήμους και τα υπερπόντια εδάφη, ως αυτοδιοικούμενους οργανισμούς, αναφέρονται τα άρθρα 72-76 του ισχύοντος Συντάγματος (Μπέσιλα – Βίκα, 2004). Η έναρξη της σύγχρονης περιόδου στη βρετανική τοπική κυβέρνηση τοποθετείται το 1935. Το νέο σχέδιο για τους τοπικούς οργανισμούς ψηφίστηκε το 1972 και άρχισε να ισχύει από την 1^η Απριλίου 1974.

Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έχει 16 κρατίδια, τα οποία εκλέγουν το δικό τους κοινοβούλιο και διορίζουν τη δική τους κυβέρνηση. Τρία κρατίδια – το Βερολίνο, η Βρέμη και το Αμβούργο – έχουν μονό επίπεδη κυβέρνηση για κάθε πόλη και εκλέγουν δήμαρχο αντί για κυβερνήτη. Κάτω από τα κρατίδια υπάρχουν δύο μεγάλες υποδιαίρεσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι νομαρχίες, που αντιστοιχούν στο βρετανικό συμβούλιο κομητείας, και οι κοινότητες που καλύπτουν μικρότερες πόλεις και αγροτικές περιοχές (Chandler, 2003).

Οι δήμοι (12.431 δήμοι και πόλεις) από το Σύνταγμα είναι αρμόδιοι για τις τοπικές τους υποθέσεις και γίνεται δεκτό πως αυτοί μπορούν να δημιουργούν αρμοδιότητες. Από την άλλη, οι Νομαρχίες (439) και οι Επαρχίες διεκπεραιώνουν τριών κατηγοριών αρμοδιότητες, εκ των οποίων οι δύο αναφέρονται στους δήμους.

- Σύμφωνα με την πρώτη κατηγορία, οι νομαρχίες ή επαρχίες αναλαμβάνουν το σύνολο ή μέρος των αρμοδιοτήτων των δήμων, που δεν μπορούν να τις ασκήσουν ή να προσφέρουν βοήθεια και υποστήριξη για τη διεκπεραίωση τους οι ίδιοι.
- Σύμφωνα με τη δεύτερη, οι νομαρχίες ή επαρχίες πρέπει να εξασφαλίζουν μια εξισορρόπηση των επιβαρύνσεων των δήμων της περιφέρειας τους, ώστε η εξυπηρέτηση του πληθυσμού να είναι παντού ισότιμη.
- Τέλος, οι νομαρχίες ή επαρχίες διεκπεραιώνουν αρμοδιότητες που καθορίζονται αποκλειστικά στο νόμο και οι οποίες είναι υπερδημοτικές, δηλαδή ξεπερνούν τα όρια των δήμων είτε εδαφικά, είτε λειτουργικά, είτε ως προς το οικονομικό τους κόστος (Μπέσιλα – Βίκα, 2004).

Από την άλλη, στην Γαλλία, η χώρα διαιρείται σε 100 νομούς (από τους οποίους οι 4 είναι υπερπόντιοι), με αιρετό συμβούλιο και αιρετό επικεφαλής. Οι νομαρχίες ομαδοποιούνται σε 26 περιφέρειες (από τις οποίες οι 4 είναι υπερπόντιες), που επίσης διοικούνται από ένα αιρετό συμβούλιο και έναν αιρετό επικεφαλής. Επιπροσθέτως, υπάρχουν 36.680 δήμοι (communes), που ο καθένας διοικείται από αιρετό συμβούλιο και δήμαρχο (Chandler, 2003).

Το άρθρο 34 του Συντάγματος εξουσιοδοτεί τον κοινό νομοθέτη να καθορίσει τις αρμοδιότητες του κάθε επιπέδου αυτοδιοίκησης. Συγκεκριμένα,

1. Οι πρωτοβάθμιοι οργανισμοί ασκούν στη διοικητική περιφέρεια τους την παραδοσιακή μορφή αυτοδιοίκησης, έχοντας παράλληλα σημαντική παρέμβαση σε χωροταξικά και πολεοδομικά ζητήματα.
2. Ο νομός, ως δευτεροβάθμιος οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης πρωτοστατεί στην αποστολή της κοινωνικής αλληλεγγύης με σημαντικότερες αρμοδιότητες στο χώρο της στεγαστικής πολιτικής και γενικότερα της κοινωνικής πρόνοιας, αλλά και με εξίσου σημαντικές αρμοδιότητες στο χώρο της οργάνωσης των υπεραστικών συγκοινωνιών.
3. Η περιφέρεια, επιφορτισμένη με έναν έντονο προγραμματικό ρόλο, μεριμνά για την οργάνωση αναπτυξιακών και γενικότερα οικονομικού ενδιαφέροντος δραστηριοτήτων, όπως και για τον κύκλο διαφόρων θεμάτων που συνδέονται με την επαγγελματική κατάρτιση (Μπέσιλα – Βίκα, 2004).

Στη Μεγάλη Βρετανία, η τοπική αυτοδιοίκηση χωρίστηκε σε δύο επίπεδα. Τις κομητείες, που αποτελούν το ευρύτερο επίπεδο και τα διαμερίσματα που αποτελούν τους οργανισμούς βάσης. Στις αστικές περιοχές υπάρχουν 6 μητροπολιτικές κομητείες και 36 μητροπολιτικά διαμερίσματα και στις αγροτικές 39 κομητείες και 296 διαμερίσματα (Μπέσιλα – Βίκα, 2004, Μπέσιλα – Βήκα, 2001).

Σε σύγκριση με άλλες χώρες, οι εκλογικές περιφέρειες είναι πολύ μεγάλες, δεδομένου ότι η αναλογία αιρετού συμβούλου - πληθυσμού είναι 1 / 2.200. Στη Γαλλία η αναλογία αυτή είναι 1 / 110, στη Σουηδία 1 / 120, στην Ιταλία 1 / 400 και στη Δανία 1 / 1000. Αυτό εξασθενεί την ποιότητα της τοπικής δημοκρατίας και ίσως εξηγεί τη χαμηλή εκλογική συμμετοχή, η οποία σπάνια ξεπερνάει το 40% (Chandler, 2003).

Από το 1997 εισάγεται ένας ενιαίος βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης, τα ενιαία συμβούλια. Η Αγγλία διαθέτει πλέον 116 ενιαία συμβούλια, εκ των οποίων τα 33 εντός της περιοχής του μείζονος Λονδίνου, ενώ μόνο εδώ διατηρούνται κατ' εξαίρεση και εκ παραλλήλου 34 Κομητειακά συμβούλια και 237 Δημοτικά συμβούλια. Η Ουαλία διαθέτει πλέον 22 ενιαία συμβούλια, η Σκωτία διαθέτει 32 ενιαία συμβούλια και η Βόρεια Ιρλανδία διαθέτει 26 ενιαία συμβούλια (Αθανασόπουλος, 2000).

Η κρατική εποπτεία ασκείται στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης όχι από κρατικά περιφερειακά όργανα, αλλά απευθείας από τα διάφορα υπουργεία.

Οι σημαντικότερες πηγές χρηματοδότησης των κομητειών σήμερα είναι οι εξής:

- Κρατικές επιχορηγήσεις,

- Non-domestic rates. Αποτελούν φόρο στους κατόχους μη οικιακών ιδιοκτησιών,
- Δημοτικός φόρος,
- Πρόστιμα και διάφορα άλλα βάρη (Chandler, 2003).

Η Αυστρία και οι Κάτω Χώρες σχετικά πρόσφατα τα συντάγματα τους προβλέπουν ρυθμίσεις για την τοπική αυτοδιοίκηση. Με βάση το Ομοσπονδιακό Σύνταγμα της Αυστρίας του 1920, το Ομοσπονδιακό Κράτος της Αυστρίας αποτελείται από εννέα ανεξάρτητα κρατίδια στα οποία αναγνωρίζεται νομοθετική και εκτελεστική εξουσία. Το Ομοσπονδιακό Σύνταγμα επιφυλάσσει υπέρ των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης σειρά αρμοδιοτήτων, βάσει των οποίων ασκούν διοίκηση. Η θέση των δήμων ενισχύθηκε κατά τρόπο σημαντικό ιδίως μετά το 1945, εποχή κατά την οποία άρχισε η μεταβίβαση ουσιαστικών αρμοδιοτήτων από το Ομοσπονδιακό Κράτος και τα Κρατίδια προς τους δήμους. Ο αριθμός των δήμων της Αυστρίας ανέρχεται περίπου σε 2.300. Τα όρια των δήμων καθορίζονται βάσει ιστορικών, γεωγραφικών και πληθυσμιακών παραγόντων. Τα νομοθετικά όργανα των δήμων είναι τα Δημοτικά Συμβούλια. Τέλος, οι δήμοι είναι επιφορτισμένοι με την εκτέλεση καθηκόντων, τα οποία ανάγονται στους τομείς διοίκησης τόσο του Ομόσπονδου Κράτους, όσο και του Κρατιδίου στο οποίο ανήκουν (Αθανασόπουλος, 2000).

Από την άλλη, το ισχύον Σύνταγμα του Βελγίου προβλέπει (άρθρα 108, 109) ειδικές ρυθμίσεις για την επαρχιακή και κοινοτική οργάνωση της χώρας, η οποία ως γνωστόν περιλαμβάνει τρεις περιφέρειες, τη Βαλλονία, τη Φλαμανδία και τις Βρυξέλλες.

Οι εδαφικές ενότητες βάσης του Βελγίου περιλαμβάνουν τους δήμους και τις μείζονες περιοχές και ομοσπονδίες δήμων. Η μείζων περιοχή αποτελεί δημόσια αρχή ενδιάμεσου επιπέδου που περιλαμβάνει την πόλη και τη γύρω περιοχή, ενώ οι ομοσπονδίες δήμων αποτελούν δημόσια αρχή, προερχόμενη από την ένωση δήμων. Οι ενδιάμεσες εδαφικές ενότητες περιλαμβάνουν τις επαρχίες (δέκα), οι οποίες υποδιαιρούνται σε διαμερίσματα και καντόνια (απλές διοικητικές περιφέρειες). Τέλος, οι περιφερειακές εδαφικές ενότητες περιλαμβάνουν τις περιφέρειες (τρεις). Βάσει του νόμου του 1993, ο αριθμός των δήμων του Βελγίου ανέρχεται σε 589 (Αθανασόπουλος, 2000).

Οι επαρχιακές και δημοτικές αρχές έχουν αρμοδιότητες δύο κατηγοριών:

- Αρμοδιότητες επί θεμάτων επαρχιακού και δημοτικού συμφέροντος (αποκλειστικές αρμοδιότητες)
- Αρμοδιότητες διαχείρισης γενικών θεμάτων, τα οποία αναθέτει σε αυτές το κράτος

Η Ολλανδία, διαιρείται σε τοπικό επίπεδο σε 458 δήμους και σε ενδιάμεσο επίπεδο σε 12 επαρχίες.

Οι χώρες της Βαλτικής, έχουν μία ιδιάζουσα σχέση με την τοπική αυτοδιοίκηση εξαιτίας της μέχρις πριν από λίγα χρόνια κατάρρευσης της Ενωμένης Σοβιετικής Ένωσης, στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Από εκείνη την περίοδο και μετά συναντάμε σημαντικές πρωτοβουλίες και ρυθμίσεις.

Ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης εισήχθη ξανά στην Εσθονία το 1989. Η πιο σημαντική αλλαγή μέσα στα επόμενα δέκα χρόνια ήταν η μετάβαση από ένα σύστημα αυτοδιοίκησης δύο βαθμών σε ένα σύστημα μιας μόνο βαθμίδας. Η χώρα διαιρείται σε επαρχίες, αγροτικούς δήμους και πόλεις. Ειδικές εξουσίες έχουν αποδοθεί στον κυβερνήτη καθεμίας από τις 15 επαρχίες, ο οποίος είναι εκπρόσωπος της κεντρικής διοίκησης. Από την άλλη πλευρά, οι 194 αγροτικοί δήμοι και οι 33 πόλεις, είναι ανεξάρτητοι αυτοδιοικητικοί οργανισμοί, οι οποίοι από 1/1/1999, συνιστούν τους 253 οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης της Εσθονίας (Μπέσιλα – Βίκα, 2004).

Η Λετονία είναι μια χώρα που δεν έχει περιφερειακά κρατικά όργανα, αλλά 589 οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης που οργανώνονται σε δύο βαθμίδες (Επιθεώρηση Τ.Α., 2004). Η μια βαθμίδα περιλαμβάνει 69 πόλεις και 492 αγροτικούς δήμους και η άλλη βαθμίδα 26 περιοχές ή περιφέρειες. Δεν υφίσταται μια ιεραρχική σχέση ανάμεσα στις δύο βαθμίδες, αλλά αντιπροσωπεύει μια λειτουργική κατανομή εργασιών (Μπέσιλα – Βίκα, 2004).

Στη Λιθουανία, σύμφωνα με την αναδιάρθρωση που άρχισε να ισχύει το 1995, υπάρχει μόνο μια βαθμίδα τοπικής αυτοδιοίκησης (Επιθεώρηση Τ.Α., 2004). Οι 56 αυτές τοπικές αρχές – 12 δήμοι και 44 περιφερειακές τοπικές αρχές – έχουν πληθυσμό που κυμαίνεται από 2.000 έως 600.000 κατοίκων και συγκεντρώνονται σε δέκα επαρχίες (Μπέσιλα – Βίκα, 2004).

Στη Πολωνία, το πρώτο βήμα για τη μεταρρύθμιση στην τοπική αυτοδιοίκηση έγινε το 1990. Μέσα στη δεκαετία του 1990, έγιναν προσπάθειες στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού της δημόσιας διοίκησης και της μεταβολής της διοικητικής

διαίρεσης της χώρας. Οι προσπάθειες συνάντησαν αρκετές αντιδράσεις, μέχρι το 1999, όταν η διοικητική διαίρεση της Πολωνίας διαμορφώθηκε σε ένα μοντέλο 16 περιφερειών, 314 επαρχιών και 2.478 δήμων (Μπέσιλα – Βίκα, 2004).

Οι χώρες της Σκανδιναβίας δεν περιλαμβάνουν σημαντικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις αρμοδιότητες που κατέχει η τοπική αυτοδιοίκηση στην Βόρεια Ευρώπη. Η Σουηδία είναι ένα ενιαίο κράτος και μόνο το Κοινοβούλιο εθνικού επιπέδου διαθέτει νομοθετικές εξουσίες. Ωστόσο, από τους δήμους μπορεί να εκδοθούν τοπικού χαρακτήρα διατάγματα. Είκοσι τέσσερις διοικήσεις κομητειών καλύπτουν τη χώρα, σε κάθε μια από τις οποίες προΐσταται ένας κυβερνήτης που διορίζεται από το Υπουργικό Συμβούλιο και εκπροσωπεί την κυβέρνηση στην περιφερειακή διοίκηση. Παράλληλα με αυτές και με τα ίδια εδαφικά όρια υπάρχουν οι είκοσι τρεις τοπικά εκλεγμένες διοικήσεις κομητειών, που είναι υπεύθυνες για τη διοίκηση των υπηρεσιών υγείας και ιατρικής περίθαλψης, ενώ είναι υπεύθυνες και για κάποιους τύπους εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης. Πέραν αυτών, υπάρχουν 290 δήμοι, των οποίων οι αρμοδιότητες αφορούν την πολεοδομία, την κοινωνική πρόνοια, την εκπαίδευση, την παιδική μέριμνα, την αντιμετώπιση των πυρκαγιών, την αναδάσωση, πολιτιστικές εκδηλώσεις και δραστηριότητες αναψυχής (Chandler, 2003).

Η Φινλανδία, διοικητικά διαιρείται σε 432 δήμους, 6 επαρχίες και 20 περιφέρειες.

Οι ρυθμίσεις του Δανικού Συντάγματος (1971) για θέματα των ΟΤΑ δεν είναι ιδιαίτερος εκτενής. Προβλέπονται δύο βαθμίδες τοπικής αυτοδιοίκησης στη Δανία, η ανώτερη και η κατώτερη. Η ανώτερη περιλαμβάνει τις κομητείες ή περιφέρειες (5) και η κατώτερη περιλαμβάνει τους δήμους (98).

Οι ΟΤΑ της Δανίας είναι συλλογικά όργανα, διαθέτοντα νομική προσωπικότητα, η οποία επιτρέπει τη διαχείριση περιουσίας, σύναψη συμβάσεων, δυνατότητα δικαστικής εκπροσώπησης κ.ά. Το κοινοβούλιο είναι βάσει του Δανικού Συντάγματος αρμόδιο να καθορίζει τους τύπους, τα όρια και τις λειτουργίες των ΟΤΑ, ενώ ο Υπουργός Εξωτερικών της χώρας είναι εξουσιοδοτημένος να προβαίνει κατά περίπτωση σε αναθεώρηση μικρής κλίμακας των ορίων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Η ισχύουσα νομοθεσία προβλέπει τρία Συμβούλια ως διασκεπτόμενα όργανα, το Κομητειακό, το Συμβούλιο Δήμου και το Μητροπολιτικό Συμβούλιο (της Κοπεγχάγης).

Οι κυριότερες αρμοδιότητες των Κομητειών είναι επί θεμάτων περιφερειακού προγραμματισμού, χρήσεων γης, προστασίας του περιβάλλοντος κοινωνική πρόνοιας, νοσοκομειακής περίθαλψης παιδείας κ.α. Από την άλλη, οι κυριότερες αρμοδιότητες των δήμων εστιάζονται σε θέματα παροχής πλήθους υπηρεσιών τοπικού χαρακτήρα, ρύθμισης των όρων λειτουργίας ιδρυμάτων, συντηρούμενων από τους δήμους κ.ά. (Αθανασόπουλος, 2000).

Στην Νότια Ευρώπη έχουμε το παράδειγμα της προηγμένης Νοτιοδυτικής Ευρώπης και το παράδειγμα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης η οποία ακολουθεί στις εξελίξεις, Στην Ιταλία μέσω του Ιταλικού Συντάγματος του 1948, προβλέφθηκε η διαίρεση της χώρας σε περιοχές, επαρχίες και δήμους. Σε αντίθεση με τα άλλα ευρωπαϊκά Συντάγματα, το Σύνταγμα της Ιταλίας περιέχει λεπτομερείς διατάξεις για την οργάνωση, λειτουργία και τις αρμοδιότητες των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (Μπέσιλα – Βίκα, 2004).

Η διαδικασία της μεταρρύθμισης που άρχισε τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1990, έφερε μια σημαντική αλλαγή στη χρηματοδότηση της τοπικής αυτοδιοίκησης. Αυτή ήταν η εισαγωγή του περιφερειακού φόρου παραγωγικής δραστηριότητας. Επιπλέον, η οικονομική ανεξαρτησία των κοινοτήτων έγινε πιο ουσιαστική με την εισαγωγή ενός τοπικού φόρου ακίνητης περιουσίας το 1993 (Chandler, 2003).

Οι περιφέρειες της Ιταλίας ανέρχονται σήμερα σε 20, οι νομοί ανέρχονται σε 96, οι μητροπολιτικές περιοχές σε 8 και οι δήμοι ανέρχονται σε 8.101 (Αθανασόπουλος, 2000).

Η Ισπανία είναι ένα αποκεντρωμένο ενιαίο κράτος και διοικητικά διαιρείται σε 8.111 δήμους, 50 επαρχίες (β' βαθμός αυτοδιοίκησης) και σε 17 αυτόνομες κοινότητες και 2 αυτόνομες πόλεις (Ceuta & Melilla) σε περιφερειακό επίπεδο (Μπαμπαλιούτα, 2004).

Η Πορτογαλία διαιρείται σε τοπικό επίπεδο σε 4.241 ενορίες και 308 δήμους, σε ενδιάμεσο επίπεδο διαιρείται σε 18 διαμερίσματα που διοικούνται από έπαρχους και σε περιφερειακό επίπεδο διαιρείται σε 2 αυτόνομες περιφέρειες (Acores & Madeira).

Η Μάλτα καθιέρωσε το θεσμό της τοπικής αυτοδιοίκησης το 1993, θεσπίζοντας το πλαίσιο για τη δημιουργία τοπικών συμβουλίων. Παράλληλα, διαίρεσε τη χώρα σε τρεις γεωγραφικές περιφέρειες, στις οποίες περιλαμβάνονται 68 τοπικές αρχές – δήμοι.

Στην Νοτιοανατολική Ευρώπη, οι τοπικοί θεσμοί, όπως και όλα τα χαρακτηριστικά των μετα-σοσιαλιστικών κοινωνιών, έχουν υποστεί σημαντικές μεταβολές από τη δεκαετία του 1990 μέχρι σήμερα. Την περίοδο αυτή, η τοπική αυτοδιοίκηση στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης έχει βρεθεί μέσα σε ένα περιβάλλον διαρκών αλλαγών (Καφαντάρη, 2005).

Η Σλοβενία είναι πλήρες μέλος της Ε.Ε από το 2007 και διοικητικά διαιρείται σε 58 κρατικές διοικήσεις σε επίπεδο περιφέρειας και σε 210 δήμους σε τοπικό επίπεδο.

Η Βουλγαρία αποτελεί από το 2007 πλήρες μέλος της Ε.Ε. Η πολιτική και οικονομική κατάσταση της χώρας μπορεί να χαρακτηριστεί σταθερή με θετικές προοπτικές ανάπτυξης στο μέλλον. Στο Σύνταγμα που ψηφίστηκε το 1991, υιοθετείται το σύστημα της τοπικής αυτοδιοίκησης και γίνονται οι πρώτες δημοκρατικές εκλογές. Το Σύνταγμα προβλέπει δύο επίπεδα διοικητικής διαίρεσης της χώρας, τους δήμους και τις περιφέρειες. Στη Βουλγαρία, οι δήμοι ανέρχονται σε 287 και οι περιφέρειες ανέρχονται σε 6. Επιπλέον, υπάρχουν 28 διοικητικά διαμερίσματα.

Η Ρουμανία επίσης αποτελεί πλήρες μέλος της Ε.Ε μετά τη διεύρυνση της ένωσης το 2007. Όσον αφορά τη διοικητική διαίρεση της χώρας, η επικράτεια χωρίζεται σε επαρχίες, δήμους και κοινότητες, όπου οι επαρχίες περιλαμβάνουν μια πόλη πρωτεύουσα και πολλούς άλλους δήμους και κοινότητες. Ακολούθως με τη διοικητική διαίρεση του 1998, η Ρουμανία χωρίστηκε σε 42 επαρχίες (όπου περιλαμβάνεται και ο Δήμος του Βουκουρεστίου), 262 δήμους και 2.686 κοινότητες.

Η Κροατία έχει αλλάξει σημαντικά τα τελευταία 8-10 χρόνια, όπου η πολιτική κατάσταση έχει ομαλοποιηθεί και έχουν ψηφιστεί μια σειρά από μεταρρυθμίσεις για τη δημόσια διοίκηση και την τοπική αυτοδιοίκηση. Η υπάρχουσα διοικητική οργάνωση της Κροατίας δομείται σε δύο επίπεδα, το τοπικό και το επαρχιακό. Όσον αφορά το πρώτο επίπεδο, που είναι οι δήμοι, παρουσιάζονται μικρές διαφοροποιήσεις αναφορικά με τις αρμοδιότητες μεταξύ αστικών και επαρχιακών δήμων.

Η Αλβανία, τον Ιούνιο του 1992, μέσω του Κοινοβουλίου και μιας σειράς νόμων εγκαθίδρυσε την τοπική αυτοδιοίκηση. Ως το πρώτο επίπεδο αυτοδιοίκησης, ορίστηκαν οι κοινότητες (300) και οι δήμοι (65), ενώ οι επαρχίες (12) αποτέλεσαν το δεύτερο διοικητικό επίπεδο.

Στην Π.Γ.Δ.Μ., η διαδικασία αποκατάστασης των τοπικών θεσμών ξεκίνησε το 1995 με το νόμο για την τοπική αυτοδιοίκηση. Οι αλλαγές που επέφερε αυτή η περίοδος

οδήγησαν σε έντονες διαφοροποιήσεις με αυτά που ίσχυαν έως τότε. Για παράδειγμα, μειώθηκαν οι αρμοδιότητες των τοπικών αρχών και επήλθε μια σημαντική μείωση του μεγέθους και του πληθυσμού των δήμων, μέσα από τη διαδικασία επαναπροσδιορισμού των γεωγραφικών τους ορίων. Ως αποτέλεσμα αυτού του νέου εδαφικού διαχωρισμού δημιουργήθηκαν 123 δήμοι αντί για 34 που υπήρχαν μέχρι το 1996. Χρήσιμο είναι να επισημανθεί ότι δεν υπάρχει ουσιαστικός διαχωρισμός αρμοδιοτήτων ανάμεσα στις διάφορες μονάδες αυτοδιοίκησης της χώρας. Ένας τέτοιος διαχωρισμός συναντάται μόνο στην πρωτεύουσα, τα Σκόπια, που απολαμβάνει ειδικό καθεστώς με αυξημένο μέγεθος και αρμοδιότητες σε σχέση με τους υπόλοιπους δήμους της χώρας.

Η Κύπρος, σε τοπικό επίπεδο διαιρείται σε 33 δήμους και 286 κοινότητες. Σε περιφερειακό επίπεδο διαιρείται σε 6 επαρχίες, όπου υπάρχουν η περιφερειακή επιτροπή με επικεφαλή τον έπαρχο.

Η Βοσνία και Ερζεγοβίνη, καθώς και οι δύο δημοκρατίες της Σερβίας και του Μαυροβουνίου, εξαιτίας των διαφορών τους σε επίπεδο δομών, ρυθμίσεων και εσωτερικής οργάνωσης όσον αφορά τη διοικητική τους δομή (Καφαντάρη, 2005), δεν θα αναλυθούν στην παρούσα εργασία.

2.2.2 Μητροπολιτική Διακυβέρνηση στην Ευρώπη

Η ευρωπαϊκή και διεθνής εμπειρία είναι ιδιαίτερα πλούσια σε παραδείγματα μητροπολιτικών θεσμών, οι οποίοι ωστόσο παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους ως προς την πολιτικο-διοικητική δομή, τις σχέσεις με τα άλλα επίπεδα διοίκησης και αυτοδιοίκησης, το περιεχόμενο των αρμοδιοτήτων κ.ά. Συνοψίζοντας τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την αναλυτική παρουσίαση της διεθνούς εμπειρίας στη μελέτη-έρευνα του Παντείου/ΙΑΠΑΔ (2002) (Γετίμης και Κανκαλάς, 2003), παρατηρούμε τα εξής:

Μπορούν να διακριθούν τρεις βασικοί τύποι πολιτικο-διοικητικής οργάνωσης:

1. Μητροπολιτική περιφέρεια. Πρόκειται για τη δημιουργία αποσυγκεντρωμένου μητροπολιτικού θεσμού σε επίπεδο περιφέρειας, ο οποίος διοικείται από στελέχη της κρατικής διοίκησης και αποτελεί σημαντικό θεσμό του κεντρικού κράτους με σκοπό την εύρυθμη λειτουργία των μητροπολιτικών περιοχών. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η συμμετοχή και εκλεγμένων από την Τοπική

Αυτοδιοίκηση στο συμβούλιο της μητροπολιτικής περιφέρειας διαμορφώνει ένα μικτό σύστημα διοίκησης το οποίο καλείται να αντιμετωπίσει προβλήματα της μητροπολιτικής περιφέρειας, που αδυνατούν να επιλυθούν στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης και απαιτούν οριζόντιες πολιτικές άσκησης μητροπολιτικών λειτουργιών. Αυτός ο τύπος μητροπολιτικής οργάνωσης εφαρμόστηκε σε πολλές πόλεις των Η.Π.Α.

2. Μητροπολιτική υπέρ-δημαρχία. Πρόκειται για ένα νέο αυτοδιοικητικό θεσμό που δραστηριοποιείται σε μητροπολιτικό επίπεδο και η πολιτική νομιμοποίηση του οποίου προκύπτει από την άμεση εκλογή των οργάνων του (πρόεδρος και μητροπολιτικό συμβούλιο). Η περίπτωση του Λονδίνου στην Αγγλία είναι ενδεικτικό παράδειγμα δημιουργίας ενός επιπρόσθετου αυτοδιοικητικού επιπέδου με σκοπό την άσκηση μητροπολιτικών λειτουργιών στο σύνολο της μητροπολιτικής περιοχής.
3. Μητροπολιτικός σύνδεσμος. Πρόκειται για τη δημιουργία αυτοδιοικητικού μητροπολιτικού θεσμού με έμμεση όμως έκφραση, καθώς τα όργανά του απαρτίζονται από αιρετούς των Ο.Τ.Α. (α' και β' βαθμού) της μητροπολιτικής περιοχής. Οι περιπτώσεις της Γαλλίας (Lille), της Γερμανίας (Φρανκφούρτη, Μόναχο), της Φινλανδίας (Ελσίνκι), και της Πορτογαλίας (Λισσαβόνα) αποτελούν αντιπροσωπευτικά παραδείγματα αυτού του τύπου μητροπολιτικής οργάνωσης.

Τα περισσότερα παραδείγματα μητροπολιτικής διακυβέρνησης κινούνται ανάμεσα στις δύο βασικές κατηγορίες, δηλαδή την μητροπολιτική υπερδημαρχία (δημιουργία ενός ενιαίου μητροπολιτικού Ο.Τ.Α. στην περιοχή) και τους μητροπολιτικούς συνδέσμους – συνενώσεις των προϋπαρχόντων δήμων της μητροπολιτικής περιοχής (Πρεβελάκης, 2002). Στην πρώτη κατηγορία, ο μητροπολιτικός θεσμός διαθέτει άμεση πολιτική νομιμοποίηση, συγκεκριμένη οικονομική αυτοδυναμία και πολλαπλές αρμοδιότητες, ενώ στη δεύτερη κατηγορία συγκαταλέγονται λιγότερο ισχυρές μορφές μητροπολιτικών διοικήσεων (συντονιστικού χαρακτήρα, διαδημοτικών συνεργασιών), με σχετικά περιορισμένη οικονομική αυτοτέλεια και μη εκτεταμένες μητροπολιτικές αρμοδιότητες. Σε αυτές τις περιπτώσεις, στα μητροπολιτικά συμβούλια συμμετέχουν οι εκλεγμένοι εκπρόσωποι των δήμων της περιοχής, με αποτέλεσμα το όλο σχήμα να διαθέτει μόνον έμμεση πολιτική νομιμοποίηση. Τέλος, οι περιπτώσεις της μητροπολιτικής περιφέρειας, παρά το γεγονός ότι δεν

συναντώνται σε πολλές χώρες (μόνο στη Β. Αμερική και τον Καναδά), παρουσιάζουν το συγκριτικό πλεονέκτημα της αμέριστης υποστήριξης από το κεντρικό κράτος, το οποίο εξασφαλίζει και τις προϋποθέσεις (οικονομικές, διοικητικές, τεχνικές) για την επιτυχή άσκηση μητροπολιτικών λειτουργιών.

Συνήθως, οι υφιστάμενες μορφές μητροπολιτικής οργάνωσης δεν εκφράζουν απόλυτα μία από τις τρεις προαναφερόμενες κατηγορίες (ιδεοτύπους), αλλά αντίθετα δανείζονται στοιχεία και από τις τρεις. Παρατηρούνται έτσι σχήματα τα οποία εκκινούν με τη μορφή απλής διαδημοτικής συνεργασίας για να προσλάβουν εν συνεχεία τη μορφή μητροπολιτικού συνδέσμου ή και υπερ-δημαρχίας.

Σημειώνεται περαιτέρω ότι, σύμφωνα και με τη διεθνή εμπειρία, η μητροπολιτική διακυβέρνηση δεν περιορίζεται στη δημιουργία σχημάτων διοίκησης των μητροπολιτικών περιοχών, αλλά ενσωματώνει σε κάθε περίπτωση σχέσεις ουσιαστικής συνεργασίας μεταξύ των ΟΤΑ της μητροπολιτικής περιοχής, των κρατικών φορέων, της κοινωνίας των πολιτών και του ιδιωτικού τομέα.

Τα διδάγματα που προκύπτουν από τη διεθνή εμπειρία μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

α. Δεν υπάρχει ιδεατή μορφή μητροπολιτικής διοίκησης ή αυτοδιοίκησης, αλλά κάθε πόλη διαμορφώνει τη διοικητική της διάρθρωση κατά τρόπο συμβατό με τις ανάγκες της και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του εθνικού πολιτικού και διοικητικού συστήματός της.

β. Η μητροπολιτική διακυβέρνηση δεν εξαντλείται σε διοικητικές δομές και οργανωτικά σχήματα, αλλά προϋποθέτει τη συνύπαρξη, συνεργασία, δικτύωση και εν τέλει τη συμπληρωματικότητα μεταξύ διαφορετικών δημοσίων οργανισμών που δρουν στο μητροπολιτικό επίπεδο, καθώς και την καθιέρωση τρόπων επικοινωνίας, διαβούλευσης και συνεργασίας με τον ιδιωτικό τομέα και την κοινωνία των πολιτών.

γ. Κρίσιμο, σε κάθε περίπτωση, αποδεικνύεται το ζήτημα της πολιτικής και κοινωνικής νομιμοποίησης των διαφόρων σχημάτων μητροπολιτικής διακυβέρνησης που εγκαθίσταται σε διάφορες χώρες. Έτσι, εν όψει της επιδιωκόμενης κοινωνικής νομιμοποίησης, συχνά ακολουθείται η λύση της διεξαγωγής δημοψηφισμάτων για τη μορφή και το περιεχόμενο της μητροπολιτικής διοίκησης/αυτοδιοίκησης (τόσο στην Αγγλία – Λονδίνο, όσο και στην Ιταλία και Ολλανδία), ενώ για την πολιτική

νομιμοποίηση των σχετικών θεσμών υιοθετείται συχνά η προσφυγή στη λύση της άμεσης εκλογής των μητροπολιτικών οργάνων διοίκησης.

δ. Σε συγκριτικό επίπεδο, τα οργανωτικά/θεσμικά πρότυπα που προωθούνται διακρίνονται από ευελιξία, προσαρμοστικότητα και οικονομία θεσμών και διαδικασιών. Έτσι, συχνά προτιμάται η λύση της διαδημοτικής συνεργασίας έναντι της δημιουργίας νέων οργανισμών μητροπολιτικής αυτοδιοίκησης, καθώς και η μετατροπή υφισταμένων επιπέδων διοίκησης σε μητροπολιτικούς θεσμούς έναντι του διοικητικού κατακερματισμού που θα δημιουργούσε η δημιουργία νέων, αυτοτελών, επιπέδων διοίκησης (π.χ. στην Ιταλία, η «province» προσλαμβάνει χαρακτήρα μητροπολιτικού επιπέδου).

2.2.3 Οι Μεταρρυθμιστικές Τάσεις στις Ευρωπαϊκές Χώρες

Κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών, η ΤΑ άντλησε νέες εμπειρίες από μια σειρά μεταρρυθμίσεων που πραγματοποιήθηκαν, τόσο στην Δυτική, όσο και στην Ανατολική Ευρώπη. Ειδικότερα, οι νέες δημοκρατίες των μετά-κομμουνιστικών κρατών καλούνταν να εφαρμόσουν την ελεύθερη οικονομία της αγοράς και να ενσωματώσουν τους πολίτες τους στις νέες, ανοικτές διαδικασίες για την λήψη πολιτικών αποφάσεων. Από την άλλη πλευρά, οι παλαιότερες δημοκρατίες της Δύσης αντιμετώπιζαν σοβαρούς οικονομικούς περιορισμούς σε βάρος του κοινωνικού κράτους, αλλά και την πρόκληση μιας προϊούσας αποξένωσης των πολιτών τους, οι οποίοι απομακρύνονταν από τις παραδοσιακές μορφές πολιτικής και τα κόμματα. Έτσι, σε ολόκληρη την γηραιά ήπειρο, πραγματοποιήθηκαν πολλές απόπειρες για την αναπροσαρμογή των ΟΤΑ στις νέες συνθήκες και την αξιοποίησή τους, για μια ακόμη φορά, στην εδραίωση και την επέκταση των δημοκρατικών θεσμών (Χλέπας, 2007).

Οι μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν στην ΤΑ μπορούν, σε γενικές γραμμές, να ταξινομηθούν σε τρεις βασικές κατηγορίες που αντιστοιχούν και σε συγκεκριμένες αντιλήψεις, ως προς τις αλλαγές και τις μεταρρυθμίσεις που πρέπει ή μπορούν να γίνουν τα επόμενα χρόνια (Χλέπας, 2005).:

1. Οι λεγόμενες παραδοσιακού τύπου μεταρρυθμίσεις προσανατολίζονται κυρίως στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκαλεί ο κατακερματισμός της

αυτοδιοίκησης, μέσω (εκούσιων ή υποχρεωτικών) συγχωνεύσεων ΟΤΑ (εδαφική μεταρρύθμιση), καθώς και μέσω της διαδημοτικής συνεργασίας (δημοτικοί σύνδεσμοι, διαδημοτικές υπηρεσίες ή/και συμβάσεις κ.ά.). Στο εσωτερικό των Δήμων, επιδιώκεται ο ορθολογικός - οργανωτικός (ανά-) σχεδιασμός. Έτσι, καθίσταται δυνατή η μεταφορά αρμοδιοτήτων και πόρων στους μεγαλύτερους και καλύτερα οργανωμένους Δήμους. Εκτός αυτού, οι παραδοσιακού τύπου μεταρρυθμίσεις επιδιώκουν και την ενίσχυση των πολιτικών και δημοκρατικών λειτουργιών στο Δήμο, με την άμεση εκλογή του Δημάρχου, την καθιέρωση θεσμών δημοτικής αποκέντρωσης, καθώς και με την αναβάθμιση του Δημοτικού Συμβουλίου.

2. Οι μεταρρυθμίσεις που εντάσσονται στην ευρύτερη αντίληψη για ένα νέο δημόσιο μάνατζμεντ περιλαμβάνουν ένα ευρύτατο φάσμα μέτρων, όπως την μέτρηση αποτελεσμάτων, κόστους και ωφελειών, την αναμόρφωση του δημοσιολογιστικού συστήματος σύμφωνα με τα πρότυπα των ιδιωτικών επιχειρήσεων και τη γενικότερη μεταφορά μεθόδων μάνατζμεντ από τον ιδιωτικό τομέα, την εισαγωγή μηχανισμών της αγοράς και την επιδίωξη της ποιότητας, τη μετάθεση λειτουργιών (outsourcing) και τις ιδιωτικοποιήσεις (privatisation) κ.ά. Κεντρικής σημασίας είναι η μετάβαση προς μια διοίκηση που προσανατολίζεται στα αποτελέσματα και τις εκροές της δράσης της (output orientation), ενώ υπογραμμίζεται εκ νέου ο διαχωρισμός ανάμεσα στην πολιτική ηγεσία και τις διοικητικές υπηρεσίες. Αναμένεται έτσι ότι περιορίζεται σταδιακά τόσο η ‘‘πολιτικοποίηση’’ της διοίκησης όσο και η ‘‘γραφειοκρατικοποίηση’’ της πολιτικής.

3. Μία τρίτη κατηγορία αποτελούν οι μεταρρυθμίσεις που αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην αποκατάσταση της πολιτικής αξιοπιστίας, αλλά και της γενικότερης αποτελεσματικότητας του θεσμού της ΤΑ μέσω της συναφούς ενεργοποίησης των πολιτών. Πρόκειται για τις λεγόμενες συμμετοχικές μεταρρυθμίσεις (participatory reforms), οι οποίες επιδιώκουν να προωθηθεί, μέσω της συμμετοχής, η ανταποκρισιμότητα του θεσμού, έτσι ώστε τελικά να οδηγηθούν προς την βελτίωση της πολιτικής και διοικητικής τους αποτελεσματικότητας. Πέραν από την κρίση αξιοπιστίας της πολιτικής, οι συμμετοχικές μεταρρυθμίσεις επιδιώκουν να αντιμετωπίσουν και τον περιορισμό των δυνατοτήτων καθοδήγησης που έχει η πολιτική ηγεσία. Πράγματι, στο πλαίσιο των σύγχρονων, έντονα διαφοροποιημένων κοινωνικών υποσυστημάτων, προβάλλουν ανάγκες για νέες μορφές συμμετοχικής διακυβέρνησης με την πολυμερή ενημέρωση, τον διάλογο, την έκθεση και ανταλλαγή

επιχειρημάτων. Ακόμα την διαπραγμάτευση και την τελική δέσμευση όλων εκείνων που διακυβεύουν συμφέροντα στο πλαίσιο των διαδικασιών για λήψη πολιτικών αποφάσεων, έτσι ώστε να γίνονται, οι τελευταίες, ευρύτερα αποδεκτές, να υλοποιούνται και να αναπροσαρμόζονται εγκαίρως. Οι συμμετοχικές μεταρρυθμίσεις προωθούν την θεσμοθέτηση λαϊκών πρωτοβουλιών και τοπικών δημοψηφισμάτων για τη λήψη συγκεκριμένων αποφάσεων στους Δήμους, την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών για τη συμμετοχή των πολιτών (ηλεκτρονικές ψηφοφορίες κ.λπ.), την εκπροσώπηση εκείνων που είναι χρήστες συγκεκριμένης δημοτικής υπηρεσίας σε αντίστοιχο όργανο (users boards), την λειτουργία φόρουμ νεολαίας, στρογγυλών τραπέζιων, συμβουλίων μεταναστών, επιτροπών γειτονιάς κ.ά. Στην Ελλάδα δεν είναι ακόμα καταγεγραμμένες τέτοιες μεταρρυθμίσεις (Χλέπας, 2005, 2007).

Μεταρρυθμίσεις παραδοσιακού τύπου πραγματοποιήθηκαν στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, ενώ η διαδημοτική συνεργασία ενισχύθηκε παντού, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την Γαλλία. Αισθητές υπήρξαν επίσης, σε ολόκληρη την Ευρώπη, οι τάσεις για μεταφορά αρμοδιοτήτων (λειτουργική μεταρρύθμιση) προς τους Δήμους, καθώς και οι προσπάθειες για τον εξορθολογισμό των εσωτερικών οργανωτικών δομών. Το Ηνωμένο Βασίλειο υπήρξε η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα όπου εφαρμόστηκαν ευρύτατα οι αντιλήψεις του νέου δημόσιου μανάτζμεντ, ενώ αργότερα ακολούθησαν οι βόρειες ευρωπαϊκές χώρες και, στη συνέχεια, οι νέες δημοκρατίες της Ανατολικής Ευρώπης. Η επιρροή αυτής της μεταρρυθμιστικής σχολής είναι πάντως αισθητά μικρότερη στη Νότια Ευρώπη (με την εξαίρεση της Ιταλίας) και εξαιρετικά αδύναμη στη χώρα μας, όπου οι Δήμοι εμφανίζουν πολύ χαμηλά ποσοστά δαπανών επί του ΑΕΠ και περιορισμένο ρόλο για τις υπηρεσίες κοινωνικού χαρακτήρα. (Βλ. Πίνακα 1.1), (Χλέπας, 2005).

Πίνακας 1.1. Οι Μεταρρυθμίσεις της ΤΑ στις Ευρωπαϊκές Χώρες

	«Παραδοσιακού Τύπου»	Νέο Δημόσιο Μάνατζμεντ	«Συμμετοχικές» Μεταρρυθμίσεις
Ην.Βασίλειο	X	X	X
Σκανδ.Χώρες	X	X	X
Ολλανδία	X	X	X
Γερμανία	X	X	X
Ελβετία	(X)	X	(-)
Αυστρία	X	X	X
Ιταλία	X	X	X
Γαλλία	X	X	(X)
Ισπανία	X	X	(X)
Ελλάδα	X	(X)	(X)
Πολωνία	X	X	X
Τσεχία	X	X	X
Ουγγαρία	X	X	X
Βαλτ.Χώρες	X	X	-

Πηγή: Χλέπας (2005).

Η πρωτοβουλία για τις εν λόγω μεταρρυθμίσεις προερχόταν, κατά κανόνα, από την κεντρική εξουσία, η οποία φρόντιζε συνήθως να κερδίσει και τη συνεργασία των συλλογικών φορέων που εκπροσωπούν τους ΟΤΑ, επιστρατεύοντας σε αρκετές περιπτώσεις και τους κομματικούς μηχανισμούς. Πάντως, σε ορισμένες χώρες όπου η αυτοδιοίκηση διαθέτει ισχυρές παραδόσεις και αποτελεσματική συλλογική οργάνωση, παρατηρήθηκε το φαινόμενο να αναλαμβάνουν οι Ενώσεις των ΟΤΑ ή κάποιοι ειδικευμένοι θυγατρικοί τους φορείς σημαντικές μεταρρυθμιστικές πρωτοβουλίες. Οι διαφορές, πάντως, μεταξύ των συστημάτων ΤΑ που επικρατούν στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξακολουθούν να είναι πολύ μεγάλες με την χώρα μας να διεκδικεί τα πρωτεία ως προς τον συγκεντρωτισμό (Βλ. Πίνακα 1.2) (Χλέπας, 2005).

Πίνακας 1.2. Επισκόπηση του θεσμικού πλαισίου και βασικών χαρακτηριστικών της ΤΑ σε 17 Ευρωπαϊκές χώρες

ΧΩΡΑ	Εκλογή Δημάρχου	Έλεγχος πλειοψηφίας Δημοτικό Συμβούλιο από Δήμαρχο	Παύση Δημάρχου	Διορισμένη Εκτελεστική Επιτροπή από Δήμαρχο	Διορισμένος Γ.Γ. από Δρ/χο	Σημαντικές κοινωνικές υπηρεσίες	Δημοσιονομική Αυτοτέλεια	Ποσοστό στις Δημοτικές Δαπάνες	Πολιτικός Πολιτισμός
ΙΤΑΛΙΑ	Άμεση	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	Μικρή	4,0%	Πλειοψηφία
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	Άμεση	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Μεγάλη	6,5%	Αμφότερη
ΒΕΛΓΙΟ	Διορισμένη	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Μικρή	6,0%	Συναινετική
ΕΛΒΕΤΙΑ	Άμεση	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Εν μέρει	Μεγάλη	-----	Συναινετική
ΤΣΕΧΙΑ	Έμμεση	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Εν μέρει	Μικρή	8,5%	---
ΕΛΛΑΔΑ	Άμεση	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Όχι	Μικρή	2,5%	Πλειοψηφία
ΠΟΛΩΝΙΑ	Άμεση	Ναι/Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Εν μέρει	Μέτρια	8,5%	Αμφότερη
ΣΟΥΗΔΙΑ	Έμμεση	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Μεγάλη	18,0%	Συναινετική
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	Άμεση	Ναι	Όχι	---	Όχι	Ναι	Μεγάλη	11,0%	Πλειοψηφία
ΑΙΤΑΛΙΑ	Έμμεση	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι	Ναι	Μικρή	12,5%	Πλειοψηφία

ΟΛΛΑΝΔΙΑ	Διορισμένη	Όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Ναι	Μεγάλη	10,0%	Αμφότερη
ΓΑΛΛΙΑ	Έμμεση	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Όχι	Μικρή	5,0%	Πλειοψηφία
ΔΑΝΙΑ	Έμμεση	Όχι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι	Μεγάλη	23,0%	Συναινετική
ΠΟΡΤΑΛΙΑ	Άμεση	Ναι/όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	Μικρή	4,5%	Πλειοψηφία
ΙΣΠΑΝΙΑ	Έμμεση	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	Μικρή	4,0%	Πλειοψηφία
ΑΥΣΤΡΙΑ	Άμεση	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι	Εν μέρει	Μέτρια	7,0%	Αμφότερη
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	Έμμεση	Ναι/όχι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Μικρή	1,0%	Πλειοψηφία

Πηγή: Χλέπας (2005).

2.3 Το Οικονομικό Πλαίσιο των ΟΤΑ στις Χώρες της Ε.Ε

2.3.1 Οι Οικονομικοί Πόροι των ΟΤΑ

Οι οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν δικαίωμα στο πλαίσιο της εθνικής οικονομικής πολιτικής μπορούν να διαθέσουν ελεύθερα ιδίους πόρους για την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους. Τουλάχιστον ένα μέρος των οικονομικών αυτών πόρων προέρχεται από τοπικούς φόρους και τέλη των οποίων το ύψος έχουν το δικαίωμα να ορίσουν μέσα στα όρια τους οι ΟΤΑ.

Από την άλλη, στους ΟΤΑ παρέχονται επιχορηγήσεις και κρατική χρηματοδότηση που προορίζονται κυρίως για τη χρηματοδότηση ειδικών σχεδίων. Άλλες πηγές οι οποίες κυρίως έχουν ακολουθηθεί στη Μεγάλη Βρετανία είναι από την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας τους, το οποίο θα εξεταστεί σε επόμενο κεφάλαιο, καθώς και τέλη από τη στάθμευση των αυτοκινήτων.

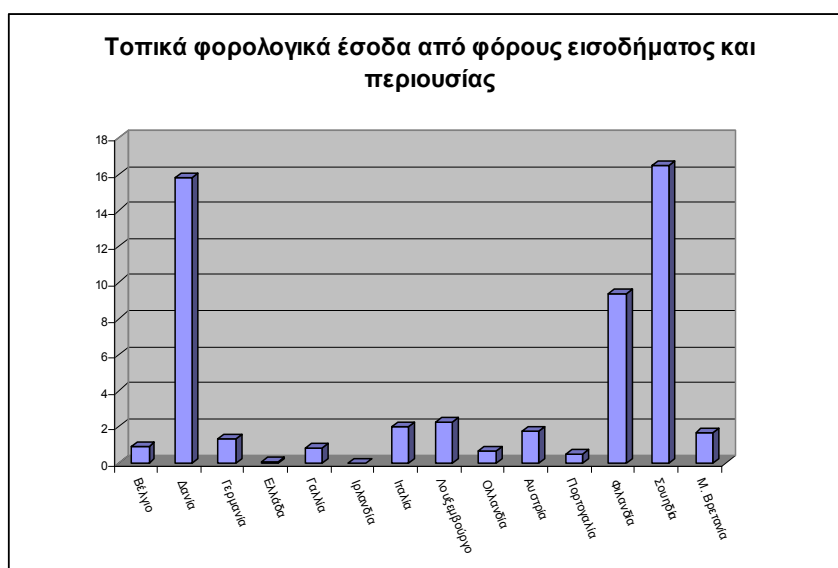
Τέλος, οι δήμοι έχουν τη δυνατότητα να συνάπτουν δάνεια για την κάλυψη διαφόρων αναγκών τους.

2.3.2 Φορολογικά Έσοδα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Είναι πολύ σημαντικό για τις προοπτικές του Ελληνικού τοπικού φορολογικού συστήματος να διαπιστωθεί η διάρθρωση των φορολογικών συστημάτων που συνθέτουν τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά συστήματα φορολογικής αποκέντρωσης. Ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί:

- α) στο ποιοι είναι οι βασικοί τοπικοί φόροι σε κάθε κράτος μέλος της ΕΕ-15,
- β) στη φορολογική ελευθερία που διαθέτουν οι ΟΤΑ,
- γ) στη σύνθεση του φορολογικού συστήματος της ΤΑ και
- δ) στη δυναμικότητα τους.

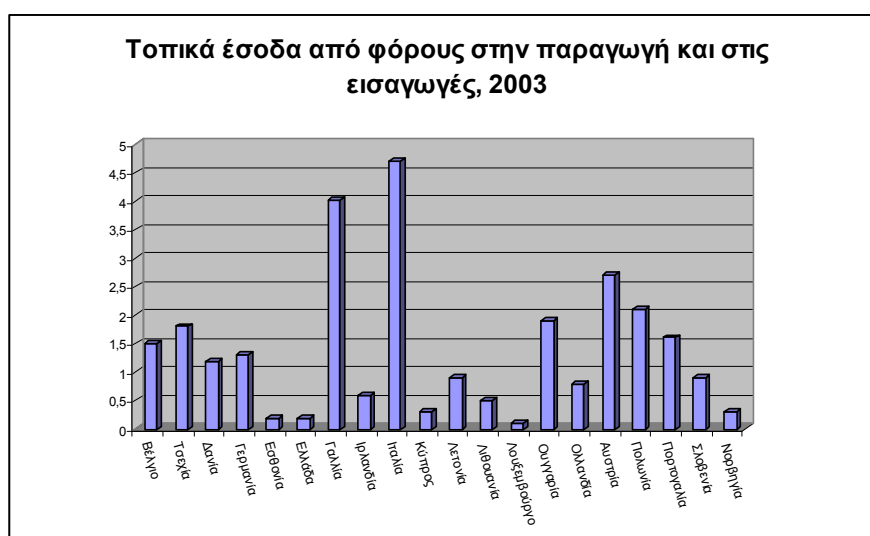
Γράφημα 2.1. Τοπικά Φορολογικά Έσοδα από Φόρους Εισοδήματος και Περιουσίας (ποσοστό επί τοις %)

Πηγή: Γκέκας, 2005

Ένας γενικός διαχωρισμός, που συναντάται ευρέως στη βιβλιογραφία, είναι η ταξινόμηση των φόρων σε άμεσους και έμμεσους. Μία πιο δόκιμη και προσαρμοσμένη στη σύγχρονη πραγματικότητα της ΤΑ κατάταξη είναι ο διαχωρισμός των φόρων α) στους φόρους εισοδήματος και περιουσίας και β) στους φόρους στην παραγωγή και τις εισαγωγές (Εθνικολογιστική Ταξινόμηση).

Γράφημα 2.2. Τοπικά Έσοδα από Φόρους στην Παραγωγή και στις Εισαγωγές(ποσοστό επί τοις %)

Πηγή: Γκέκας, 2005

Το σημαντικότερο συμπέρασμα που προκύπτει από το γράφημα, δεν είναι η μηδαμινή συμμετοχή των φόρων εισοδήματος και περιουσίας στα έσοδα της Ελληνικής Τ.Α, κάτι που ήταν αναμενόμενο, αλλά η πολύ μεγάλη συμμετοχή των φόρων αυτών στα έσοδα της Τ.Α κρατών με αναπτυγμένα αυτοδιοικητικά συστήματα, όπως είναι τα σκανδιναβικά κράτη.

Συγκρίνοντας τα δύο γραφήματα παρατηρείται ότι οι χώρες με υψηλά έσοδα από φόρους εισοδήματος και περιουσίας δεν έχουν ιδιαίτερα έσοδα από φόρους στην παραγωγή και τις εισαγωγές. Μεγάλο ποσοστό των φορολογικών τους εσόδων από αυτές τις χρηματοδοτικές πηγές καλύπτουν οι Ιταλικοί και οι Γαλλικοί ΟΤΑ, που τα έσοδα από την πρώτη κατηγορία φόρων είναι αρκετά περιορισμένα.

Οι φόροι εισοδήματος και περιουσίας παρουσιάζουν επιπλέον και μεγαλύτερη δυναμικότητα σε σχέση με τους φόρους στην παραγωγή και την κατανάλωση. Την τελευταία δεκαετία τα φορολογικά έσοδα της ΤΑ ως ποσοστό του ΑΕΠ από τους φόρους εισοδήματος και περιουσίας, αυξήθηκαν κατά μέσο όρο 4,4%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό αύξησης για τους φόρους στη παραγωγή και τις εισαγωγές ήταν 1,2%.

Παρακάτω γίνεται προσπάθεια να περιγραφεί συνοπτικά το τοπικό φορολογικό σύστημα στα κράτη μέλη της ΕΕ-15 (Γκέκας, 2005).

2.3.2.1 Αυστρία

Οι κύριοι δημοτικοί φόροι στην Αυστρία είναι ο φόρος ακίνητης περιουσίας (Grundsteuer) και ο δημοτικός φόρος επί των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (Kommunalsteuer).

Άλλοι τοπικοί φόροι, που αντιπροσωπεύουν το ένα πέμπτο των φορολογικών εσόδων της Τ.Α, είναι οι φόροι στη δεύτερη κατοικία, στις δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου και στους σκύλους. Μετά από μία καλή οικονομικά δεκαετία, όπως αυτή του '90, οι Αυστριακοί δήμοι έχουν μπει σε μία δύσκολη χρηματοδοτική περίοδο. Την τελευταία δεκαετία τα φορολογικά έσοδα της Τ.Α, ως ποσοστό του ΑΕΠ, έχουν μειωθεί κατά 11,8%. Ιδιαίτερο πρόβλημα παρουσιάζεται με την αποδοτικότητα του Φόρου

Ακίνητης Περιουσίας. Για το λόγο αυτό έχει ανοίξει δημόσια συζήτηση στην Αυστρία για τη φορολογική μεταρρύθμιση και τον εξοπλισμό της Τ.Α με νέους δυναμικούς πόρους.

2.3.2.2 Βέλγιο

Τα φορολογικά έσοδα της Τ.Α είναι η κύρια πηγή εισοδήματος για τους δήμους και τις επαρχίες. Οι δύο κύριοι φόροι είναι πρόσθετοι φόροι που επιβάλλονται από άλλες αρχές. Οι φόροι αυτοί είναι: ο πρόσθετος φόρος στο φόρο ακίνητης περιουσίας και ο πρόσθετος φόρος στο φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων. Αυτοί, οι πρόσθετοι φόροι, αντιπροσωπεύουν περισσότερο από 80% των επαρχιακών και δημοτικών φορολογικών εσόδων. Οι δήμοι χρηματοδοτούνται επίσης από τον πρόσθετο φόρο στο φόρο κυκλοφορίας αυτοκινήτων. Οι δήμοι και οι επαρχίες μπορούν επίσης να επιβάλουν διάφορους άλλους μικρούς τοπικούς φόρους και τέλη (όπως για παράδειγμα: φόροι στις διοικητικές υπηρεσίες, στην ενέργεια, στα περιουσιακά στοιχεία). Οι δήμοι και οι επαρχίες είναι ελεύθεροι να καθορίσουν τους φορολογικούς συντελεστές, με εξαίρεση τον πρόσθετο φόρο στο φόρο κυκλοφορίας αυτοκινήτων. Εντούτοις, οι περιφέρειες μπορούν να ελέγξουν τις μεταβολές στους φορολογικούς συντελεστές. Το φορολογικό σύστημα της Τ.Α στο Βέλγιο δείχνει να είναι αρκετά δυναμικό. Την τελευταία δεκαετία το ποσοστό των φορολογικών εσόδων ως προς το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 26,3%.

2.3.2.3 Δανία

Το κύριο φορολογικό έσοδο δήμων και νομών είναι ο τοπικός φόρος εισοδήματος (kommunal indkomstskat). Οι δήμοι μπορούν επίσης να συλλέξουν διάφορους φόρους που η φορολογική τους βάση στηρίζεται στην ακίνητη περιουσία.

Οι τοπικές κυβερνήσεις είναι ελεύθερες να θέσουν το φορολογικό συντελεστή του φόρου εισοδήματος. Για ορισμένα είδη φόρων ακίνητης περιουσίας έχουν καθοριστεί και οι αντίστοιχες φορολογικές κλίμακες.

Αυτό που κάνει ιδιαίτερη εντύπωση στο τοπικό φορολογικό σύστημα της Δανίας είναι η δυναμικότητα και η απλότητα του. Στηρίζεται ουσιαστικά σε δύο απλούς και δυναμικούς φόρους. Οι φόροι εισοδήματος και περιουσίας αυξήθηκαν την τελευταία

δεκαετία ως ποσοστό του ΑΕΠ κατά 15%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των φόρων στην παραγωγή έμεινε σταθερό.

2.3.2.4 Φινλανδία

Ο κύριος δημοτικός φόρος είναι ο δημοτικός φόρος εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων (kunnallisvero), που αντιπροσωπεύει το 95% των δημοτικών φορολογικών εσόδων. Ένας άλλος φόρος της ΤΑ είναι ο φόρος στην ακίνητη περιουσία (kiinteistovero). Οι δήμοι είναι ελεύθεροι να επιλέξουν το φορολογικό συντελεστή αυτών των δύο φόρων. Ιδιαίτερα στο φόρο ακίνητης περιουσίας οι φορολογικοί συντελεστές επιλέγονται στο πλαίσιο ενός ορίου που τίθεται από το Νόμο. Οι δήμοι μπορούν επίσης να επιβάλουν έναν φόρο στους ιδιοκτήτες σκύλων.

Στην Φινλανδία παρουσιάζεται μία μείωση των φορολογικών εσόδων της Τ.Α, η οποία όμως, οφείλεται σε νομοθετική παρέμβαση της κεντρικής διοίκησης.

2.3.2.5 Γαλλία

Τα φορολογικά έσοδα της Τ.Α έχουν αυξηθεί σημαντικά την τελευταία δεκαπενταετία λόγω της ισχυρής αύξησης στη φορολογική βάση και στους φορολογικούς συντελεστές, όπως και στη μεταφορά ορισμένων φόρων στις περιφέρειες και στους νομούς για να αντισταθμιστεί το κόστος από τη μεταφορά αρμοδιοτήτων. Εντούτοις, οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις μεταξύ 1999- 2004 έχουν περιορίσει τη φορολογική ελευθερία, αλλά και τα φορολογικά έσοδα των ΟΤΑ. Η μείωση του φορολογικού εισοδήματος της Τ.Α αντισταθμίζεται εξ ολοκλήρου από επιχορηγήσεις της κεντρικής κυβέρνησης.

Οι τοπικές κυβερνήσεις και οι διαδημοτικοί φορείς παίρνουν το μεγαλύτερο μέρος των φορολογικών εσόδων τους (65%) από τους τέσσερις κύριους φόρους: το φόρο κατοικιών, το φόρο ιδιοκτησίας στα κτήρια και το έδαφος, και το φόρο επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Οι ΟΤΑ έχουν μια σχετική φορολογική ελευθερία που σημαίνει ότι μπορούν να καθορίσουν το φορολογικό συντελεστή, πάντα όμως στα πλαίσια συγκεκριμένων κανόνων σχετικά με τα ανώτατα όρια. Οι ΟΤΑ μπορούν επίσης να συλλέξουν και άλλους φόρους, όπως ο φόρος διάθεσης οικιακών αποβλήτων, η ηλεκτρική ενέργεια και οι φόροι μεταφοράς.

Ο φόρος επί των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων ή φόρος επιτηδεύματος (όπως παλιότερα είχε επικρατήσει στην Ελλάδα), έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στη Γαλλία γιατί είναι από τους πιο παλιούς τοπικούς φόρους της Ευρώπης. Οι μεγάλες μεταρρυθμίσεις που έγιναν τα τελευταία χρόνια σε αυτό τον φόρο έχουν προκαλέσει πάρα πολλές συζητήσεις σχετικά με την αποτελεσματικότητα του αλλά και τα προβλήματα στην κατανομή των εσόδων του και στη φορολογική ελευθερία των ΟΤΑ.

2.3.2.6 Γερμανία

Οι κύριοι δημοτικοί φόροι είναι: ο φόρος επί των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (Gewerbesteuer) και ο φόρος ακίνητης περιουσίας (Grundsteuer). Οι δήμοι διαθέτουν φορολογική ελευθερία να καθορίσουν τους φορολογικούς συντελεστές. Το 1999, ο φόρος επί των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων ήταν η βασική χρηματοδοτική πηγή της Γερμανικής Τ.Α (70% των φορολογικών εσόδων των δήμων). Οι δήμοι παρακρατούν ένα ποσοστό και το υπόλοιπο το μεταφέρουν στα ομόσπονδα κρατίδια. Το 2001, τα έσοδα του φόρου επί των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων μειώθηκαν λόγω της αύξησης του ποσοστού που μεταφέρθηκε στα ομόσπονδα κρατίδια. Ο φόρος ακίνητης περιουσίας είναι ο δεύτερος δημοτικός φόρος (28% των φορολογικών δημοτικών ακαθαρίστων εσόδων). Υπάρχουν και άλλοι μικροί φόροι τους οποίους οι δήμοι είναι ελεύθεροι να επιβάλλουν, δεν αντιπροσωπεύουν όμως παραπάνω από το 2% των συνολικών φορολογικών εσόδων της Τ.Α.

Ένας μηχανισμός εξισορρόπησης περιορίζει τις σημαντικές διαφορές του εισοδήματος μεταξύ των δήμων των νέων και παλαιών ομόσπονδων κρατιδίων.

Στη Γερμανία η σχέση των οικονομικών των ΟΤΑ με την οικονομική συγκυρία βρίσκει την πιο ακραία της έκφραση λόγω της μεγάλης εξάρτησης του φορολογικού συστήματος της ΤΑ από το φόρο επί των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα τελευταία χρόνια τα έσοδα από το φόρο αυτό αυξήθηκαν κατά 10% όταν οι λειτουργικές δαπάνες των ΟΤΑ αυξήθηκαν κατά 15%.

2.3.2.7 Ιταλία

Οι κύριοι δημοτικοί φόροι είναι ο πρόσθετος φόρος στο φόρο εισοδήματος (IRPEF), ο δημοτικός φόρος ακίνητης περιουσίας (ICI), ο οποίος θεσμοθετήθηκε το 1992, ο

φόρος στη διαφήμιση, ο πρόσθετος φόρος στην κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας, ο φόρος στην κατάληψη δημόσιων χώρων (TOSAP) και ο φόρος στα οικιακά απόβλητα (TARSU). Οι δήμοι λαμβάνουν επίσης όλα τα έσοδα από το φόρο κτηματολογίων. Είναι ελεύθεροι να θέσουν τους φορολογικούς συντελεστές τους, μέσα στο σύνολο ορίων που τίθενται από το κεντρικό κράτος.

Στην Ιταλία το πρόβλημα της αποδοτικότητας του τοπικού φορολογικού συστήματος είναι κεντρικό θέμα, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια που παρατηρείται μία συστηματική μείωση των κρατικών επιχορηγήσεων προς τους ΟΤΑ. Από το 2003 έως το 2005, οι Ιταλικές κρατικές επιχορηγήσεις μειώθηκαν κατά 3,06% σε απόλυτες τιμές.

2.3.2.8 Ιρλανδία

Μόνο οι νομοί και οι πόλεις έχουν φορολογικά έσοδά. Ο βασικός φόρος της Τ.Α έχει ως φορολογική βάση την εμπορική και βιομηχανική ιδιοκτησία. Οι δήμοι και οι νομοί έχουν φορολογική ελευθερία να καθορίσουν τα φορολογικά ποσοστά τους. Εντούτοις, η κεντρική κυβέρνηση μπορεί να επέμβει και να θέσει όρια στην αύξηση του φορολογικού συντελεστή, εφόσον θεωρεί ότι η τοπική φορολογική πίεση είναι πάρα πολύ υψηλή.

Οι περιφερειακές αρχές δεν έχουν καμία άμεση πηγή εισοδήματος. Χρηματοδοτούνται από τις συνεισφορές από τους νομούς και τους ΟΤΑ, που εδρεύουν στη γεωγραφική επικράτεια τους.

2.3.2.9 Λουξεμβούργο

Υπάρχουν δύο κύριοι φόροι:

- ο δημοτικός φόρος εισοδήματος επί των Νομικών Προσώπων που αντιπροσωπεύει το 30% του τοπικού φορολογικού εισοδήματος. Ο φόρος συλλέγεται από το κράτος εξ ονόματος των δήμων. Οι δήμοι δεν το λαμβάνουν πλήρως λόγω του διαδημοτικού μηχανισμού εξίσωσης βασισμένου στην αρχή ότι τα κέρδη των επιχειρήσεων βασίζονται στους υπαλλήλους οι οποίοι πιθανόν να ζουν σε άλλους δήμους.
- ο φόρος ακίνητης περιουσίας αντιπροσωπεύει το 2% του φορολογικού εισοδήματος της Τ.Α. Οι δήμοι είναι ελεύθεροι να καθορίσουν το ποσοστό τους.

Οι δήμοι μπορούν επίσης να επιβάλουν άλλους φόρους, αλλά μόνο για να χρηματοδοτήσουν τις γενικές δημοτικές δαπάνες και με την προγενέστερη έγκριση του Μ. Δούκα. Τέτοιοι φόροι είναι: ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων, ο φόρος τυχερών παιγνίων και σκύλων, ο φόρος στη δεύτερη κατοικία κ.ά.

Οι ΟΤΑ στο Λουξεμβούργο είναι επίσης «θύματα» της οικονομικής συγκυρίας. Τα έσοδα από το φόρο Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων έχουν μειωθεί, ενώ είναι χαρακτηριστικό ότι οι αντικειμενικές αξίες των ακινήτων δεν έχουν αλλάξει τα τελευταία 60 χρόνια με προφανές αποτέλεσμα στα έσοδα από τον ΦΑΠ.

2.3.2.10 Ολλανδία

Ο κύριος δημοτικός φόρος είναι ο φόρος ακίνητης περιουσίας (zaakbekastingen Onroerende). Καταβάλλεται από τους ιδιοκτήτες και τους μισθωτές. Η φορολογική βάση, που υπολογίζεται στην αξία της ιδιοκτησίας (έδαφος ή οικοδομή), είναι επαναξιολογήσιμη κάθε τέσσερα έτη από το δήμο. Ο περιοδικός καθορισμός των αντικειμενικών αξιών βασίζεται σε κανόνες που καθορίζονται σε εθνικό επίπεδο. Οι άλλοι φόροι που επιβάλλονται από τους δήμους αντιπροσωπεύουν μόλις το 2% των συνολικών εσόδων των Ολλανδικών ΟΤΑ και πρόκειται για το φόρο αποχετεύσεων, το φόρο τουριστών, το φόρο αδειών ιδιοκτησίας σκύλων και το φόρο παρεπιδημούντων.

2.3.2.11 Πορτογαλία

Ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων (SISA), που αντιπροσωπεύει 40% των φορολογικών εσόδων των ΟΤΑ το 1999, είναι βασισμένος στην αξία αγοράς. Ο φορολογικός συντελεστής μπορεί να ποικίλει, ανάλογα με τη χρήση της ιδιοκτησίας (πρώτη ή δεύτερη κατοικία). Ο φόρος ακίνητης περιουσίας της Τ.Α (Contribuicao Antarquia), βασίζεται στην αξία των ακινήτων όπως αυτή έχει καταγραφεί στο κτηματολόγιο. Οι ΟΤΑ έχουν τη δυνατότητα να καθορίσουν τους φορολογικούς συντελεστές μεταξύ 0,7% και 1,3% για τους αστικούς δήμους και 0,8% για τους αγροτικούς. Ο πρόσθετος φόρος στο φόρο νομικών προσώπων (derrama) αντιπροσωπεύει 17% των φορολογικών εσόδων της Τ.Α. Οι δήμοι μπορούν να καθορίσουν τους φορολογικούς συντελεστές έχοντας ως ανώτατο όριο το 10%. Ο δημοτικός φόρος στα οχήματα (imposto municipal sobre veiculos) αντιπροσωπεύει 4% των φορολογικών εσόδων. Το ποσοστό και η φορολογική βάση που τίθενται από το κράτος, εξαρτώνται

ουσιαστικά από την ηλικία και την ιπποδύναμη των μηχανών και των οχημάτων. Άλλοι φόροι, όπως ο φόρος στις αγορές και τις μικρές επιχειρήσεις, καλύπτουν το 11% των τοπικών φορολογικών εσόδων.

Τα φορολογικά έσοδα των κοινοτήτων προέρχονται κυρίως από τα τέλη στις αγορές και τις εκθέσεις, όπως επίσης και το φόρο σκυλιών.

2.3.2.12 Ισπανία

Οι δήμοι συλλέγουν τρεις υποχρεωτικούς φόρους: το φόρο ακίνητης περιουσίας (Impuesto sobre bienes inmuebles), το φόρο επί των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (sobre actividades económicas Impuesto) και το φόρο αυτοκινήτων (Impuesto sobre vehículos de tracción mecánica). Αυτοί οι τρεις φόροι αντιπροσωπεύουν το 28% του δημοτικού εισοδήματος. Επιπλέον, μπορούν να επιβάλουν δύο προαιρετικούς φόρους (το φόρο στις κατασκευές και το φόρο υπεραξίας ακινήτων στις αστικές περιοχές). Οι δήμοι είναι ελεύθεροι να θέσουν τα ποσοστά τους μέσα στα όρια που καθορίζονται από το κράτος.

Τα φορολογικά έσοδα των αυτόνομων κοινοτήτων αντιπροσωπεύουν το 20% του συνολικού εισοδήματός τους. Με το νέο φορολογικό σύστημα που θεσπίστηκε το 2002 για να χρηματοδοτήσει τις νέες μεταφερόμενες από το κεντρικό κράτος αρμοδιότητες στους τομείς της υγείας και εκπαίδευσης, οι αυτόνομες κοινότητες λαμβάνουν τώρα (2005) το 33% του φόρου εισοδήματος (ενάντια 30% πριν). Ωφελούνται επίσης από τους συμπληρωματικούς φόρους (φόροι περιουσίας και μεταφοράς), ενώ μπορούν επίσης να επιβάλουν και άλλους φόρους με δική τους πρωτοβουλία (φόρος τυχερών παιγνίων, φόροι στις τράπεζες). Η Navarra και η βασκική χώρα έχουν δικό τους ειδικό φόρο εισοδήματος τον οποίο αποκαλούν «foral regime». Επιβάλλουν όλους τους εθνικούς φόρους, αλλά σε αντάλλαγμα, πληρώνουν μια επιχορήγηση για τις δημόσιες υπηρεσίες που παρέχονται από το κράτος (aportación ή cupo).

Στο επόμενο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στη φορολογική μεταρρύθμιση στην Ισπανία. Το βασικό συμπέρασμα που προκύπτει από αυτή την μεταρρύθμιση είναι ότι οι Ισπανικοί ΟΤΑ έχασαν το 15% του φορολογικού τους εισοδήματος και τους μεταφέρθηκαν αρμοδιότητες που συναντούν μεγάλα προβλήματα στη χρηματοδότηση τους.

2.3.2.13 Σουηδία

Τα φορολογικά έσοδα αντιπροσωπεύουν το 54% του συνολικού εισοδήματος της ΤΑ.

Ο φόρος εισοδήματος (kommunal inkomstskatt) είναι η κύρια πηγή εισοδήματος και καλύπτει το 98% των συνολικών φορολογικών εσόδων της ΤΑ. Από το 1991, στη φορολογική βάση συμμετέχει μόνο ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων και όχι των νομικών προσώπων. Οι δήμοι και οι νομοί είναι ελεύθεροι να καθορίσουν το φορολογικό συντελεστή του φόρου εισοδήματος, υπό πιθανό κρατικό έλεγχο που μπορεί να παγώσει τα ποσοστά εάν θεωρεί ότι η αύξηση είναι πάρα πολύ υψηλή.

Το Σουηδικό είναι ένα ακόμη απλό, δυναμικό και αποτελεσματικό τοπικό φορολογικό σύστημα. Τα φορολογικά έσοδα της ΤΑ στην Σουηδία της τελευταίας δεκαετίας αυξηθήκαν ως ποσοστό του ΑΕΠ, κατά 5,1%.

2.3.2.14 Μ. Βρετανία

Οι υπό-περιφερειακές τοπικές κυβερνήσεις (δήμοι, περιοχές, νομοί, μητροπολιτικές περιοχές) επιβάλλουν έναν μόνο τοπικό φόρο, τον Council Tax, που ουσιαστικά είναι φόρος ακίνητης περιουσίας. Η κεντρική κυβέρνηση, με σκοπό να περιορίσει τις δαπάνες των ΟΤΑ, έχει ορίσει, ότι εάν οι λειτουργικές δαπάνες των ΟΤΑ ξεπερνούν κατά 125% τις δαπάνες που έχουν οριστεί από το κεντρικό κράτος, έχει τη δυνατότητα να περιορίσει τους φορολογικούς συντελεστές. Η διαδικασία δεν εφαρμόζεται ακόμη συστηματικά αλλά η κεντρική κυβέρνηση πρόκειται να αξιολογήσει εάν η διαδικασία αυτή του ποσοστού κάλυψης πάνω από 125% των δαπανών, πρέπει να εφαρμοστεί.

Στην περίπτωση της Μ. Βρετανίας θα πρέπει να τονιστεί ότι στο σκέλος των δαπανών υπάρχει μεγάλη προώθηση των Συμπράξεων Δημόσιου - Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ). Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε στο σεμινάριο της Στουτγκάρδης ο εκπρόσωπος των Βρετανικών ΟΤΑ «δεν κάνει πλέον κανένας δήμος τίποτα χωρίς τη συνεργασία του ιδιωτικού τομέα».

2.3.3 Συμπεράσματα

Όπως προκύπτει και από τον Πίνακα 2.1. στην επόμενη σελίδα, οι τρεις βασικοί φόροι της ΤΑ στην ΕΕ-15 είναι ο ΦΑΠ, ο φόρος Εισοδήματος και ο φόρος επί των

επιχειρηματικών δραστηριοτήτων ή φόρος επιτηδεύματος σύμφωνα με την παλαιότερη Ελληνική εκδοχή. Οι φόροι αυτοί έχουν διαφορετική δυναμική. Ο φόρος εισοδήματος είναι οι πιο δυναμικός, επηρεάζεται όμως άμεσα, ιδιαίτερα εκείνος στα Νομικά Πρόσωπα, από τις οικονομικές διακυμάνσεις.

Ο φόρος στην Ακίνητη Περιουσία είναι ο πιο διαδεδομένος στην Ευρωπαϊκή ΤΑ. Έχει όμως περιορισμένη δυναμικότητα και όταν η αξία ή αναπροσαρμογή του υπολογισμού της φορολογικής βάσης εξαρτάται από το κράτος τότε παρουσιάζονται έντονα προβλήματα, όπως στην περίπτωση του Λουξεμβούργου.

Η φορολογική βάση του φόρου επί των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων θα μπορούσε να διχοτομηθεί σε ένα μέρος που αποτελεί το φόρο ακίνητης περιουσίας και ένα δεύτερο μέρος που έχει τα χαρακτηριστικά φόρου στην παραγωγή ή για την ακρίβεια Φόρου Κύκλου Εργασιών (ΦΚΕ). Τα σημαντικά προβλήματα που έχει δημιουργήσει στην παραγωγή, στο επίπεδο του φορολογικού ανταγωνισμού των ΟΤΑ, στην ελαστικότητα και δυναμικότητα των εσόδων και στην κατανομή του φορολογικού εισοδήματος έχουν οδηγήσει πολλές χώρες στον επανακαθορισμό τόσο της φορολογικής βάσης, όσο και της φορολογικής ελευθερίας των ΟΤΑ της σχετικής με το συγκεκριμένο φόρο.

Ενδιαφέρουσα περίπτωση είναι οι πρόσθετοι φόροι. Οι φόροι αυτοί παρουσιάζουν μικρό κόστος διαχείρισης ενώ δεν είναι απαραίτητο να έχουν περιορισμένη φορολογική ελευθερία.

Ο φόρος δεύτερης κατοικίας που εφαρμόζουν πολλές Τ.Α (Λουξεμβούργο, Αυστρία) θα έδινε λύσεις στις τουριστικές περιοχές και θα μπορούσε να συνδυαστεί με τον ΦΑΠ όπως στην περίπτωση της Πορτογαλίας.

Η ιδέα για φόρο στην κινητή τηλεφωνία είναι αρκετά ενδιαφέρουσα. Η αγορά της κινητής τηλεφωνίας είναι αρκετά δυναμική, ώστε να προεξοφλεί και δυναμικότητα φορολογικών εσόδων. Οι κεραίες της κινητής τηλεφωνίας δημιουργούν περιβαλλοντικά προβλήματα τοπικού χαρακτήρα. Η αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων απαιτεί τοπικές παρεμβάσεις και αυτή είναι μία καλή δικαιολογητική βάση για την επιβολή ενός τέτοιου φόρου.

Η εναρμόνιση της Ελληνικής νομοθεσίας με την κοινοτική σχετικά με τα κατοικίδια παρέχει τη δυνατότητα φορολόγησης των ιδιοκτητών τους.

Οι περισσότερες Τ.Α έχουν φορολογική ελευθερία στον καθορισμό των φορολογικών συντελεστών. Συνήθως όμως τίθενται όρια από τη κεντρική διοίκηση ή διαστήματα για να αποφευχθούν ακραίες τιμές και να μη θέσουν σε κίνδυνο την γενική μακροοικονομική ισορροπία.

Δεν είναι τυχαίο ότι η διάρθρωση των φορολογικών συστημάτων και ιδιαίτερα η φορολογική αποκέντρωση βρίσκεται στο επίκεντρο των μεταρρυθμίσεων στα περισσότερα από τα κράτη μέλη της ΕΕ. Στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται μία συνοπτική παρουσίαση των μεταρρυθμίσεων που έχουν σχέση με την φορολογική αποκέντρωση και έχουν πραγματοποιηθεί στην Ευρωπαϊκή Τ.Α.

Από την αρχή της δεκαετίας του '80, ο εκσυγχρονισμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης βρίσκεται στην ημερήσια διάταξη των περισσότερων ευρωπαϊκών κρατών. Στα ανατολικά Ευρωπαϊκά κράτη, ο εκσυγχρονισμός της τοπικής αυτοδιοίκησης συνδέεται με την αναδιοργάνωση της κοινωνίας συνολικά. Στα δυτικά Ευρωπαϊκά κράτη, η πιο ριζοσπαστική μεταρρύθμιση έγινε με πρωτοβουλία της Μεγάλης Βρετανίας η οποία επηρέασε έκτοτε την υπόλοιπη Ευρώπη. Η μεταρρύθμιση αυτή διευκολύνθηκε από την παθητική στάση των συνδικάτων, τη διάβρωση του γραφειοκρατικού συστήματος και την αναγκαιότητα να ενσωματωθούν οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην οικονομία. Οι νέες ρυθμίσεις αφορούσαν κυρίως στην εκπαίδευση, στα μέσα μεταφοράς και στην ίδρυση θεσμών, οι οποίοι θα ήταν εναρμονισμένοι με τους όρους του ανταγωνισμού της αγοράς και θα λειτουργούσαν έτσι ως εργαλεία των νέων υπηρεσιών της αγοράς (Μπρενέρ, 2002).

Οι χώρες της Βόρειας Ευρώπης αρχικά επηρεάστηκαν από το βρετανικό μοντέλο, αναπτύσσοντας αρκετούς νεωτερισμούς. Κράτη όπως η Ιρλανδία, η Γερμανία, η Σουηδία, η Ολλανδία και η Δανία, μετεξελίσσουν το διοικητικό τους σύστημα, ιδρύοντας το θεσμό των ανεξάρτητων τοπικών εκπροσώπων στις τοπικές βουλευτικές συνελεύσεις.

Στη Νότια Ευρώπη, τα κράτη και οι συνεταιρισμοί έρχονται καταρχήν σε αντιπαράθεση με την αναγκαιότητα επαναπροσδιορισμού των πολιτικών όπως επιβάλλεται από τα κριτήρια της οικονομικής σύγκλισης της Συνθήκης του Μάαστριχτ.

Οι πολίτες των περιφερειών και των πόλεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αντιλαμβάνονται την ευρωπαϊκή ενοποίηση ως πλεονέκτημα και ταυτόχρονα ως απειλή. Αναγνωρίζουν την αξία της ευρωπαϊκής συνεργασίας, που επιτρέπει τη

διερεύνηση του εθνικού τους ορίζοντα μέσω της ανάπτυξης επαφών στα πλαίσια των εταιρικών σχέσεων, καθώς και της απόκτησης νέων εμπειριών. Είναι κατανοητό, ακόμα και στον κάτοικο της πιο απομακρυσμένης περιφέρειας, ότι χάρη στους κοινοτικού σπόρους από τα διαρθρωτικά ταμεία και άλλες κοινοτικές πρωτοβουλίες υλοποιούνται σχέδια που διαφορετικά δεν θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν. Οι δράσεις αυτές συμβάλλουν σημαντικά στην άνοδο του επιπέδου ευημερίας στα κράτη μέλη, στις περιφέρειες και στις κοινότητες τους (Μπέσιλα – Βήκα, 2004).

Η σταδιακή προσαρμογή της εσωτερικής νομοθεσίας με την κοινοτική, υποχρεώνει τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης να μην εφαρμόζουν διατάξεις του εθνικού δικαίου που είναι αντίθετες με τις κοινοτικές. Ο κίνδυνος απώλειας της αυτοτέλειας των τοπικών οργανισμών από τη διαρκή επέκταση της κοινότητας στο χώρο τους, οδηγεί στην ανάγκη οριοθέτησης μιας τέτοιας διείσδυσης με την ανεύρεση ενός κοινού παρανομαστή, ο οποίος θα διασφαλίζεται από την ευρωπαϊκή έννομη τάξη.

Με βάση τα σημερινά δεδομένα, περισσότερο κατάλληλη φαίνεται η εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας, σύμφωνα με την οποία είναι δυνατός ο διαφοροποιημένος έλεγχος κάθε πράξης της ένωσης που παρεμβαίνει στο πεδίο ευθύνης των ΟΤΑ (Μπέσιλα – Βήκα, 2004).

Πίνακας 2.3. Τοπικοί φόροι στα κράτη μέλη της ΕΕ

	Ακίνητης περιουσίας	Εισοδήματος	Επιτηδεύματος	Β' Κατοικίας	Σκύλων	Διασκέδαση	Αυτοκίνητα	Απόβλητα	Ηλεκτρική ενέργεια	Μεταφορές	Διαφήμιση	Κατάληψη δημόσιων χώρων	Μεταβίβαση ακινήτων	Τυχρών παγνύων	Παρεπιδιωμάτων	Αγορές	Τράπεζες	Υπεράστας ακινήτων
Αυστρία	✓		✓	✓	✓	✓												
Βέλγιο	✓	✓					✓											
Δανία	✓	✓																
Φινλανδία	✓	✓			✓													
Γαλλία	✓		✓					✓	✓	✓								
Γερμανία	✓		✓															
Ιταλία	✓	✓						✓	✓		✓	✓						
Ιρλανδία	✓				✓													
Λουξεμβούργο	✓	✓		✓	✓								✓	✓				
Ολλανδία	✓							✓							✓			
Πορτογαλία	✓	✓					✓						✓			✓		
Ισπανία	✓	✓	✓		✓		✓							✓		✓	✓	
Σουηδία		✓																
Μ. Βρετανία	✓																	

Πηγή: Γκέκας, 2005.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

3 ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

3.1 Ο Ρόλος και η Σημασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

3.1.1 Η Εξέλιξη του Θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Με το νόμο ΔΝΖ' του 1912 δημιουργήθηκε στην Ελλάδα ένα σύστημα οργάνωσης της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης, το οποίο βασίστηκε στην διαφοροποίηση μεταξύ δήμων και κοινοτήτων. Αρχικά, μάλιστα, γινόταν λόγος για «αστικούς», αφενός, και, αφετέρου «αγροτικούς» δήμους, προτού ο νόμος υιοθετήσει, για λόγους ιδεολογικούς και σημειολογικούς, τον όρο κοινότητα². Όπως είναι γνωστό, ως *Δήμοι* χαρακτηρίστηκαν απευθείας στον εν λόγω νόμο οι πόλεις που ήταν πρωτεύουσες νομών ή είχαν περισσότερους από 10.000 κατοίκους.

Η μεταδικτατορική κυβέρνηση που προέκυψε από τις εκλογές της 17ης Νοεμβρίου 1974 προώθησε με σπουδή την ψήφιση ορισμένων νόμων με εκλογικές, κυρίως, διατάξεις, ενόψει των πρώτων ελεύθερων *δημοτικών και κοινοτικών εκλογών* που έγιναν στις 30 Μαρτίου 1975, και ενώ στην Βουλή δεν είχαν ακόμη ολοκληρωθεί οι διαδικασίες για την ψήφιση του νέου Συντάγματος. Με τις εν λόγω νέες ρυθμίσεις καθιερώθηκε η *άμεση* πλέον εκλογή και του *Προέδρου Κοινότητος*³, ενώ θεσπίστηκαν δύο διαφορετικά εκλογικά συστήματα: ένα για τις Κοινότητες, που είχαν πληθυσμό έως πέντε χιλιάδες κατοίκους και άλλο για όλους τους άλλους ΟΤΑ, που είχαν μεγαλύτερο πληθυσμό. Έτσι, στην πρώτη περίπτωση, ο συνδυασμός ο οποίος συγκέντρωνε την σχετική πλειοψηφία ήταν και ο «επιτυχών» που καταλάμβανε τα δύο τρίτα των εδρών του κοινοτικού συμβουλίου, ενώ ο επόμενος, κατά σειρά,

² Βλ. αναλυτικότερα: Ν-Κ. Χλέπα, *Η Τοπική Διοίκηση στην Ελλάδα*, Αντ. Ν. Σάκκουλας 1999, σελ. 295 επ.

³ Άρθρο 40 του ν. 8/1975.

συνδυασμός αποκτούσε, ως «επιλαχών», το υπόλοιπο ένα τρίτο (οι επόμενοι συνδυασμοί αποκλείονταν). Στην δεύτερη περίπτωση⁴, «επιτυχών συνδυασμός» ήταν εκείνος που ελάμβανε την απόλυτη πλειοψηφία των ψήφων. Εάν κανένας συνδυασμός δεν επιτύγχανε αυτό το αποτέλεσμα, τότε επαναλαμβάνονταν η ψηφοφορία την επόμενη Κυριακή, μεταξύ των δύο συνδυασμών που είχαν λάβει τους περισσότερους ψήφους. Ο πρώτος σε ψήφους, αυτή τη φορά, ήταν πλέον ο «επιτυχών» συνδυασμός στον οποίο θα ανήκαν τα δύο τρίτα των εδρών⁵.

Κατά τις αρχές της δεκαετίας του ογδόντα, έγιναν προσπάθειες για ενίσχυση του πολιτικού-συμμετοχικού στοιχείου κατά την διαχείριση των τοπικών υποθέσεων. Έτσι, λίγο μετά την καθιέρωση της «λαϊκής συμμετοχής» στα Νομαρχιακά Συμβούλια, ένα νέο νομοθέτημα (ν. 1270/1982) εισήγαγε στην Ελλάδα τον ιταλικής προέλευσης όρο «δημοτική αποκέντρωση» (“Decentramento Comunale”)⁶. Την τελευταία προωθούσαν τα *Συμβούλια των Διαμερισμάτων* στις μεγάλες πόλεις, τα οποία είχαν καθιερωθεί, ως διοικητική υποδιαίρεση, ήδη με το άρθρο 110 του ν. 1065/1980. Τα δημοτικά διαμερίσματα σχηματίζονταν, κατά το νόμο στους Δήμους Αθηναίων, Θεσσαλονίκης και Πειραιώς. Το δεκαπενταμελές Συμβούλιο Διαμερίσματος είχε *γνωμοδοτικές* αρμοδιότητες (άρθρ. 35 ν. 1270/1982), εκλεγόταν ταυτόχρονα (και με το ίδιο ψηφοδέλτιο) με το Δημοτικό Συμβούλιο για θητεία τεσσάρων ετών (άρθρ. 28, 32 ν. 1270/1982) και εξέλεγε τον Πρόεδρό του μεταξύ των μελών του για διετή θητεία (άρθρ. 41 ν. 1270/1982)⁷.

Ο νόμος 1270/1982 καθιέρωσε και τα *Συνοικιακά Συμβούλια* στους υπόλοιπους ΟΤΑ. Σύμφωνα με το άρθρο 60 παρ. 1 ν. 1270/1982, *«Με σκοπό την προώθηση της λαϊκής συμμετοχής στις τοπικές υποθέσεις [...] κάθε δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο με απόφασή του μπορεί να διαιρέσει την περιοχή του δήμου ή της κοινότητας σε συνοικίες και να συγκροτήσει αντίστοιχα συνοικιακά συμβούλια»*.

Θεσμό δημοτικής αποκέντρωσης αποτέλεσαν και οι *Πάρεδροι* των συνοικισμών που είχαν απογραφεί ως αυτοτελείς και διέθεταν τουλάχιστον 75 κατοίκους. Σύμφωνα με

⁴ Άρθρ. 40 και 44 επ. του ν. 8/1975

⁵ Βλ. Παπανδρέου, Χρ., Το εκλογικόν δίκαιον του νόμου 8/1975 «περί της εκλογής των δημοτικών και κοινοτικών αρχών», ΕΤΑ 1978, σ. 131 επ., Παπαδημητρίου, Γ., Το εκλογικό σύστημα των δημοτικών λειτουργών και το Σύνταγμα, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 1986, σ. 15 επ.

⁶ Βλ. Δ. Κατσούλη, Τα δημοτικά διαμερίσματα και η θέση τους στο ελληνικό δημοτικό δίκαιο, στο έργο: του ιδίου, Η ανεκπλήρωτη αυτοδιοίκηση, Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 1993, σ. 73 επ. (74).

⁷ Βλ. αναλυτικά Δ. Κατσούλη, ό.π.π..

το άρθρο 49 του ν. 1270/1982 ο Πάρεδρος εκλέγονταν ταυτόχρονα με το δημοτικό συμβούλιο (και με το ίδιο ψηφοδέλτιο) για θητεία τεσσάρων ετών. Κατά το άρθρο 55 οι Πάρεδροι συμμετείχαν σε όλες τις συνεδριάσεις των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων με δικαίωμα έκφρασης γνώμης, ενώ αποκτούσαν και δικαίωμα ψήφου σε ορισμένες περιπτώσεις που αφορούσαν τον συνοικισμό τους (κατάρτιση τεχνικού προγράμματος, σχέδιο πόλεως, κήρυξη απαλλοτριώσεως ακινήτου κ.ά.).

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί και το γεγονός ότι με το άρθρο 15 του ν. 1270/1982 καθιερώθηκε ο θεσμός των *Αντιδημάρχων*, σε δήμους με πληθυσμό μεγαλύτερο από 10.000 κατοίκους (2-3 Αντιδήμαρχοι, ανάλογα με τον πληθυσμό). Ως Αντιδήμαρχοι ορίζονταν σύμβουλοι του επιτυχόντος συνδυασμού *για διετή θητεία* από τον Δήμαρχο, ο οποίος τους μεταβίβαζε αρμοδιότητές του. Επρόκειτο για μια πρώτη προσπάθεια «αποσυμφόρησης» των δημορχιακών καθηκόντων υπό τον έλεγχο του ίδιου του δημάρχου, ο οποίος επέλεγε τους αντιδημάρχους ελεύθερα κατά την κρίση του, ενώ προσδιόριζε με απόφασή του τον κύκλο των καθηκόντων τους.

Η επόμενη σημαντική τομή ως προς το καταστατικό πλαίσιο διακυβέρνησης των ΟΤΑ και την δημοτική αποκέντρωση πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο των αναγκαστικών συνενώσεων που επέβαλε το Πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας». Πράγματι, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 10 του ν. 2539/1997: *«Στους δήμους και τις κοινότητες, που συνιστώνται με τον παρόντα νόμο, η εδαφική περιφέρεια κάθε καταργούμενου ΟΤΑ και κάθε προσαρτώμενου συνοικισμού αποτελεί υποδιαίρεση της ενιαίας εδαφικής περιφέρειας του νέου δήμου ή κοινότητας και προσδιορίζεται με τον όρο «Δημοτικό ή Κοινοτικό Διαμέρισμα», το οποίο περιλαμβάνει και τον πληθυσμό του καταργηθέντος ΟΤΑ»*. Το άρθρο 4 του νόμου προέβλεπε τη σύσταση *Τοπικού Συμβουλίου* (παρ. 1) σε κάθε *δημοτικό διαμέρισμα*, εκτός από εκείνα που ορίζονταν ως έδρες των νέων δήμων και είχαν πληθυσμό άνω των 1.000 κατοίκων. Το Τοπικό Συμβούλιο *«λειτουργεί στα πλαίσια του νέου δήμου ως όργανο δημοτικής αποκέντρωσης, μέσα στα όρια του αντίστοιχου δημοτικού διαμερίσματος»* (παρ. 2). Τα τοπικά συμβούλια προβλέπονταν τριμελή σε διαμερίσματα που έχουν μέχρι 300 κάτοικους, πενταμελή σε όσα έχουν μέχρι 1.500 και επταμελή στα μεγαλύτερα. Ως προς τα *κοινοτικά διαμερίσματα*, ο νόμος καθιέρωσε την εκπροσώπησή τους, εκτός από εκείνα της έδρας, στη νέα *Κοινότητα* με τους *Παρέδρους* (βλ. ιδίως άρθρ. 7 και 8 του νόμου).

Πίνακας 3.1. Η κατανομή των πρωτοβάθμιων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης σε τάξεις μεγέθους μετά την εφαρμογή του Προγράμματος «Ι. Καποδίστριας»

Πληθυσμός	Δήμοι	%	Κοινότητες	%	Α' Βαθ. ΟΤΑ	%	Συνολικός Πληθυσμός	%
Έως 300	3	0,3	30	22,6	33	3,2	5.787	0,05
Έως 500	3	0,3	11	8,3	14	1,3	5.979	0,05
Έως 1.000	3	0,3	43	32,3	46	4,5	34.454	0,3
Έως 2.000	66	7,3	27	20,3	93	9,0	139.757	1,4
Έως 5.000	358	39,8	22	16,5	380	36,8	1.280.675	12,5
Έως 10.000	281	31,2	—	—	281	27,2	1.969.569	19,2
Έως 20.000	95	10,6	—	—	95	9,2	1.288.378	12,5
Έως 50.000	56	6,3	—	—	56	5,4	1.804.216	17,6
Έως 100.000	27	3,0	—	—	27	2,6	1.748.724	17,0
Έως 200.000	6	0,7	—	—	6	0,6	824.786	8,1
Μεγαλύτερος	2	0,2	—	—	2	0,2	1.156.039	11,3
Γ. Σύνολα	900	100	133	100	1.033	100	10.258.364	100

Πηγή: Ε. Σ. Υ. Ε. (διοικητικές διαιρέσεις της 31^{ης} Ιανουαρίου 1999, πληθυσμός απογραφής της 17^{ης} Μαρτίου 1991)

Το Πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας» προέβλεψε πάντως την δημιουργία επτά διαφορετικών τύπων ΟΤΑ, έτσι ώστε «να υπάρξει ορθολογικότερη διοικητική οργάνωση αλλά και να προσαρμοσθεί το θεσμικό πλαίσιο στη σύγχρονη πραγματικότητα και τις διοικητικές και αναπτυξιακές ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας»⁸. Επρόκειτο για:

- τον «δήμο-ενότητα χωριών»,
- τον «δήμο-ημιαστικό οικισμό»,
- τον «αστικό δήμο»,
- τον «δήμο-νησί»,
- τον «δήμο-πολεοδομικό συγκρότημα» (εκτός Αττικής και Θεσσαλονίκης),
- τους «δήμους-τμήματα μητροπολιτικών περιοχών» (Αττικής και Θεσσαλονίκης) και, τέλος,
- τις Κοινότητες που περιελάμβαναν τις 32 «χειμάζουσες Κοινότητες» (στους νομούς Τρικάλων, Γρεβενών, Ιωαννίνων και Κοζάνης), τις 18 Κοινότητες νησιών με συνολικό πληθυσμό μικρότερο των χιλίων κατοίκων, αλλά και τους υπόλοιπους (εκτός Αττικής) «προβληματικούς», κατά τα προεκτεθέντα, ΟΤΑ.

Η εν λόγω τυπολογία παρέμεινε όμως –εκτός από την περίπτωση των Κοινοτήτων– στο θεωρητικό πεδίο και δεν αποτυπώθηκε στο νομικό πλαίσιο⁹. Επρόκειτο δηλ. για μια κατηγοριοποίηση η οποία χρησιμοποιήθηκε για την θεμελίωση των τελικών επιλογών του νομοθέτη ως προς την *in concreto* γεωγραφική οριοθέτηση των νέων ΟΤΑ, και όχι την διαφοροποιημένη κανονιστική τους μεταχείριση. Αργότερα πάντως, η φυσιογνωμία των νέων Δήμων συνδέθηκε με τα εννέα κριτήρια που υιοθετήθηκαν ως προς την κατανομή των πόρων του ΕΠΤΑ στις Περιφέρειες (Πληθυσμός, έκταση, αριθμός ορεινών δημοτικών διαμερισμάτων, πληθυσμός ορεινών δημοτικών διαμερισμάτων, αριθμός δήμων με πληθυσμό μικρότερο από 10.000 κατοίκους, πληθυσμός αυτών των δήμων, Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν, Ανεργία, νομοί με νησιωτικό χαρακτήρα).

⁸ Βλ. Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ό.π., σ. 53.

⁹ Βλ. Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ό.π., σ. 54.

Πίνακας 3.2. Κατανομή πρωτοβάθμιων ΟΤΑ ανά τάξη μεγέθους

Αριθμός Κατοίκων	Αριθμός Δήμων και Κοινοτήτων	% επί του συνόλου
< 5 000	545	53
5 000 - 10 000	261	25
10 000 - 50 000	185	18
50 000 - 100 000	35	3
> 100 000	8	1
Σύνολο	1034	100,0

Πηγή: ΕΣΥΕ, απογραφή του 2001, αριθμός ΟΤΑ του 2008

3.1.2 Οι Βαθμοί της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Οι Νόμοι 2218/94 και 2240/94, θεσμοθέτησαν οριστικά τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και υλοποίησαν μια μεταρρύθμιση που εκκρεμούσε από την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Η εισαγωγή του δεύτερου βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης αποτέλεσε μια μεγάλη τομή αποκέντρωσης εξουσιών, κρατικών αρμοδιοτήτων και πόρων και συνέβαλε σημαντικά στον εκδημοκρατισμό του κράτους.

Οι νομαρχίες μετατράπηκαν σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεύτερου βαθμού, απέκτησαν νομική προσωπικότητα, διοικούνται από αιρετό Νομάρχη και αιρετό Νομαρχιακό Συμβούλιο, που εκλέγονται απ' ευθείας από τους πολίτες της περιφέρειάς τους, με άμεση, καθολική και μυστική ψηφοφορία. Στα αιρετά όργανα μεταφέρθηκαν οι περισσότερες αρμοδιότητες που ασκούσε η κρατική νομαρχία. Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση είναι πλέον η κατ' εξοχήν διοικητική βαθμίδα παροχής υπηρεσιών στους πολίτες (Σαπουνάκης, 2000).

Οι Ν.Α. παρουσιάζουν τα εξής χαρακτηριστικά :

- Εμφανίζουν σημαντικές γεωγραφικές, πληθυσμιακές και αναπτυξιακές διαφορές.
- Υπάρχει ασάφεια ως προς το εύρος των αρμοδιοτήτων τους και επαναφορά ορισμένων στην κεντρική διοίκηση με δικαστικές αποφάσεις.

- Το προσωπικό τους είναι γενικά μεγάλης ηλικίας και υπάρχουν σημαντικά κενά στους δυσπρόσιτους και νησιώτικους νομούς.

Οι Ν.Α. αποτελούν αυτοδιοικούμενα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και έχουν προορισμό την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της περιφέρειάς τους. Δεν ασκούν εποπτεία στον πρώτο βαθμό και δεν θίγουν τις αρμοδιότητές του.

Στις Ν.Α. ανήκει η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων νομαρχιακού επιπέδου και έχουν περιέλθει όλες οι αρμοδιότητες των κρατικών νομαρχών και των νομαρχιακών υπηρεσιών, με εξαίρεση θέματα δημόσιας περιουσίας και αρμοδιότητες :

α) των Υπουργείων Εθνικής Άμυνας, Εξωτερικών, Οικονομίας – Οικονομικών, Δικαιοσύνης και της Ε.Σ.Υ.Ε.

β) του Υπουργείου Γεωργίας : κέντρα ελέγχου και πιστοποίησης πολλαπλασιαστικού υλικού και λιπασμάτων, αμπελουργικά φυτώρια, κρατικά κτήματα, συνοριακοί σταθμοί υγειονομικού - κτηνιατρικού ελέγχου.

γ) της εποπτείας των Ο.Τ.Α. πρώτου βαθμού.

Με νεότερους νόμους - Ν.2647/98, Ν.3013/02, Π.Δ.161/02 - μεταβιβάστηκαν αρμοδιότητες των Υπουργείων Ανάπτυξης, Γεωργίας, Μεταφορών και Παιδείας. Παράλληλα όμως παρατηρήθηκε, είτε μέσω δικαστικών αποφάσεων, είτε μέσω νεώτερων νόμων, μία τάση επανασυγκέντρωσης, είτε στο επίπεδο της περιφέρειας, είτε σε κεντρικό επίπεδο. Ιδιαίτερα τα Υπουργεία Γεωργίας και Παιδείας πίεσαν και σε κάποιο βαθμό πέτυχαν την επαναφορά ορισμένων αρμοδιοτήτων.

Στο πλαίσιο του νέου Κώδικα Ν.Α., προβλέπονται ριζικές αλλαγές στις αρμοδιότητες, την οργάνωση και τη λειτουργία τους.

Όργανα των Ν.Α. είναι το Νομαρχιακό Συμβούλιο (Ν.Σ.), ο Νομάρχης και οι Νομαρχιακές Επιτροπές (Ν.Ε.). Στις Ενιαίες Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις όργανο αποτελεί και ο Πρόεδρος τους.

Οι Ν.Α. μπορούν να συνιστούν Ιδρύματα, Ν.Π.Δ.Δ., Ν.Π.Ι.Δ. μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και επιχειρήσεις για την καλύτερη παροχή υπηρεσιών στους πολίτες.

Πίνακας 3.3. Οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις

Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις (απλές)	47
Ενιαίες Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις	3
Νομαρχιακά Διαμερίσματα	7
Σύνολο	57
Επαρχία	19

Η Περιφέρεια αποτελεί μία αυτοτελή ενιαία διοικητική μονάδα αποκέντρωσης της κρατικής διοίκησης με αρμοδιότητες σχεδιασμού, προγραμματισμού, συντονισμού και εφαρμογής των πολιτικών για την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της περιοχής της (Τάτσος, 2003).

Ιδρυτικός νόμος της Περιφέρειας είναι ο Ν.1622/86. Η λέξη περιφέρεια, όπως χρησιμοποιείται στο Ν.1622/86 (αλλά και στους μεταγενέστερους Ν.2503/97 & Ν.2218/94), έχει διπλή σημασία και αποτελεί ταυτόχρονα :

- Γεωγραφική μονάδα με συγκεκριμένα όρια, εδαφική έκταση, πληθυσμό και έδρα,
- Διοικητική μονάδα που συγκροτείται από όργανα και υπηρεσίες (Γενικός Γραμματέας, Περιφερειακό Συμβούλιο, περιφερειακές υπηρεσίες).

Με βάση το άρθρο 61 του Ν.1622/86 και το Π.Δ.51/87, η χώρα διαιρείται σε 13 Περιφέρειες ως εξής :

1. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης
2. Κεντρικής Μακεδονίας
3. Δυτικής Μακεδονίας
4. Ηπείρου
5. Θεσσαλίας
6. Ιονίων Νήσων
7. Δυτικής Ελλάδας

8. Στερεάς Ελλάδας
9. Αττικής
10. Πελοποννήσου
11. Βορείου Αιγαίου
12. Νοτίου Αιγαίου
13. Κρήτης

Ο Ν. 2503/97 δίνει στην Περιφέρεια το χαρακτήρα ενιαίας αποκεντρωμένης μονάδας διοίκησης του κράτους. Ενοποιεί τόσο τις διάσπαρτες διανομαρχιακές υπηρεσίες όσο και τις περιφερειακές υπηρεσίες, νομαρχιακού επιπέδου, των Υπουργείων σε ενιαία οργανωτική δομή και παράλληλα τις αποδεσμεύει από τις κεντρικές υπηρεσίες των αντίστοιχων Υπουργείων.

Η Περιφέρεια ως διοικητική μονάδα έχει δικό της προσωπικό και προϋπολογισμό, καθώς και μηχανισμούς διαχείρισης των πιστώσεων έργων περιφερειακού χαρακτήρα (ΣΑΕΠ). Παράλληλα διατηρεί το χαρακτήρα της ως μονάδα περιφερειακής ανάπτυξης.

Ο Γενικός Γραμματέας είναι εκπρόσωπος της Κυβέρνησης και υπεύθυνος για την άσκηση της κυβερνητικής πολιτικής για τα θέματα που αφορούν την Περιφέρεια :

- Είναι προϊστάμενος όλων των υπηρεσιών της Περιφέρειας, καθώς και των αστυνομικών, πυροσβεστικών και λιμενικών υπηρεσιών.
- Κατευθύνει, συντονίζει, εποπτεύει και ελέγχει την δράση των υπηρεσιών και των υπαλλήλων της Περιφέρειας.
- Ασκεί αποκλειστικά τις αρμοδιότητες που έχουν ανατεθεί ή μεταβιβασθεί στις υπηρεσίες της Περιφέρειας και κάθε άλλη αρμοδιότητα που παρέχεται ή ανατίθεται σ' αυτόν από το νόμο.
- Ασκεί εποπτεία στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης,
- Εποπτεύει τα Ν.Π.Δ.Δ. που εδρεύουν στην Περιφέρεια και δεν εποπτεύονται από τα Υπουργεία ή τους Ο.Τ.Α.
- Είναι πρόεδρος του Περιφερειακού Συμβουλίου και του Διοικητικού Συμβουλίου του Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης.

Το Περιφερειακό Συμβούλιο λειτουργεί ως όργανο δημοκρατικού προγραμματισμού και αποτελείται από :

- 1) Το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ως Πρόεδρο
- 2) Τους Προέδρους των Ενιαίων Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων και τους Νομάρχες της Περιφέρειας
- 3) Έναν εκπρόσωπο από κάθε Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων που περιλαμβάνει η Περιφέρεια
- 4) Έναν εκπρόσωπο της περιφερειακής οργάνωσης των παρακάτω φορέων :
Επιμελητήρια των παραγωγικών τάξεων, Τεχνικό - Γεωτεχνικό - Οικονομικό, Α.Δ.Ε.Δ.Υ., ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ., Γ.Σ.Ε.Ε.

Ειδική σύνθεση έχουν τα Περιφερειακά Συμβούλια των Περιφερειών Αττικής, Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Ελλάδος, Βορείου Αιγαίου και Νότιου Αιγαίου.

Η Περιφέρεια διαρθρώνεται ως εξής :

- Γραφείο Γενικού Γραμματέα
- Γενική Διεύθυνση Περιφέρειας που συγκροτείται πρώτον από Διευθύνσεις (οργανικές μονάδες έχουν αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια και είναι εγκατεστημένες στην έδρα της) :
 1. Σχεδιασμού και ανάπτυξης
 2. Δημοσίων έργων
 3. Αυτοδιοίκησης και αποκέντρωσης
 4. Ελέγχου συντήρησης έργων
 5. Διοίκησης Ελέγχου - κατασκευής έργων
 6. Περιβάλλοντος και χωροταξίας
 7. Γεωργικής ανάπτυξης
 8. Δασών
 9. Υγείας και πρόνοιας
 10. Επιθεώρησης Δασών Υδάτων
 11. Αστικής κατάστασης,
 12. αλλοδαπών και μετανάστευσης

Δεύτερον, από τις Διευθύνσεις *Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Διοίκησης* που λειτουργούν στους Νομούς ή Νομαρχίες της Περιφέρειας, εκτός από εκείνους που βρίσκεται η έδρα της, καθώς και *Δασών που* έχουν αρμοδιότητα μόνο σε νομαρχιακό επίπεδο.

Τέλος, σε κάθε Περιφέρεια λειτουργεί το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης, καθώς και η Διαχειριστική Αρχή του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος. Οι αρμοδιότητες του Ταμείου συνίστανται κυρίως :

- στη διαχείριση των πιστώσεων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων και των χρηματοδοτήσεων από φορείς του δημόσιου τομέα και από ευρωπαϊκά προγράμματα
- στην άσκηση της ταμιακής διαχείρισης και στην τεχνική της υποστήριξη.

Η σημαντικότερη νομοθετική αλλαγή της τελευταίας τριετίας είναι η ψήφιση του νέου Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, που εκτός αρκετών χρήσιμων βελτιώσεων περιλαμβάνει ως νέες ρυθμίσεις τα Επιχειρησιακά Προγράμματα των ΟΤΑ και θεσμούς διεύρυνσης της τοπικής δημοκρατίας. Το σπουδαιότερο όμως είναι ότι υπογράφηκε Προγραμματική Σύμβαση μεταξύ ΥΠΕΣΔΔΑ - ΚΕΔΚΕ - ΕΕΤΑΑ και συγκροτήθηκε κοινή Ομάδα Διοίκησης Έργου για την υποστήριξη των ΟΤΑ στην εφαρμογή των νέων ρυθμίσεων και γενικότερα του νέου Κώδικα που αποτελεί καινοτομία για το διοικητικό σύστημα, αλλά χρειάζεται ικανό χρόνο για να αξιολογηθεί.

3.1.3 Οι Αρμοδιότητες των Οργανισμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Την τελευταία περίοδο παρατηρείται σε όλες σχεδόν τις Ευρωπαϊκές χώρες μία πολιτική αποκέντρωσης αρμοδιοτήτων από το κεντρικό κράτος και μεταφοράς τους στην Τ.Α. Η μεταφορά αυτή άλλες φορές συνοδεύεται με τους απαραίτητους χρηματοδοτικούς πόρους και άλλες όχι. Οι περισσότεροι Ευρωπαϊκοί ΟΤΑ, πάντως, είναι δυσαρεστημένοι με αυτές τις μεταβιβάσεις και ισχυρίζονται ότι οι μεταφερόμενοι χρηματοδοτικοί πόροι δεν καλύπτουν ούτε το κόστος ούτε τη ζήτηση, τόσο σε ποιοτικό όσο και σε ποσοτικό επίπεδο, των νέων αρμοδιοτήτων- υπηρεσιών που καλούνται να προσφέρουν στους δημότες, μιας και γενική αρχή είναι ότι η αποκέντρωση αρμοδιοτήτων πραγματοποιείται για να προσφέρει καλύτερης ποιότητας και ποσότητας υπηρεσίες στους δημότες. Οι πολιτικές αυτές δεν είναι τυχαίες και δημιουργούν

ανισορροπίες και μεγάλες συζητήσεις με δεδομένη την οικονομική συγκυρία και ιδιαίτερα τη δημοσιοοικονομική κατάσταση των κρατών μελών της ΕΕ. Σε αυτό το πλαίσιο δεν είναι τυχαίο ότι το τελευταίο σεμινάριο του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Δήμων και Περιφερειών στην Στουτγάρδη (4/7/2005) είχε τίτλο: «Η χρηματοδότηση των Ευρωπαϊκών πόλεων και περιφερειών. Αυτοδιοίκηση ή νέα εξάρτηση;»

Οι τομείς που παρατηρούνται μεταβιβάσεις αρμοδιοτήτων από τη κεντρική διοίκηση στην Τ.Α είναι κυρίως η υγεία, η κοινωνική αλληλεγγύη και το περιβάλλον. Οι περισσότερες πλέον Ευρωπαϊκές Τ.Α διαχειρίζονται την πρωτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη όπως επίσης και τα ζητήματα προληπτικής ιατρικής. Η παιδική μέριμνα, η φροντίδα των ηλικιωμένων και η στήριξη των κοινωνικά ευαίσθητων ομάδων είναι πλέον αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Τ.Α. Τέλος, το περιβάλλον (δομημένο ή φυσικό) και ιδιαίτερα η προστασία του κατά ένα μεγάλο μέρος της ανήκει στην αρμοδιότητα των Ευρωπαϊκών δήμων.

Είναι χαρακτηριστικό ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται μεταβιβάσεις και νέων αρμοδιοτήτων προς την Τ.Α. Στην Γαλλία η πλήρης σχεδόν ευθύνη για την τήρηση της δημόσιας τάξης στις πόλεις ανήκει στην Τ.Α.

Οι αρμοδιότητες της Τ.Α ασφαλώς και συσχετίζονται με τις οικονομικές δυνατότητες και την ευκολία πρόσβασης σε χρηματοδοτικούς πόρους. Παράλληλα, όμως αποτελούν ένα σημαντικό δείκτη αποκέντρωσης και αποτελεσματικότητας του κράτους.

Στον πίνακα 3.4 γίνεται προσπάθεια να περιγραφεί το περιεχόμενο των αναφερομένων αρμοδιοτήτων που μπορούν να ποικίλουν από χώρα σε χώρα. Ο κατάλογος δεν είναι σωρευτικός, κάθε ΟΤΑ δηλαδή δεν ασκεί απαραίτητως όλες τις αναφερθείσες δραστηριότητες.

Πίνακας 3.4 Αρμοδιότητες ΟΤΑ

Γραφείο ληξιαρχείων	Γενικά μεταβιβασμένη αρμοδιότητα από το κεντρικό κράτος στο τοπικό επίπεδο
Δημόσια τάξη	Αστυνομία, φυλακές
Χωρική ανάπτυξη, Πολεοδομικός σχεδιασμός	Οικοδομικές άδειες, επεξεργασία και έγκριση των σχεδίων πόλης, διαχείριση των εγκαταστάσεων αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς

Υδρευση, Αποχέτευση	Υδρευση, Αποχέτευση, Επεξεργασία λυμάτων
Οικιακά απορρίμματα	Συλλογή και επεξεργασία
Διανομή ενέργειας	Αέριο, ηλεκτρική ενέργεια, Θέρμανση
Αστικές μεταφορές	Λεωφορείο, τραμ
Δρόμοι	Συμπεριλαμβάνεται ο ηλεκτροφωτισμός των τοπικών οδικών δικτύων
Πάρκα και κήποι	Δημόσιοι κήποι, νεκροταφεία, συντήρηση δημόσιων χώρων
Κατοικία	Κατασκευή, διαχείριση και συντήρηση του κοινωνικού αποθέματος κατοικίας
Υγειονομική περίθαλψη	Νοσοκομεία, κοινωνική ασφάλιση
Κοινωνικές υπηρεσίες	Σχολικές καντίνες, κέντρα ημερήσιας φροντίδας, βοήθεια στους ηλικιωμένους
Εκπαίδευση	Η αρμοδιότητα της εκπαίδευσης συνεπάγεται δύο τύπους δαπανών για τους Ευρωπαϊκούς ΟΤΑ: - Στις περισσότερες περιπτώσεις, δαπάνες επένδυσης για τον εξοπλισμό, στις οποίες προστίθενται και οι δαπάνες συντήρησης και επισκευής - Στις χώρες όπου οι δήμοι είναι αρμόδιοι για τους μισθούς των δασκάλων, η εκπαίδευση περιλαμβάνει επίσης τις λειτουργικές δαπάνες των σχολείων. Οι δήμοι είναι συχνά αρμόδιοι για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ ο δεύτερος βαθμός ΤΑ είναι συνήθως αρμόδιος για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
Πολιτισμός	Θέατρα, μουσεία
Αθλητισμός και ελεύθερος χρόνος	Αθλητικές εγκαταστάσεις, κολυμβητήρια
Οικονομική ανάπτυξη	Εταιρικές επιχορηγήσεις, αναπτυξιακοί μηχανισμοί
Διάφορα	Διαχείριση των αγορών, σφαγεία, κτηνιατρικές υπηρεσίες, δημοτικές επιχειρήσεις, βιομηχανική και γεωργική παραγωγή

Πίνακας 3.5. Αρμοδιότητες πρωτοβάθμιων ΟΤΑ

	Αυστρία	Βέλγιο	Δανία	Φιλανδία	Γαλλία	Γερμανία	Ιταλία	Ιρλανδία	Λουξεμβούργο	Ολλανδία	Πορτογαλία	Ισπανία	Σουηδία	Μ. Βρετανία	Ελλάδα
													Counties *	Districts	GLA **
Γραφείο ληξιαρχείων	X	X			X	X		X		X				X	
Νόμος και τάξη	X	X				X	X	X		X	X ²			X	
Πυροσβεστική	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Χωρική ανάπτυξη, Πολεοδομικός σχεδιασμός	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	
Υδρευση, Αποχέτευση	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X			X
Οικιακά απορρίμματα	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X		
Διανομή ενέργειας			X	X		X		X		X					
Αστικές μεταφορές	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Δρόμοι		X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X		X

Τα βασικά συμπεράσματα που προκύπτουν από τον Πίνακα 3.5 είναι:

- α) Η Ευρωπαϊκή Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει σημαντικές αρμοδιότητες. Η Ελληνική Τ.Α παραμένει από τις πιο φτωχές από την άποψη των αρμοδιοτήτων.
- β) Οι βασικές αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι η παραγωγή και παροχή δημοσίων αγαθών και ιδιαίτερα Τοπικών Δημοσίων Αγαθών. Σε πολλές χώρες παρατηρείται μία κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης ανάλογα με τη χωρική ακτίνα δράσης του Τοπικού Δημόσιου Αγαθού. Είναι χαρακτηριστικό το παράδειγμα της εκπαίδευσης που η πρωτοβάθμια ανήκει στην Τ.Α, η δευτεροβάθμια στην περιφερειακή και η τριτοβάθμια στο κεντρικό κράτος.
- γ) Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι αρμοδιότητες των μητροπολιτικών πόλεων που επεκτείνονται σε δραστηριότητες όπως ο χωροταξικός σχεδιασμός της μητροπολιτικής ζώνης, η πολιτιστική κληρονομιά και η οικονομική ανάπτυξη.
- δ) Ένα επίσης ενδιαφέρον σημείο από την Ευρωπαϊκή εμπειρία είναι ότι στην Ισπανία οι δήμοι ανάλογα με το πληθυσμιακό τους μέγεθος έχουν διαφορετικές αρμοδιότητες. Έχει γίνει αποδεκτή δηλαδή η Τ.Α τεσσάρων ταχυτήτων με τους μεγάλους δήμους να διαχειρίζονται θέματα όπως για παράδειγμα οι αστικές συγκοινωνίες.
- ε) Σημαντικό μερίδιο στην κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφορετικών κρατικών βαθμίδων έχουν οι υπηρεσίες κοινωνικής αλληλεγγύης και πρόνοιας.

3.1.4 Οι Προοπτικές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης τα Επόμενα Χρόνια

Η υπέρμετρη έμφαση σε λεπτομερείς νομικές ρυθμίσεις σε συνδυασμό με εκτεταμένη ανοχή στην παρατυπία, η κατανόηση της διοίκησης ως συνόλου θεσμών και η υποβάθμιση της σημασίας των πρακτικών αποτελεσμάτων, ο πλήρης διαχωρισμός του φυσικού διοικητικού έργου από την οικονομική διαχείρισή του και η αδυναμία διασύνδεσης κόστους-ωφέλειας είναι πρώτες εμφανείς αδυναμίες της δημόσιας διοίκησης. Ακόμα η πρόσληψη της ελεγκτικής διαδικασίας ως ελέγχου τυπικής νομιμότητας και όχι ουσιαστικής αποτελεσματικότητας, η περιορισμένη και ασυστηματοποίητη κοινωνική διαβούλευση, η αδυναμία μακροχρόνιου σχεδιασμού

και υπαγωγής του βραχυπρόθεσμου στο μακροπρόθεσμο, συνιστούν όλα μαζί τα δομικά και διαχρονικά χαρακτηριστικά της. Η συμμετοχή της χώρας στην ΕΕ σε συνδυασμό και με άλλες μεταρρυθμιστικές πρωτοβουλίες οδήγησαν σε επιλεκτικές και περιορισμένες βελτιώσεις αλλά όχι και σε συνολική ανατροπή των παραπάνω χαρακτηριστικών

Έτσι, εξακολουθεί και σήμερα να γίνεται στη χώρα μας λόγος για γενικευμένη διοικητική αναποτελεσματικότητα και χαμηλή αποδοτικότητα της διακυβέρνησης. Παρά τα αντιθέτως θρυλούμενα η σύγκριση των στατιστικών μεγεθών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΟΟΣΑ δείχνει ότι η ελληνική δημόσια διοίκηση δεν είναι ούτε δραματικά πολυάνθρωπη ούτε υπέρμετρα δαπανηρή. Το πραγματικό πρόβλημα διακυβέρνησης στην χώρα μας είναι η μεγάλη αντιστοιχία μεταξύ δαπανώμενων πόρων και παραγόμενων αποτελεσμάτων, δηλαδή η αυξημένη κοινωνική επιβάρυνση σε σχέση με το περιορισμένο προκύπτον κοινωνικό όφελος. Ενδεικτικό παράδειγμα διαχειριστικής αναποτελεσματικότητας αποτελεί το γεγονός ότι ενώ, σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, η Ελλάδα δεν ήταν η χώρα με το υψηλότερο ποσοστό φτώχειας *πριν την κρατική παρέμβαση*, αποκτούσε το πιο υψηλό ποσοστό φτωχών στην Ένωση (των 15), *μετά την παρέμβαση των κρατικών πολιτικών*, και παρά την σημαντική αύξηση των κοινωνικών δαπανών τα τελευταία χρόνια.

Μέχρι σήμερα στην ελληνική διοίκηση η έμφαση δίδεται στην διασφάλιση της νομιμότητας της διοικητικής δράσης. Η τυπική νομιμότητα ενεργειών δεν μπορεί πλέον να αποτελεί αποκλειστικό μέτρο χρηστής διοίκησης. Η χρηστή διοίκηση απαιτεί :

- αποτελεσματικότητα,
- αποδοτικότητα και
- ποιότητα έργου

Τα στοιχεία αυτά διασφαλίζονται μόνο μέσα από την αξιοποίηση όλων των σύγχρονων τεχνικών ποσοτικής και ποιοτικής αποτίμησης του διοικητικού αποτελέσματος. Θα πρέπει να δημιουργηθεί συνεπώς ένας λειτουργικός μηχανισμός αποτίμησης του έργου των δημοτικών υπηρεσιών με συμμετοχή των ιδίων των υπαλλήλων, αλλά και των τελικών δικαιούχων των υπηρεσιών αυτών. Το αποτέλεσμα θα είναι καλύτερες υπηρεσίες για τον πολίτη με χαμηλότερο κόστος. Τυποποιημένες, ενιαίες και ψηφιοποιημένες, δηλαδή ηλεκτρονικές και μέσω

διαδικτύου, διαδικασίες θα επιτρέψουν την ανάπτυξη κοινών βάσεων δεδομένων για κοινή χρήση και αυτόματη διεκπεραίωση πληροφοριών ανάμεσα στις συναρμόδιες υπηρεσίες. Η τυποποίηση και απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών αποτελεί παράλληλα έναν από τους ισχυρότερους μηχανισμούς διαφάνειας και αντιμετώπισης της διαφθοράς.

Σήμερα, η διοικητική μεταρρύθμιση δεν προσεγγίζεται μόνο με όρους κατάργησης ή δημιουργίας οργάνων και ανακατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ διοικητικών επιπέδων (Υπουργείων, Περιφερειών και ΤΑ), αλλά προσδίδεται ίσο βάρος και στις διοικητικές λειτουργίες και τα αποτελέσματά τους. Η δημιουργία μιας νέας δομής πρέπει να απαντά στα ερωτήματα: τί θέλουμε να κάνει και γιατί, πώς θα το κάνει και ποια τα κριτήρια και οι διαδικασίες ελέγχου της επιτυχίας /αποτυχίας; Χρειάζεται συνολική αναβάθμιση διοικητικών λειτουργιών, δηλαδή:

- Ικανότητα στρατηγικού και επιχειρησιακού σχεδιασμού
- Ικανότητα ελέγχου εφαρμογής δημοσίων πολιτικών
- Ικανότητα διαπραγμάτευσης και επεξεργασίας συμβάσεων
- Ικανότητα αξιολόγησης αποτελεσμάτων
- Χρήση ποσοτικών μεθόδων διοίκησης (ανάλυση κόστους-ωφέλειας με βάση δείκτες απόδοσης)
- Προηγμένες τεχνικές λογιστικής καταγραφής, παρακολούθησης και ελέγχου
- Προηγμένες τεχνικές ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού.

Είναι προφανές, ότι ένα νέο καταστατικό πλαίσιο διακυβέρνησης των δήμων που θα προκύψουν από την επικείμενη, νέα αναδιάρθρωση της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης στην χώρα μας (η οποία τώρα πλέον θα συμπεριλάβει Αθήνα και Θεσσαλονίκη) θα πρέπει να ανταποκρίνεται στις εμπειρίες, την κριτική και τον προβληματισμό που έχουν αναπτυχθεί έως σήμερα. Προηγουμένως, θα πρέπει όμως να καταστρωθούν οι βασικές αρχές, τα κριτήρια και οι κατηγορίες διαμόρφωσης και διαφοροποίησης του νέου συστήματος διακυβέρνησης των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ.

Ως κατευθυντήριες αρχές προτείνονται οι εξής δέκα:

- Η *αρχή της θεσμικής ισορροπίας*, η οποία σημαίνει ότι το νέο σύστημα διακυβέρνησης θα αποφεύγει την απονομή μιας δεσπόζουσας θέσης, χωρίς θεσμικά αντίβαρα και ισορροπίες, σε ένα μόνο όργανο.

- Η αρχή της δημοκρατικής νομιμοποίησης, η οποία σημαίνει ότι οι βασικές αποφάσεις για τον ΟΤΑ θα πρέπει να λαμβάνονται από όργανα που διαθέτουν άμεση δημοκρατική νομιμοποίηση
- Η αρχή της πολιτικής λογοδοσίας, η οποία συνεπάγεται την συγκρότηση θεσμών και διαδικασιών που θα διευκολύνουν την απόδοση πολιτικών ευθυνών και τον πολιτικό έλεγχο συγκεκριμένων οργάνων και αποφάσεων.
- Η αρχή της διαφάνειας, η οποία σημαίνει ότι οι πολιτικο-διοικητικές διαδικασίες και αποφάσεις στο δήμο θα πρέπει να είναι ορατές και κατανοητές στον πολίτη που θα διαθέτει και την απαιτούμενη πρόσβαση στις σχετικές πληροφορίες.
- Η αρχή της αποτελεσματικότητας, σύμφωνα με την οποία θα πρέπει το όποιο σύστημα διακυβέρνησης να διασφαλίζει την ταχεία επίτευξη των αποτελεσμάτων που αποτελούν τους στόχους της δημοτικής/κοινοτικής δράσης.
- Η αρχή της αποδοτικότητας, η οποία σημαίνει ότι οι στόχοι της δημοτικής/κοινοτικής δράσης θα πρέπει να επιτυγχάνονται με ορθολογική χρήση/ανάλωση πόρων (οικονομικών, ανθρώπινων, χρονικών, περιβαλλοντικών).
- Η αρχή της εγγύτητας-αποκέντρωσης, η οποία σημαίνει ότι οι αποφάσεις θα λαμβάνονται και οι δράσεις θα υλοποιούνται όσο το δυνατόν εγγύτερα στον πολίτη και το πρόβλημα/θέμα.
- Η αρχή της οικονομίας των διαδικασιών (που αποτελεί και εξειδίκευση της αρχής της αποδοτικότητας αλλά και της αρχής της διαφάνειας), η οποία σημαίνει ότι θα πρέπει να αποφεύγονται οι πολύπλοκες, αδιαφανείς και χρονοβόρες διαδικασίες.
- Η αρχή της αναπτυξιακής ενδοδημοτικής (ή ενδο-κοινοτικής) ισορροπίας, η οποία σημαίνει ότι θα πρέπει όλες οι περιοχές του δήμου ή τις κοινότητας να αναπτύσσονται και να διοικούνται, κατά το δυνατό, ισόρροπα, ενδεχομένως και με την επιστράτευση μηχανισμών αναδιανομής
- Η αρχή της ουσιαστικής και ανάλογης δομο-λειτουργικής διαφοροποίησης, η οποία σημαίνει ότι το νομικό και κανονιστικό καθεστώς στους δήμους/κοινότητες και εντός τους θα πρέπει να διαφοροποιείται αναλόγως, με βάση ουσιαστικά και όχι τυπικά κριτήρια.

Η τελευταία, αυτή αρχή, έχει ιδιαίτερη σημασία για την διαφοροποίηση του καθεστώτος των δήμων/κοινοτήτων, η οποία θα πρέπει να βασιστεί (με βάση και τις υπόλοιπες αρχές) σε περισσότερα κριτήρια και ειδικότερα:

- Τον αριθμό του μόνιμου (και όχι του πραγματικού) πληθυσμού
- Τον ειδικότερο χαρακτήρα του δήμου/κοινότητας (μητροπολιτικός, νησιωτικός, ορεινός, παραθεριστικός κ.ά.)
- Τον οικιστικό χαρακτήρα του δήμου/κοινότητας (συμπαγής, διάσπαρτος κλπ.)
- Την γεωγραφική του έκταση.

Με βάση τα παραπάνω, οι κατηγορίες των νέων δήμων/κοινοτήτων που μπορούν να συγκροτηθούν είναι:

- Κοινότητες-νησιά με λιγότερους από 1.000 κατοίκους
- Χειμάζουσες Κοινότητες
- Δήμος ή Κοινότητα διάσπαρτων οικισμών χωρίς διαμορφωμένο αστικό ή ημιαστικό κέντρο
- Δήμος-νησί ή πολυνησία
- Δήμος-μεγάλο νησί ή πολυνησία (άνω των 20.000 κατοίκων)
- Δήμος-ενότητα οικισμών με διαμορφωμένο ή αναδυόμενο κέντρο
- Αστικός Δήμος
- Δήμος πολεοδομικού συγκροτήματος
- Μεγάλος Δήμος (άνω των 80.000) πολεοδομικού συγκροτήματος

Είναι προφανές, ότι οι εν λόγω ειδικές κατηγορίες μπορούν να συμπτυχθούν σε γενικότερες, καθώς και η ανάγκη περαιτέρω μελέτης του σύνθετου ζητήματος της ανάλογης δομο-λειτουργικής τους διαφοροποίησης, προτού εκπονηθούν οι απαιτούμενες νομικές ρυθμίσεις.

Με βάση τα προηγθέντα προτείνονται, μεταξύ άλλων:

- Η αύξηση του αριθμού των δημοτικών συμβούλων
- Η δημιουργία συλλογικού επιχειρησιακού οργάνου με Πρόεδρο τον Δήμαρχο και μέλη του τους Αντιδημάρχους και τον Γ. Γραμματέα του Δήμου σε

μεγαλύτερους δήμους. Στο εν λόγω όργανο θα μπορούν να συμμετέχουν χωρίς δικαίωμα ψήφου και υπηρεσιακοί παράγοντες των δήμων. Το εν λόγω όργανο θα έχει κυρίως συντονιστικό ρόλο.

- Η αποσυμφόρηση του δημοτικού συμβουλίου στους μεγάλους δήμους με την δημιουργία επιτροπών του στις οποίες θα αναλαμβάνουν και αποφασιστικές αρμοδιότητες.
- Προτείνεται η δημιουργία μόνιμου οργάνου τακτικής κοινωνικής διαβούλευσης στους δήμους (εκτός, ίσως, από τους μικρότερους), με την συμμετοχή εκπροσώπων επαγγελματιών, κοινωνικών κ.ά φορέων.
- Προκειμένου να ενισχυθεί η δημοτική αποκέντρωση, συζητείται η εκλογή συγκεκριμένου ποσοστού των δημοτικών συμβούλων από τους υπό κατάργηση δήμους/κοινότητες και η καθιέρωση του θεσμού του τοπικού αντιδημάρχου που θα είναι ταυτόχρονα και δημοτικός σύμβουλος και τοπικός αντιδήμαρχος τέως δήμου/κοινότητας. Ανάλογη θα πρέπει να είναι και η αύξηση του αριθμού των αντιδημάρχων. Τέλος, τα διαμερίσματα θα πρέπει να αναλάβουν αποφασιστικές αρμοδιότητες, ενδεχομένως σε θέματα αδειοδοτήσεων που δεν έχουν μείζονα σημασία, καθώς και ως προς την επιτόπια διεκπεραίωση «γραφειοκρατικών υποθέσεων». Σχετικά, προτείνεται η δημιουργία «διαμερισματικών» ΚΕΠ.
- Προκειμένου να αποφευχθεί ο εσωτερικός κατακερματισμός των νέων δήμων του «Καποδίστρια 2», συζητείται η σύμπτυξη ορισμένων από τα ήδη υφιστάμενα διαμερίσματα. Ο αριθμός των διαμερισμάτων προτείνεται να μην ξεπερνά τα 7 (σήμερα, το 16% των «καποδιστριακών» ΟΤΑ έχει περισσότερα από 10 διαμερίσματα), με κριτήριο όχι μόνον τον πληθυσμό αλλά και τη συγκοινωνιακή απόσταση από την έδρα, καθώς και τα χαρακτηριστικά τους. Σε μικρότερους οικισμούς προτείνεται να υπάρχει δυνατότητα σύγκλησης μία φορά το χρόνο η γενική συνέλευση των κατοίκων με ευθύνη του τοπικά υπεύθυνου Αντιδημάρχου, ενώ θα υπάρχει και δυνατότητα έκτακτης σύγκλησης.
- Προτείνεται η καθιέρωση διαδικασίας ειδικής διαβούλευσης των αιρετών και βασικών υπηρεσιακών στελεχών του δήμου με τους αιρετούς και τους κατοίκους όλων των διαμερισμάτων μία φορά το χρόνο.

- Συζητείται το ενδεχόμενο να μην υπάρχουν όργανα αποκέντρωσης στις έδρες των νέων δήμων.

3.2 Η Χρηματοδότηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

3.2.1 ΚΑΠ – Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι

Σταθμός για τα οικονομικά της Τ.Α αποτελεί ο Νόμος 1828/89. Με το Νόμο αυτό τα οικονομικά της Τ.Α μπήκαν σε νέα βάση και έγινε μία σημαντική προσπάθεια εκσυγχρονισμού και εξορθολογισμού τους. Ουσιαστική συμβολή του 1828/89 ήταν η δημιουργία των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων (ΚΑΠ) και κυρίως η χρηματοδότηση τους μέσα από, συγκεκριμένα και από το Νόμο καθορισμένα, φορολογικά έσοδα του κεντρικού κράτους (Γούπιος, Γκέκας, και Σαπουνάκης, 2003)..

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ένας νέος τρόπος καταστράτηγησης του Ν. 1828 εκ μέρους του κεντρικού κράτους. Ενώ το άρθρο 102, παρ. 5 του Συντάγματος είναι σαφές και κατηγορηματικό, παρατηρείται μία μεγάλη απόκλιση στη χρηματοδότηση των μεταφερομένων δραστηριοτήτων. Οι πόροι δηλαδή που μεταφέρονται από την κυβέρνηση δεν αντιπροσωπεύουν το πραγματικό κόστος των μεταφερομένων αρμοδιοτήτων. Το σχετικό έλλειμμα που προκαλείται χρόνο με το χρόνο αυξάνει.

Παρά τις αντιρρήσεις, ενστάσεις και διαφωνίες είναι κοινά αποδεκτό ότι οι ΚΑΠ και ο Ν. 1828/89 έδωσαν μεγάλη ώθηση στην Τ.Α. Η σημαντικότερη ίσως συμβολή τους ήταν, ότι δίνοντας μία διέξοδο στα οικονομικά προβλήματα της Τ.Α της δεκαετίας του '90, ουσιαστικά άνοιξαν το δρόμο και προετοίμασαν μεταρρυθμίσεις, όπως αυτή του Νόμου 2539/97 και της εφαρμογής του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας».

Από το 2005 και με την «πλήρη» εφαρμογή του Νόμου έγινε σε όλους φανερό ότι τα έσοδα του Ν. 1828 δεν μπορούν πλέον να καλύψουν τις συνεχώς αυξανόμενες δαπάνες των ΟΤΑ. Σημαντικό ρόλο σε αυτή την αδυναμία παίζει η αύξηση του λειτουργικού κόστους των ΟΤΑ λόγω της αύξησης του κόστους μισθοδοσίας. Υπολογίζεται ότι κατά το διάστημα 2000-2005 το κόστος μισθοδοσίας στους ΟΤΑ αυξήθηκε κατά 50%. Η αύξηση αυτή οφείλεται σε αποφάσεις που ελήφθησαν από

την κεντρική διοίκηση, χωρίς όμως να λάβουν υπόψη τους την ιδιαιτερότητα της Τ.Α, αλλά και χωρίς να μεριμνήσουν για την χρηματοδοτική της θωράκιση.

Το πρόβλημα των συμβασιούχων και γενικά η χρηματοδότηση των μεταφερομένων αρμοδιοτήτων αποτελεί ένα πολύ σημαντικό κόστος, δυσβάστακτο για τις οικονομικές δυνατότητες των σημερινών ΟΤΑ, το οποίο καλούνται ωστόσο να αντιμετωπίσουν στο άμεσο μέλλον.

Ένας μεγάλος αριθμός ΟΤΑ, κυρίως μικροί πληθυσμιακά δήμοι και κοινότητες, έχουν περιορισμένες δημοσιονομικές δυνατότητες αλλά και αδυναμία δημιουργίας αποτελεσματικών μηχανισμών βεβαίωσης, είσπραξης και φορολογικών ελέγχων. Για το λόγο αυτό με την εφαρμογή της φορολογικής αποκέντρωσης οι ΚΑΠ θα πρέπει να αλλάξουν χαρακτήρα και να εντάξουν στους στόχους τους την αναδιανομή μεταξύ των ΟΤΑ. Δήμοι και κοινότητες με περιορισμένες δημοσιονομικές δυνατότητες θα πρέπει να καλύπτουν το λειτουργικό τους κόστος αλλά και τις ανάγκες εξοπλισμού μέσω των κρατικών επιχορηγήσεων.

Τα προβλήματα που εντοπίζονται στο Ν. 1828/89 μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

α) στην αδυναμία του να παρακολουθήσει σήμερα τις δαπάνες της ΤΑ, ιδιαίτερα τις λειτουργικές.

β) στη διάρθρωση και κατανομή των επιχορηγήσεων

3.2.2 ΣΑΤΑ – Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 25 παρ. 3του Ν. 1828/89, το 1/3 των εσόδων που προέρχονται από το 20% του φόρου εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων που εντάσσεται στους ΚΑΠ εγγράφεται στον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων και διατίθεται για τη χρηματοδότηση επενδυτικών δραστηριοτήτων των δήμων. Το ποσό αυτό των ΚΑΠ της Τοπικής Αυτοδιοίκησης που διατίθεται για την κάλυψη επενδυτικών δραστηριοτήτων ονομάζεται Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΣΑΤΑ). (Νικολόπουλος, 2006)

Η ΣΑΤΑ διατίθεται αποκλειστικά και μόνο για την εκτέλεση έργων και την εκπόνηση μελετών και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την πληρωμή οποιασδήποτε άλλης δαπάνης (ΥΠΕΣΔΔΑ 13654/98). Κατ' εξαίρεση η ΣΑΤΑ μπορεί να διατεθεί και για την πληρωμή οφειλών προς τρίτους για έργα που εκτελέστηκαν το προηγούμενο έτος, καθώς και για την πληρωμή τοκοχρεολυσίων για δάνεια που λήφθηκαν για την κάλυψη επενδυτικών αναγκών. (Νικολόπουλος, 2006, Θεοδώρου, 2007)

3.2.3 Ανταποδοτικά Τέλη και Δικαιώματα

Τα Τέλη και Δικαιώματα έχουν μία συνεχή ανοδική πορεία. Τα τελευταία 40 έτη αυξήθηκε η συμμετοχή τους στα συνολικά τρέχοντα έσοδα της ΤΑ, κατά 30 ποσοστιαίες μονάδες. Η ανοδική τους αυτή πορεία οφείλεται στην είσοδο νέων και “ανταποδοτικών” Τοπικών Δημοσίων Υπηρεσιών, καθώς επίσης και στην αύξηση του μεγέθους των υπηρεσιών και την τεχνική και ουσιαστική δυνατότητα, από την πλευρά των ΟΤΑ, εφαρμογής τιμολογιακής πολιτικής (Γούπιος και άλλοι, 2005). Τα έσοδα από Τέλη-Δικαιώματα περιλαμβάνουν τους εξής λογαριασμούς:

1. Υπηρεσία καθαριότητας. 2. Υπηρεσία Ύδρευσης. 3. Υπηρεσία Άρδευσης. 4. Υπηρεσία ηλεκτροφωτισμού. 5. Υπηρεσία Αποχέτευσης. 6. Λοιπά Τέλη και Δικαιώματα. 7. Έσοδα από Παρκόμετρα.

Η συμμετοχή όλων αυτών των τελών στα συνολικά έσοδα των ΟΤΑ από τέλη και δικαιώματα δεν είναι ομοιόμορφη. Η διάρθρωση των εσόδων από τέλη και δικαιώματα παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3.6. Διάρθρωση Εσόδων από Τέλη και Δικαιώματα

	1998	1999	2000	2001
1. Υπηρεσία καθαριότητας	57%	57%	58%	58%
2. Υπηρεσία υδρεύσεως	9%	9%	9%	9%
3. Υπηρεσία αρδεύσεως	4%	4%	1%	1%
4. Υπηρεσία ηλεκτροφωτισμού	9%	8%	8%	8%
5. Υπηρεσία αποχετεύσεως	2%	2%	1%	1%
6. Λοιπά τέλη και δικαιώματα	19%	21%	23%	23%
α. Τέλη χρήσεως πεζοδρομίου	3%	3%	3%	3%
β. Τέλη αδειών οικοδομών	1%	1%	1%	1%
γ. Τέλη διαφημίσεων	2%	2%	3%	2%
δ. Τέλη εισιτηρίων λεωφορείων αυτοκινήτων	0%	0%	0%	0%
ε. Τέλη σταθμεύσεως αυτοκινήτων	0%	0%	0%	0%
στ. Τέλη διαμονής παρεπιδημούντων	7%	7%	8%	9%
ζ. Τέλη χρήσεως αποβάθρων επιβατών	0%	0%	0%	0%
η. Τέλη χρήσεως αποβάθρων εμπορευμάτων	0%	1%	0%	0%
θ. Λοιπά τέλη και δικαιώματα-ΤΑΠ	7%	6%	7%	7%
7. Έσοδα παρκόμετρων	1%	0%	1%	1%
ΣΥΝΟΛΟ	100%	100%	100%	100%
<i>Πηγή: ΕΣΥΕ, 2002</i>				

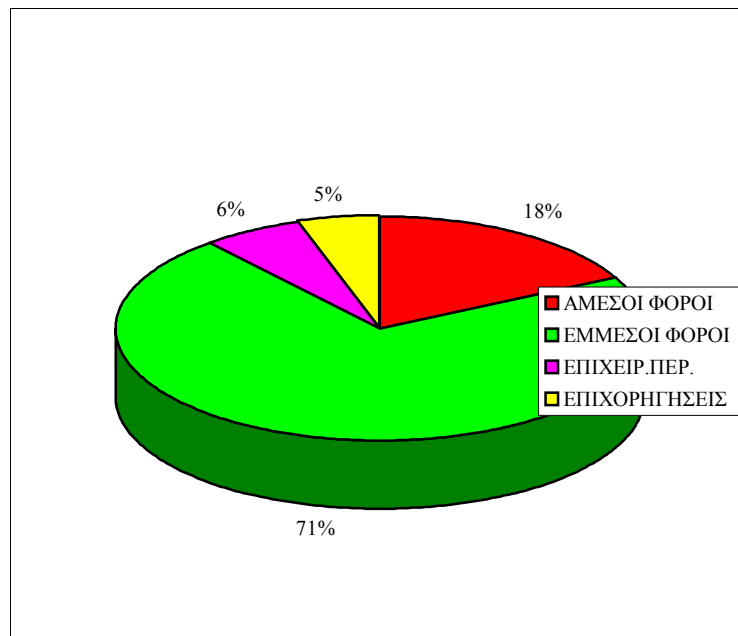
Παρατηρείται ότι το τέλος με τη μεγαλύτερη συμμετοχή είναι το τέλος καθαριότητας. Αντίθετα υπάρχουν μία σειρά από τέλη που η οικονομική τους αποτελεσματικότητα δε δικαιολογεί την ύπαρξή τους. Σε αυτά εμπεριέχονται και τέλη τα οποία στην πράξη έχουν καταργηθεί. Επίσης, το ύψος των τελών ύδρευσης και αποχέτευσης αφορά ουσιαστικά στους μικρούς ΟΤΑ, με πληθυσμό μικρότερο των 10.000 κατοίκων. Οι υπόλοιποι έχουν συστήσει ΔΕΥΑ και στην Αθήνα Θεσσαλονίκη λειτουργούν η ΕΥΔΑΠ και η ΕΥΔΑΘ.

Παρατηρούνται αυξομειώσεις στα έσοδα από Τέλη και Δικαιώματα. Τα τέλη αποτελούν ανταποδοτικές υπηρεσίες. Είναι λογικό η αύξηση στο κόστος παροχής της υπηρεσίας να οδηγεί σε αύξηση των τελών. Κατά πόσο όμως τα τέλη και δικαιώματα είναι συνδεδεμένα με το κόστος παροχής των αντίστοιχων υπηρεσιών; Το σίγουρο είναι ότι αυτές οι αυξήσεις δεν είναι αποτέλεσμα τιμολογιακών ανακατατάξεων.

3.2.4 Φόροι και Εισφορές

Τα έσοδα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης μπορούμε να τα κατατάξουμε σε δύο μεγάλες κατηγορίες, στα ίδια έσοδα και τις κρατικές επιχορηγήσεις.

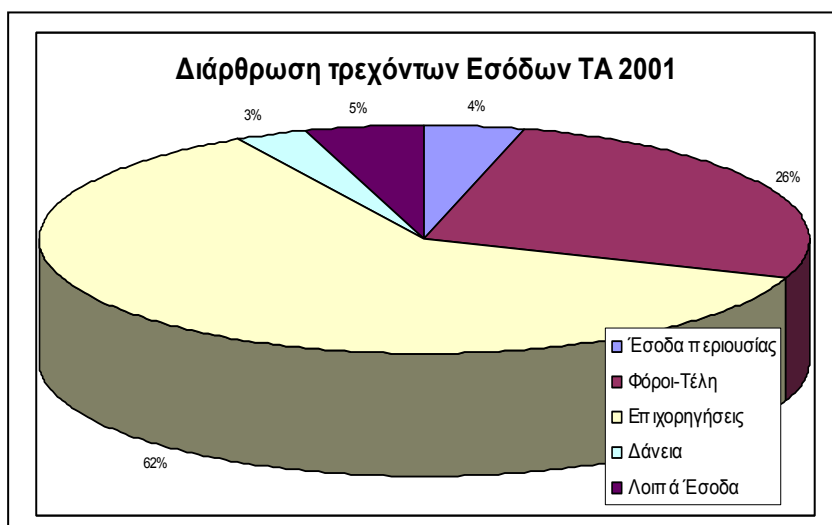
Γράφημα 3.1. Διάρθρωση Τρεχόντων Εσόδων της ΤΑ (Έτος 1948)

Πηγή: Γκέκας, 2005.

Στα ίδια έσοδα το βασικότερο ρόλο παίζουν οι άμεσοι και έμμεσοι φόροι καθώς και τα τέλη και δικαιώματα. Παρατηρούμε ότι το 1948 οι έμμεσοι φόροι κάλυπταν ποσοστό ίσο με 71,36% των συνολικών τρεχόντων εσόδων, ενώ το ποσοστό φόρων γενικά ανέρχεται στο 89%. Παρατηρούμε επίσης ότι την εποχή αυτή δεν εμφανίζονται έσοδα από τέλη και δικαιώματα.

Γράφημα 3.2. Διάρθρωση Τρεχόντων Εσόδων ΤΑ (Έτος 2001)

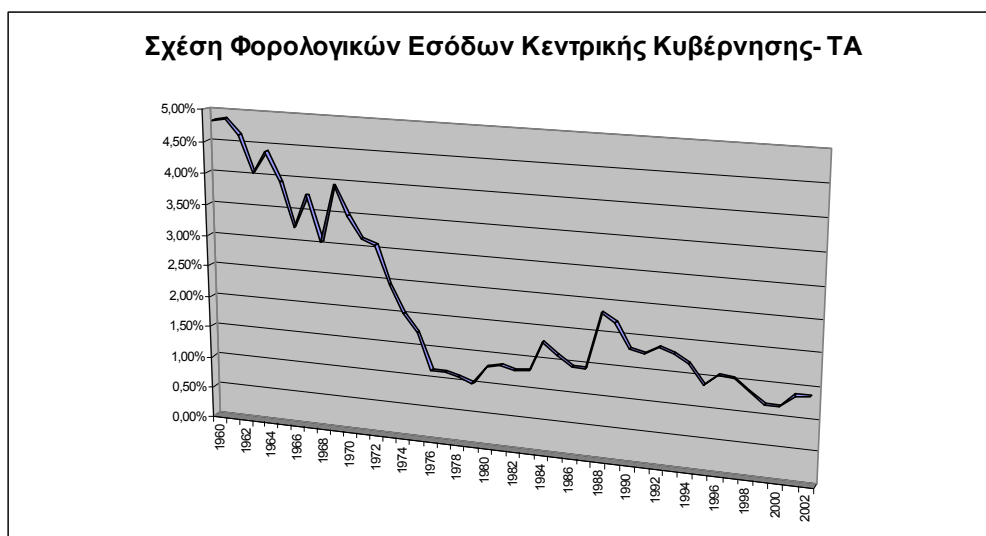
Πηγή: Γκέκας, 2005.

Το 2001 η κατάσταση έχει αντιστραφεί τελείως. Τα φορολογικά έσοδα με την ευρεία έννοια (Φόροι και Τέλη) καλύπτουν μόλις το 26% των συνολικών Τακτικών και Εκτάκτων εσόδων.

Η πτωτική πορεία των φορολογικών εσόδων οφείλεται στην πολιτική που ακολουθήθηκε από την κεντρική εξουσία. Η πολιτική αυτή, όπως ήδη αναφέρθηκε, συνίστατο στην αφαίρεση από την ΤΑ δυναμικών πόρων και την αντικατάστασή τους με ανελαστικές επιχορηγήσεις.

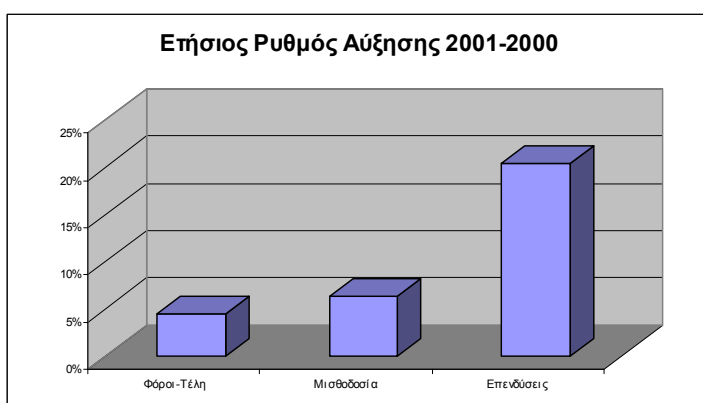
Οι φόροι δε μειώθηκαν μόνο σε σχέση με τα συνολικά έσοδα της ΤΑ, αλλά και σε σχέση με τα φορολογικά έσοδα του Κρατικού προϋπολογισμού. Η διερεύνηση της σχέσης των συνολικών φορολογικών εσόδων της ΤΑ με τα αντίστοιχα της κεντρικής κυβέρνησης, που παρουσιάζεται στο παρακάτω γράφημα, επιβεβαιώνει το παραπάνω συμπέρασμα. Τα συνολικά φορολογικά έσοδα της ΤΑ αντιπροσώπευαν το 1960 το 4,3% των φορολογικών εσόδων της κεντρικής κυβέρνησης, ενώ το 2002 το αντίστοιχο ποσοστό έφθασε μόλις το 1,37% και παραμένει το μικρότερο ποσοστό από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, όπως εντοπίστηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Γράφημα 3.3. Σχέση Φορολογικών Εσόδων ΤΑ - Κεντρικής Κυβέρνησης

Πηγή: Γκέκας, 2005

Γράφημα 3.4. Ετήσιος Ρυθμός Αύξησης 2001-2000

Πηγή: Γκέκας, 2005

Η μακρόχρονη αυτή πτωτική τάση των φορολογικών εσόδων της Τ.Α οδήγησε σε τέτοιο σημείο ώστε να αδυνατούν να παρακολουθήσουν τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη της Τ.Α, κυρίως δε, την εξέλιξη των βασικών της δαπανών.

Στο διπλανό γράφημα αποτυπώνεται ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των εσόδων από Τέλη και Φόρους, του κόστους μισθοδοσίας και των επενδύσεων. Χρησιμοποιείται το έτος 2001 γιατί είναι το τελευταίο έτος που υπάρχουν επίσημα, δημοσιεύτα στοιχεία από την ΕΣΥΕ. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το 2002 ενσωματώθηκε στη μισθοδοσία

των εργαζομένων στην Τ.Α το πριμ παραγωγικότητας με αποτέλεσμα να εκτιναχθεί το κόστος μισθοδοσίας.

Η Ελληνική Τ.Α παρουσιάζει μία μεγάλη ποικιλομορφία σε σχέση με τις δυνατότητες, τις ανάγκες, τα έσοδα και τη διάρθρωση των εσόδων και δαπανών των ΟΤΑ. Το γεγονός αυτό θα πρέπει να ληφθεί πολύ σοβαρά υπόψη, ώστε να οδηγήσει σε πολυσυλλεκτικές επιλογές και παράλληλα να αποφευχθούν ενιαίες και αδιαίρετες λύσεις αμφιβόλου αποτελεσματικότητας.

Το πρώτο πρόβλημα που προκύπτει κατά την ανάλυση του σημερινού φορολογικού συστήματος της Τ.Α είναι ότι δεν υπάρχει εννοιολογικός διαχωρισμός των τελών από τους φόρους. Η δυσδιάκριτη σχέση μεταξύ φόρων και τελών δημιουργεί ιδιαίτερα προβλήματα κατά την επιλογή και την άσκηση των τοπικών δημοσιονομικών πολιτικών, αλλά και κατά τη διάρκεια διεθνών συγκριτικών αξιολογήσεων.

Τα τέλη αποτελούν ουσιαστικά τιμολογιακή πολιτική σε παροχή υπηρεσιών και επιβαρύνουν εξ ολοκλήρου το χρήστη. Η κατανομή των παρεχομένων υπηρεσιών γίνεται με κριτήριο την αγοραστική δύναμη των πολιτών και όχι τις ανάγκες τους. Αντίθετα, η χρηματοδότηση των Τοπικών Δημοσίων Υπηρεσιών μέσω του φορολογικού συστήματος μπορεί να πραγματοποιείται με βάση τη φοροδοτική ικανότητα των πολιτών, ενώ παράλληλα κατά τη διάρκεια παροχής των υπηρεσιών παρέχεται στον ΟΤΑ η δυνατότητα εφαρμογής αναδιανεμητικής πολιτικής.

Τέλος, ένα πολύ σημαντικό ζήτημα για τη σημερινή οικονομική διαχείριση των τοπικών φόρων είναι η απόκλιση βεβαιωθέντων-εισπραχθέντων. Το πρόβλημα αυτό δεν αφορά μόνο τη φορολογική προσπάθεια του κάθε ΟΤΑ ξεχωριστά. Έχει σχέση και με τις περιορισμένες ελεγκτικές αλλά και εισπρακτικές δυνατότητες των μικρών κυρίως δήμων και κοινοτήτων.

Όπως εντοπίστηκε προηγούμενα, οι φόροι έχουν μία φθίνουσα πορεία. Από το 11,76% των συνολικών εσόδων της Τ.Α. που αντιπροσώπευαν οι φόροι-εισφορές το 1976, το ποσοστό τους μειώθηκε στο 2,49%, το 2001.

Πίνακας 3.7. Διάρθρωση των Φόρων

	1998	1999	2000	2001
1. Φόροι αυτοτελείς	54%	53%	55%	54%
α. Φόρος επί της αξίας αγροτικών προϊόντων που πωλούνται χονδρικώς	0%	0%	0%	0%
β. Φόρος επί του παραγόμενου ελαιολάδου	1%	1%	1%	1%
γ. Φόρος ακάλυπτων χώρων	0%	0%	0%	0%
δ. Φόρος ζύθου	8%	8%	8%	8%
ε. Φόρος ηλεκτροδοτούμενων χώρων	15%	16%	16%	16%
στ. Λοιποί αυτοτελείς φόροι	29%	28%	30%	29%
2. Φόροι πρόσθετοι	16%	18%	17%	18%
α. Φόρος επί των εισαγόμενων εμπορευμάτων από την αλλοδαπή	2%	2%	2%	2%
β. Φόρος επί των εξαγόμενων εμπορευμάτων Ν Δωδεκανήσου	4%	4%	3%	3%
γ. Ποσοστό επί του ειδικού τέλους ύδρευσης	0%	0%	0%	0%
δ. Συμπληρωματικός αναλογικός φόρος επί των εισοδημάτων από οικοδομές	0%	0%	0%	0%
ε. Πρόσθετο ποσοστό 3%	0%	0%	0%	0%
στ. Φόρος επί των εξαγόμενων εμπορευμάτων από την αλλοδαπή στα Δωδεκάνησα	0%	0%	0%	0%
ζ. Φόρος επί των εξαγόμενων εμπορευμάτων στην ημεδαπή	0%	0%	0%	0%
η. Φόρος από την προβολή κινηματογραφικών ταινιών	0%	0%	0%	0%
θ. Λοιποί πρόσθετοι φόροι (ΔΗ.ΦΟ.ΔΩ)	10%	12%	12%	12%
3. Εισφορές	30%	29%	27%	28%
α. Εισφορά επί των ωφελουμένων από εκτέλεση δημοτικών ή κοινοτικών έργων	1%	1%	1%	0%
β. Εισφορά λόγω επέκτασης του σχεδίου πόλεως	3%	3%	3%	2%

γ. Εισφορά επί της υπεραξίας ακινήτων, οικοδομημένων ή μη, λόγω τροποποίησης σχεδίου πόλεως ή κανόνων δόμησης	1%	2%	1%	1%
δ. Εκούσια εισφορά	1%	1%	1%	1%
ε. Λοιπές εισφορές	25%	22%	23%	24%
ΣΥΝΟΛΟ	100%	100%	100%	100%

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2002.

Παρατηρείται ότι οι λοιποί αυτοτελείς φόροι και ο φόρος ηλεκτροδοτούμενων χώρων αποτελούν τις δύο κύριες φορολογικές πηγές της Τ.Α. Επίσης, και στη περίπτωση των φόρων, παρατηρείται το φαινόμενο της ύπαρξης λογαριασμών που έχουν καταργηθεί ή φόρων που έχουν ελάχιστη αποδοτικότητα.

3.2.5 Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης ΘΗΣΕΑΣ

Στις 5 Οκτωβρίου 2004 ψηφίστηκε ο Νόμος 3274, ΦΕΚ 195Α'/19.10.2004 για την οργάνωση και λειτουργία των Ο.Τ.Α. Ο νόμος εξειδικεύεται σε πέντε κεφάλαια εκ των οποίων το δεύτερο θεσμοθετεί το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης «Θησέας». (Νικολόπουλος, 2006)

Το πρόγραμμα αυτό αφορά στη χρηματοδότηση επενδύσεων της Τ.Α και αποτελεί ουσιαστικά τη συνέχεια του Ειδικού Προγράμματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΠΤΑ). Το πρόγραμμα αυτό χρηματοδοτείται σύμφωνα με το Νόμο, κατά 65% από πόρους των ΚΑΠ και κατά 35% από πόρους άλλων, εκτός ΥΠΕΣΔΔΑ, Υπουργείων.

Με την πεποίθηση ότι η άσκηση αποτελεσματικής και ποιοτικής διοίκησης των τοπικών υποθέσεων συνδέεται με την υποστήριξη της επενδυτικής δραστηριότητας των Ο.Τ.Α. και την ορθολογική και διαφανή κατανομή των πόρων που κατευθύνονται σε αυτούς, η Κυβέρνηση θεσμοθέτησε το αναπτυξιακό Πρόγραμμα «Θησέας», ώστε:

- Να προωθηθεί η μετεξέλιξη των Ο.Τ.Α. σε πραγματικά αυτοδιοικούμενους οργανισμούς, με στόχο τη μείωση του χάσματος μεταξύ του πολίτη και της εξουσίας.

- Να ενισχυθεί η ικανότητα της διοίκησης των Ο.Τ.Α. να διαχειρίζεται τις τοπικές υποθέσεις με διαφάνεια, νομιμότητα και σεβασμό στα δικαιώματα των πολιτών.
- Να προσδιοριστούν οι επιτελικές αρμοδιότητες των κεντρικών υπηρεσιών και να υποστηριχθεί η μεταφορά των αρμοδιοτήτων που αφορούν τοπικές υποθέσεις στην πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση βάσει των αρχών της αποκέντρωσης, της επικουρικότητας και της αποτελεσματικότητας.
- Να ενισχυθεί η ανάπτυξη των Ο.Τ.Α. σε ορεινές και νησιωτικές προβληματικές περιοχές.
- Να αναδειχθεί η ισόρροπη και βιώσιμη περιφερειακή ανάπτυξη ως στόχος κύριας εθνικής προτεραιότητας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα προβλήματα και τις δυσλειτουργίες που προέκυψαν κατά την εφαρμογή προηγούμενων προγραμμάτων για την ενίσχυση του αναπτυξιακού ρόλου των Ο.Τ.Α. όπως:

- Η αδυναμία του Ε.Π.Τ.Α. να λειτουργήσει ως πραγματικό Πρόγραμμα στήριξης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε εφαρμογή των διατάξεων που το θεσμοθέτησαν,
- Η ανυπαρξία ενός συστήματος ορθολογικής και δίκαιης κατανομής των θεσμοθετημένων πόρων της τοπικής αυτοδιοίκησης,

το Υπουργείο Εσωτερικών και Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης διαμόρφωσε μια νέα πρόταση, μέσω του προγράμματος «Θησέας», η οποία ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις και προσδοκίες της σύγχρονης πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ενώ παράλληλα δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την εφαρμογή ενός διαφανούς, ευέλικτου και αποδοτικού συστήματος κατανομής των πόρων. Συγκεκριμένα, οι πόροι του προγράμματος προέρχονται από (Νικολόπουλος, 2006) :

- Το 10% των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων που εγγράφονται στον Τακτικό Προϋπολογισμό (άρθρο 25 Ν. 1828/1989)
- Το 25% των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων που εγγράφονται στον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων (Σ.Α.Τ.Α.) (άρθρο 25 Ν. 1828/1989)
- Το 80% του φόρου των τόκων καταθέσεων φυσικών και νομικών προσώπων (άρθρο 9 παρ. 5 Ν. 2503/1997)

- Ποσό ίσο με το 35% των ανωτέρω πόρων, που προέρχεται από τους εθνικούς πόρους του Π.Δ.Ε. Υπουργείων και Περιφερειών.
- Τους τόκους των χρηματικών υπολοίπων των Ο.Τ.Α. που κατατίθενται στο Τ.Π.Δ. στο τέλος κάθε έτους, με διαχειριστή το ΥΠ.ΕΣ.

3.2.6 Κρατικές Επιχορηγήσεις

Οι κρατικές επιχορηγήσεις έχουν τύχει έντονης κριτικής ως κύρια πηγή χρηματοδότησης των ΟΤΑ. Οι σημαντικότερες ενστάσεις έχουν διατυπωθεί για το αβέβαιο ύψος τους με συνέπεια να μην μπορούν οι ΟΤΑ να προγραμματίζουν μεσοπρόθεσμα τις δραστηριότητες τους.

Οι επιχορηγήσεις μπορούν να ταξινομηθούν ανάλογα με (Τάτσος, 2003):

- τη βαθμίδα διοίκησης που τις χορηγεί
- το βαθμό εξειδίκευσης τους και τις προϋποθέσεις σύμφωνα με τις οποίες δίνονται στους ΟΤΑ
- τον τρόπο που κατανέμονται στους δικαιούχους
- το βαθμό συμμετοχής και παρέμβασης της κεντρικής διοίκησης
- τον τρόπο με τον οποίο υπολογίζονται σε ποσοστιαίες επιχορηγήσεις και σε επιχορηγήσεις κατά μονάδα.
- το αν είναι κλειστές ή ανοικτές.

3.2.7 Δανεισμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Ο δανεισμός αποτελεί μετά τη φορολογία τη δεύτερη από πλευράς μεγέθους πηγή χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών. Η Ελλάδα, συγκριτικά με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει μικρό ποσοστό εσόδων από δανεισμό σε σχέση με το σύνολο των εσόδων. Συγκεκριμένα στην χώρα μας μόλις το 2% των συνολικών εσόδων προέρχεται από δανεισμό. (Τάτσος, 2003)

Με τις διατάξεις του άρθρου 176 νέου ΔΚΚ (ν. 3463/06) ορίζεται ότι οι δήμοι και οι κοινότητες μπορούν να συνομολογούν δάνεια με το κράτος με αναγνωρισμένα

πιστωτικά ιδρύματα ή χρηματοπιστωτικούς οργανισμού της Ελλάδας ή του εξωτερικού για την πραγματοποίησης σκοπών της αρμοδιότητας ή της δράσης τους συμπεριλαμβανομένης και της αποπληρωμής ληξιπρόθεσμων ή μη οφειλών. (Νικολόπουλος, 2006)

Η εξυπηρέτηση του δανείου μπορεί να γίνεται κατά 50% από έσοδα που προέρχονται από εξειδικευμένες επιχορηγήσεις ή από τα ανταποδοτικά τέλη ή από το τμήμα των ΚΑΠ που προορίζονται για επενδυτικές δραστηριότητες των ΟΤΑ (ΣΑΤΑ).

Ο κύριος φορέας σύναψης δανείων των Δήμων και των Κοινοτήτων είναι το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων με βάση τις διατάξεις του Π.Δ. 256/84, που αποτελεί αυτόνομο ειδικό χρηματοπιστωτικό διαχειριστικό οργανισμό (ΝΠΔΔ) υπό την εποπτεία του Υπουργείου Οικονομικών. (Νικολόπουλος, 2006, Θεοδώρου, 2007)

3.3 Χρηματοδοτήσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από Ευρωπαϊκά Προγράμματα

3.3.1 Ιστορική Εξέλιξη των Ευρωπαϊκών Κοινοτικών Προγραμμάτων

- Μ.Ο.Π. ΚΑΙ Α΄ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (1986 -1994)

Από τον πρώτο κιόλας χρόνο ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι περιφέρειες της χώρας επωφελήθηκαν από σημαντικές εισροές κοινοτικών πόρων. Σταθμός, όμως, για τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτέλεσαν τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.) που ξεκίνησαν το 1986 και ολοκληρώθηκαν το 1993 και θεωρούνται από πολλούς ως η αφετηρία άσκησης ουσιαστικής Ευρωπαϊκής Περιφερειακής πολιτικής. Τα Μ.Ο.Π. έθεσαν για πρώτη φορά το στόχο υλοποίησης μίας ολοκληρωμένης μεσοπρόθεσμης προσπάθειας για την ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας μέσω πολυετών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Με τα Μ.Ο.Π. προωθήθηκε η χρηματοδότηση σχεδίων ενταγμένων σε συνολικά περιφερειακά προγράμματα, τα οποία διαμορφώθηκαν και πραγματοποιήθηκαν από τις ενδιαφερόμενες περιφέρειες.

Στην Ελλάδα καταρτίσθηκαν 7 Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα: Κρήτης, Μακεδονίας και Θράκης, Δυτικής Ελλάδας και Πελοποννήσου, Νήσων Αιγαίου Πελάγους, Ανατολικής Κεντρικής Ελλάδος, Αττικής και τέλος ένα θεματικό, το Μ.Ο.Π. Πληροφορικής. Η αρχική περίοδος εφαρμογής των Μ.Ο.Π. ήταν η περίοδος 1984-1989, αλλά επεκτάθηκε μέχρι το 1993.

Η αναπτυξιακή στρατηγική που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα από το 1984 μέχρι το 1993 (που καλύπτει τόσο τα ΜΟΠ όσο και το Α΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης) χαρακτηρίστηκε κυρίως από τη μεγάλη διασπορά των διαθέσιμων πόρων σε μικρά έργα υποδομής σε ολόκληρη τη χώρα. Η πολιτική αυτή στήριξε την οικονομική δραστηριότητα και διευκόλυνε τη βελτίωση του επιπέδου ζωής στις αγροτικές και περιμετρικές περιοχές. Επίσης, αναβάθμισε το επαρχιακό δίκτυο μεταφορών και ενίσχυσε τον εκσυγχρονισμό των μικρών γεωργικών επιχειρήσεων και την ίδρυση ξενοδοχείων μικρού και μεσαίου μεγέθους σε πολλές περιοχές.

Η περίοδος αυτή συνέπεσε με ένα σημαντικό ορόσημο για την αναπτυξιακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Το 1988 αποφασίστηκε η ριζική μεταρρύθμιση της λειτουργίας των Διαρθρωτικών Ταμείων που οδήγησε στον συντονισμό των πολιτικών των κοινοτικών διαρθρωτικών ταμείων που μέχρι τότε παρέμεναν ανεξάρτητες. Η μεταρρύθμιση αυτή προέβλεπε σταδιακή αύξηση των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων μέχρι τον διπλασιασμό τους την περίοδο 1987-1993. Προέβλεπε επίσης ότι η ευθύνη για το προγραμματισμό και για την υλοποίηση των αναπτυξιακών δράσεων και προγραμμάτων, που συγχρηματοδοτεί η Ευρωπαϊκή Κοινότητα μοιράζεται ανάμεσα στις εθνικές και περιφερειακές αρχές της χώρας και στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

- **Β΄ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (1994-1999)**

Η περίοδος 1994-1999 χαρακτηρίστηκε από μεγαλύτερη έμφαση σε έργα υποδομής εθνικής σημασίας που ενισχύουν την εξωστρέφεια της οικονομίας και τη γενικότερη διασύνδεση της χώρας με το εξωτερικό. Χωρίς να εγκαταλείπεται η εφαρμογή μέτρων ισόρροπης ανάπτυξης της χώρας, δόθηκε προτεραιότητα στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης μέσα από ένα ευρύτερο φάσμα δραστηριοτήτων και με κύριο στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, την αναβάθμιση του περιβάλλοντος και τη δημιουργία καλύτερων συνθηκών διαβίωσης στα αστικά κέντρα. Κύριο

χαρακτηριστικό της περιόδου αυτής είναι η προετοιμασία της χώρας για την ένταξη στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση καθώς και η υλοποίηση μεγάλων έργων υποδομής σε ολόκληρη την χώρα: Οδικοί άξονες (ΠΑΘΕ, Εγνατία Οδός), λιμενικά έργα, εκσυγχρονισμός του Ελληνικού Σιδηροδρομικού Δικτύου, ΜΕΤΡΟ της Αθήνας, ενεργειακά έργα (αιολικά πάρκα, φυσικό αέριο), τηλεπικοινωνίες, νοσοκομεία, κ.ο.κ.

Κατά την περίοδο εφαρμογής του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, η βελτίωση των συνθηκών της Ελληνικής οικονομίας και τα μέτρα για την επίτευξη μακροοικονομικής σταθερότητας και διαρθρωτικών αλλαγών καθώς και η συμβολή του ιδίου του Β' Κ.Π.Σ., δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για μεγαλύτερη απόδοση της αναπτυξιακής προσπάθειας της χώρας η οποία συνεχίζεται και κατά την περίοδο 2000-2006.

Την εφαρμογή του Β' Κ.Π.Σ. δυσχέρανε, όμως, μία σειρά προβλημάτων και δυσλειτουργιών που αφορούσαν τους μηχανισμούς διαχείρισης και υλοποίησης, οι οποίοι δεν ήταν επαρκείς για να αντιμετωπίσουν μία αυξημένη κλίμακα παρεμβάσεων. Παράλληλα, όμως, προέκυψαν πολύτιμες εμπειρίες που υπέδειξαν την ανάγκη ένταξης της προσπάθειας ώστε να ικανοποιηθούν οι ποιοτικές και ποσοτικές απαιτήσεις αυτής της εμβέλειας παρεμβάσεων.

- Γ' ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (2000-2006)

Είναι το μεγαλύτερο αναπτυξιακό πρόγραμμα της χώρας μας. Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης μας δίνει τη δυνατότητα να ολοκληρώσουμε όλα εκείνα τα έργα και τις παρεμβάσεις που χρειάζεται η Ελλάδα σήμερα αλλά και τις επόμενες δεκαετίες στο κέντρο και κυρίως στην περιφέρεια. Σχεδιάστηκε από την Ελλάδα και υλοποιείται με την συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης αφορά όλους τους πολίτες και όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής (Σαπουνάκης, 1999). Το Γ' ΚΠΣ χωρίζεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες προγραμμάτων: Στα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ένα για κάθε συγκεκριμένο τομέα δραστηριότητας) και τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ένα για κάθε μία από τις 13 περιφέρειες της χώρας). Τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του Γ' ΚΠΣ απευθύνονται τόσο στον δημόσιο τομέα π.χ. για έργα που αφορούν την ανάπτυξη υποδομών και τη βελτίωση υπηρεσιών προς τον πολίτη, όσο και σε ιδιώτες (φυσικά ή

νομικά πρόσωπα) για προγράμματα που αφορούν επιχειρήσεις, αγρότες, νέους, ανέργους κλπ.

Το Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (ΚΠΣ) 2000 - 2006 αποτελεί τη συμφωνία μεταξύ της Ελληνικής κυβέρνησης και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις αναπτυξιακές προτεραιότητες της χώρας, οι οποίες θα συγχρηματοδοτηθούν, ανάλογα με την κατηγορία τους, από ένα από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

- το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) το οποίο χρηματοδοτεί υποδομές, παραγωγικές επενδύσεις για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, έργα τοπικής ανάπτυξης και ενισχύσεις στις ΜΜΕ
- το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) το οποίο προωθεί την προσαρμογή του ενεργού πληθυσμού στις μεταβολές της αγοράς εργασίας καθώς και την επαγγελματική ένταξη των ανέργων και των μειονεκτικών ομάδων, ιδίως χρηματοδοτώντας δράσεις κατάρτισης και συστήματα ενισχύσεων για προσλήψεις
- το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ - Τμήμα Προσανατολισμού) το οποίο χρηματοδοτεί δράσεις αγροτικής ανάπτυξης και ενίσχυσης στους γεωργούς, ιδίως στις περιοχές που παρουσιάζουν καθυστέρηση στην ανάπτυξη καθώς επίσης και στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ) στην υπόλοιπη Ένωση
- το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ) το οποίο χρηματοδοτεί τη διαρθρωτική μεταρρύθμιση του τομέα της αλιείας.

Η Κοινοτική Συμμετοχή καταβάλλεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέχρι 30 Απριλίου κάθε έτους μετά από δήλωση της Αρχής Πληρωμής (Αίτηση Πληρωμής) και ισχύει ο κανόνας $n+2$. Δηλαδή το τμήμα των δεσμεύσεων που δεν έχει απορροφηθεί στο τέλος του δεύτερου έτους από το έτος ανάληψης των υποχρεώσεων αποδεσμεύεται αυτόματα από την επιτροπή. Πρώτο έτος εφαρμογής του κανόνα $n+2$, για την Ελλάδα, ήταν το 2003 για τις δεσμεύσεις μέχρι το έτος 2001.

Οι πληρωμές γίνονται με βάση τις δεσμεύσεις ως εξής:

α) Με την υπογραφή του προγράμματος δίνεται προκαταβολή ίση με το 7% της συνολικής κοινοτικής συμμετοχής στο Πρόγραμμα,

β) Οι ενδιαμέσες πληρωμές γίνονται με βάση τις πιστοποιημένες δαπάνες από την Αρχή Πληρωμής και αφού η Επιτροπή έχει λάβει και εγκρίνει όλα τα απαιτούμενα έγγραφα.

Επιπλέον, ένα ειδικό ταμείο αλληλεγγύης, το Ταμείο Συνοχής έχει ως στόχο τη χρηματοδότηση έργων για το περιβάλλον και τη βελτίωση των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών στα κράτη μέλη της Ένωσης των οποίων το ΑΕΠ είναι χαμηλότερο από το 90% του κοινοτικού μέσου όρου: Ισπανία, Ελλάδα, Ιρλανδία και Πορτογαλία.

Το Γ΄ ΚΠΣ, δηλαδή το τρίτο κατά σειρά οικονομικό "πακέτο" με το οποίο ενισχύεται η χώρα, είναι το μεγαλύτερο αναπτυξιακό πρόγραμμα που σχεδιάστηκε από την Ελλάδα και υλοποιείται με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έχει στόχο την ενίσχυση των πολιτικών για την πραγματική σύγκλιση, την περιφερειακή ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή.

Οι συνολικοί πόροι του Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ) και του Ταμείου Συνοχής (που συγχρηματοδοτεί τα μεγάλα έργα Περιβάλλοντος και Μεταφορών) είναι 51,14 δισεκατομμύρια ευρώ και περιλαμβάνουν εθνικούς και κοινοτικούς πόρους ύψους 39,56 δισεκατομμυρίων ευρώ (δημόσια δαπάνη), καθώς και 11,58 δισεκατομμύρια ευρώ ιδιωτική συμμετοχή. Παράλληλα, σημαντικοί πόροι ύψους 1,28 δισεκατομμύρια ευρώ θα αντληθούν μέσω των τεσσάρων Κοινοτικών Πρωτοβουλιών.

Η συνολική κοινοτική συμμετοχή τόσο για το ΚΠΣ όσο και για το Ταμείο Συνοχής και τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες ανέρχεται σε 26 δισεκατομμύρια ευρώ.

- ΕΠΤΑ - ΕΙΔΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (1998-2004)

Πρόκειται για το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα που καταρτίζεται, βάσει του Ν. 2539/97, άρθρο 13, για την πραγματοποίηση των υποδομών και την υποστήριξη της οργάνωσης και λειτουργίας των Δήμων και Κοινοτήτων - που προβλέπονται από το άρθρο 1 του παραπάνω Νόμου - καθώς και για την πραγματοποίηση δημοσίων επενδύσεων τοπικής ανάπτυξης. Το ΕΠΤΑ έχει πενταετή χρονική διάρκεια (1998 - 2002) που μπορεί να παραταθεί σε επτά χρόνια (1998 - 2004) με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου. Οι βασικοί πόροι του ΕΠΤΑ προέρχονται από Κεντρικούς

Αυτοτελείς Πόρους, από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και από Εθνικά και Περιφερειακά Κοινοτικά Προγράμματα και Πρωτοβουλίες που διαχειρίζονται τα Υπουργεία και οι Περιφέρειες και αφορούν σε έργα δήμων και κοινοτήτων. Πηγή : Ν. 2539/1997 «Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης».

3.3.2 ΕΣΠΑ 2007- 2013

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007 - 2013 αποτελεί το έγγραφο αναφοράς για τον προγραμματισμό των Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε εθνικό επίπεδο για την περίοδο 2007-2013.

Εκπονήθηκε στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής προσέγγισης για την Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με την οποία το ΕΣΠΑ «..εξασφαλίζει ότι η συνδρομή από τα Ταμεία συμβαδίζει με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή και προσδιορίζει το σύνδεσμο μεταξύ των κοινοτικών προτεραιοτήτων αφενός και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων αφετέρου» (Χατζηδάκης, 2007).

Για τη διαμόρφωση του ΕΣΠΑ 2007-2013 ως σχεδίου προγραμματισμού, αξιοποιήθηκαν εισροές από ένα σημαντικό αριθμό προτάσεων που υπεβλήθησαν στο Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών, κατευθύνσεων - πολιτικών επιλογών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο και ποσοτικών δεδομένων και μελετών.

Οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου του 2005, με τις οποίες διασφαλίσθηκαν έως το 2013 οι πόροι της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνοχής για τη χώρα, οι νέοι Κανονισμοί των Ταμείων της ΕΕ, καθώς και οι Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής, αποτέλεσαν το πλαίσιο στο οποίο βασίστηκαν, μεταξύ των άλλων, οι εθνικές αρχές προκειμένου να προσεγγίσουν τις βασικές παραμέτρους του αναπτυξιακού προγραμματισμού και να καταρτίσουν το ΕΣΠΑ.

Επιπλέον, τα κυριότερα έγγραφα της ΕΕ που αναφέρονται στην αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας και το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση 2005-2008, ελήφθησαν υπόψη κατά τη διαμόρφωση των βασικών στρατηγικών επιλογών - προτεραιοτήτων, καθώς συνιστούν κεντρικές μακροπρόθεσμες επιλογές για την Ευρωπαϊκή Ένωση, στις οποίες κλήθηκε να συμβάλει και η αναπτυξιακή πολιτική του νέου ΕΣΠΑ (Ρεπούσης, 2007)..

Βάσει των ανωτέρω, η στοχοθεσία του ΕΣΠΑ διατυπώθηκε σε 4 επίπεδα:

- στο επίπεδο των στρατηγικών στόχων του ΕΣΠΑ,
- στο επίπεδο των θεματικών (5) και χωρικών (3) προτεραιοτήτων, όπως απαιτείται από το Γενικό Κανονισμό των Ταμείων,
- στο επίπεδο των Γενικών Στόχων (17), στους οποίους αναλύεται κάθε θεματική προτεραιότητα,
- στο επίπεδο των ειδικών στόχων και των κύριων μέσων επίτευξης.

Παράλληλα, η αναπτυξιακή στρατηγική διαμορφώθηκε και με γνώμονα εθνικές πολιτικές που διατυπώνονται σε στρατηγικά έγγραφα όπως η Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008, η Ψηφιακή Στρατηγική 2006-2013, το «Σχέδιο Ανάπτυξης Μεταφορών 2007-2013 και εικοσαετίας», Εθνική Λιμενική Πολιτική, το Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013 κλπ.

Το πλαίσιο χρηματοδότησης διαμορφώθηκε στη βάση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2005 και των προδιαγραφών - περιορισμών των νέων Κανονισμών και προέκυψε με βάση τις αναπτυξιακές ανάγκες ανά τομέα και Περιφέρεια στην επόμενη περίοδο, συνεκτιμώντας τις ανάγκες ολοκλήρωσης των συνεχιζόμενων έργων της προηγούμενης περιόδου και τις απαιτήσεις για δράσεις που εξυπηρετούν τη Στρατηγική της Λισσαβόνας. Βασική επιλογή ήταν η βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων της νέας προγραμματικής περιόδου προς όφελος της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας.

Οι βασικές αρχές που διέπουν το πλαίσιο διαχείρισης, παρακολούθησης & ελέγχου των Ε.Π της περιόδου 2007-2013 αποτέλεσαν αντικείμενο ευρείας διαβούλευσης και αποτυπώθηκαν σε κείμενα θέσεων των συμμετεχόντων φορέων. Συμπληρώθηκαν από τα πορίσματα συστηματικής ανάλυσης των απαιτήσεων των νέων Κανονισμών της ΕΕ (Γραμματεία σχεδιασμού του ΕΣΠΑ, ΜΟΔ ΑΕ, ΔΑ ΚΠΣ/ΕΥΣ) και σχετικής μελέτης που εκπονήθηκε για το ΥΠΟΙΟ με θέμα τη «Βελτίωση των συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου των ΕΠ του ΚΠΣ 2000 – 2006, των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών και του Ταμείου Συνοχής και στην προσαρμογή αυτών για την περίοδο 2007 – 2013».

Η διάρθρωση του ΕΣΠΑ σε Επιχειρησιακά Προγράμματα

Η αρχιτεκτονική των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ) του ΕΣΠΑ 2007–2013 διαμορφώθηκε έτσι ώστε να υλοποιηθούν με το βέλτιστο τρόπο οι στρατηγικές επιλογές της χώρας.

Το νέο σχήμα χαρακτηρίζεται από μικρότερο πλήθος Επιχειρησιακών Προγραμμάτων σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο 2000-2006, που οδηγεί σε πιο ευέλικτο σχήμα διαχείρισης: ο στρατηγικός σχεδιασμός της χώρας για την περίοδο 2007-2013 θα υλοποιηθεί μέσα από οκτώ (8) Τομεακά ΕΠ, πέντε (5) Περιφερειακά ΕΠ και δεκατέσσερα (14) Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας. Την περίοδο 2007-2013 το σύνολο των υποδομών προσπελασιμότητας θα υλοποιηθεί πλέον στο πλαίσιο ενός τομεακού ΕΠ, ενώ για τους τομείς της υγείας και του πολιτισμού δεν θα υπάρχει πλέον διακριτό ΕΠ και οι σχετικές δράσεις θα υλοποιηθούν από Περιφερειακά και Τομεακά ΕΠ.

Τα ακόλουθα προγράμματα αποτελούν τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, όπως αυτά εγκρίθηκαν επίσημα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το διάστημα Οκτωβρίου - Νοεμβρίου 2007.

- Ε.Π. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
- Ε.Π. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ
- Ε.Π. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
- Ε.Π. ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ
- Ε.Π. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ
- Ε.Π. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
- Ε.Π. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
- Ε.Π. ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ
- Ε.Π. ΕΘΝΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΩΝ

Για την υλοποίηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, η Ελλάδα χωρίσθηκε σε πέντε χωρικές ενότητες, στις οποίες αντιστοιχούν πέντε Περιφερειακά Επιχειρησιακά (ΠΕΠ), ως εξής:

- Ε.Π. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ
- Ε.Π. ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ - ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ
- Ε.Π. ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ
- Ε.Π. ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ- ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΗΠΕΙΡΟΥ
- Ε.Π. ΑΤΤΙΚΗΣ

Τα ΠΕΠ θα συμβάλουν στην κάλυψη των εθνικών στρατηγικών στόχων συμπληρωματικά με τα τομεακά προγράμματα, με έμφαση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και στις ανάγκες κάθε χωρικής ενότητας / Περιφέρειας.

Σε κάθε περίπτωση, τα ΠΕΠ για όλες τις Περιφέρειες θα καλύψουν ένα κοινό κορμό παρεμβάσεων ως εξής:

- κοινωνικές υποδομές
- υγεία και κοινωνική αλληλεγγύη (υποδομές νοσοκομείων και δομών κοινωνικής φροντίδας, ειδικών μονάδων, κέντρων υγείας και ανοιχτής φροντίδας, εξειδικευμένος εξοπλισμός, μέτρα ανάπτυξης και προστασίας της Δημόσιας Υγείας)
- πολιτισμός (ενίσχυση των βασικών πολιτιστικών υποδομών, προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς)
- έργα προσπελασιμότητας και περιβάλλοντος τοπικής κλίμακας
- πολιτικές βιώσιμης αστικής ανάπτυξης
- πολιτικές ενίσχυσης ορεινών, μειονεκτικών, νησιωτικών περιοχών

Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας

Στη νέα προγραμματική περίοδο, τα Προγράμματα Κοινοτικής Πρωτοβουλίας αντικαθίστανται από τα Προγράμματα του Στόχου III «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία».

Ο συνολικός προϋπολογισμός των προγραμμάτων του στόχου III ανέρχεται στα 8,7 δισ, εκ των οποίων 210 εκατ. € ΕΤΠΑ αντιστοιχούν στην Ελλάδα. Συμπεριλαμβανομένης, λοιπόν, και της εθνικής συμμετοχής, σχεδόν 300 εκατομμύρια ευρώ κοινοτικών και εθνικών πόρων θα δοθούν στα Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας.

Τα 5 Προγράμματα που διαχειρίζεται η Ελλάδα, εκτός από το Πρόγραμμα «Ελλάδα-Τουρκία» που έχει τεθεί σε αναστολή, έχουν εγκριθεί. Τον Ιούλιο συγκροτηθήκαν οι Επιτροπές Παρακολούθησης των Προγραμμάτων «Ελλάδα-Βουλγαρία», «Ελλάδα-Ιταλία», «Ελλάδα-Κύπρος», τα μέλη των οποίων συμφώνησαν από κοινού τον εσωτερικό κανονισμό τα επικοινωνιακά σχέδια και το Πρόγραμμα Τεχνικής Βοήθειας. Παράλληλα, ετοιμάζεται το σύνολο των υπουργικών αποφάσεων με τις οποίες θα συγκροτούνται οι Κοινές Τεχνικές Γραμματείες, έργο

των οποίων αποτελεί η βελτίωση της διαχείρισης και επίβλεψης των Προγραμμάτων καθώς και της στελέχωσης τους.

Προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας - Διασυνοριακά Προγράμματα

Στο πλαίσιο αυτό και όσον αφορά στα Προγράμματα Διασυνοριακής Συνεργασίας, η Ελλάδα συμμετέχει σε έξι Προγράμματα, συνολικού προϋπολογισμού, που ξεπερνά τα 320.000.000 Ευρώ, τη Διαχειριστική Αρχή των οποίων εξακολουθεί να διατηρεί. Τα Προγράμματα είναι τα εξής:

- Πρόγραμμα «Ελλάδα-Βουλγαρία», προϋπολογισμού 110.735.958 Ευρώ
- Πρόγραμμα «Ελλάδα-Ιταλία», προϋπολογισμού 88.955.170 Ευρώ
- Πρόγραμμα «Ελλάδα-Κύπρος», αρχικός προϋπολογισμός 41.633.290 Ευρώ (μετά την αναθεώρηση του Προγράμματος ο προϋπολογισμός ανέρχεται στα 44.593.923 Ευρώ)
- Πρόγραμμα «Ελλάδα-Αλβανία», που συγχρηματοδοτείται από το Όργανο Προενταξιακής Βοήθειας (IPA) με 22.143.015 Ευρώ
- Πρόγραμμα «Ελλάδα-ΠΓΔΜ», που συγχρηματοδοτείται από το IPA με 24.810.005 Ευρώ
- Πρόγραμμα «Ελλάδα-Τουρκία»*, που συγχρηματοδοτείται από το IPA, 34.088.992 Ευρώ
- Η Ελλάδα συμμετέχει και σε τρία (3) Προγράμματα πολυμερούς διασυνοριακής συνεργασίας:
- Πρόγραμμα Αδριατικής, με επιλέξιμες περιοχές τους Νομούς Κέρκυρας και Θεσπρωτίας στην Ελλάδα, καθώς περιφέρειες της Ιταλίας, Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, Μαυροβουνίου, Αλβανίας, Σερβίας και Σλοβενίας. Το Πρόγραμμα συγχρηματοδοτείται από το IPA, ενώ η Ελλάδα συνεισφέρει 5.659.992 Ευρώ.
- Θάλασσα Λεκάνη της Μεσογείου, με επιλέξιμες περιοχές από όλες τις χώρες που βρέχονται από τη Μεσόγειο Θάλασσα. Ο συνολικός Προϋπολογισμός του προγράμματος υπερβαίνει τα 170.000.000 Ευρώ.
- Μαύρη Θάλασσα, με επιλέξιμες περιοχές τις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης για την Ελλάδα, καθώς και περιφέρειες από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, τη Ρωσία, την Τουρκία, το Αζερμπαϊτζάν, την Ουκρανία, τη Γεωργία, τη Ρουμανία και τη Μολδαβία. Η

Ελλάδα συνεισφέρει με 1.132.000 Ευρώ και θα έχει ενισχυμένο ρόλο, καθώς έχει αποφασιστεί να ορίσει τον Πρώτο Σύμβουλο της Διαχειριστικής Αρχής, που φιλοξενείται στη Ρουμανία.

Διακρατικά Προγράμματα

Η Ελλάδα συμμετέχει σε δύο διακρατικά προγράμματα. Συγκεκριμένα:

- Μεσογειακός Χώρος, στο οποίο συμμετέχουν η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία, η Γαλλία, η Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο-Γιβραλτάρ, η Μάλτα, η Κύπρος, η Σλοβενία, η Κροατία και η Βοσνία και Ερζεγοβίνη. Το Πρόγραμμα προήλθε από τη συγχώνευση των Προγραμμάτων INTERREG ARCHIMED και MEDOCC. Στη Θεσσαλονίκη θα φιλοξενηθεί το ένα από τα δύο Γραφεία Διασύνδεσης (Liaison Office) του Προγράμματος, στις αρμοδιότητες του οποίου εντάσσεται και η υποστήριξη υποψήφιων εταίρων και Τελικών Δικαιούχων από τις υποψήφιες και δυνητικά υποψήφιες προς ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση χώρες, οι οποίες συμμετέχουν στο Πρόγραμμα. Ο Προϋπολογισμός του Προγράμματος ανέρχεται σε 193.191.331 Ευρώ.
- Χώρος Νοτιοανατολικής Ευρώπης, στο οποίο συμμετέχουν οκτώ (8) κράτη-μέλη της ΕΕ (Ιταλία, Αυστρία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Ελλάδα), καθώς και η Μολδαβία, η Κροατία, η Σερβία, το Μαυροβούνιο, η Βοσνία και Ερζεγοβίνη, η Αλβανία, η ΠΓΔΜ και η Ουκρανία. Το Πρόγραμμα προήλθε από τη διάσπαση του προγράμματος CADSES σε δύο διαφορετικές ζώνες, βόρεια και νότια. Ο προϋπολογισμός του ανέρχεται σε 206.691.645 Ευρώ.

Διαπεριφερειακό Πρόγραμμα

Η Ελλάδα συμμετέχει στο διαπεριφερειακό πρόγραμμα INTERREG IV C, στο οποίο συμμετέχουν όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ – πλην της Γερμανίας, καθώς και η Νορβηγία και η Ελβετία. Ο Προϋπολογισμός του ανέρχεται σε 321.321.762 Ευρώ.

Δίκτυα

Η Ελλάδα συμμετέχει και στα δίκτυα INTERACT, ESPON και URBACT.

3.3.3 Κοινοτικές Πρωτοβουλίες

Τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ε.Ε. συγχρηματοδοτούν, εκτός από τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης και τα Ενιαία Έγγραφα Προγραμματισμού, και τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες.

Σύμφωνα με τις διαδικασίες των άρθρων 48 έως 51 του Κανονισμού 1260/99 (περί γενικών διατάξεων για τα Διαρθρωτικά Ταμεία) και μετά από κοινοποίηση προς ενημέρωση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Επιτροπή εγκρίνει κατευθύνσεις που περιγράφουν, για κάθε πρωτοβουλία, τους στόχους, το πεδίο εφαρμογής και τις ενδεδειγμένες διατάξεις εφαρμογής. Οι κατευθύνσεις δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Οι τέσσερις κοινοτικές πρωτοβουλίες των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων για το χρονικό διάστημα 2000 - 2006 είναι :

- EQUAL: διεθνική συνεργασία για την προώθηση νέων πρακτικών καταπολέμησης των πάσης φύσεως διακρίσεων και των ανισοτήτων στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας
- LEADER+: ανάπτυξη της υπαίθρου μέσω ολοκληρωμένων αναπτυξιακών προγραμμάτων και συνεργασίας ομάδων τοπικής δράσης
- URBAN II: οικονομική και κοινωνική ανασυγκρότηση των πόλεων και των συνοικιών που αντιμετωπίζουν κρίση, ώστε να προωθηθεί η βιώσιμη αστική ανάπτυξη.
- INTERREG III: διασυνοριακή, διεθνική και διαπεριφερειακή συνεργασία που αποβλέπει στην τόνωση της ανάπτυξης και σε ισόρροπη και αρμονική διεύθυνση του ευρωπαϊκού εδάφους

Ο συνολικός προϋπολογισμός των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών ανέρχεται σε 1,44 δις ευρώ, εκ των οποίων η κοινοτική συμμετοχή είναι 918 εκατ. ευρώ.

Το πεδίο εφαρμογής κάθε κοινοτικής πρωτοβουλίας που χρηματοδοτείται από ένα μόνο Διαρθρωτικό Ταμείο (το INTERREG III και το URBAN II από το ΕΤΠΑ, το EQUAL από το ΕΚΤ και το LEADER+ από το ΕΓΤΠΕ - Τμήμα Προσανατολισμού) μπορεί να διευρυνθεί ώστε να περιλαμβάνει όλα τα προβλεπόμενα μέτρα. Τα

επιλέξιμα μέτρα για κάθε κοινοτική πρωτοβουλία ορίζονται στους Προσανατολισμούς της Επιτροπής.

Για τα έτη 2007-2013 θα αναπτυχθούν οι παρακάτω κοινοτικές πρωτοβουλίες :

- JASPERS: Κοινή βοήθεια για τη στήριξη σχεδίων στις ευρωπαϊκές περιφέρειες με σκοπό τη συγκέντρωση εμπειρογνομosύνης και την παροχή βοήθειας προς τα κράτη μέλη.
- JEREMIE: Κοινοί ευρωπαϊκοί πόροι για τις πολύ μικρές έως μεσαίες επιχειρήσεις.
- JESSICA: Κοινή ευρωπαϊκή στήριξη για βιώσιμες επενδύσεις σε αστικές περιοχές.
- REGIONS FOR ECONOMIC CHANGE: Περιφέρειες για οικονομική αλλαγή μέσω των βέλτιστων πρακτικών για την αύξηση του ανταγωνισμού και του οικονομικού εκσυγχρονισμού.

3.3.4 Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων

Στη Συνθήκη της Ρώμης προβλεπόταν η ίδρυση Ευρωπαϊκής Τραπέζης Επενδύσεων. Η Τράπεζα ιδρύθηκε επισήμως την 1 Ιανουαρίου 1958, μαζί με την έναρξη ισχύος της εν λόγω συνθήκης. Σκοπός της ήταν η χρηματοδότηση των αναγκαίων έργων προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της Ένωσης. Οι δραστηριότητές της εκτίνονται στους εξής τομείς:

- Την περιφερειακή ανάπτυξη. Μια από τις σημαντικότερες παραμέτρους της Ευρωπαϊκής τραπέζης. Στόχος είναι η ανάπτυξη των υποβαθμισμένων περιοχών και η κατά το δυνατόν εξίσωσή τους με τις ανεπτυγμένες.
- Χρηματοδότηση των έργων για την ανάπτυξη των δικτύων μεταφοράς ανθρώπων και εμπορευμάτων. Κυρίως ώστε να είναι δυνατή η ομαλή σύνδεσή τους.
- Την ανάπτυξη των δικτύων επικοινωνίας-τηλεπικοινωνίας και ενέργειας.
- Την υποστήριξη ερευνητικών προγραμμάτων για την ανάπτυξη μεθόδων προστασίας του περιβάλλοντος.
- Την έρευνα και την ανάπτυξη της σύγχρονης τεχνολογίας.
- Τη Χρηματοδότηση εκπαιδευτικών και κοινωνικών προγραμμάτων.

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων υπήρξε επί δεκαετίες ο αποκλειστικός οικονομικός βραχίονας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σήμερα δραστηριοποιείται σε 130 χώρες εκτός ΕΕ, υποστηρίζοντας κυρίως προγράμματα οικονομικής συνεργασίας και χρηματοδότησης εκπαιδευτικών και κοινωνικών προγραμμάτων. Η έδρα της είναι στο Λουξεμβούργο.

Η ΕΤΕπ είναι μη κερδοσκοπική τράπεζα της οποίας η λειτουργία υπαγορεύεται από την εκάστοτε εφαρμοζόμενη πολιτική. Σε αντίθεση με τις εμπορικές τράπεζες, η ΕΤΕπ δεν διαχειρίζεται προσωπικούς τραπεζικούς λογαριασμούς, δεν διεκπεραιώνει απευθείας συναλλαγές με πελάτες ούτε παρέχει επενδυτικές συμβουλές σε ιδιωτική βάση. Η ΕΤΕπ συνάπτει μακροπρόθεσμα δάνεια για τη χρηματοδότηση επενδύσεων σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό (κυρίως πάγια στοιχεία) αλλά δεν παρέχει επιχορηγήσεις.

Η ΕΤΕπ ανήκει στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα οποία συνεισφέρουν από κοινού στο κεφάλαιό της με ποσοστό ανάλογο της οικονομικής βαρύτητας κάθε χώρας εντός της Ένωσης. Η ΕΤΕπ δεν χρησιμοποιεί πόρους του προϋπολογισμού της Ένωσης. Αντίθετα, αυτοχρηματοδοτείται μέσω δανεισμού από τις κεφαλαιαγορές.

Δεδομένου ότι τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι οι μέτοχοί της, η ΕΤΕπ έχει άριστη πιστοληπτική ικανότητα (AAA) στις χρηματαγορές, γεγονός που της επιτρέπει να συγκεντρώνει υψηλά κεφάλαια με εξαιρετικά ανταγωνιστικούς όρους. Καθώς πρόκειται για μη κερδοσκοπική τράπεζα, οι όροι των δανείων που χορηγεί είναι ομοίως ευνοϊκοί. Η ΕΤΕπ δεν μπορεί, ωστόσο, να δανείσει ποσά υψηλότερα από το 50% του κόστους κάθε μεμονωμένου έργου.

Τα έργα τα οποία χρηματοδοτεί η Τράπεζα επιλέγονται προσεκτικά με βάση τα ακόλουθα κριτήρια:

- πρέπει να συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της ΕΕ
- πρέπει να είναι βιώσιμα από οικονομική και χρηματοδοτική άποψη, τεχνικά άρτια και μη επιβλαβή για το περιβάλλον
- πρέπει να συμβάλλουν στην προσέλκυση άλλων πηγών χρηματοδότησης.

Η ΕΤΕπ στηρίζει επίσης τη βιώσιμη ανάπτυξη στις υποψήφιες και δυνητικά υποψήφιες χώρες, στις γειτονικές χώρες της ΕΕ στα νότια και ανατολικά της σύνορα καθώς και σε χώρες εταίρους σε άλλα μέρη του κόσμου

Η ΕΤΕπ είναι αυτόνομο όργανο. Λαμβάνει τις αποφάσεις της για λήψη και χορήγηση δανείων με γνώμονα αποκλειστικά τα χαρακτηριστικά του κάθε έργου και τις εκάστοτε ευκαιρίες που προσφέρουν οι χρηματαγορές. Στο πλαίσιο της διαφάνειας, η Τράπεζα δημοσιεύει εκτενείς εκθέσεις για όλες τις δραστηριότητές της.

Η ΕΤΕπ συνεργάζεται στενά με όλα τα θεσμικά όργανα της ΕΕ για την επίτευξη των στόχων της Κοινότητας. Ειδικότερα, η Τράπεζα εκπροσωπείται σε ορισμένες επιτροπές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και στο Συμβούλιο των Υπουργών Οικονομικών (Ecofin).

Οι αποφάσεις της Τράπεζας λαμβάνονται από τα καταστατικά όργανα:

- Το Συμβούλιο Διοικητών αποτελείται από υπουργούς (συνήθως τους Υπουργούς Οικονομικών) όλων των κρατών μελών της ΕΕ. Καθορίζει τις γενικές κατευθύνσεις της πιστωτικής πολιτικής της Τράπεζας, εγκρίνει τον ετήσιο ισολογισμό και την ετήσια έκθεση, εξουσιοδοτεί την Τράπεζα να χρηματοδοτεί έργα εκτός της Ένωσης και αποφασίζει για την αύξηση του κεφαλαίου.
- Το Διοικητικό Συμβούλιο εγκρίνει την παροχή πιστώσεων και τη σύναψη δανείων και διασφαλίζει τη χρηστή διοίκηση της ΕΤΕπ. Αποτελείται από 28 διευθυντές - έναν από κάθε κράτος μέλος της ΕΕ και έναν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Η Διευθύνουσα Επιτροπή είναι το αμιγώς εκτελεστικό όργανο της ΕΤΕπ. Διαχειρίζεται τις τρέχουσες υποθέσεις της ΕΤΕπ και έχει εννέα μέλη.
- Η Ελεγκτική Επιτροπή αποτελεί ανεξάρτητο όργανο που λογοδοτεί απευθείας στο Συμβούλιο των Διοικητών και είναι αρμόδια για τον έλεγχο της κανονικότητας των πράξεων και της τήρησης των βιβλίων της Τράπεζας.

Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων συστήθηκε το 1994 για την παροχή βοήθειας στις μικρές επιχειρήσεις. Πλειοψηφικός μέτοχος του Ταμείου είναι η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, με την οποία αποτελούν τον «όμιλο ΕΤΕπ»

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων παρέχει επιχειρηματικό κεφάλαιο στις μικρές εταιρίες (ΜΜΕ), ιδίως στις νέες εταιρίες και στις επιχειρήσεις τεχνολογικού

προσανατολισμού. Παρέχει εγγυήσεις σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (όπως τράπεζες) για την κάλυψη των δανείων τους προς τις ΜΜΕ.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων δεν είναι πιστωτικό ίδρυμα: δεν χορηγεί δάνεια και επιδοτήσεις σε επιχειρήσεις, ούτε επενδύει άμεσα σε εταιρίες. Αντίθετα λειτουργεί μέσω τραπεζών και άλλων χρηματοπιστωτικών ενδιαμέσων. Χρησιμοποιεί είτε δικούς του πόρους είτε τους πόρους που του έχουν εμπιστευθεί η ΕΤΕπ ή η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το Ταμείο δραστηριοποιείται στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και στην Κροατία, την Τουρκία και σε τρεις χώρες της ΕΖΕΣ (Ισλανδία, Λιχτενστάιν και Νορβηγία).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ

ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

4 ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

4.1 Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ)

Ξεκινώντας από τη Βρετανία στα μέσα της δεκαετίας του 1980, αλλά κυρίως, από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, οι ΣΔΙΤ (Public Private Partnerships - PPP) αποκτούν στρατηγική σημασία στην κατασκευή δημοσίων έργων και παροχή δημοσίων υπηρεσιών σε μια σειρά χωρών της Ε.Ε., συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδος (π.χ., Αττική Οδός και Αεροδρόμιο Ελευθέριος Βενιζέλος).

Οι ΣΔΙΤ αποτελούν ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο οικονομικής ανάπτυξης μιας και βοηθούν, από τη μια μεριά στην κατασκευή και τη διαχείριση δημοσίων έργων και την παροχή δημοσίων υπηρεσιών με αποτελεσματικό τρόπο και από την άλλη απελευθερώνει κρατικούς πόρους ελαφρύνοντας τα ελλείμματα του προϋπολογισμού.

Στη χώρα μας μέχρι πρόσφατα, η δημιουργία τέτοιων συμπράξεων αντιμετώπιζε το πρόβλημα της έλλειψης ενός πλήρους θεσμικού πλαισίου που να διέπει τις συμπράξεις αυτές. Παρά ταύτα, η ψήφιση του Νομοσχεδίου για τις ΣΔΙΤ δεν σημαίνει και αυτόματα επίλυση των προβλημάτων που μπορεί να αντιμετωπίσουν οι ΣΔΙΤ στην Ελλάδα (Αλογοσκούφης, 2005).

Ως ΣΔΙΤ ορίζονται οι συμπράξεις μεταξύ ιδιωτικού και δημοσίου τομέα στην ανάπτυξη υποδομών και παροχής υπηρεσιών. Βέβαια στην χώρα μας οι ΣΔΙΤ είναι νομικά πρόσωπα με συνεταίρους δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, ενώ στο εξωτερικό ο όρος PPP περιέχει διάφορες μορφές συνεργασίας μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Τα κύρια χαρακτηριστικά τους είναι (Grimsey and Lewis, 2004):

- Μακροπρόθεσμη συνεργία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα
- Συμβάσεις για την παροχή υπηρεσιών, όχι για την παροχή παγίων

- Χρηματοδότηση όλου ή μέρους του κόστους από τον ιδιωτικό τομέα
- Πληρωμές ανάδοχου συνδεδεμένες με την παροχή της υπηρεσίας κατά τη διάρκεια λειτουργίας
- Ενιαία προσέγγιση του έργου για όλη την οικονομική ζωή
- Βέλτιστη κατανομή των κινδύνων μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Λόγοι εφαρμογής των PPP μπορούν να θεωρηθούν οι εξής (Grimsey and Lewis, 2004):

Δημοσιονομικοί λόγοι

- ο περιορισμός δημοσίων δαπανών
- ο προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων στην υλοποίηση αναπτυξιακών έργων.
- ο Αξιοποίηση δημόσιων πόρων για λοιπές κοινωνικές δραστηριότητες.

Συνέργιες

- ο επιτυγχάνονται συνεργίες από την ενιαία προσέγγιση του σχεδιασμού, της κατασκευής, της συντήρησης και της λειτουργίας.

Μακρόχρονη ευθύνη

- ο ιδιωτικός τομέας από απλό κατασκευαστή μετατρέπεται σε μακροχρόνιο φορέα υπηρεσιών
- ο η ευθύνη του ιδιωτικού τομέα παρατείνεται για μακροχρόνιο διάστημα

4.1.1 Ορισμοί

Ο όρος «σύμπραξη δημοσίου και ιδιωτικού τομέα» αναφέρεται γενικά σε διαφορετικές μορφές συνεργασίας των δημοσίων αρχών με τον κόσμο των επιχειρήσεων και πρακτικών που αποσκοπούν στην εξασφάλιση της χρηματοδότησης, της κατασκευής, της ανακαίνισης, της διαχείρισης ή της συντήρησης μιας υποδομής ή στην παροχή μιας υπηρεσίας (McQuaid, and Christy, 1999).

Είναι συμβάσεις κατά κανόνα μακροχρόνιες, οι οποίες συνάπτονται μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού φορέα με σκοπό την εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών. Ο όρος «σύμπραξη» καλύπτει ένα μεγάλο εύρος από ιδέες και πρακτικές ενώ χρησιμοποιείται για την περιγραφή ποικίλων τύπων σχέσεων μεταξύ φορέων σε πληθώρα συνθηκών και χωρών αντίστοιχα. Πράγματι, θα μπορούσε να πει κάποιος ότι υπάρχει ένα άπειρο

εύρος συμπράξεων ως μεθόδων στο βαθμό που οι συμπράξεις μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα περιορίζονται μόνο από τη φαντασία ενώ οι αρμόδιοι στο δημόσιο τομέα αντιμετωπίζουν το θέμα με καινοτόμες ιδέες και προσεγγίσεις (Lyons & Hamlin, 1991). Η παρούσα ενότητα εξετάζει κάποιους γενικούς ορισμούς καθώς και ορισμούς που σχετίζονται με την ευρύτερη πολιτική για τις συμπράξεις στο πλαίσιο της οικονομικής ανάπτυξης και της παροχής, διαχείρισης και λειτουργίας υποδομών.

Στις συμπράξεις πραγματοποιούνται μία σειρά από υποθέσεις εργασίας οι οποίες αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του ορισμού γι' αυτές (Dutz et al, 2006):

- Γίνεται η υπόθεση της επίτευξης συνεργιών κάθε είδους θεωρώντας ότι το συνολικό άθροισμα των επιμέρους μερών – τμημάτων είναι σημαντικά μεγαλύτερο από αυτά.
- Η σύμπραξη περιλαμβάνει την ανάπτυξη και την παροχή μιας υπηρεσίας στο πλαίσιο της εφαρμογής μίας στρατηγικής ή της υλοποίησης μιας ομάδας έργων με αντίστοιχη λειτουργία τους χωρίς ωστόσο την εμπλοκή του αντίστοιχων φορέων εξίσου σε όλα τα στάδια της σύμπραξης.
- Θεωρητικά στις συμπράξεις δημόσιου – ιδιωτικού τομέα ο δημόσιος τομέας δεν επιδιώκει καθαρά εμπορικούς στόχους.
- Συνεπώς ένα βασικό κριτήριο για την σύμπραξη αποτελεί η ύπαρξη μιας κοινωνικής σύμπραξης (η οποία δεν περιλαμβάνει καθαρά εμπορικές συναλλαγές).

Επιπρόσθετα οι συμπράξεις περιλαμβάνουν τη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων μερών δηλαδή την από κοινού ανάληψη εργασιών ή ενεργειών κάτι που σε όρους δημόσιας πολιτικής μεταφράζεται ως συνεργασία μεταξύ ατόμων ή οργανισμών του ιδιωτικού ή δημόσιου τομέα με στόχο το κοινό συμφέρον (Holland, 1984). Ο Harding (1990) παρέχει ένα ανάλογο γενικό ορισμό των ΣΔΙΤ ως κάθε ενέργειας η οποία βασίζεται στη συμφωνία δύο μερών του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα συμβάλλοντας με κάποιο τρόπο στη βελτίωση της αστικής οικονομίας όπως και της ποιότητας ζωής (Harding 1990). Ο Bailey (1994) παρέχει με τη σειρά του τον ακόλουθο ορισμό για τα ΣΔΙΤ ως «κινητοποίηση ενός συνασπισμού συμφερόντων περισσότερο από ένα κλάδο της οικονομίας με στόχο την προετοιμασία, επίβλεψη και εφαρμογή μιας συμφωνηθείσας στρατηγικής για την οικονομική ανάπτυξη μιας περιοχής (Bailey 1994).

Λαμβάνοντας υπόψη μας την πλευρά της οικονομικής ανάπτυξης ο Sellgren (1990) θεωρεί τις συμπράξεις ως μία από κοινού προσπάθεια υλοποίησης έργων – παροχής υπηρεσιών με την εμπλοκή ή τη χρηματοδότηση από περισσότερους από ένα φορείς. Ο Bennett & Krebs (1994) αντίστοιχα επισημαίνουν τους κοινούς στόχους των φορέων και ορίζει τη σύμπραξη ως τη συνεργασία μεταξύ φορέων οι οποίοι έχουν συμφωνήσει προηγούμενα να εργαστούν από κοινού για την επίτευξη συγκεκριμένων οικονομικών και αναπτυξιακών στόχων. Οι ανωτέρω μελετητές διαχωρίζουν με σαφήνεια σε αυτό το σημείο τη διαφορά μεταξύ γενικών πολιτικών που προκύπτουν μέσα από τις αντίστοιχες κοινωνίες οι οποίες έχουν ένα ευρύτερο όραμα για την περιοχή ή την τοπική οικονομία και των ειδικών δικτύων ή συμπράξεων που απαιτούνται για την υποστήριξη και υλοποίηση των συγκεκριμένων έργων.

Σε αυτό το σημείο επισημαίνεται ότι υπάρχουν πληθώρα ορισμών οι οποίοι λαμβάνουν υπόψη τους και το πλαίσιο της πολιτικής για τα ΣΔΙΤ. Ένας από τους χαρακτηριστικότερους και περιεκτικότερους είναι αυτός της πολιτείας της Μασαχουσέτης όπου ως σύμπραξη ορίζεται «η συνεργασία ανάμεσα σε επιχειρήσεις, μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς και κράτος όπου οι κίνδυνοι, οι πόροι και οι δεξιότητες-ικανότητες είναι κατανεμημένες με τέτοιο τρόπο σε ένα έργο ώστε να ωφελούν τον κάθε εταίρο όπως και την ευρύτερη κοινωνία» (Stratton 1989). Άλλοι ορισμοί επιδιώκουν τον καλύτερο προσδιορισμό των εμπλεκόμενων μερών σε μία σύμπραξη, τις γεωγραφικές περιοχές που πιθανά να καλύπτουν καθώς και την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων μερών.

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, μία από τις τρεις αρχές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις προδιαγραφές της χάραξης αναπτυξιακής πολιτικής ήταν «η ανάπτυξη συμπράξεων με την εμπλοκή όλων των μερών και κύρια των περιφερειακών οργάνων διοίκησης» (CEC 1987). Επιπρόσθετα παρέχεται και εξειδίκευση της σύμπραξης ως η στενή συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των εμπλεκόμενων Κρατών – Μελών όπως και εκείνων των αρχών σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό ή άλλο επίπεδο με κάθε εμπλεκόμενο να αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα στην επίτευξη ενός κοινού στόχου (CEC 1996).

4.1.2 Πλεονεκτήματα

Τα πλεονεκτήματα από τη χρήση αυτών των συμπράξεων είναι πολλά. Για ορισμένα έργα κρίνεται απαραίτητη η χρήση αυτών, όπως είναι οι υποδομές σε νοσοκομεία και σε σχολεία που μπορούν να κατασκευασθούν και να συντηρούνται με ιδιωτικά κεφάλαια. Το Δημόσιο αναλαμβάνει την αποπληρωμή τους σε βάθος χρόνου και την παρακολούθηση της τήρησης των όρων των συμβατικών υποχρεώσεων. Έτσι, επιτυγχάνεται η έγκαιρη και αποτελεσματική απόδοση των έργων ή των υπηρεσιών στους πολίτες και προκύπτουν μεγάλα οφέλη για την οικονομία γενικότερα.

Φυσικά λόγω της ανάληψης του έργου από τον ιδιωτικό τομέα και επειδή υπάρχουν αυστηρά χρονοδιαγράμματα και ποινικές ρήτρες επιτυγχάνεται η ταχύτερη υλοποίηση των υποδομών και υπηρεσιών. Στην περίπτωση δε που η συντήρηση των έργων αναλαμβάνεται από τον ιδιώτη εξασφαλίζονται ποιοτικότερες υποδομές με μεγαλύτερη λειτουργικότητα σε όλη τη διάρκεια της ζωής του έργου. Σε γενικές γραμμές τα πλεονεκτήματα των ΣΔΙΤ συνοψίζονται ως εξής (European Commission, 2008):

- Μείωση του κόστους κατασκευής και διαχείρισης των έργων
- Χρήση ιδιωτικών μέσων σε τομείς που το Δημόσιο αδυνατεί
- Η χρήση και η εκμετάλλευση της εμπειρίας, της τεχνογνωσίας και των πόρων ιδιωτικών φορέων σε συνεργασία με δημόσιους φορείς αποτελεί μία λύση για την αποτελεσματική εκτέλεση έργων και την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών προς τους πολίτες.
- Αποτελεσματικός κεντρικός έλεγχος και συντονισμός
- Αποτελεσματική διαχείριση των ανθρωπίνων πόρων
- Εκπαίδευση στην ορθολογική χρήση ενεργειακών πόρων
- Οικονομικότερη κατασκευή για το Δημόσιο
- Οι φορείς αναπτύσσουν καινοτομίες και νέες δημιουργικές δραστηριότητες με προβλέψιμα έσοδα και οικονομική σταθερότητα
- Έγκαιρη και πλήρης ενημέρωση των αρμοδίων κάθε φορά υπουργών για τα εγκεκριμένα έργα ΣΔΙΤ, που έχουν σαν αποτέλεσμα την ταχεία επίλυση τυχόν προβλημάτων

- Διευκόλυνση διαδικασιών ανάθεσης της σύμβασης ΣΔΙΤ λόγω του συντονισμού που παρέχει η Διυπουργική Επιτροπή αλλά και της υποστήριξης της Ειδικής Γραμματείας
- Ευελιξία και σαφήνεια νομικού πλαισίου

Σημαντικό στοιχείο είναι ότι οι συμπράξεις μπορούν να βελτιώσουν την οικονομική αποδοτικότητα (value for money) των πόρων του Δημόσιου Τομέα κατά την παροχή υπηρεσιών (Ειδική Γραμματεία ΣΔΙΤ, 2006), λόγω:

- Καλύτερης κατανομής των κινδύνων, με την ανάληψή τους από τα μέρη εκείνα (Δημόσιος – Ιδιωτικός τομέας), που είναι σε θέση να τους διαχειρισθούν καλύτερα.
- Ισχυρότερων κίνητρων δράσης, καθώς οι μελλοντικές πληρωμές του έργου συνδέονται άμεσα με την απόδοση του Ιδιωτικού Φορέα κατά τη φάση λειτουργίας του έργου.
- Σαφούς οριοθέτησης των αναγκών του Δημοσίου, με το σχεδιασμό και την κατασκευή υποδομών που θα προωθούν μακροπρόθεσμα την όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική χρήση των έργων.
- Της εξασφάλισης ότι τα έργα εξυπηρετούν πλήρως το σκοπό τους και αυστηρώς μόνον αυτόν, χωρίς να ακολουθούν πλέον την τάση «γιγάντωσης» και υπερβολικών δαπανών σε νέα έργα, όπως συνέβαινε στο παρελθόν.
- Της σαφέστερης εστίασης στις διαφορετικές ευθύνες του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα που θα αντικατοπτρίζει με ακρίβεια την καλύτερη και αποδοτικότερη κατανομή αρμοδιοτήτων και κινδύνων μεταξύ τους. Έτσι, ο δημόσιος τομέας μπορεί να εστιάσει στο ποιες υπηρεσίες θα πρέπει να παρασχεθούν, αφήνοντας τον ιδιωτικό τομέα να εξετάσει το πώς αυτές θα πρέπει να υλοποιηθούν.
- Της διατήρησης του εμπορικού κινήτρου του ιδιωτικού τομέα για αποτελεσματικότητα σε όλη τη διάρκεια του σχεδιασμού, της κατασκευής, της συντήρησης και της λειτουργίας του έργου.
- Της αποτελεσματικής χρήσης των υποδομών, με τη δυνατότητα εμπορικής εκμετάλλευσής τους από τον Ιδιώτη Φορέα.
- Της επίτευξης οικονομίας κλίμακας με την ομαδοποίηση ομοειδών έργων σύμπραξης, όταν διαμοιράζεται η χρήση στοιχείων παγίου κεφαλαίου.

- Του σχεδιασμού του έργου με τρόπο που να διατηρείται η αξία του μέχρι το τέλος της σύμβασης, καθώς και η δυνατότητα εναλλακτικής χρήσης του μετά την εκπνοή του συμβολαίου.
- Της προοπτικής περισσότερων και καλύτερης ποιότητας έργων. Εάν με τις συμφωνίες αυτού του τύπου υπάρξει οικονομικό πλεόνασμα που δεν θα υπήρχε με τους συμβατικούς τρόπους προμήθειας και χρηματοδότησης, μπορούν να απελευθερωθούν πόροι για νέα έργα.
- Της δυνατότητας, μέσω κοινοπραξιών διαφόρων μορφών, προώθησης έργων που δεν θα μπορούσε να αναλάβει οικονομικά ο δημόσιος τομέας μόνος του. Οι ΣΔΙΤ προσφέρουν επίσης την ευκαιρία στο Κράτος να προγραμματίσει καλύτερα τις δαπάνες του.
- Της ταχύτερης έναρξης της λειτουργίας των έργων που γίνονται μέσω ΣΔΙΤ, καθώς η ροή πληρωμών ξεκινά με την έναρξη της λειτουργίας, σε αντίθεση με το συμβατικό τρόπο πληρωμής.

4.1.3 Πεδία Εφαρμογής

- Μελέτη και κατασκευή χώρων στάθμευσης
- Μελέτη και κατασκευή επιχειρηματικών-εμπορικών κέντρων & εμπορευματικών σταθμών
- Δημιουργία βιομηχανικών-βιοτεχνικών-τεχνολογικών πάρκων
- Δημιουργία ενεργειακών υποδομών
- Ανάπτυξη και δημιουργία αθλητικών, πολιτιστικών, εκθεσιακών, συνεδριακών και εκπαιδευτικών χώρων
- Ενίσχυση εναλλακτικού τουρισμού (ιαματικός, χειμερινός-ορεινός, θερινός, θεματικός, κλπ)
- Ενίσχυση συμβατικού τουρισμού
- Κατασκευή και λειτουργία χώρων ελλιμενισμού σκαφών αναψυχής
- Ύδρευση- αποχέτευση-απόβλητα
- Αστική-οικιστική ανάπτυξη, ανάπλαση & υποδομές

- Μεταφορές-τηλεπικοινωνίες
- Υποδομές πρωτογενούς τομέα
- Δημοτικές-κοινωνικές υποδομές & υπηρεσίες
- Αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας των ΟΤΑ

Στα έργα αυτά ο Ιδιωτικός φορέας μπορεί να αναλάβει την παροχή των εξής υπηρεσιών (Hubner, 2007):

- Σχεδιασμό με βάση συγκεκριμένες προδιαγραφές
- Κατασκευή, είτε με τη μορφή κατασκευής νέων κτιριακών εγκαταστάσεων είτε της ομαδικής ανακαίνισης μεμονωμένων ή ομάδων εγκαταστάσεων μιας συγκεκριμένης περιοχής
- Συντήρηση κτιριακών εγκαταστάσεων
- Συντήρηση του εξοπλισμού του κτιρίου
- Εστίαση (γεύματα που να πληρούν τις συμφωνηθείσες διατροφικές προδιαγραφές)
- Στάθμευση αυτοκινήτων
- Συντήρηση του περιβάλλοντος χώρου των κτιρίων
- Ασφάλεια και
- Υπηρεσίες καθαριότητας.

4.1.4 Κατηγορίες ΣΔΙΤ

Σύμφωνα με την Πράσινη Βίβλο για τα έργα ΣΔΙΤ γίνεται η ακόλουθη διάκριση:

- ΣΔΙΤ καθαρά συμβατικού τύπου, στις οποίες η σύμπραξη μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα βασίζεται σε αποκλειστικά συμβατικούς δεσμούς. Καλύπτει τις διάφορες ρυθμίσεις με τις οποίες ανατίθενται ένα ή περισσότερα καθήκοντα μικρότερης ή μεγαλύτερης σπουδαιότητας στον εταίρο του ιδιωτικού τομέα, καθήκοντα στα οποία είναι δυνατόν να περιλαμβάνονται σχεδιασμός, η χρηματοδότηση, η υλοποίηση, η ανακαίνιση ή η εκμετάλλευση ενός έργου ή μιας υπηρεσίας. Στον τύπο αυτό ανήκει ένα από τα πιο γνωστά μοντέλα το οποίο συχνά ονομάζεται «μοντέλο παραχώρησης» και για το οποίο θα γίνει περαιτέρω ανάλυση στη συνέχεια του κειμένου.

- ΣΔΙΤ θεσμοθετημένου τύπου, στις οποίες υπάρχει συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στο πλαίσιο ενός άλλου φορέα, ο οποίος ελέγχεται από κοινού από τον εταίρο του δημόσιου τομέα και από τον εταίρο του ιδιωτικού τομέα. Αποστολή του κοινού φορέα είναι να μεριμνά για την εκτέλεση ενός έργου ή την παροχή μιας υπηρεσίας προς όφελος του κοινού. Στα κράτη – μέλη, οι δημόσιες αρχές προσφεύγουν ενίοτε σε δομές αυτού του είδους, ιδίως για τη διαχείριση δημόσιων υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο. Η άμεση συνεργασία του εταίρου του δημόσιου τομέα με τον εταίρο του ιδιωτικού φορέα που έχει νομική προσωπικότητα επιτρέπει στον εταίρο του δημόσιου τομέα να διατηρήσει ένα σχετικά υψηλό επίπεδο ελέγχου των εργασιών το οποίο μπορεί να προσαρμόζει κατά διαστήματα ανάλογα με τις περιστάσεις μέσω της παρουσίας του στη μετοχική ομάδα και τα διοικητικά όργανα του κοινού φορέα. Δίνει επίσης τη δυνατότητα στον εν λόγω εταίρο να αναπτύξει τη δική του εμπειρία όσον αφορά την εκμετάλλευση της σχετικής υπηρεσίας υποστηριζόμενος συγχρόνως από έναν εταίρο του ιδιωτικού τομέα.

Τα έργα ΣΔΙΤ επίσης διακρίνονται σε ανταποδοτικά ή μη.

- Ως ανταποδοτικά έργα ΣΔΙΤ νοούνται εκείνα τα έργα ή οι υπηρεσίες, στις οποίες πέρα από τη χρηματοδότηση, το σχεδιασμό, την κατασκευή και τη συντήρησή τους, οι ιδιωτικοί φορείς αναλαμβάνουν και την εκμετάλλευσή τους (με είσπραξη λ.χ. διοδίων σε αυτοκινητόδρομο). Έτσι από την εκμετάλλευση αυτή, μέσω της είσπραξης τελών από τους τελικούς χρήστες για τη χρήση του έργου ή της υπηρεσίας, οι ιδιωτικοί φορείς αποπληρώνουν την αρχική χρηματοδότηση και προσδοκούν στην εξασφάλιση εύλογου κέρδους. Ο ιδιωτικός φορέας αναλαμβάνει πέραν του κινδύνου της χρηματοδότησης και κατασκευής και τον κίνδυνο της ζήτησης. Συνήθως αφορά έργα στις μεταφορές, την ενέργεια, το περιβάλλον, τον τουρισμό κ.α. Άρα ο κίνδυνος είναι ψηλός (high risk) καθώς τα προσδοκώμενα κέρδη εξαρτώνται από τη ζήτηση. Ανάλογα υψηλές είναι βέβαια και οι αποδόσεις του κεφαλαίου.
- Ως μη ανταποδοτικά έργα ΣΔΙΤ νοούνται εκείνα τα έργα ή οι υπηρεσίες, στις οποίες δεν υπάρχει το στοιχείο της εκμετάλλευσης για τους ιδιωτικούς φορείς. Ο ιδιώτης αποπληρώνεται απ' ευθείας από το κράτος, ενώ αναλαμβάνει τους κινδύνους χρηματοδότησης και κατασκευής, όχι όμως και αυτόν της ζήτησης.

Αντ' αυτού επιβαρύνεται με τον κίνδυνο της διαθεσιμότητας. Ο κίνδυνος που αναλαμβάνει ο ιδιώτης είναι χαμηλός (low risk), καθώς δεν εξαρτώνται τα κέρδη από τη ζήτηση, αλλά από η διαθεσιμότητα. Έτσι τα έσοδα είναι συνάρτηση της τήρησης των προδιαγραφών απόδοσης. Αφορά τα κοινωνικού χαρακτήρα έργα, δηλαδή σχολεία, δημόσιες υπηρεσίες, νοσοκομεία, στρατιωτικές /αστυνομικές /πυροβεστικές εγκαταστάσεις κ.α. (Μανικιώτου, 2010)

4.1.5 Τύποι Συμβάσεων

Ακολουθούν οι συνοπτικοί ορισμοί άλλων τύπων συμβάσεων (Grimsey and Lewis, 2004):

- BOO – Build – Own – Operate: Τύπος σύμβασης που περιλαμβάνει κατασκευή – κατοχή και λειτουργία μιας υποδομής
- BOT -Build – Operate- Transfer: Τύπος σύμβασης που περιλαμβάνει κατασκευή λειτουργία και μεταβίβαση μιας υποδομής
- BOOT-Build – Own – Operate – Transfer: Τύπος σύμβασης που περιλαμβάνει κατασκευή – κατοχή -λειτουργία και μεταβίβαση μιας υποδομής. Ουσιαστικά τύπος σύμβασης που αποτελεί συνδυασμό των δύο παραπάνω συμβάσεων.
- DBFO- Design – Build – Finance- Operate: Τύπος σύμβασης που περιλαμβάνει μελέτη κατασκευή – χρηματοδότηση και λειτουργία μιας υποδομής. Σε αυτή του τύπου σύμβαση ο ιδιώτης είναι συνήθως ο μοναδικός χρηματοδότης της υποδομής σε όλα τα στάδια. Σε αυτές τις περιπτώσεις η κυριότητα της υποδομής περνάει στον δημόσιο τομέα μετά το πέρας της σύμβασης που διαρκεί πάνω από 25 χρόνια. Τα έσοδα του ιδιώτη προέρχονται είτε απ' ευθείας από τους τελικούς χρήστες είτε από καθορισμένες πληρωμές του δημοσίου είτε και από τον συνδυασμό των ανωτέρω.
- DBOM- Design – Build – Operate- Maintenance, τύπος σύμβασης που περιλαμβάνει μελέτη κατασκευή – λειτουργία και συντήρηση μιας υποδομής. Παρόμοια με την προηγούμενη τύπου σύμβαση μόνο που στην περίπτωση αυτή ο ιδιώτης έχει μικρότερο ρόλο όσον αφορά το θέμα της χρηματοδότησης. Οι πληρωμές από το δημόσιο μπορεί να μην είναι σταθερές

αλλά ποσοστιαίες και ανάλογες με την σωστή ή μη εκπλήρωση της λειτουργίας της υποδομής από τον ιδιώτη.

- O&M- Operation and Maintenance Contract, τύπος σύμβασης που περιλαμβάνει τη λειτουργία και τη συντήρηση μιας υποδομής. Εδώ ο ιδιώτης δεν συμμετέχει καθόλου στην χρηματοδότηση και στην κατασκευή μιας υποδομής παρά έχει μόνο την υπευθυνότητα για την διαχείριση μιας υπάρχουσας (Yescombe, 2007).
- Σύμβαση παραχώρησης (έργου ή υπηρεσίας): σύμβαση η οποία διαφέρει από μια σύμβαση δημόσιου έργου στο ότι το εργολαβικό αντάλλαγμα του εργολήπτη συνίσταται είτε αποκλειστικά στο δικαίωμα εκμετάλλευσης, είτε στο δικαίωμα αυτό σε συνδυασμό με καταβολή αμοιβής. Οι συμβάσεις παραχώρησης διακρίνονται από τις δημόσιες συμβάσεις λόγω του ότι συνεπάγονται μεταβίβαση της ευθύνης εκμετάλλευσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθορίζει τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχουν οι συμβάσεις παραχώρησης έργων και υπηρεσιών. Διασαφηνίζει τους κανόνες και τις αρχές που εφαρμόζονται σε αυτού του είδους τις συμβάσεις δυνάμει της Συνθήκης και του παράγωγου δικαίου καθώς και της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου (4ps operations, 2006 and Guasch, 2004).

4.1.6 Χαρακτηριστικά των ΣΔΙΤ

4.1.6.1 Μεγιστοποίηση της σχέσης Αξίας – Κόστους (Value for Money)

Η υλοποίηση των ΣΔΙΤ θα πρέπει να έχει ως στόχο την βέλτιστη αξιοποίηση των χρημάτων των πολιτών και όχι την λογιστική διαχείριση των επενδυόμενων κεφαλαίων. Με άλλα λόγια θα πρέπει να μεγιστοποιείται η σχέση αξίας – κόστους στα εν λόγω έργα και στις περισσότερες των περιπτώσεων η «αξία» δεν αποτιμάται μόνο με καθαρά οικονομικά κριτήρια.

Επίσης, τα προς υλοποίηση έργα θα πρέπει να προκηρύσσονται με τέτοιο τρόπο ώστε το συνολικό κόστος της διαπραγμάτευσης και διαχείρισης του Έργου με τη χρήση των ΣΔΙΤ να είναι χαμηλότερο και να μην επιλέγεται η χρήση των ΣΔΙΤ επειδή δεν υπάρχει βιώσιμη εναλλακτική λύση μέσω των παραδοσιακών τρόπων ανάθεσης των έργων. (Μανικιώτου, 2010)

4.1.6.2 Οριοθέτηση των Έργων - Αποδοχή από Τραπεζικά Ιδρύματα (Bankability)

Οι ΣΔΙΤ αποτελούν στην ουσία επιμερισμό των δημοσίων δαπανών σε πολλαπλές μελλοντικές καταβολές και αριστοποίηση της διαχείρισης των πόρων. Για να επιτευχθεί όμως η συμφωνία ΣΔΙΤ μεταξύ του Δημοσίου και του Αναδόχου για την υλοποίηση ενός Έργου, απαιτείται η αποδοχή του Έργου από το Τραπεζικό Ίδρυμα το οποίο θα το χρηματοδοτήσει, και το οποίο Έργο θα πρέπει να εμπεριέχει όσο το δυνατόν περιορισμένο ρίσκο και προβληματισμό όσον αφορά την καλή εκτέλεση και χρήση του. Αρωγός σε αυτή την προσπάθεια είναι ο καλός σχεδιασμός των έργων και η τεκμηρίωσή τους αφού αυτά ολοκληρωθούν. Το λάθος που έγινε στην Βρετανία κατά τα πρώτα στάδια χρησιμοποίησης των ΣΔΙΤ, είναι ότι, το Δημόσιο ζητούσε από τους Ιδιώτες να «υλοποιήσουν» ένα έργο που είχε σχεδιασθεί από το Δημόσιο και όχι να «παραδώσουν» ένα έργο το οποίο θα φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Για το λόγο αυτό οι φορείς του Δημοσίου θα πρέπει να καταλήγουν στα αποτελέσματα που επιθυμούν να έχουν από την υλοποίηση του κάθε Έργου και στη συνέχεια μέσω της ΣΔΙΤ να διαμορφώνουν την λύση που θα διασφαλίσει την επίτευξη των αναμενόμενων αποτελεσμάτων.

4.1.6.3 Εκτίμηση Μακροπρόθεσμου Κόστους των Έργων

Τα Έργα που υλοποιούνται μέσω ΣΔΙΤ συνήθως έχουν ένα μακροπρόθεσμο ορίζοντα εκμετάλλευσης. Εκτιμάται ότι, το κόστος διαχείρισης μετά την πενταετία μεταβάλλεται σημαντικά σε σημείο που οι ΣΔΙΤ να διαφαίνονται ως κατάσταση «ομηρίας» του φορέα που έχει αναλάβει το κόστος αυτό. Θα πρέπει από τα αρχικά στάδια της εξέτασης της βιωσιμότητας του έργου να εξετασθεί με όσον το δυνατό πιο αντικειμενικά κριτήρια και το μακροπρόθεσμο κόστος του έργου.

4.1.6.4 Βελτιστοποίηση του Επιμερισμού του Ρίσκου

Η μεταφορά του μεγαλύτερου μέρους του ρίσκου στους Ιδιώτες έχει ως αποτέλεσμα είτε την χρέωση εξαιρετικών αμοιβών είτε την αποδοχή του ρίσκου. Στην δεύτερη περίπτωση υπάρχει ο σημαντικός κίνδυνος να φτάσει ο ιδιώτης, ο οποίος θα αναλάβει το έργο, σε σημείο να μην μπορεί να υλοποιήσει πλήρως το έργο ή να αναγκασθεί να το υλοποιήσει με τρόπο που δεν θα έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα. Για αυτό το

λόγο χρειάζεται να επιμερίζεται το ρίσκο προς τους Ιδιώτες με ορθολογικά κριτήρια ώστε τα έργα των ΣΔΙΤ να έχουν τις περισσότερες πιθανότητες να ολοκληρωθούν και να φέρουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Σε ιδανικές περιπτώσεις το ρίσκο θα πρέπει να μεταφέρεται στον φορέα που έχει τη δυνατότητα να το ελέγξει και να το διαχειρισθεί. Επιπρόσθετα, θα πρέπει, κατά την περίοδο εκμετάλλευσης των υποδομών του Έργου, να γίνεται από κοινού προγραμματισμός και κατανομή τόσο των ρίσκων όσο και των απολαβών μεταξύ Δημοσίου και Ιδιωτών, στο πλαίσιο μία υγιούς και μακροχρόνιας συνεργασίας (Athias, and Saussier, 2007).

Πίνακας 4.1. Κατανομή κινδύνων

Άδειες	δημόσιος /ιδιωτικός τομέας
Σχεδιασμός-κατασκευή	ιδιωτικός τομέας
Αρχαιολογικά	δημόσιος τομέας
Χρηματοδότηση	ιδιωτικός/ δημόσιος τομέας
Ζήτηση-χρήση	ιδιωτικός/δημόσιος τομέας
Διαθεσιμότητα	ιδιωτικός τομέας
Λειτουργία/Συντήρηση	Ιδιωτικός τομέας
Γεγονότα Ανωτέρας βίας	Δημόσιος Τομέας/ Ιδιωτικός τομέας

4.1.6.5 Κτήση των Πνευματικών Δικαιωμάτων των Έργων

Η κτήση των Πνευματικών Δικαιωμάτων, τα οποία συνοδεύουν συνήθως ειδικά Έργα (π.χ. έργα πληροφορικής κ.α.), είναι ένας παράγοντας που πρέπει να προσεχθεί ιδιαίτερα κατά την υλοποίηση μίας ΣΔΙΤ.

4.1.6.6 Διάχυση των Έργων σε Τοπικό-Περιφερειακό Επίπεδο

Η εξάπλωση των ΣΔΙΤ μπορεί να επιταχυνθεί εφόσον δοθεί η δυνατότητα να ανατεθούν έργα από δημόσιους φορείς υπό την ευρεία έννοια, συμπεριλαμβανομένων δηλαδή και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης ΟΤΑ και σε πεδία όπως η εκπαίδευση με τη χρήση της πληροφορικής κ.α. Στη Βρετανία η οποία υπήρξε η πρωτοπόρος χώρα όσον αφορά την υλοποίηση ΣΔΙΤ, αυτές άρχισαν ως κεντρική

κυβερνητική πρωτοβουλία και εν συνεχεία συνεχίστηκαν σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο με κεντρικό φορέα την Τοπική Αυτοδιοίκηση και εκτεταμένες εφαρμογές, πέραν των μεταφορών που παραμένουν ο ηγεμονικός τομέας υποδομών και ο δημοφιλέστερος για εφαρμογές ΣΔΙΤ, στον τομέα της Παιδείας, της Υγείας, της Δικαιοσύνης (π.χ. φυλακές), της Ύδρευσης, των Απορριμμάτων, της Ενέργειας κ.α.. Πρέπει βέβαια να ληφθεί υπόψη ο τύπος των Έργων που επιθυμεί να εκτελέσει ο Ιδιωτικός Τομέας και να μην εξετασθούν μόνο οι ανάγκες του Δημοσίου, οι οποίες ίσως να μην έχουν την αναμενόμενη ανταπόκριση από τους Ιδιωτικούς Φορείς.

4.1.6.7 Βέλτιστη Διαχείριση των ΣΔΙΤ από το Δημόσιο

Οι διαχειριστές των έργων, από την πλευρά του Δημοσίου, θα πρέπει να έχουν αρμοδιότητες λήψης αποφάσεων και να εστιάζονται στα τελικά αποτελέσματα του έργου και όχι στην διαδικασία υλοποίησης του έργου. Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο σημείο η επίτευξη των αποτελεσμάτων ενός έργου είναι ο παράγοντας που καθορίζει αν το έργο είναι επιτυχές ή όχι.

4.1.6.8 Σύσταση Κατάλληλων Ομάδων Εργασίας από το Δημόσιο

Το Δημόσιο, και ειδικότερα το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, έχει αναλάβει και τον σχεδιασμό των πιλοτικών ΣΔΙΤ αλλά και τα άλλα εμπλεκόμενα υπουργεία, θα πρέπει είτε να οργανώσουν Ομάδων Εργασίας (Taskforce) οι οποίες να στελεχωθούν με άτομα από τον Ιδιωτικό Τομέα τα οποία να διαθέτουν τις απαιτούμενες δεξιότητες που είναι αναγκαίες για την υλοποίηση των ΣΔΙΤ είτε να προσλάβουν Ειδικούς Συμβούλους (Expert Advisers).

4.1.7 Διεθνής εμπειρία

4.1.7.1 Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής - ΗΠΑ

Στις ΗΠΑ οι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί καταλαμβάνουν ένα σημαντικό τμήμα της αγοράς για την παροχή δημόσιων υπηρεσιών προς τους πολίτες από το 1960 και μετέπειτα. Οι Smith και Lipsky (1993) αναφέρουν ότι τα μισά έσοδα μη κερδοσκοπικών οργανισμών για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών προέρχονται από την πολιτεία ενώ ταυτόχρονα υπάρχουν πληθώρα συμφωνιών και συμβολαίων μεταξύ δημόσιων, ιδιωτικών και μη κερδοσκοπικών οργανισμών στις ΗΠΑ. Οι συνθήκες

αυτές αντικατοπτρίζουν τον μοναδικό τύπο λειτουργίας του κράτους πρόνοιας στις ΗΠΑ.

Σε αυτό το σημείο επισημαίνεται ότι εθελοντικοί μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί προϋπήρχαν της ανάπτυξης του κράτους ως μέσο για από κοινού ανάληψη δράσεων στις ΗΠΑ (Salomon 1998, Smith & Lipsky 1993). Για παράδειγμα αναφέρεται ότι περισσότερα από τα μισά νοσοκομεία στη χώρα είναι μη κερδοσκοπικά ιδρύματα ενώ στο χώρο της παροχής υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας η παρουσία τους είναι και εκεί σημαντική (αποτελούν το 60% των φορέων που παρέχουν ανάλογες υπηρεσίες).

Σε γενικές συμπράξεις μεταξύ του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα θα πρέπει να ιδωθούν κάτω από το πρίσμα της αμερικανικής κοινωνίας η οποία έχει τα ακόλουθα τρία ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (Lipset 1996):

- Προσωπική ελευθερία, επίσημη ισότητα απέναντι στο νόμο.
- Υψηλά επίπεδα ανοχής για σημαντικές αποκλίσεις και διαφορές αναφορικά με τον προσωπικό πλούτο και την ευημερία του ατόμου σε συνδυασμό με την πίστη για τη δυνατότητα προσωπικής βελτίωσης και υπευθυνότητας (ή διαφορετικά η επίτευξη του «Αμερικανικού Ονείρου» από κάθε πολίτη της χώρας).
- Η πίστη ότι το μοντέλο λειτουργίας της αμερικανικής κυβέρνησης είναι το καλύτερο για την κοινωνία ενώ το σύστημα διακυβέρνησης απαιτεί μόνο οριακές βελτιώσεις και σε καμία περίπτωση μεγάλες μετατροπές – μεταβολές στη λειτουργία του ώστε να διατηρηθεί και να τελειοποιηθεί.

Το αποτέλεσμα των ανωτέρω είναι ένα μοντέλο χώρας με μικρό δημόσιο τομέα σε τοπικό επίπεδο όπως επίσης και σε επίπεδο πολιτείας και ομοσπονδίας σε σύγκριση πάντα με άλλες χώρες στο ίδιο επίπεδο ανάπτυξης στην Ευρώπη ή και σε άλλες Ηπείρους. Το μοντέλο διακυβέρνησης εμφανίζει εξίσου ισχυρά και αδύνατα σημεία ως εξής (CDIAC, 2008):

- Τα ισχυρά σημεία αποτελούν η παράδοση μιας δημοκρατίας 200 και πλέον ετών, διαδικασιών οι οποίες είναι βαθιά ριζωμένες στα δημοκρατικά ιδεώδη του πληθυσμού.
- Το αδύνατο σημείο του συστήματος διακυβέρνησης αποτελεί η μικρή δυνατότητα παρέμβασης και παροχής δημόσιων αγαθών χωρίς την εμπλοκή τρίτων μερών (μη κερδοσκοπικών ή ιδιωτών) ως εταίρων.

Οι περιορισμένοι χρηματοοικονομικοί πόροι όπως και η έλλειψη υποστήριξης του μοντέλου του «μεγάλου κράτους» από πλευράς των πολιτών έχουν αποτρέψει όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης από το να αποκτήσουν αποκλειστικό ρόλο στην παροχή των δημόσιων υπηρεσιών. Επισημαίνεται ότι οι υπηρεσίες αυτές αποτελούν θεωρητικά την φυσική αγορά του δημόσιου τομέα στην πλειονότητα των άλλων αναπτυγμένων χωρών (ενδεικτικά αναφέρονται οι τομείς εκπαίδευσης, υγείας, ασφάλισης, πολιτισμού, κοινωνικών υπηρεσιών, περιφερειακής ανάπτυξης κλπ.).

Σε αυτό το πλαίσιο η κυβέρνηση είναι σε θέση να χρηματοδοτήσει μόνο ένα μέρος του κόστους των απαιτούμενων παρεμβάσεων οδηγώντας στην ανάπτυξη συμπράξεων μεταξύ του δημοσίου και των υπόλοιπων τομέων της οικονομίας. Αποτέλεσμα είναι ένα σύστημα παροχής δημόσιων υπηρεσιών το οποίο έχει χαρακτηριστεί¹⁰ ως Διακυβέρνηση μέσω Τρίτων Φορέων (third party government) όπου κυβερνητικοί οργανισμοί σε όλα τα επίπεδα εμπλέκουν ιδιωτικούς και λοιπούς οργανισμούς στην παροχή δημόσιων υπηρεσιών. Επισημαίνεται ότι οι οργανισμοί αυτοί είναι συνήθως μη κερδοσκοπικοί ενώ όλο και πιο συχνά σήμερα έχουμε και την εμπλοκή ιδιωτικών εταιρειών στην παροχή των υπηρεσιών αυτών. Επισημαίνεται ότι σε αντίθεση με την επικρατούσα άποψη, ελάχιστοι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί είναι πλήρως ανεξάρτητοι από τον δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα.

Η αμερικανική κυβέρνηση συνεργάζεται στενά με τους υπόλοιπους τομείς με στόχο την αντιμετώπιση μιας σειράς ζητημάτων και κοινωνικών προβλημάτων (Salamon, 1987). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στην αμερικανική έκδοση του «κράτους πρόνοιας», αυτό αποτελείται από τον δημόσιο τομέα ο οποίος χαράζει την πολιτική και δημιουργεί τα έσοδα για τη χρηματοδότηση του μέσα από τη φορολογία ενώ στη συνέχεια συμπράττει με ιδιώτες και μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς για την παροχή των δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών.

Μία σημαντική εξέλιξη στις συμπράξεις μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα τις τελευταίες δεκαετίες αποτελεί η σημαντική εμπλοκή του ιδιωτικού τομέα στην παροχή πολλών δημόσιων υπηρεσιών μεταξύ των οποίων και σε έργα υποδομών. Συμπερασματικά, οι συμπράξεις αποτελούν ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του αμερικανικού πολιτικού και κοινωνικού συστήματος οι οποίες προέκυψαν συγκυριακά και όχι μετά από σχεδίαση εκ των άνω.

¹⁰ Βλέπε Salamon, 1987

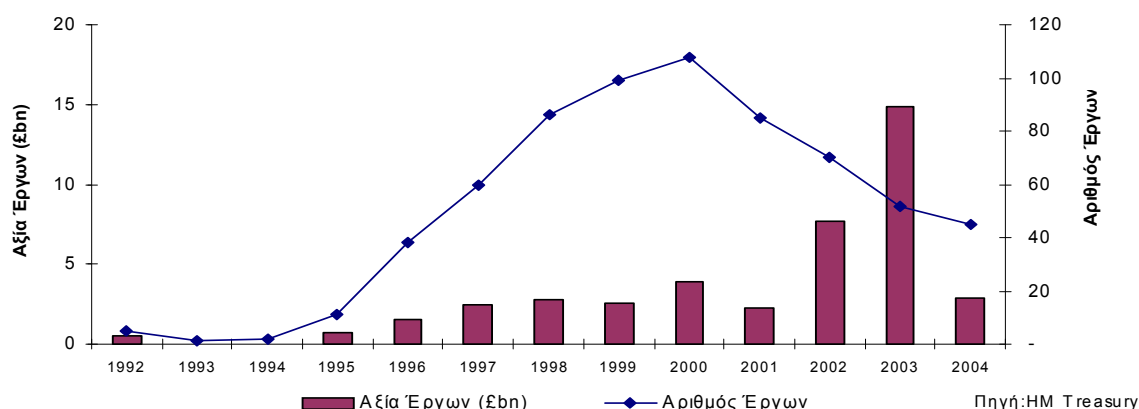
4.1.7.2 Ηνωμένο Βασίλειο

Στον χώρο των μεταφορών στην Μεγάλη Βρετανία ο τομέας λειτουργία των τρένων, λεωφορείων ή αεροπλάνων ανήκει πλέον σήμερα στον ιδιωτικό τομέα. Κατασκευαστικά έργα όπως γέφυρες, τούνελ και σιδηροδρομικές γραμμές χρηματοδοτούνται επίσης από ιδιωτικές εταιρείες. Η ιδέα της ιδιωτικοποίησης των Βρετανικών μέσων μεταφοράς έχει τις ρίζες της στα οικονομικά προβλήματα της δεκαετίας του 1970 (Bevir, Rhodes, and Weller, 2003).

Οι Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της Βρετανικής οικονομίας κατά τη δεκαετία 1999-2009, ιδιαίτερα στο τομέα των υποδομών με την ανέγερση σχολείων, νοσοκομείων, φυλακών και την κατασκευή ή εκσυγχρονισμό του οδικού δικτύου της χώρας. Ο κύριος φορέας υλοποίησης των έργων ΣΔΙΤ στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι ο λεγόμενος Private Finance Initiative (PFI) – Public Private Finance (PPF).

Οι κυριότεροι τομείς συμβάσεων έργων PPP το 2008 στο Ηνωμένο Βασίλειο ήταν οι τομείς της άμυνας, της εκπαίδευσης και της υγείας, τάση η οποία παρατηρείται από το 2004 και εφεξής, με συμβάσεις έργων PPP συνολικής αξίας στους τομείς της άμυνας και της υγείας περίπου 8 δισ Λίρες και στο τομέα της εκπαίδευσης 6 δισ Λίρες. Στο τομέα των μεταφορών δεν υπήρξαν συμβάσεις έργων PPP το 2008, για πρώτη φορά από το 1994

Γράφημα 4.1. Πορεία των έργων στη Μ. Βρετανία

4.1.7.3 Υπόλοιπη Ευρώπη

Η αγορά συμβάσεων έργων PPP στην υπόλοιπη Ευρώπη παρουσιάζει σταθερή ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια. Από το 2001 και εφεξής συνολικά στην υπόλοιπη Ευρώπη υπεγράφησαν συμβάσεις έργων PPP συνολικής αξίας 37 δισ ΕΥΡΩ, ενώ την ίδια περίοδο στο Ηνωμένο Βασίλειο και μόνο υπεγράφησαν συμβάσεις έργων PPP συνολικής αξίας 61 δισ ΕΥΡΩ.

Η αθροιστική αξία των συμβάσεων έργων PPP που έχουν υπογραφεί ως το τέλος 2008 είναι υψηλότερη στην Ισπανία και τη Γαλλία (4,1 δισ ΕΥΡΩ ανά χώρα ενώ ακολουθεί η Ιταλία με 3,6 δισ ΕΥΡΩ και η Ιρλανδία με 3,3 δισ ΕΥΡΩ. Τα μεγαλύτερα έργα PPP αφορούν στις υποδομές μεταφορών και κυρίως στο οδικό δίκτυο ενώ έπονται έργα εκσυγχρονισμού σιδηροδρόμων, κατασκευής τούνελ κ.λ.π.

Πίνακας 4.2. Συνολική αξία έργων PPP ανά ευρωπαϊκή χώρα σε εκ. ευρώ (2001-2008)

Χώρα	2001-2004	2005	2006	2007	2008	Σύνολο	Αριθμός συμβάσεων PPP στην περίοδο 2001-2008
Ισπανία	1000	1154	1664	309	---	4127	38
Γαλλία	---	1788	735	329	1241	4093	34
Ιταλία	890	2179	439	55	---	3563	20
Ιρλανδία	720	121	623	1489	300	3253	19
Ελλάδα	---	798	1600	3885	1000	2398	8
Γερμανία	440	830	177	465	117	2029	40
Βέλγιο	1300	480	---	300	680	1780	6
Ολλανδία	1302	---	431	---	1020	1733	9
Πολωνία	1520	---	---	---	---	1520	2
Αυστρία	49	---	850	---	---	899	6
Φινλανδία	---	700	---	---	---	700	1

Βουλγαρία	---	366	288	366	---	654	6
Ουγγαρία	---	---	38	15	500	556	11
Κύπρος	---	500	---	---	---	500	1
Πορτογαλία	278	---	32	140	---	450	7
Άλλες χώρες	485	2	490	---	---	977	7
ΣΥΝΟΛΟ (εκτός Ην.Βασιλείου)	7.987	8.918	7.367	7.353	4.958	36.583	215
Ην. Βασίλειο	21.849	6.237	14.111	10.698	8.236	61.131	536

Πηγή: Public Private Finance 2009 και DLA Piper

Επιπρόσθετα των 215 συμβάσεων έργων ΣΔΙΤ που υπεγράφησαν στην υπόλοιπη (εκτός Ην. Βασιλείου) Ευρώπη έως το 2008, η εταιρεία DLA Piper εκτιμά ότι θα πρέπει να υπολογισθούν και άλλα έργα που έχουν προκηρυχθεί από τις αρχές του 2007 συνολικής αξίας 68 δισ ΕΥΡΩ, με αποτέλεσμα να σημειωθεί αυξητική πορεία των έργων ΣΔΙΤ, τα οποία είτε έχουν προκηρυχθεί είτε ευρίσκονται στη διαδικασία χρηματοδότησης. Μετά την Ιταλία, η Γερμανία και η Ελλάδα από το 2007 και εφεξής παραμένουν οι χώρες με τα περισσότερα έργα PPP (σε διαδικασία προκήρυξης) συνολικής αξίας 9,5 δισ ΕΥΡΩ και 6,3 δισ ΕΥΡΩ αντίστοιχα.

4.1.7.4 Ελλάδα

Οι Συμπράξεις Δημόσιου-Ιδιωτικού Τομέα έρχονται να συμπληρώσουν το υφιστάμενο πλαίσιο των έργων με συμβάσεις παραχώρησης, τα οποία κυρώνονται από τη Βουλή. Μέχρι σήμερα έχουμε στην Ελλάδα την εμπειρία έργων με συμβάσεις παραχώρησης, όπως είναι η Αττική Οδός, ο Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών, ή η Γέφυρα Ρίου-Αντίρριου.

Νομοθετικό πλαίσιο

Ο νόμος Ν. 3389/2005 εισάγει το νομοθετικό πλαίσιο για τις Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) στην Ελλάδα. Το νομοθετικό αυτό πλαίσιο επιχειρεί να ενθαρρύνει την εκτέλεση έργων και την παροχή υπηρεσιών μέσω Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα, λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία που υπήρχε από

την εκτέλεση έργων με το σύστημα της παραχώρησης εκμετάλλευσης (όπως τα έργα της Αττικής Οδού ή της Ζεύξης Ρίου - Αντίρριου), αλλά και τις σημαντικές προσπάθειες των τελευταίων χρόνων να υλοποιηθούν έργα με ιδιωτική χρηματοδότηση, αρκετά από τα οποία, όμως, οδηγήθηκαν σε αποτυχία λόγω διαφόρων παραγόντων, όπως η ελλιπής προετοιμασία της Αναθέτουσας Αρχής, η ανεπαρκής επιχειρηματική αιτιολόγηση ή η υπεραισιόδοξη εκτίμηση της βιωσιμότητάς τους.

Ειδικότερα, με το Ν. 3389/2005 ορίζονται οι Δημόσιοι Φορείς (Υπουργεία, ΟΤΑ, ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ) που μπορούν να συνάπτουν συμβάσεις σύμπραξης με Ιδιωτικούς Φορείς σε τομείς αρμοδιότητάς ή δραστηριότητάς τους. Προβλέπεται ρητά ότι οι ιδιωτικοί φορείς αναλαμβάνουν σημαντικό μέρος των κινδύνων που συνδέονται με τη χρηματοδότηση, τη διαθεσιμότητα και την κατασκευή των αναγκαίων υποδομών ή την παροχή της υπηρεσίας έναντι ανταλλάγματος, που καταβάλλεται εφάπαξ ή τμηματικά από τους δημόσιους φορείς ή τους τελικούς χρήστες των υπηρεσιών (Καϊσής, 2006).

Η χρηματοδότηση, εν όλο ή εν μέρει, της υλοποίησης των υποδομών και της παροχής των υπηρεσιών γίνεται, δηλαδή, με κεφάλαια και πόρους που εξασφαλίζουν οι Ιδιωτικοί Φορείς. Δεν δύναται, όμως, να αποτελέσει αντικείμενο ΣΔΙΤ η άσκηση δημόσιας εξουσίας και γενικά οι δραστηριότητες που κατά το Σύνταγμα ανήκουν αποκλειστικά και άμεσα στο Κράτος (π.χ. έννομη τάξη, εθνική άμυνα, απονομή δικαιοσύνης, ευθύνη σωφρονισμού).

Ο Ν. 3398/2005 παρέχει κίνητρα τόσο στους δημόσιους όσο και στους ιδιωτικούς φορείς, ώστε να επιλέγουν τη μέθοδο των ΣΔΙΤ για την εκτέλεση των έργων ή την παροχή των υπηρεσιών, απλοποιώντας τις σχετικές διαδικασίες. Προσδιορίζει το ελάχιστο περιεχόμενο των συμβάσεων σύμπραξης με σαφή και αναλυτική περιγραφή των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των αντισυμβαλλομένων σε σχέση με το αντικείμενό τους. Ειδικότερα, ρυθμίζονται θέματα χρηματοδότησης και συμμετοχής των δημοσίων φορέων στη σύμπραξη, διαδικασιών είσπραξης συμβατικών ανταλλαγμάτων, έκδοσης αδειών, προστασίας του περιβάλλοντος, αντιμετώπισης περιπτώσεων αρχαιολογικών ευρημάτων, απαλλοτριώσεων, εμπλοκής δημοσίων υπηρεσιών και ΔΕΚΟ. Επιπλέον, ορίζονται με σαφήνεια τα νομικά θέματα που διέπουν αυτές τις συμπράξεις, όπως είναι η εκχώρηση απαιτήσεων, το κύρος των εμπράγματων ασφαλειών, οι εταιρικοί μετασχηματισμοί, τα φορολογικά ζητήματα και η επίλυση διαφορών (διαιτησία) (Γεωργιάδης, 2000).

Βάσει του νέου νομοθετικού πλαισίου δεν είναι πλέον απαραίτητη η κύρωση από τη Βουλή των συμβάσεων που εντάσσονται στο Ν. 3389/2005, ενώ αντιμετωπίζονται αποτελεσματικότερα ορισμένα θέματα κατανομής κινδύνων, των οποίων ο χειρισμός, κατά τη συνήθη πρακτική στο πλαίσιο κρατικών προμηθειών, δημοσίων έργων και υπηρεσιών ήταν, μέχρι τώρα, δυσχερής. Τέλος, οι προβλεπόμενες διαδικασίες ανάθεσης είναι σύμφωνες με τα οριζόμενα στην Οδηγία 2004/18 της ΕΕ, αποσκοπώντας στην τυποποίηση όλων των σχετικών διαδικασιών σε συνδυασμό με τη βελτίωση της ανταπόκρισης και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης. Με το Ν. 3389/2005 δημιουργούνται δύο διοικητικά όργανα με σκοπό την υποστήριξη του Δημοσίου Τομέα για την καλύτερη προετοιμασία και διαχείριση των έργων ΣΔΙΤ:

- Η Διυπουργική Επιτροπή Συμπράξεων Δημόσιου Ιδιωτικού Τομέα (ΔΕΣΔΙΤ), χαράσσει και εξειδικεύει την κυβερνητική πολιτική για τη δημιουργία υποδομών και την παροχή υπηρεσιών με τη συμμετοχή ιδιωτικών κεφαλαίων, ελέγχει την υπαγωγή στο Ν. 3389/2005, συντονίζει και παρακολουθεί τη διαδικασία υλοποίησης των ΣΔΙΤ. Μόνιμα μέλη της Διυπουργικής Επιτροπής είναι ο Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών, ο Υπουργός Ανάπτυξης και ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ. Ως έκτακτο μέλος συμμετέχει ο Υπουργός ή οι Υπουργοί, που εποπτεύουν κάθε έναν από τους Δημόσιους Φορείς, οι οποίοι προβλέπεται να συμμετάσχουν στη Σύμπραξη ή και να συμβληθούν στη Σύμβαση Σύμπραξης ή και στα Παρεπόμενα Σύμφωνα. Ο Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών προεδρεύει της ΔΕΣΔΙΤ, εποπτεύει το έργο της και έχει την ευθύνη της υποβολής των σχετικών εισηγήσεων προς αυτήν (Καραβή και Μποκολίνη, 2005). Αναλυτικά οι αρμοδιότητες της ΔΕΣΔΙΤ είναι οι ακόλουθες:
 - α) η έγκριση της υπαγωγής συμπράξεων στις διατάξεις του Ν. 3389/2005,
 - β) η ανάκληση τέτοιων εγκρίσεων, σε περίπτωση που οι δημόσιοι φορείς που έχουν υπαχθεί στις διατάξεις του νόμου δεν τηρούν τις υποχρεώσεις τους
 - γ) η απόφαση για την ένταξη στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων του καταβλητέου στους Ιδιωτικούς Φορείς ανταλλάγματος,
 - δ) η απόφαση για τη συμμετοχή ή μη του Δημοσίου στη χρηματοδότηση της κατασκευής των έργων ή της παροχής των υπηρεσιών που αποτελούν το αντικείμενο της Σύμπραξης,
 - ε) η λήψη κάθε άλλης συναφούς απόφασης.

- Η Ειδική Γραμματεία ΣΔΙΤ, που συστήνεται στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, με σκοπό τον εντοπισμό των υπηρεσιών και των αναγκών υποδομών που μπορούν να υλοποιηθούν μέσω ΣΔΙΤ και να υπαχθούν στις διατάξεις του Νόμου, την προώθηση της ανάπτυξής τους, και τη διευκόλυνση και υποστήριξη των δημόσιων φορέων, στο πλαίσιο των διαδικασιών ανάθεσης για την επιλογή των ιδιωτικών φορέων που θα αναλάβουν την υλοποίησή τους. Αν και η Διυπουργική Επιτροπή αποφασίζει για την υπαγωγή ή μη στις διατάξεις του νόμου 3389/2005, η ΕΓΣΔΙΤ, ως αποδέκτης της σχετικής πληροφόρησης, έχει την πρωτοβουλία της κίνησης και του συντονισμού της διαδικασίας αυτής (Καραβή και Μποκολίνη, 2005).

Η ΕΓΣΔΙΤ έχει την αρμοδιότητα της κατάρτισης και συμπλήρωσης του «Καταλόγου των Προτεινομένων Συμπράξεων», των σχετικών κοινοποιήσεων στους ενδιαφερόμενους φορείς προκειμένου αυτοί να προβούν σε υποβολή αίτησης προς τη Διυπουργική Επιτροπή. Πιο συγκεκριμένα, η ΕΓΣΔΙΤ μπορεί:

- α) να ζητά και να λαμβάνει στοιχεία σχετικά με έργα ή υπηρεσίες, την εκτέλεση ή την παροχή των οποίων προωθούν ή σχεδιάζουν Δημόσιοι Φορείς,
- β) να ζητά και να λαμβάνει από οποιοδήποτε Δημόσιο ή Ιδιωτικό Φορέα κάθε πληροφορία ή στοιχείο που απαιτείται για να διαγνωσθεί, εάν η εκτέλεση ενός έργου ή η παροχή μιας υπηρεσίας μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω της Σύμπραξης Δημοσίων και Ιδιωτικών Φορέων σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού,
- γ) να επεξεργάζεται τα στοιχεία που λαμβάνει από επαγγελματικούς και επιχειρηματικούς φορείς όπως, ενδεικτικά, από την Ελληνική Ένωση Τραπεζών, το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος και το Σύνδεσμο Εργοληπτικών Εταιρειών,
- δ) να μελετά ολοκληρωμένες προτάσεις που επεξεργάζονται Δημόσιοι ή Ιδιωτικοί Φορείς για την εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών ή να καλεί Δημόσιους ή Ιδιωτικούς Φορείς να επεξεργασθούν τέτοιες προτάσεις και να παρέχει σε αυτούς κάθε εύλογη συνδρομή,
- ε) σε συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, αλλά και τις αρμόδιες υπηρεσίες των εμπλεκόμενων Δημοσίων Φορέων, να παρακολουθεί το σύνολο των οικονομικών υποχρεώσεων που

αναλαμβάνουν οι Δημόσιοι Φορείς, ιδιαίτερα τη μελλοντική επιβάρυνση που προκύπτει ή μπορεί να προκύψει για το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων από τις πληρωμές που διενεργούνται για Συμπράξεις που έχουν υπαχθεί στις διατάξεις του Ν. 3389/2005,

- στ) να συντάσσει και να διανέμει έντυπο υλικό με πληροφορίες και οδηγίες σχετικά με τις Συμπράξεις και τους σκοπούς που αυτές εξυπηρετούν, τις διεθνώς διαδεδομένες μεθόδους εφαρμογής τους και τις διατάξεις του Ν. 3389/2005,
- ζ) να τυποποιεί έγγραφα που μπορούν να χρησιμεύσουν για τις ανάγκες των διαδικασιών ανάθεσης, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 8 του Ν. 3389/2005,
- η) να τυποποιεί κάθε είδους Συμβάσεις Σύμπραξης ή παρεπόμενα σύμφωνα προς το σκοπό της διευκόλυνσης των Δημοσίων και Ιδιωτικών Φορέων στη διαμόρφωση των όρων των Συμβάσεων Σύμπραξης,
- θ) να υποβάλλει στη ΔΕΣΔΙΤ προτάσεις για τη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου των Συμπράξεων,
- ι) να συντονίζει την εκπόνηση μελετών και την εν γένει παροχή υποβοηθητικών του έργου της υπηρεσιών σε πρόσωπα που προσλαμβάνονται σύμφωνα με τα οριζόμενα στις διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου 6 του Ν. 3389/2005.

Για την υπαγωγή μιας σύμπραξης στις διατάξεις του Ν.3389/2005 θα πρέπει να συντρέχουν όλες οι παρακάτω προϋποθέσεις:

- α) η σύμπραξη να έχει ως αντικείμενο την εκτέλεση έργου ή την παροχή υπηρεσιών που ανήκει στην αρμοδιότητα Δημοσίου Φορέα βάσει διάταξης νόμου ή σύμβασης ή του καταστατικού του
- β) να προβλέπεται ότι οι Ιδιωτικοί Φορείς, έναντι ανταλλάγματος που καταβάλλεται εφάπαξ ή τμηματικά από τους Δημοσίους Φορείς ή τους τελικούς χρήστες των έργων ή των υπηρεσιών αυτών, αναλαμβάνουν ουσιώδες μέρος των κινδύνων που συνδέονται με τη χρηματοδότηση, την κατασκευή, τη διαθεσιμότητα ή τη ζήτηση του αντικειμένου της Σύμπραξης και των συναφών κινδύνων όπως ενδεικτικά, το διαχειριστικό και τον τεχνικό κίνδυνο,
- γ) να προβλέπεται ότι η χρηματοδότηση, εν όλο ή εν μέρει, της κατασκευής των έργων ή της παροχής των υπηρεσιών θα γίνει με κεφαλαία και πόρους που εξασφαλίζουν οι Ιδιωτικοί Φορείς και

δ) το συνολικό συμβατικό προϋπολογιζόμενο κόστος της υλοποίησης του αντικειμένου της Σύμπραξης δεν υπερβαίνει το ποσό των διακοσίων εκατ. (200.000.000) € χωρίς συνυπολογισμό του αναλογούντος Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (Μανικιώτου, 2010).

Οι παραπάνω προϋποθέσεις πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά. Ωστόσο, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, μπορούν να υπαχθούν συμπράξεις στις διατάξεις του Ν.3389/2005 χωρίς να συντρέχουν μία ή και περισσότερες από τις παραπάνω προϋποθέσεις. Για την υπαγωγή αυτή απαιτείται ομόφωνη απόφαση της ΔΕΣΔΙΤ. Οι δραστηριότητες που ανήκουν σύμφωνα με το Σύνταγμα άμεσα και αποκλειστικά στο κράτος, και ιδίως η εθνική άμυνα, η αστυνόμευση, η απονομή της δικαιοσύνης και η εκτέλεση των ποινών που επιβάλλονται από τα αρμόδια δικαστήρια δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο σύμπραξης. Η διαδικασία υπαγωγής ενός έργου στις διατάξεις του νόμου 3389 /2005 αποτελείται βασικά από τα τέσσερα ακόλουθα στάδια:

Στάδιο 1

Η Ειδική Γραμματεία συντάσσει τον «Κατάλογο Προτεινόμενων Συμπράξεων», έχοντας συγκεντρώσει τα αναγκαία στοιχεία Συγκεκριμένα, η Ειδική Γραμματεία εξετάζει:

- την αρμοδιότητα του προτείνοντος τη Σύμπραξη Δημοσίου Φορέα,
- την ωριμότητα ή τη δυνατότητα ωρίμανσης του προτεινόμενου έργου ή των υπηρεσιών,
- τα χρηματοοικονομικά κριτήρια, όπως η βιωσιμότητα του έργου και η ανταποδοτικότητά του,
- τα κοινωνικοοικονομικά κριτήρια, όπως η αναγκαιότητα υλοποίησης της σχετικής υποδομής, η σύμφωνη γνώμη της τοπικής κοινωνίας, η ώθηση που μπορεί να δώσει η συγκεκριμένη επένδυση στις τοπικές επιχειρηματικές δραστηριότητες,
- τα τεχνικά κριτήρια, πχ αν η υλοποίηση του προτεινόμενου έργου ή η παροχή της προτεινόμενης υπηρεσίας από Ιδιωτικό Φορέα μπορεί να καταλήγει σε βελτιωμένη
- ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχονται στους τελικούς χρήστες, δηλαδή στους πολίτες.

Ο «Κατάλογος Προτεινόμενων Συμπράξεων» αποτελεί έναν μη δεσμευτικό κατάλογο έργων και υπηρεσιών που μπορούν να υλοποιηθούν μέσω Συμπράξεων και να υπαχθούν στο νόμο 3389/2005.

Στάδιο 2

Η Ειδική Γραμματεία γνωστοποιεί στους αρμόδιους δημόσιους φορείς την πιθανή ένταξη έργων στον Κατάλογο των Συμπράξεων.

Στάδιο 3

Οι αρμόδιοι δημόσιοι φορείς καλούνται εντός 2 μηνών από τη λήψη της ειδοποίησης της ΕΓΣΔΙΤ για την ένταξη της προτεινόμενης σύμβασης στον «Κατάλογο Προτεινόμενων Συμπράξεων» να υποβάλουν Αίτηση Υπαγωγής στην Διυπουργική Επιτροπή. Εφόσον γίνει αυτό, ο πρόεδρος της ΔΕΣΔΙΤ, Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών, συμπεριλαμβάνει τη συζήτηση της αίτησης αυτής στην ημερήσια διάταξη της επομένης συνεδρίασης της ΔΕΣΔΙΤ και προσκαλεί τα τακτικά μέλη αυτής και τον κατά περίπτωση αρμόδιο Υπουργό, ο οποίος όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω συμμετέχει ως έκτακτο μέλος.

Στάδιο 4

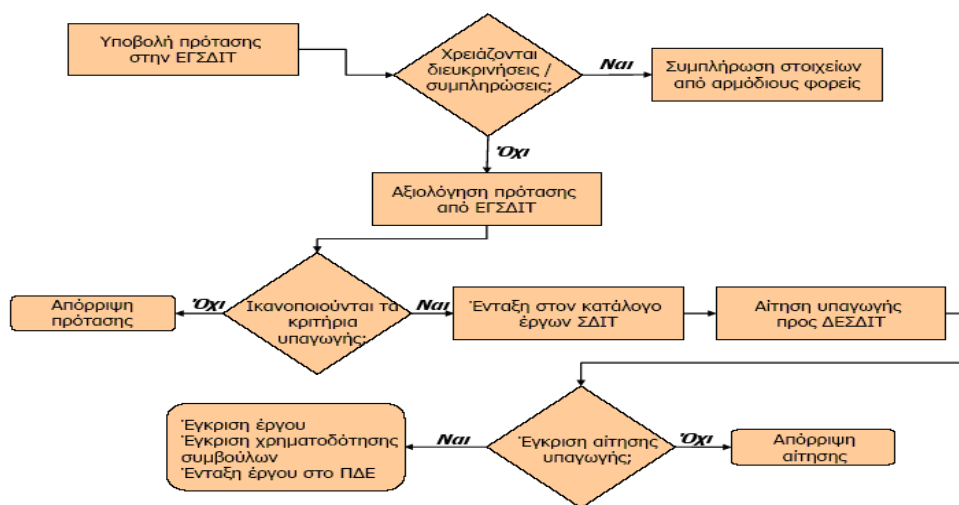
Κατά την συνεδρίαση της Διυπουργικής Επιτροπής, η ΕΓΣΔΙΤ συντάσσει συνοπτική αιτιολογική έκθεση που παρουσιάζει:

- τους χρηματοοικονομικούς, τεχνικούς, κοινωνικοοικονομικούς και νομικούς λόγους για τους οποίους η εκτέλεση των συγκεκριμένων έργων ή η παροχή των συγκεκριμένων υπηρεσιών κρίνεται σκόπιμο να υλοποιηθεί μέσω Σύμπραξης,
- τα κριτήρια που έλαβε υπόψη της για την επιλογή των συγκεκριμένων έργων ή υπηρεσιών που έχουν περιληφθεί στον Κατάλογο Προτεινόμενων Συμπράξεων,
- τις ενέργειες στις οποίες έχει ενδεχομένως προβεί ο εμπλεκόμενος κάθε φορά Δημόσιος Φορέας για τις ανάγκες της προετοιμασίας της ανάθεσης των σχετικών Συμβάσεων όπως, ενδεικτικά, πρόσληψη χρηματοοικονομικών, τεχνικών και νομικών συμβούλων, διενέργεια προμελετών και σύνταξη σχεδίων συμβάσεων,

- τη μορφή της προτεινόμενης Διαδικασίας Ανάθεσης, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 8 του Ν. 3389/2005, που είναι σκόπιμο να εφαρμοσθεί, καθώς και τους Δημόσιους Φορείς που ενεργούν ως αναθέτουσα αρχή,
- ενδεικτικό χρονοδιάγραμμα της Διαδικασίας Ανάθεσης,
- αναφορά του ενδεικτικού προϋπολογισμού του αντικειμένου της Σύμβασης Σύμπραξης και, ενδεχομένως, των Παρεπόμενων Συμφώνων.

Εντός δύο μηνών η Διυπουργική Επιτροπή εγκρίνει ή απορρίπτει, εν όλω ή εν μέρει τις Αιτήσεις Υπαγωγής.

Γράφημα 4.2. Διαδικασία έγκρισης μιας πρότασης για ΣΔΙΤ

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας, Ειδική Γραμματεία ΣΔΙΤ

Διαδικασίες ανάθεσης για την επιλογή του Ιδιωτικού Φορέα

Για την επιλογή του Ιδιωτικού Φορέα που θα που θα αναλάβει την παροχή της υπηρεσίας ή την εκτέλεση ενός έργου με Σύμβαση Σύμπραξης ακολουθούνται σύμφωνα με τον νόμο οι ακόλουθες διαδικασίες:

Ανοικτός Διαγωνισμός

Διεξάγεται σε μία φάση κατά την οποία οι συμμετέχοντες υποβάλλουν σε χωριστούς φακέλους τα δικαιολογητικά συμμετοχής τους και τα στοιχεία της χρηματοοικονομικής τους επάρκειας και της επαγγελματικής τους ικανότητας, και την τεχνική και οικονομική τους προσφορά.

Κλειστός Διαγωνισμός

Διεξάγεται σε δύο φάσεις. Κατά την πρώτη φάση μπορεί να συμμετέχει κάθε ενδιαφερόμενος που πληροί τις προϋποθέσεις συμμετοχής. Στη δεύτερη φάση καλούνται να υποβάλλουν τεχνική και οικονομική προσφορά όσοι εκ των συμμετεχόντων προεπιλέχθηκαν από την Αναθέτουσα Αρχή.

Ανταγωνιστικός Διάλογος

Πρόκειται για μια νέα διαδικασία που εισήχθη με την Οδηγία 18/2004 της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Αναθέτουσα Αρχή μπορεί να προσφύγει στη διαδικασία του Ανταγωνιστικού Διαλόγου σε περίπτωση ιδιαίτερα πολύπλοκων συμβάσεων, εφόσον κρίνει ότι η τήρηση διαδικασίας ανοικτού ή κλειστού τύπου δεν επιτρέπει την ανάθεση συγκεκριμένης σύμβασης.

Κατά τη διαδικασία του Ανταγωνιστικού Διαλόγου, η Αναθέτουσα Αρχή περιγράφει στη σχετική Προκήρυξη ή στα Παραρτήματά της τις ανάγκες και απαιτήσεις της. Στη συνέχεια, προβαίνει σε διάλογο με εκείνους από τους συμμετέχοντες που πληρούν τις προϋποθέσεις επιλογής. Σκοπός του διαλόγου είναι η διερεύνηση και ο προσδιορισμός των μέσων που μπορούν να ικανοποιήσουν με τον καλύτερο τρόπο τις ανάγκες της. Ο ανταγωνιστικός διάλογος μπορεί να διεξάγεται και σε διαδοχικές φάσεις, εφόσον αυτό προβλέπεται στην Προκήρυξη του Διαγωνισμού ή γνωστοποιείται εγγράφως σε όλους τους υποψηφίους. Στην περίπτωση αυτή, ο αριθμός των υπό εξέταση λύσεων μπορεί να μειώνεται ανά φάση διαλόγου με την εφαρμογή των κριτηρίων ανάθεσης που αναφέρονται στην Προκήρυξη.

Η Αναθέτουσα Αρχή επιλέγει τη λύση ή τις λύσεις που ανταποκρίνονται καλύτερα στις ανάγκες της, κηρύσσει τη λήξη του διαλόγου και ενημερώνει σχετικά τους υποψηφίους, τους οποίους και καλεί να υποβάλλουν την τελική προσφορά τους, με βάση τη λύση ή τις λύσεις που επιλέγηκαν κατά τη διάρκεια του διαλόγου. Στη συνέχεια, η Αναθέτουσα Αρχή αξιολογεί τις προσφορές των υποψηφίων με βάση τα κριτήρια ανάθεσης που έχουν καθορισθεί στην Προκήρυξη και επιλέγει την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά.

Διαδικασία με Διαπραγμάτευση

Διαδικασία με Διαπραγμάτευση μπορεί να ακολουθείται:

- Μετά από Διαδικασία Ανοικτού ή Κλειστού Τύπου ή Ανταγωνιστικού Διαλόγου εφόσον:
 - α) οι Προσφορές που κατατέθηκαν είτε ήταν απαράδεκτες με βάση διάταξη νόμου είτε δεν ανταποκρίνονταν στους όρους και προϋποθέσεις του Ν. 3389/2005 και συγκεκριμένα του άρθρου 15 αυτού ή της Προκήρυξης,
 - β) οι όροι της προτεινόμενης Σύμβασης δεν τροποποιούνται ουσιωδώς σε σχέση με τους όρους που είχαν προταθεί κατά την προηγούμενη διαδικασία Ανοικτού ή Κλειστού Τύπου ή Ανταγωνιστικού Διαλόγου.
- Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όταν πρόκειται για έργα ή υπηρεσίες, των οποίων η φύση ή διάφοροι αστάθμητοι παράγοντες δεν επιτρέπουν το συνολικό προκαθορισμό των τιμών.
- Όταν πρόκειται για Σύμβαση Υπηρεσιών και δη για παροχές διανοητικής εργασίας, εφόσον η φύση των υπηρεσιών ή εργασιών αυτών είναι τέτοια, ώστε οι προδιαγραφές της Σύμβασης να μην είναι δυνατό να καθορίζονται με επαρκή ακρίβεια και για το λόγο αυτόν να μην είναι εφικτή η ανάθεση της Σύμβασης με επιλογή της καλύτερης Προσφοράς, σύμφωνα με τους κανόνες που διέπουν τις Διαδικασίες Ανοικτού ή Κλειστού Τύπου.
- Στις Συμβάσεις Έργων, για τα έργα που εκτελούνται αποκλειστικά για σκοπούς έρευνας, δοκιμής ή τελειοποίησης και όχι για να εξασφαλίζουν την αποδοτικότητα ή την κάλυψη των δαπανών έρευνας και ανάπτυξης.

Ο τρόπος ανάθεσης εξαρτάται από την πολυπλοκότητα της κατασκευής, λειτουργίας ή χρηματοδότησης του έργου και κυρίως από την σωστή και έγκαιρη προετοιμασία των προδιαγραφών παραγωγής της υπηρεσίας, η οποία παρέχεται μετά την ολοκλήρωση του έργου.

Ο Ρόλος και οι Υποχρεώσεις των ΟΤΑ

Παρακολούθηση του έργου της προσυμβατικής διαδικασίας

Την ευθύνη για την οργάνωση και τη σωστή εκτέλεση του έργου έχει ο Δήμος. Κατά συνέπεια, το έργο του Συμβούλου θα πρέπει να παρακολουθείται, καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασής του, από Επιτροπή Παρακολούθησης του έργου και τον

Υπεύθυνο Έργου του Δήμου, από τους οποίους ο Ανάδοχος θα καθοδηγείται και θα λαμβάνει οδηγίες.

Ο Δήμος με άμεσες αποφάσεις του (ενδεικτικά εντός 10 ημερών) θα πρέπει να ορίσει τις Επιτροπές και τον Υπεύθυνο Έργου που θα διασφαλίσουν την αποτελεσματική παρακολούθηση του Αναδόχου.

Σε περίπτωση αιτιολογημένης αδυναμίας για τη συγκρότηση Επιτροπών, ή εάν από τη φύση του έργου απαιτούνται υπάλληλοι ορισμένης ειδικότητας, που ο Δήμος δεν διαθέτει, μπορεί να απευθύνεται στη Γ.Γ. Περιφέρειας.

Ορισμός Υπευθύνου Έργου – Αρμόδιου Επικοινωνίας

Ο Δήμος είναι υποχρεωμένος να ορίσει μόνιμο στέλεχός του, ως Υπεύθυνο Έργου, για την επικοινωνία με το Υπουργείο και την Ομάδα ΣΔΙΤ που έχει συσταθεί σε αυτό. Ο ορισθείς θα αποτελεί και το σημείο επαφής μεταξύ του Δήμου και του Υπουργείου σε θέματα παρακολούθησης του έργου του συμβούλου προσυμβατικής διαδικασίας ΣΔΙΤ, αλλά και το πρώτο πρόσωπο επικοινωνίας υποψηφίων επενδυτών με το Δήμο.

Ο Υπεύθυνος Έργου θα πρέπει να διαθέτει τα ειδικά χαρακτηριστικά που θα μπορούν να υποστηρίξουν την επιτυχή υλοποίηση ενός έργου ΣΔΙΤ (ενδεικτικά: σφαιρική αντίληψη για το οικονομικό περιβάλλον του έργου, εμπειρία στη δημόσια διοίκηση αλλά και γνώση της ιδιωτικής αγοράς, εμπειρία στη διαχείριση σύνθετων έργων με στοιχεία καινοτομίας, αποδοχή στην τοπική κοινωνία, κλπ).

Τήρηση ενημερωμένου αρχείου του έργου

Ο Δήμος είναι υποχρεωμένος να τηρεί πλήρες αρχείο, έντυπο και ηλεκτρονικό, με το σύνολο των στοιχείων που αφορούν στο έργο:

- Στοιχεία/ έγγραφα εξέλιξης του έργου
- Στοιχεία /έγγραφα σχετικά με το φυσικό αντικείμενο του έργου, συμπεριλαμβανομένων και τεχνικών στοιχείων του έργου
- Στοιχεία/ έγγραφα σχετικά με το οικονομικό αντικείμενο του έργου

Ενημέρωση του Υπουργείου

Ο Δήμος θα πρέπει να κοινοποιεί προς το Υπουργείο (ειδική ομάδα ΣΔΙΤ), κάθε σχετικό έγγραφο, που αφορά στην εξέλιξη του χρηματοδοτούμενου έργου ήτοι:

1. Τεύχη προκήρυξης
2. Πρακτικά αξιολόγησης των προσφορών των υποψηφίων αναδόχων και απόφαση κατακύρωσης του έργου
3. Σύμβαση
4. Πρακτικά Επιτροπής Αξιολόγησης και Παραλαβής του έργου συμβούλου προσυμβατικής διαδικασίας
5. Παραδοτέα του Αναδόχου
6. Περίληψη βασικών συμπερασμάτων της μελέτης και επιτελική σύνοψη
7. Σύντομο πληροφοριακό φάκελο για το υπό εξέταση έργο ΣΔΙΤ
8. Δημοσιεύσεις που αφορούν στο υπό εξέταση έργο ΣΔΙΤ
9. Εκ νέου συμπληρωμένο και επικαιροποιημένο πλήρως το τεχνικό δελτίο έργου
10. Τα έγγραφα αυτά θα υποβάλλονται τόσο σε έντυπη όσο και σε ηλεκτρονική μορφή.

Τήρηση των κανόνων δημοσιότητας του έργου

Ο Δήμος, κατά τη διάρκεια υλοποίησης του έργου, είναι υποχρεωμένος να τηρεί όλες τις υποχρεώσεις δημοσιότητας του καθώς και να περιλαμβάνει σε οποιοδήποτε έγγραφο, δημοσίευση, πινακίδα, ανακοίνωση, κλπ, που αφορούν στο έργο, ειδική αναφορά στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ως φορείς χρηματοδότησης του έργου.

4.2 Χρηματοδοτικά θέματα

4.2.1 Βασικές αρχές χρηματοδότησης

Τα έργα αναλαμβάνονται από Εταιρείες Ειδικού Σκοπού (ΕΕΣ) που βάσει συνήθων εμπορικών προδιαγραφών έχουν μικρή κεφαλαιακή βάση. Ένας από τους βασικούς παράγοντες είναι η νομική κατοχύρωση που επιτρέπει στις τράπεζες να εξασφαλιστούν από τις ταμειακές ροές της εταιρείας του έργου, γνωρίζοντας ότι θα έχουν προτεραιότητα έναντι των υπολοίπων πιστωτών σε περίπτωση αθέτησης.

Συνεπώς η ανάλυση των δανειστών του έργου επικεντρώνεται στις ταμειακές ροές του έργου, και τα συμβατικά τεύχη του έργου είναι σχεδιασμένα κατά τρόπο που να εξασφαλίζουν στους δανειστές την πρώτη θέση έναντι των άλλων αξιώσεων επί της ταμειακής ροής, για να είναι δυνατή η αποπληρωμή του αρχικού κεφαλαίου και του τόκου κατά την πάροδο του χρόνου.

Συνεπώς οι δανειστές εξετάζουν την ταμειακή ροή για όλη τη διάρκεια του έργου, όχι μόνο για τη φάση κατασκευής και χρειάζεται να κατανοήσουν το μηχανισμό πληρωμής και τον τρόπο με τον οποίο σχετίζεται με την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Το κύριο μέτρο σύγκρισης τους είναι οι δείκτες που μετρούν την ταμειακή ροή, η οποία είναι διαθέσιμη για την εξυπηρέτηση των δανείων έναντι του κόστους εξυπηρέτησης και αποπληρωμής του δανείου ετησίως με προβολή τόσο σε όλη τη διάρκεια του δανείου όσο και στην πλήρη διάρκεια του έργου. Οι τράπεζες διεκπεραιώνουν μία διαδικασία ελέγχου των προβλέψεων του έργου για διάφορες ευαισθησίες που συνήθως περιλαμβάνουν διαφορετικές παραδοχές για τον όγκο, την απόδοση, τον πληθωρισμό, τα επιτόκια κλπ για να διασφαλίσουν ότι σε όλες τις εύλογα προβλεπόμενες συνθήκες η αποπληρωμή των δανείων είναι δυνατή καθ' όλη τη διάρκεια του έργου.

Πέραν της κατανόησης του αντίκτυπου ορισμένων κινδύνων οι τράπεζες θέλουν να διασφαλίσουν την Εταιρεία Ειδικού Σκοπού από την αδυναμία καλής εκτέλεσης των συμβατικών της υποχρεώσεων. Στα έργα εκείνα που την πληρωμή αναλαμβάνει το Δημόσιο (μη ανταποδοτικά) και άρα υπάρχει ο κίνδυνος της μείωσης των καταβαλλόμενων πληρωμών στην ΕΕΣ ως αποτέλεσμα τότε η ΕΕΣ επιβάλλει με τη σειρά της τις παρακρατήσεις αυτές στους αθετούντες υπεργολάβους της, εφόσον αυτοί και όχι η ίδια ευθύνεται για αυτό. Δεδομένου ότι οι τράπεζες ενδιαφέρονται για την αποπληρωμή των δανείων, προστατεύουν τα δικαιώματά τους μέσω απευθείας συμφωνίας για την απομάκρυνση ή αντικατάσταση των μερών που οδηγούν ή δύνανται να οδηγήσουν στη μείωση των καταβαλλόμενων πληρωμών.

4.2.2 Δομή της χρηματοδότησης των έργων ΣΔΙΤ

Στις παραδοσιακές μορφές προκήρυξης έργων, ο δημόσιος τομέας κατέχει και συντηρεί τα κτίρια του, ενώ χρηματοδοτεί την κατασκευή τους από φόρους ή από δανειακά κεφάλαια. Ο ιδιωτικός φορέας είναι υπεύθυνος για το έργο μόνο κατά τη

διάρκεια της κατασκευαστικής φάσης του. Η υπογραφή μιας σύμβασης για την κατασκευή μιας υποδομής ή παροχή μιας υπηρεσίας σημαίνει την άμεση εκταμίευση προκαταβολής από πλευράς δημοσίου και τη συνολική αποπληρωμή του έργου ή της υπηρεσίας με την ολοκλήρωσή τους από τον ιδιώτη ανάδοχο τους. Επίσης το δημόσιο αναλαμβάνει την πληρωμή και όλων των αυξήσεων των προϋπολογισμών που μπορεί να προκύψουν από προβλήματα και καθυστερήσεις κατά τη διάρκεια ολοκλήρωσης των έργων.

Η φύση και οι κίνδυνοι της χρηματοδότησης είναι τελείως διαφορετικοί στο πλαίσιο των έργων ΣΔΙΤ. Ο ιδιωτικός τομέας είναι υπεύθυνος για την αρχική χρηματοδότηση του έργου και για την συντήρηση και την παροχή υπηρεσιών από το εν λόγω έργο στη διάρκεια της συμβατικής ζωής του ενώ το δημόσιο δεν επιβαρύνεται άμεσα για αυτά. Οι ιδιώτες αποπληρώνονται σε βάθος χρόνου κατόπιν συμφωνίας ενώ γνωρίζει το ακριβές τίμημα που θα πληρώνει για τα επόμενα χρόνια.

Το τίμημα αυτό δεν μπορεί να αυξηθεί ακόμα και στην περίπτωση που ο ιδιώτης δεν μπορεί να ανταπεξέλθει αφού έχει αναλάβει εξ ολοκλήρου το έργο. Η δε καταβολή του τιμήματος ξεκινά από την πρώτη μέρα λειτουργίας της υποδομής ή της υπηρεσίας και συναρτάτε άμεσα με την ποιότητά τους την οποία και είναι υποχρεωμένος βάσει της σύμβασης να εξασφαλίσει ο ιδιώτης μέχρι και τον τελευταίο χρόνο που ορίζεται από την σύμβαση.

4.2.3 Οφέλη των ΣΔΙΤ στην Τοπική Αυτοδιοίκηση

Τα οφέλη των ΟΤΑ από τις συμπράξεις με τον ιδιωτικό τομέα είναι τα εξής :

1. Η κατασκευή και λειτουργία τοπικών έργων ή η παροχή δημοτικών υπηρεσιών προωθώντας με την εξασφάλιση πρόσθετων πόρων από τον ιδιωτικό τομέα
2. Η δημοτική περιουσία αξιοποιείται καλύτερα και αποτελεσματικότερα με την επιλογή της επιχειρηματικής – διαχειριστικής τεχνογνωσίας του ιδιωτικού τομέα
3. Οι κίνδυνοι και η ευθύνη για την εύρυθμη και ασφαλή λειτουργία για την ποιότητα και αποδοτικότητα ενός έργου ή μιας υπηρεσίας επιμερίζονται και στα δύο μέρη (ΟΤΑ και ιδιωτικός τομέας)

4. Η ταχύτερη ολοκλήρωση και απόδοση των έργων ή υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο επιτυγχάνεται με την τεχνογνωσία του ιδιωτικού τομέα ενώ παράλληλα βελτιώνεται η σχέση κόστους και αποτελέσματος
5. Η απελευθέρωση πόρων και η καλύτερη αξιοποίηση του Δημόσιου χρήματος για άλλα έργα και ενέργειες που δεν εντάσσονται στο θεσμικό πλαίσιο των συμπράξεων, ενισχύουν την συμμετοχή των ΟΤΑ στην τόνωση της ανταγωνιστικότητας και την ανάπτυξη της Ελληνικής Περιφέρειας
6. Η αναγκαιότητα εξεύρεσης λύσεων στα σύγχρονα προβλήματα των πολιτών δημιουργεί τις προϋποθέσεις υλοποίηση νέων και καινοτόμων προσεγγίσεων από τον ιδιωτικό τομέα με αποτέλεσμα την υιοθέτηση περισσότερο ευέλικτων και ποιοτικών υπηρεσιών

Τα ΣΔΙΤ μπορούν να εφαρμοστούν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση

- στην μελέτη, κατασκευή, χρηματοδότηση, και λειτουργία δημοτικών έργων και υπηρεσιών
- στην αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας

4.2.4 Κριτική των ΣΔΙΤ στην Ελλάδα

Ωστόσο όμως πρέπει να αναφέρουμε και την κριτική που δέχονται οι συμπράξεις, όπως:

- Πολυπλοκότητα υλοποίησης

Οι δομές ΣΔΙΤ παρουσιάζουν αυξημένη πολυπλοκότητα στην υλοποίηση τους λόγω των απαραίτητων θεσμικών αλλαγών καθώς και του σύνθετου πλέγματος συμβάσεων που θα πρέπει να προβλέπουν κάθε πιθανό κίνδυνο και την αντιμετώπισή του ώστε να επιτευχθεί ο επιμερισμός των κινδύνων σε εκείνα τα εμπλεκόμενα μέρη που έχουν την δυνατότητα να τους διαχειριστούν.

- Υψηλά κόστη δόμησης σύμπραξης

Το κόστος που συνδέεται με την ανάπτυξη τέτοιων μορφών σύμπραξης κατά το στάδιο διαμόρφωσης τους, μπορεί λόγω πολυπλοκότητας να είναι αρκετά υψηλότερα από τα αντίστοιχα που προκύπτουν με το συμβατικό τρόπο προμήθειας των παγίων και υπηρεσιών. Αυτό βεβαίως δεν σημαίνει ότι το συνολικό κόστος του έργου θα είναι κατ' ανάγκη υψηλότερο σε σχέση με τον παραδοσιακό τρόπο προμήθειας έργων.

- Υψηλότερα κόστη δανεισμού

Το κόστος δανεισμού του Ιδιωτικού τομέα είναι κατά κανόνα υψηλότερο από αυτό του Δημοσίου και δεδομένου ότι ο ιδιωτικός τομέας θα επιδιώξει υψηλό ποσοστό δανεισμού το χρηματοοικονομικό κόστος του έργου ενδέχεται να επιβαρυνθεί. Αυτό βεβαίως δεν σημαίνει ότι το συνολικό κόστος του έργου θα είναι κατ' ανάγκη υψηλότερο σε σχέση με τον παραδοσιακό τρόπο προμήθειας έργων.

- Αναποτελεσματική διαχείριση της σύμβασης

Ενδέχεται να μην υπάρχει η κατάλληλη παρακολούθηση και απαιτούμενος έλεγχος της σύμβασης με αποτέλεσμα να μην επιτυγχάνονται τα επιθυμητά αποτελέσματα (επίπεδο υπηρεσιών, μηχανισμός πληρωμών, ανάληψη κινδύνων κ.α.). Αυτό μπορεί να οφείλεται είτε στην έλλειψη τεχνογνωσίας είτε στην απουσία κατάλληλων διαδικασιών παρακολούθησης.

- Έλλειψη ανταγωνισμού

Η ύπαρξη ανταγωνισμού σε μια σύμβαση PPP συμβάλλει στην ανάπτυξη καινοτομικών λύσεων και στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας στην παροχή υπηρεσιών. Ωστόσο το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα μπορεί να μην επιτευχθεί όταν δεν υπάρχουν συνθήκες ισχυρού ανταγωνισμού ή όταν ο ανταγωνισμός είναι περιορισμένος ή όταν ο αριθμός των ιδιωτών που μπορεί να παρέχει τις υπηρεσίες αυτές είναι μικρός.

Επιπλέον, παράγοντες που επηρεάζουν ανασταλτικά στην εισαγωγή των συμπράξεων στην πρακτική των ΟΤΑ είναι οι παρακάτω:

- η αρνητική στάση των πολιτών απέναντι σε οτιδήποτε είναι ιδιωτικό και οδηγεί σε νόθευση του δημόσιου χαρακτήρα, των δημόσιων υπηρεσιών ή στην παραχώρηση δημόσιας περιουσίας
- η απουσία ξεκάθαρων και παγιωμένων μηχανισμών χρηματοδότησης των ΟΤΑ από το κράτος
- έλλειψη συστημάτων μέτρησης κόστους – ωφελειών στην παραγωγή έργων και υπηρεσιών
- ανέτοιμος ιδιωτικός τομέας. Έλλειψη υγιούς και τολμηρής ιδιωτικής πρωτοβουλίας
- έλλειψη γνώσεων και ικανοτήτων διαχείρισης αυτής της μορφής της συνεργασίας με τον ιδιωτικό τομέα εκ μέρους του στελεχιακού δυναμικού των ΟΤΑ

- το υψηλότερο κόστος προετοιμασίας των συμπράξεων σε σχέση με την παραδοσιακή μέθοδο
- μικρό σχετικά μέγεθος έργων
- όχι ξεκάθαρο νομικό – θεσμικό πλαίσιο

4.2.5 Παραδείγματα Έργων των ΟΤΑ με ΣΔΙΤ στην Ελλάδα

Παρακάτω παρουσιάζονται ενδεικτικά κάποια από τα έργα των ΟΤΑ με συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Στο παράρτημα της διατριβής παρουσιάζεται ο τελευταία ενημερωμένος (01/09/2009) πίνακας με τα ενταγμένα έργα ΣΔΙΤ των ΟΤΑ.

- Νομός Λέσβου - Δήμος Μούδρου - Κωδικός έργου: B044. **Αξιοποίηση-Εκμετάλλευση τουριστικών ακινήτων Δήμου Μούδρου.**
- Νομός Δωδεκανήσου - Δήμος Καλλιθέας Ρόδου - Κωδικός έργου: B39. **Συνεδριακό κέντρο Δήμου Καλλιθέας Ρόδου "Πλανητάριο" & Θεματικό πάρκο: "Τα 7 θαύματα του κόσμου".**
- Νομός Αττικής - Δήμος Νέας Ιωνίας - Κωδικός έργου: B091. **Κατασκευή Σταθμού Αυτοκινήτων στο Ο.Τ. 150 (σε συνδυασμό με τη λειτουργία συστήματος ελεγχόμενης στάθμευσης στο Εμπορικό Κέντρο της Νέας Ιωνίας)**
- Νομός Ημαθίας - Δήμος Ναούσης - Κωδικός έργου: B009. **Αξιοποίηση - εκμετάλλευση του χιονοδρομικού κέντρου 3-5 Πηγάδια και της δασικής έκτασης (72.000 στρεμμάτων) ιδιοκτησίας Δήμου Νάουσας.**
- Νομός Ηλείας - Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας - Κωδικός έργου: B107. **Κατασκευή συνεδριακού και πολιτιστικού κέντρου.**
- Νομός Θεσσαλονίκης - Δήμος Ελευθερίου Κορδελιού - Κωδικός έργου: B070. **Αξιοποίηση Ακίνητης Περιουσίας Δήμου Ελευθερίου - Κορδελιού & Αξιοποίηση κτιρίου Μύλοι Μελισσάρη.**
- Νομός Θεσσαλονίκης - Δήμος Θεσσαλονίκης - Κωδικός έργου: B105. **Δημιουργία Μαρίνας Αναψυχής στην Παραλιακή Ζώνη του Δήμου Θεσσαλονίκης.**
- Νομός Θεσσαλονίκης - Δήμος Θέρμης - Κωδικός έργου: B066. **Αξιοποίηση-εκμετάλλευση ακινήτου Δήμου Θέρμης-Δημιουργία Αθλητικού κέντρου.**

- Νομός Θεσσαλονίκης - Δήμος Μενεμένης - Κωδικός έργου: B023. **Σταθμός Εμπορευματικών Μεταφορών.**
- Νομός Θεσσαλονίκης - Δήμος Μίκρας - Κωδικός έργου: B011. **Αξιοποίηση-εκμετάλλευση τουριστικού ακινήτου Δήμου Μίκρας.**
- Νομός Έβρου - Δήμος Ορεστιάδος - Κωδικός έργου: B087. **Κατασκευή υπόγειου χώρου στάθμευσης και ανέπλαση κεντρικής πλατείας Ορεστιάδας.**
- Νομός Μαγνησίας - Δήμος Αρτέμιδας - Κωδικός έργου: B086. **Κατασκευή και Λειτουργία υποδομών ορεινού τουρισμού.**
- Νομός Μαγνησίας - Δήμος Μηλεών - Κωδικός έργου: B088. **Προσυμβατική διαδικασία για την αξιοποίηση της δημοτικής περιουσίας.**
- Νομός Μαγνησίας - Δήμος Πορταριάς - Κωδικός έργου: B055. **Κατασκευή χώρου στάθμευσης αυτοκινήτων εντός των ορίων οικισμού Πορταριάς.**
- Νομός Χίου - Δήμος Χίου - Κωδικός έργου: B012. **Μελέτη σκοπιμότητας για διακήρυξη πρόσκλησης, για την δημιουργία χώρου στάθμευσης στην παλαιά λαχαναγορά και αναβάθμιση του χώρου.**
- Νομός Τρικάλων - Δήμος Τρικκαίων. **Ανέγερση και εκμετάλλευση χώρων στάθμευσης και συναφών έργων στην πόλη των Τρικάλων.**
- Νομός Ροδόπης - Δήμος Ιάσμου - Κωδικός έργου: B061. **Αναπαλαίωση, αξιοποίηση και εκμετάλλευση ακινήτου στο Δήμο Ιάσμου**
- Νομός Ροδόπης - Δήμος Ιάσμου - Κωδικός έργου: B046. **Ωρίμανση Μελετών και Διαδικασιών Προσέλκυσης Επενδυτών Διεθνούς Εμπορευματικού Κέντρου Κομοτηνής.**
- Νομός Πιερίας - Δήμος Παραλίας - Κωδικός έργου: B060. **Δημιουργία, Ίδρυση & Λειτουργία Κέντρου Θαλασσοθεραπείας στο Δήμο Παραλίας.**
- Νομός Κυκλάδων - Δήμος Άνδρου - Κωδικός έργου: B047. **Πολυχώρος εκπαίδευσης και πολιτισμού Δήμου Άνδρου.**
- Νομός Καβάλας - Δήμος Ελευθερούπολης - Κωδικός έργου: B089. **Ανέγερση και λειτουργία κέντρου αποκατάστασης, αθλητιατρικών υπηρεσιών και υπηρεσιών μέριμνας σε ηλικιωμένους.**

4.3

Χρηματοδοτική Μίσθωση (Leasing)

4.3.1

Εισαγωγή

Το leasing είναι μία σύμβαση, σύμφωνα με την οποία ο ένας από τους αντισυμβαλλόμενους, ο εκμισθωτής (lessor) παραχωρεί την χρήση συγκεκριμένου πράγματος στον αντισυμβαλλόμενο (lessee), για μια δεδομένη χρονική περίοδο, έναντι περιοδικών πληρωμών. Στην λήξη του χρόνου μίσθωσης ή και νωρίτερα αν προβλέπεται από την σύμβαση, ο μισθωτής έχει το δικαίωμα να αγοράσει το πράγμα. Στην λήξη μπορεί επίσης να ανανεωθεί η σύμβαση. Ουσιαστικά, το leasing αποτελεί έναν τρόπο απόκτησης της χρήσης πραγμάτων, χωρίς να μεσολαβεί η αγορά τους (Μητσόπουλος, 1997).

Ο όρος leasing προέρχεται από την αγγλική γλώσσα και έχει επικρατήσει διεθνώς, με εξαίρεση την Γαλλία, όπου χρησιμοποιείται ο όρος credit-bail (πίστωση με εγγύηση). Στην ελληνική γλώσσα, για την απόδοση του leasing, χρησιμοποιείται ο όρος “χρηματοδοτική μίσθωση”, κατ' εφαρμογή της αντίστοιχης χρήσης που γίνεται από τον Έλληνα νομοθέτη. Η αντιστοιχία αυτή ωστόσο δεν είναι απόλυτα σωστή, καθώς στην έννοια του leasing, συμπεριλαμβάνονται κι άλλες μορφές που διαφέρουν από την χρηματοδοτική μίσθωση, όπως είναι η λειτουργική μίσθωση. Στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας, αναφερόμαστε στην έννοια του leasing ως μορφή χρηματοδότησης και κατά συνέπεια η χρήση του όρου χρηματοδοτική μίσθωση ενδείκνυται. Σε ειδικές περιπτώσεις όπου από το περιεχόμενο του όρου θα αποκλείεται η έννοια της χρηματοδότησης, αυτό θα επισημαίνεται και θα χρησιμοποιείται εναλλακτικά η “λειτουργική μίσθωση” ή “operating lease”, ενώ όταν με τον όρο leasing θα εννοούνται ευρύτερα όλες οι μορφές του, θα χρησιμοποιείται καταχρηστικά η αγγλική λέξη, αντί του όρου “χρηματοδοτική μίσθωση” που στην προκειμένη περίπτωση θα είναι περιορισμένος (Μητσόπουλος, 1997).

Το leasing με την μορφή της χρηματοδοτικής μίσθωσης, αποτελεί μία σύγχρονη τεχνική χρηματοδότησης, μέσω της οποίας επιτυγχάνεται η απόκτηση κινητών και ακίνητων κεφαλαιουχικών αγαθών, με ολική χρηματοδότησή τους, χωρίς να απαιτείται η άμεση συνολική εκταμίευση της αξίας του παγίου από πλευράς του ενδιαφερόμενου επενδυτή ή της μισθώτριας επιχείρησης. Το leasing δηλαδή,

συνδυάζει χαρακτηριστικά παραδοσιακού τραπεζικού δανεισμού αλλά και μίσθωσης, εφόσον αυτό που έχει σημασία σε αυτό το θεσμό είναι ότι παρέχεται η δυνατότητα της χρήσης του παγίου από τον μισθωτή, χωρίς αυτός να κατέχει την νομική κυριότητα. Εξάλλου, η χρήση του παγίου και όχι ο τίτλος της κατοχής είναι που αποφέρει οικονομικά οφέλη στον μισθωτή, αφού του επιτρέπει να εκμεταλλευτεί το περιουσιακό στοιχείο στα πλαίσια της παραγωγικής διαδικασίας. Ο χρηματοδότης-εκμισθωτής εξασφαλίζεται εμπραγμάτως από το ίδιο το αγαθό που τίθεται στην χρήση του οφειλέτη.

Στην λήξη της σύμβασης, παρέχεται επίσης η δυνατότητα στον μισθωτή, εφόσον έχει αποπληρώσει το σύνολο των υποχρεώσεων του, να αγοράσει τον εξοπλισμό, να ανανεώσει την σύμβαση με τους ίδιους όρους ή με επαναπροσδιορισμό τους ή τέλος, αν δεν επιθυμεί τίποτα από τα δύο να επιστρέψει το πάγιο στον ιδιοκτήτη-εκμισθωτή.

Σαν διαδικασία στην πράξη, η χρηματοδοτική μίσθωση περιλαμβάνει την αγορά ή ακόμα και κατασκευή, προκειμένου για ακίνητο, από πλευράς της εκμισθώτριας επιχείρησης του παγίου που επιθυμεί ο μισθωτής, εφόσον έχει προηγουμένως εξετασθεί και εγκριθεί το αντίστοιχο αίτημα χρηματοδότησης, βάσει των οικονομικών στοιχείων και του επιπέδου φερεγγυότητας του μισθωτή. Το αντικείμενο της εκμίσθωσης αγοράζεται ή κατασκευάζεται από την εκμισθώτρια επιχείρηση σύμφωνα με της προδιαγραφές που ορίζει ο πελάτης-μισθωτής της, κατόπιν συνεννόησης του με έναν προμηθευτή ή σύμφωνα με τις ανάγκες της χρήσης για την οποία προορίζεται, προκειμένου για ακίνητο.

Το είδος του εκμισθωμένου αντικειμένου, πέρα από τον γενικό διαχωρισμό σε κινητά και ακίνητα, ποικίλει ανάλογα με το είδος του παγίου, όπως για παράδειγμα μηχανολογικός και βιομηχανικός εξοπλισμός, εκτυπωτικές μηχανές, ιατρικά εργαλεία, μεταφορικά μέσα, σιδηροδρομικές γραμμές, αεροπλάνα, ελικόπτερα, ακίνητα για επαγγελματική χρήση, γραφεία, καταστήματα, αποθήκες κλπ.

Οι όροι της σύμβασης σε ότι αφορά το μίσθωμα, την χρονική διάρκεια και τις εναλλακτικές επιλογές εξαρτώνται από το αντικείμενο της μίσθωσης, την οικονομική κατάσταση του μισθωτή και την ιδιαιτερότητα των εκάστοτε αναγκών του.

Στις μέρες μας, η σημασία του θεσμού του leasing έγκειται όχι μόνο στην δυνατότητα εναλλακτικής χρηματοδότησης που προσφέρει, αλλά κυρίως στον αναπτυξιακό και εκσυγχρονιστικό χαρακτήρα του, καθώς σε συνδυασμό με παρεχόμενα κίνητρα,

συμβάλλει στην επέκταση της παραγωγικής δραστηριότητας, μέσω της πραγματοποίησης νέων και τεχνολογικά εξελιγμένων επενδύσεων, τονώνοντας έτσι την ευρύτερη λειτουργία της οικονομίας (Καραθανάσης, 1996).

4.3.2 Μορφές Χρηματοδοτικής Μίσθωσης

Οι μορφές του leasing ποικίλλουν αναλόγως του κριτηρίου που χρησιμοποιείται. Τα κυριότερα κριτήρια και οι αντίστοιχες κατηγορίες παρουσιάζονται παρακάτω.

4.3.2.1 Κριτήριο ιδιοκτησίας

Η κυριότερη διάκριση των μισθώσεων είναι με κριτήριο την κατ' ουσία ιδιοκτησία του αγαθού που εκμισθώνεται και τους κινδύνους και τα οφέλη που απορρέουν από αυτήν. Σύμφωνα με το κριτήριο αυτό, το leasing διακρίνεται σε λειτουργική μίσθωση (operating lease) και σε χρηματοδοτική μίσθωση (finance lease or full-payout lease or capital lease).

Στην λειτουργική μίσθωση οι κίνδυνοι και τα οφέλη που προκύπτουν από το εκμισθωμένο περιουσιακό στοιχείο παραμένουν στον εκμισθωτή, ο οποίος διατηρεί όχι μόνο την νομική ιδιοκτησία, αλλά και την κατ' ουσία ιδιοκτησία του αγαθού, ενώ ο μισθωτής έχει μόνο την χρήση του. Για τον λόγο αυτό, στην λειτουργική μίσθωση, ο εκμισθωτής είναι εκείνος που φέρει συνήθως την ευθύνη για τυχόν δαπάνες συντήρησης, επισκευής, ασφάλιστρα, αλλά και για την τεχνολογική απαξίωση του μισθίου. Για περιουσιακά στοιχεία επιχειρήσεων όπως ηλεκτρονικοί υπολογιστές, φωτοτυπικά, εκτυπωτές και άλλα, τα οποία χαρακτηρίζονται από ταχεία τεχνολογική απαξίωση, αυτή η μορφή μίσθωσης ενδείκνυται (Αρτίκης, 2002α).

Η διάρκεια μίας μεμονωμένης σύμβασης λειτουργικής μίσθωσης είναι βραχυπρόθεσμη και οπωσδήποτε μικρότερη από το 75% της εκτιμώμενης οικονομικής ζωής του περιουσιακού στοιχείου. Κατά συνέπεια, μετά το πέρας της χρονικής διάρκειας της σύμβασης, ο εκμισθωτής δεν ανακτά την καθαρή δαπάνη στην οποία υποβλήθηκε για την αγορά ή την κατασκευή του αγαθού, εκτός αν η σύμβαση ανανεωθεί αρκετές φορές, πράγμα που δεν είναι πάντα γνωστό εκ των προτέρων.

Σημαντικό χαρακτηριστικό της λειτουργικής μίσθωσης είναι ότι ο μισθωτής έχει την δυνατότητα ακύρωσης του συμβολαίου, πριν από την ολοκλήρωση της χρονικής

περιόδου της μίσθωσης (cancellation option). Κατά συνέπεια, η λειτουργική μίσθωση είναι ακυρώσιμη. Η αξία ενός όρου ακύρωσης στο συμβόλαιο της λειτουργικής μίσθωσης είναι συνάρτηση των τεχνολογικών ή/και οικονομικών συνθηκών που ενδέχεται να απαξιώσουν το πάγιο στο μέλλον, συγκριτικά με την συνολική αξία των μισθωμάτων που θα καταβάλλει ο μισθωτής στον εκμισθωτή.

Στην χρηματοδοτική μίσθωση, η εταιρεία χρηματοδοτικής μίσθωσης έχει την νομική ιδιοκτησία, όλοι όμως οι κίνδυνοι και τα οφέλη που προκύπτουν από την οικονομική ιδιοκτησία, χρήση και εκμετάλλευση του αγαθού ανήκουν στον μισθωτή. Συνεπώς, για δαπάνες συντήρησης, επισκευές, φθορές, ασφάλιση και έξοδα λειτουργίας βαρύνεται ο μισθωτής.

Σε ότι αφορά το δικαίωμα ακύρωσης της σύμβασης, η χρηματοδοτική μίσθωση, σε αντίθεση με την λειτουργική, δεν παρέχει τέτοια επιλογή στον μισθωτή, ο οποίος είναι υποχρεωμένος να αποπληρώσει το σύνολο των υποχρεώσεων του προς τον εκμισθωτή, προτού αποχωρήσει από την σύμβαση.

Στην ουσία της, η χρηματοδοτική μίσθωση είναι μία εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης, κατάλληλη για επιχειρηματίες που επιθυμούν να ανανεώσουν τον εξοπλισμό τους, να επεκτείνουν και να εκσυγχρονίσουν τις παραγωγικές εγκαταστάσεις τους, χωρίς να διαθέσουν ίδια κεφάλαια ή να καταφύγουν σε δανεισμό.

Στην πράξη, η χρηματοδοτική μίσθωση περιλαμβάνει τρεις φάσεις οι οποίες συνοψίζονται ως εξής:

- Α' φάση: Η επιχείρηση ή ο επαγγελματίας που θέλει να αποκτήσει κινητό εξοπλισμό και δεν διαθέτει ή δεν επιθυμεί να διαθέσει το αναγκαίο ποσό για την αγορά του, απευθύνεται σε έναν χρηματοδοτικό οίκο, δηλαδή την εταιρεία leasing και της ζητά να προβεί αυτή στην αγορά, αφού προηγουμένως επιλέξει τον προμηθευτή, το είδος, τις ιδιότητες και τις προδιαγραφές του αγαθού και καταλήξει με αυτόν στο ύψος του τιμήματος και στους όρους της παράδοσης. Η εταιρεία leasing, αφού ελέγξει το αίτημα του πελάτη της, συνάπτει με αυτόν σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης, αγοράζει τον εξοπλισμό από τον προμηθευτή που της υποδείχθηκε και ο τελευταίος με την σειρά του, παραδίδει τον εξοπλισμό μετά από εντολή της εταιρείας leasing στον πελάτη.

- Β' φάση: Κατά την διάρκεια της δεύτερης φάσης, κανένα από τα δύο συμβαλλόμενα μέρη, δηλ. ο μισθωτής-πελάτης και η εταιρεία χρηματοδοτικής μίσθωσης-εκμισθωτής δεν μπορούν να καταγγείλουν την σύμβαση (κύρια ή ανέκκλητη περίοδος) και ο μισθωτής έχει την υποχρέωση να καταβάλλει περιοδικά (μηνιαία ή εξαμηνιαία), στην λήξη ή προκαταβολικά συνήθως, μισθώματα στον εκμισθωτή, σε αντάλλαγμα για την χρήση του αντικειμένου που του παραχώρησε ο εκμισθωτής. Τα μισθώματα καλύπτουν το μεγαλύτερο ή και το σύνολο του καταβεβλημένου κεφαλαίου για την αγορά του μισθίου, πλέον τόκων, εξόδων και ενός παραπέρα εύλογου ποσού αμοιβής. Ο μισθωτής είναι υπεύθυνος για την διατήρηση του εξοπλισμού στο ακέραιο, ευθυνόμενος για τυχόν καταστροφές, βλάβες, φόρους ή ασφαλιστικά έξοδα που θα προκύψουν, καθώς και για οποιαδήποτε ζημιολόγονα περιστατικά θα προκληθούν σε τρίτους από την χρήση. Στην περίπτωση που ο μισθωτής δεν εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του για τακτικές καταβολές μισθωμάτων στην διάρκεια του συμβολαίου, ο εκμισθωτής έχει το δικαίωμα να καταγγείλει την σύμβαση και να αναλάβει το μισθίο, το οποίο από κει και πέρα μπορεί να το πουλήσει ή να το παραχωρήσει σε άλλο αντισυμβαλλόμενο στα πλαίσια νέας σύμβασης. Για την περίπτωση καταγγελίας της σύμβασης δύναται να εμπεριέχεται σχετικός όρος στο συμβόλαιο, ο οποίος να προβλέπει αποζημίωση για τον εκμισθωτή, για το σύνολο των οφειλόμενων μισθωμάτων.
- Γ' φάση: Κατά την διάρκεια της τρίτης περιόδου, αν μισθωτής εξοφλήσει πλήρως όλες τις οφειλές του προς τον εκμισθωτή, έχει το δικαίωμα να επιλέξει ένα από τα παρακάτω: (α) να αποκτήσει την νομική κυριότητα του πράγματος, καταβάλλοντας στην εταιρεία leasing την υπολειμματική αξία (ανεξόφλητο μέρος του κεφαλαίου για την αγορά πλέον των τόκων, με βάση τα καταβληθέντα μέχρι τότε μισθώματα) ή καταβάλλοντας απλώς ένα συμβολικό ποσό, σε περίπτωση που το αρχικό κόστος έχει καλυφθεί πλήρως. Η υπολειμματική αξία συνήθως είναι ένα ποσό πολύ μικρό σε σχέση με την αγοραία αξία που έχει το αγαθό εκείνη την στιγμή στην αγορά (bargain purchase-price option), (β) να ανανεώσει την σύμβαση, για ορισμένη διάρκεια, με μίσθωμα πολύ μικρότερο από αυτό της κυρίας περιόδου, (γ) να επιστρέψει το μισθίο στον εκμισθωτή, ο οποίος μπορεί να το εκμισθώσει ξανά σαν μεταχειρισμένο ή να το πουλήσει.(Μαλινδρέτου, 2002).

4.3.2.2 Κριτήριο είδους μισθίου

Οι μισθώσεις κινητών πραγμάτων μπορεί να αναφέρονται σε πάσης φύσεως κινητά αντικείμενα-με εξαίρεση τα πλοία και τα πλωτά ναυπηγήματα-όπως οχήματα, φορτηγά, λεωφορεία, επιβατηγά αυτοκίνητα για επιχειρηματικούς λόγους, μηχανήματα εργοστασίων, ιατρικό εξοπλισμό, φωτοτυπικά μηχανήματα, ελικόπτερα, αεροπλάνα, έπιπλα γραφείων, βαγόνια τρένων, σιδηροδρομικές γραμμές κλπ.

Σε ότι αφορά τον κλάδο των μεταφορικών μέσων, αξίζει να αναφερθεί η περίπτωση της χρονομίσθωσης αυτοκινήτων ή της μακροενοικίασης όπως αποκαλείται διαφορετικά. Πρόκειται για μια λειτουργική μορφή μίσθωσης, που απευθύνεται σε ελεύθερους επαγγελματίες και πάσης νομικής μορφής επιχειρήσεις που θέλουν να χρησιμοποιήσουν συγκεκριμένα αυτοκίνητα, για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, π.χ. 3 χρόνια. Κατά το διάστημα της μακροενοικίασης, παρέχονται στους μισθωτές όλες οι υπηρεσίες που σχετίζονται με την χρήση του αυτοκινήτου, όπως έξοδα service, αντικατάσταση ελαστικών, ανταλλακτικά, πληρωμή τελών κυκλοφορίας, οδική βοήθεια, ασφαλιστική κάλυψη και επισκευές σε περίπτωση ατυχήματος. Μοναδική υποχρέωση των μισθωτών είναι η πληρωμή της βενζίνης και η περιοδική καταβολή των μισθωμάτων, τα οποία φυσικά είναι αυξημένα συγκριτικά με μία απλή βραχυπρόθεσμη λειτουργική μίσθωση αυτοκινήτων, λόγω της ποικιλίας των παροχών στον χρήστη. Στην λήξη της χρονομίσθωσης αυτοκινήτων, η κυριότητα δεν μεταβιβάζεται και ο ενοικιαστής έχει την δυνατότητα είτε να επιστρέψει το αυτοκίνητο, είτε να το αντικαταστήσει με καινούργιο και να ανανεώσει την σύμβαση. Αντίθετα, στην χρηματοδοτική μίσθωση αυτοκινήτων, ο μισθωτής έχει την δυνατότητα ακόμα και να αγοράσει το αυτοκίνητο, όποτε μεταβιβάζεται η κυριότητα (lease and buy) (Γεωργιάδης, 2000).

Ειδικότερα, οι χρηματοδοτικές μισθώσεις ακινήτων παρουσιάζουν ιδιομορφίες συγκριτικά με τις χρηματοδοτικές μισθώσεις κινητού εξοπλισμού, λόγω της ιδιαίτερης φύσης των ακινήτων. Σαν αποτέλεσμα, οι χρηματοδοτικές μισθώσεις ακινήτων έχουν κατά κανόνα πολύ μεγαλύτερη διάρκεια από τις αντίστοιχες για κινητό εξοπλισμό, μεγαλύτερη υπολειμματική αξία που δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί εξ αρχής, εμπεριέχουν αυξημένο κίνδυνο για τον εκμισθωτή εφόσον το μισθίο δεν μπορεί να μετακινηθεί, ενώ τέλος, υπάρχει η πιθανότητα σημαντικής αύξησης της αξίας του ακινήτου.

Στην πράξη, η διαδικασία σύναψης μίας σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης ακινήτου δεν διαφέρει πολύ από τα τρία στάδια που περιλαμβάνει μία οποιαδήποτε χρηματοδοτική μίσθωση κινητού εξοπλισμού. Δηλαδή, όπως και στον κινητό εξοπλισμό, η εταιρεία χρηματοδοτικής μίσθωσης αναλαμβάνει να αγοράσει ή να κατασκευάσει σύμφωνα με τις υποδείξεις και της προδιαγραφές του πελάτη της συγκεκριμένο ακίνητο, αφού εγκρίνει το αίτημα του, το οποίο στην συνέχεια το εκμισθώνει σε αυτόν, έναντι περιοδικών μισθωμάτων. Ο μισθωτής μπορεί να είναι ακόμα και ιδιοκτήτης του οικοπέδου πάνω στο οποίο η εταιρεία κατασκεύασε το ακίνητο. Στο τέλος της σύμβασης, δίνεται η δυνατότητα αγοράς στον μισθωτή, σε τιμή που καθορίζεται εκ των προτέρων ή που θα καθοριστεί βάσει ορισμένης διαδικασίας.

Σε ότι αφορά στην διασφάλιση των συμφερόντων ενός μισθωτή που συνάπτει μία σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης ακινήτου επισημαίνεται ότι το οικόπεδο πρέπει να αντιμετωπίζεται ξεχωριστά από το ακίνητο, με ότι αυτό συνεπάγεται. Δηλαδή, η υπολειμματική αξία στο συμβόλαιο δεν πρέπει να συμπεριλαμβάνει την αξία του οικοπέδου, ενώ τα μισθώματα πρέπει να διαχωρίζονται σε μέρος του μισθώματος που αντιστοιχεί στο οικόπεδο και σε μέρος του μισθώματος που αντιστοιχεί στο κτίριο. Το τελευταίο είναι πολύ σημαντικό για τις αποδείξεις που παρέχονται από τις εταιρείες leasing στους μισθωτές, καθότι μόνο τα μισθώματα που αναλογούν σε κτίριο επιτρέπεται να εκπέσουν φορολογικά από τα κέρδη των μισθωτών.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι δεν επιτρέπεται leasing σε ακίνητα για χρήση που απαγορεύεται από την πολεοδομία. Για παράδειγμα, δεν είναι δυνατό να γίνει χρηματοδοτική μίσθωση για ένα διαμέρισμα, το οποίο ο μισθωτής θέλει να το χρησιμοποιήσει σαν κατάστημα (Αποστολόπουλος, 2004).

4.3.2.3 Πώληση και επαναμίσθωση (Sale and lease back)

Με κριτήριο την ύπαρξη προμηθευτή και την αρχική νομική ιδιοκτησία του εξοπλισμού ή του ακινήτου, το sale and lease back αποτελεί από μόνο του μία ιδιαίτερη περίπτωση.

Πιο συγκεκριμένα, το sale and lease back είναι μια εξειδικευμένη σύμβαση με την οποία η εταιρία leasing αγοράζει το πάγιο, κινητό ή ακίνητο, από τον πελάτη και το εκμισθώνει πάλι σε αυτόν, σύμφωνα με τους όρους που έχουν συμφωνηθεί (διάρκεια,

είδος μισθώματος κλπ.). Παρατηρούμε δηλαδή ότι στο sale and lease back, πραγματικός προμηθευτής δεν υπάρχει, αφού ο ίδιος ο πελάτης είναι εκείνος που προμηθεύει την εκμισθώτρια εταιρεία με το αγαθό, ενώ παράλληλα, η εταιρεία-μισθωτής είναι αρχικά νόμιμος κάτοχος του αγαθού. Αυτό δεν συμβαίνει με μια κλασσική περίπτωση χρηματοδοτικής μίσθωσης, όπου κατά κανόνα οι συμμετέχοντες είναι τρεις (προμηθευτής, εκμισθωτής, μισθωτής) και όπου το αγαθό αρχικά ανήκει κατά νομική κυριότητα στον προμηθευτή και στην συνέχεια περνά στον εκμισθωτή καθ' όλη την διάρκεια της σύμβασης. Επίσης, στο sale and lease back ο εξοπλισμός ενδέχεται να είναι αρκετά παλιός, γεγονός που δεν ισχύει σε μια απλή χρηματοδοτική μίσθωση.

Ουσιαστικά το sale and lease back είναι μία τεχνική χρηματοδότησης μέσω της οποίας βελτιώνεται η ρευστότητα της επιχείρησης, καθώς αποδεσμεύονται σημαντικά κεφάλαια που είναι εγκλωβισμένα σε ήδη πραγματοποιηθείσες πάγιες επενδύσεις. Με τον τρόπο αυτό, η επιχείρηση που μετατρέπεται σε μισθωτής, βελτιώνει άμεσα τα ρευστά διαθέσιμα της, αναδιαρθρώνοντας ενδεχομένως την συνολική εικόνα του Ισολογισμού της, μέσω της αποπληρωμής υφιστάμενων υποχρεώσεων και της πραγματοποίησης νέων επενδύσεων. Ταυτόχρονα, η μισθώτρια επιχείρηση δεν χάνει την δυνατότητα χρησιμοποίησης του παγίου που πούλησε, αλλά συνεχίζει να το χρησιμοποιεί στα πλαίσια της παραγωγικής διαδικασίας. Έχει επίσης την δυνατότητα, να μετατρέψει βραχυπρόθεσμο δανεισμό, με τον οποίο ίσως χρηματοδότησε το πάγιο, σε μακροπρόθεσμο, γεγονός που είναι και ορθολογικότερο από χρηματοοικονομικής πλευράς, καθώς ο χρονικός ορίζοντας απαιτήσεων (παγίων στην προκειμένη περίπτωση) και υποχρεώσεων εξισώνεται. (Μαλινδρέτου, 2002).

Όπως και κάθε άλλη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης, το sale and lease back διακρίνεται σε sale and lease back κινητού εξοπλισμού και sale and lease back ακινήτων. Παρά το γεγονός ότι ο Ν.2367/1995 εισήγαγε την χρηματοδοτική μίσθωση και στα ακίνητα, δεν έκανε το ίδιο και για την περίπτωση του sale and lease back ακινήτων, το οποίο επιτράπηκε στην χώρα μας με το άρθρο 27, του Ν.2682/1999. Στην περίπτωση του κινητού εξοπλισμού απευθύνεται σε κάθε επιχείρηση, καθώς και σε κάθε φυσικό πρόσωπο - ελεύθερο επαγγελματία. Στην περίπτωση των ακινήτων απευθύνεται μόνο σε νομικά πρόσωπα.

Σε ότι αφορά το sale and lease back μηχανολογικού εξοπλισμού, παρατηρείται μία συρρίκνωση του σχετικού μεριδίου αγοράς στην Ελλάδα, εν αντιθέσει με το sale and

lease back ακινήτων, το οποίο γνωρίζει σταθερή άνοδο. Σύμφωνα με στοιχεία της Ένωσης Ελληνικών Εταιρειών Χρηματοδοτικής Μίσθωσης, η πώληση και επαναμίσθωση μηχανολογικού εξοπλισμού επιχειρήσεων σημείωνε πτωτική πορεία μέχρι το 2002, έτος κατά το οποίο οι νέες συμβάσεις έπεσαν κάτω από το όριο του 10% (Μαλινδρέτου, 2002).

4.3.2.4 Vendor leasing

Δεν υπάρχει δόκιμος ελληνικός όρος για τη συγκεκριμένη κατηγορία. Πρόκειται για μία οικονομική συνεργασία μεταξύ μιας εταιρείας leasing και ενός προμηθευτή, μέσω της οποίας επιτυγχάνεται η ανάπτυξη πωλήσεων και για τους δύο με έμμεση ανέξοδη χρηματοδότηση των πωλήσεων του προμηθευτή. Στην περίπτωση αυτή ο προμηθευτής είναι τριτεγγυητής των συμβάσεων μίσθωσης που υπογράφονται μεταξύ της εταιρείας leasing και των μισθωτών. Η εταιρεία leasing αναλαμβάνει κίνδυνο έναντι του προμηθευτή - συνεργάτη της. Η μορφή αυτή προτιμάται από εισαγωγείς - εμπόρους αυτοκινήτων, computers κ.λ.π. Όλη η γραφειοκρατική διαδικασία καθώς και ο έλεγχος των πελατών - μισθωτών μετατίθεται στον προμηθευτή - συνεργάτη. Η συνεργασία μεταξύ της εταιρείας leasing και του προμηθευτή εξοπλισμού, με διάφορα σχήματα, συμβάλλει στην αύξηση των πωλήσεων και των δύο μερών. Ο προμηθευτής πωλεί στην εταιρεία leasing, σε τιμή τοις μετρητοίς, τον εξοπλισμό που επιθυμεί ο επενδυτής, ο οποίος στη συνέχεια τον αποκτά κάνοντας χρήση του θεσμού του leasing. Διάφοροι όροι υπεισέρχονται στην τελική σύμβαση, ανάλογα με τις επιθυμίες των πελατών, οπότε γίνεται λόγος για μίσθωση κατά παραγγελία (λ.χ. εποχιακή διακύμανση, ανάλογα με τις πωλήσεις του τελικού προϊόντος, στην πληρωμή των ενοικίων κ.α.) (Αγιώτη, 2006)

4.3.2.5 Διασυνοριακή μίσθωση (cross border leasing)

Πρακτικά, ο προς μίσθωση εξοπλισμός αγοράζεται από εταιρεία leasing του εξωτερικού, μισθώνεται σε Ελληνική εταιρεία leasing, η οποία στη συνέχεια τον μισθώνει σε εγκατεστημένο στην Ελλάδα μισθωτή. Η περίπτωση αυτή διαφοροποιείται από τις προηγούμενες κατά το στοιχείο της πληρωμής των μισθωμάτων σε συνάλλαγμα, γεγονός που περικλείει πρόσθετους κινδύνους. (Αγιώτη, 2006)

4.3.2.6 Μοχλευμένη μίσθωση (leveraged leasing)

Η περίπτωση αυτή εφαρμόζεται σε πράγματα πολύ μεγάλης αξίας (πλοία, αεροπλάνα, τραίνα κ.α.) και προϋποθέτει τη σύμπραξη τεσσάρων μερών:

- του πελάτη,
- του βιομηχανικού κατασκευαστή,
- της εταιρείας leasing και
- ενός τραπεζικού οργανισμού.

Η συμμετοχή της εταιρείας leasing συνήθως δεν ξεπερνά το ποσοστό του 40% της αξίας της επένδυσης. Η τράπεζα διαθέτει αμέσως το τίμημα στη βιομηχανία και εισπράττει ένα μερίδιο των ενοικίων από την εταιρεία leasing, η οποία δρα ως μεσάζων για την τοποθέτηση του εξοπλισμού. (Αγιώτη, 2006)

4.3.2.7 Real estate leasing (χρηματοδοτική μίσθωση ακινήτων)

Το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο, όπως διαμορφώθηκε από το Νόμο 2367/95, έχει καταστήσει ανενεργό το leasing ακινήτων λόγω νομικών κενών και φορολογικών παραλείψεων. Για το λόγο αυτό δεν έχει ακόμη προχωρήσει η πραγματοποίηση συμβάσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης ακινήτων. Τα σημαντικότερα σημεία του νόμου που τον έχουν καταστήσει ανενεργό αναφέρονται στην ιδιοκτησία και τις αποσβέσεις επί των οικοπέδων που αναλογούν στο εκμισθωμένο ακίνητο και στη διπλή φορολογία κατά τη μεταβίβαση του ακινήτου στην περίπτωση πώλησης και επαναμίσθωσης. (Αγιώτη, 2006)

4.3.2.8 Operating leasing

Εκτός από την καθαρή χρηματοδοτική λειτουργεί εμμέσως και το operating leasing (λειτουργική μίσθωση). Χρησιμοποιείται ως επί το πλείστον από τις εταιρείες ενοικιάσεως αυτοκινήτων μέσω της δυνατότητας υπεκμίσθωσης που τους παρέχουν οι εταιρείες leasing (Gallardo, 1997).

4.3.2.9 Μίσθωση με παροχή υπηρεσιών (Service Leasing)

Είναι η περίπτωση που προαναφέρθηκε και κατά την οποία ο κατασκευαστής αναλαμβάνει συνήθως και την παροχή πρόσθετων υπηρεσιών, όπως λ.χ. τη συντήρηση, την εκπαίδευση του προσωπικού κ.α. Αυτή η περίπτωση συνήθως εντάσσεται στη σύμβαση άμεσης χρηματοδοτικής μίσθωσης, μπορεί όμως να αποτελεί και αυτοτελή σύμβαση (Γκόντορας, και Μπέλλος, 2002).

4.3.2.10 Ειδική μορφή χρηματοδοτικής μίσθωσης (Master Lease Line)

Μεταξύ εταιρείας leasing και πελάτη μπορεί να υπογραφεί μία σύμβαση-πλαίσιο, η οποία να εφαρμόζεται κατά τη σταδιακή απόκτηση περισσότερων προγραμμάτων (Γκόντορας, και Μπέλλος, 2002).

4.3.3 Το Ελληνικό Νομοθετικό Πλαίσιο Του Leasing

Η σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης γίνεται μεταξύ ειδικευμένης εταιρείας και επιχείρησης ή επαγγελματία με σκοπό την παραχώρηση έναντι μισθώματος στην επιχείρηση ή τον επαγγελματία της χρήσης κινητού πράγματος και ταυτόχρονα του δικαιώματος είτε αγοράς είτε ανανέωσης της μίσθωσης για ορισμένο χρόνο. Οι ειδικευμένες εταιρείες στις συμβάσεις leasing ιδρύονται με αυτό τον αποκλειστικό σκοπό και κατόπιν ειδικής άδειας της Τράπεζας της Ελλάδος, άδεια η οποία είναι απαραίτητη και στην περίπτωση εγκατάστασης στην Ελλάδα παρόμοιων αλλοδαπών εταιρειών. Το καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο των εταιρειών leasing απαιτείται να είναι ίσο προς το κεφάλαιο σύστασης ανώνυμης τραπεζικής εταιρείας (4 δις δρχ. ή 12 εκ. €) ή προς το ήμισυ αυτού, όταν την πλειοψηφία του κατέχουν μία ή περισσότερες τράπεζες. Τέλος, οι μετοχές των εταιρειών αυτών είναι ονομαστικές, ενώ την εποπτεία επί των εταιρειών αυτών ασκεί η Τράπεζα της Ελλάδος.

Η σύμβαση leasing καταρτίζεται εγγράφως και καταχωρείται στο βιβλίο του άρθρου 5 του ΝΔ 1038/1949 (ΦΕΚ Α 149) του Πρωτοδικείου της κατοικίας ή της έδρας του μισθωτή και του Πρωτοδικείου Αθηνών και η διάρκειά της είναι πάντοτε ορισμένη και ποτέ μικρότερη των τριών ετών. Καθ' όλη τη διάρκεια της μίσθωσης το πράγμα ασφαλίζεται κατά κινδύνων τυχαίας καταστροφής ή χειροτερεύσεως, ενώ, τρίτα πρόσωπα δεν μπορούν να ασκήσουν κυριότητα ή άλλο εμπράγματο δικαίωμα επί του αντικειμένου της. Για τον καθορισμό του μισθώματος και του τιμήματος αγοράς του

πράγματος από το μισθωτή, επιτρέπεται η συνομολόγηση ρητρών επιτοκίου ή είδους ή αξίας συναλλάγματος ή συνδυασμός των τριών. Σε περίπτωση αγοράς του μισθίου πριν παρέλθει διετία από την έναρξη της μίσθωσης, ο μισθωτής οφείλει να καταβάλλει όλους τους φόρους και τις επιβαρύνσεις υπέρ του Δημοσίου κ.λπ., που αντιστοιχούν στην απόκτηση καινούργιων πραγμάτων.

Απαλλάσσονται από κάθε φόρο και εισφορά πλην του φόρου εισοδήματος και του ΦΠΑ τα μισθώματα και το τίμημα πώλησης των μισθωμένων πραγμάτων, τα δικαιώματα των συμβολαιογράφων για την κατάρτιση των συμβάσεων προσδιορίζονται στα κατώτατα όρια, ενώ, τα μισθώματα που καταβάλλονται προς τις εταιρείες leasing θεωρούνται λειτουργικές δαπάνες και εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα του μισθωτή.

Οι εταιρείες leasing έχουν δικαίωμα να διενεργούν αποσβέσεις στα μίσθια ίσες προς τις αποσβέσεις που θα είχε δικαίωμα να υπολογίσει ο μισθωτής, εάν προέβαινε στην αγορά τους ως καινούργιων.

Φορολογικές εκπτώσεις για τον εξοπλισμό που χρησιμοποιείται με συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης προβλέπονται στο Ν 1262/82 και στους αναπτυξιακούς νόμους 1892/1990 (άρθρο 19), στον 2601/1998 και στον 3219/2004, υπό τον όρο διάρκειας της σύμβασης leasing από 10 έτη και άνω και όταν η κυριότητα θα περιέρχεται στον μισθωτή μετά τη λήξη της σύμβασης. Από κάθε φόρο ή τέλος απαλλάσσονται οι συμβάσεις δανεισμού από τράπεζες των εταιρειών leasing καθώς και οι συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης μεταξύ των εταιρειών αυτών και ξένων προμηθευτών τους. Οι εταιρείες leasing επιτρέπεται να καταρτίζουν ειδικό αποθεματικό κάλυψης επισφαλών απαιτήσεων με την κράτηση από τα καθαρά έσοδα ποσού που αντιστοιχεί στο 2% των ανείσπρακτων στο τέλος κάθε έτους μισθωμάτων (Λυμβαίος, 2006).

4.3.3.1 Οι πρόσφατες ρυθμίσεις

Με εγκύκλιο του υπουργείου Οικονομικών καθορίστηκε ότι:

Απαλλάσσονται από τον ΦΠΑ τα μισθώματα που εισπράττονται από τη χρηματοδοτική μίσθωση ακινήτων, με εξαίρεση τα μισθώματα που εισπράττονται από τη χρηματοδοτική μίσθωση βιομηχανοστασίων.

α Τα έξοδα μεταβίβασης και μεταγραφής που καταβάλλει η εταιρεία χρηματοδοτικής μίσθωσης είναι άμεσα συνδεόμενα και παρεπόμενα της μισθωτικής σχέσης που συνδέει την εταιρεία χρηματοδοτικής μίσθωσης και τον μισθωτή του ακινήτου και δεν υπάγονται σε ΦΠΑ.

β. Τα έξοδα που πραγματοποιούν οι εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης κατά την αγορά ακινήτου, που πρόκειται να αποτελέσει αντικείμενο χρηματοδοτικής μίσθωσης, δεν προσauξάνουν το κόστος κτήσης των παγίων και αποσβένονται είτε εφάπαξ είτε μέσα σε μια πενταετία.

Σε περίπτωση που ο μισθωτής εξοφλεί εφάπαξ όλα τα έξοδα που η εταιρεία leasing έχει καταβάλει για την απόκτηση του ακινήτου που προορίζεται για χρηματοδοτική μίσθωση, οι δαπάνες αυτές δεν εκπίπτονται από τα ακαθάριστα έσοδά του καθόσον δεν θεωρούνται λειτουργικές δαπάνες.

4.3.4 Πλεονεκτήματα - Μειονεκτήματα Χρήσης leasing

Για τα τραπεζικά συγκροτήματα το leasing αποτελεί μία τεχνική διεύρυνσης της πελατείας τους και πολλαπλών κερδών, αφού, εκτός των άλλων αποκτούν διαπραγματευτική δύναμη έναντι των προμηθευτών του εξοπλισμού και προσφέρουν πελατεία στις ασφαλιστικές εταιρείες. Οι εταιρείες leasing διασφαλίζονται από τον κίνδυνο πτώχευσης του μισθωτή, διότι διατηρούν την ιδιοκτησία του εξοπλισμού και επιπλέον απολαμβάνουν σοβαρά φορολογικά κίνητρα (αποσβέσεις, σύσταση αφορολογήτου αποθεματικού).

Η χρήση του leasing παρέχει στον επενδυτή μια σειρά σημαντικών πλεονεκτημάτων - κινήτρων, από τα οποία κυριότερα είναι τα εξής (Eades and Marston, 2002):

- Τα μισθώματα που καταβάλλονται στην εταιρία leasing για τον εξοπλισμό και το τμήμα των μισθωμάτων που αφορά σε κτίριο θεωρούνται δαπάνες και μειώνουν το φορολογικό εισόδημα.
- Η επιχείρηση και ο επαγγελματίας μπορούν να χρησιμοποιήσουν άμεσα τον εξοπλισμό/ακίνητο που έχουν επιλέξει, καθώς η εταιρία leasing καλύπτει μέχρι και το 100% της αξίας της επένδυσης, περιλαμβανομένου του ΦΠΑ στην περίπτωση κινητού εξοπλισμού.

- Ο επενδυτής μπορεί να επιτύχει καλύτερους όρους προμήθειας εξοπλισμού ή απόκτησης επαγγελματικού ακινήτου, καθώς η αξία τους εξοφλείται άμεσα τοις μετρητοίς.
- Η διάρκεια της μίσθωσης και το ύψος του μισθώματος ορίζονται σύμφωνα με τις οικονομικές δυνατότητες της επιχείρησης, αφού ληφθούν υπόψη και τυχόν εποχικοί παράγοντες.
- Η πραγματοποίηση επένδυσης σε καινούργιο εξοπλισμό μέσω leasing από νέες ή υφιστάμενες επιχειρήσεις μπορεί να συνδυαστεί με τα οφέλη που προκύπτουν από την υπαγωγή της στον αναπτυξιακό νόμο, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις που ορίζονται από αυτόν. στ. Μετά τη λήξη της μισθωτικής περιόδου ο επενδυτής αποκτά την κυριότητα του παγίου έναντι προσυμφωνημένου (συνήθως συμβολικού) τμήματος. Η απόκτηση του ακινήτου είναι απαλλαγμένη από το φόρο μεταβίβασης.
- Ο επενδυτής προστατεύεται από την τεχνολογική απαξίωση του εξοπλισμού του, τον οποίο μπορεί να ανανεώνει χωρίς να δεσμεύει τα διαθέσιμα κεφάλαιά του.
- Παρέχεται η δυνατότητα ταχύτερης και μεγαλύτερης απόσβεσης του εξοπλισμού, δημιουργώντας φορολογικά οφέλη, αφού τα μισθώματα αναγνωρίζονται ως λειτουργικές δαπάνες και εκπίπτουν στο σύνολό τους από τα ακαθάριστα έσοδα.
- Ο ΦΠΑ καταβάλλεται τμηματικά κατά την πληρωμή των μισθωμάτων και όχι εφάπαξ κατά την αγορά του εξοπλισμού. η. Έχει ευελιξία στο χρονικό προσδιορισμό των περιοδικών καταβολών των μισθωμάτων, γεγονός που αποτελεί βασικό στοιχείο για τον καλύτερο ταμειακό προγραμματισμό του μισθωτή, σύμφωνα και με τα αναμενόμενα έσοδα από τη χρήση του εξοπλισμού.
- Η ταχύτερη απόσβεση του εξοπλισμού επιτρέπει την αντικατάστασή του, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που η τεχνολογική εξέλιξη το επιβάλλει.
- Η λογιστική καταχώριση και παρακολούθηση είναι απλή.

- Έχει ευελιξία, διότι οι διαδικασίες έγκρισης και υπογραφής της σύμβασης είναι απλές και σύντομες για και την απόκτηση του εξοπλισμού, χωρίς συνήθως πρόσθετες ή εμπράγματα εξασφαλίσεις.
- Βελτιώνεται η εικόνα του Ισολογισμού, και της κεφαλαιακής της διάρθρωσης διότι η υποχρέωση καταβολής των μισθωμάτων δεν εμφανίζεται στα στοιχεία του Παθητικού. Οπότε δεν επηρεάζεται ο ισολογισμός της επιχείρησης, με αποτέλεσμα να διατηρείται η πιστοληπτική της ικανότητα.
- Διατηρούνται τα κίνητρα του Ν. 2601/98, καθώς και των λοιπών αναπτυξιακών νόμων και προγραμμάτων της Ε.Ε. Η αποπληρωμή της σύμβασης προσαρμόζεται στις οικονομικές δυνατότητες και τις εποχιακές ανάγκες του μισθωτή. Μέσω του Sale and Lease Back (αγορά από την εταιρεία και επανεκμίσθωση στον μισθωτή του ακινήτου ή του εξοπλισμού) βελτιώνει ο επενδυτής τη ρευστότητά του και ενεργοποιεί αδρανούντα κεφάλαια. Έχουμε δηλαδή έμμεση χρηματοδότηση των επιχειρήσεων με πρόσθετο κεφάλαιο κινήσεως μακροπροθέσμου χαρακτήρα.
- Ευελιξία ανάλογα με την ιδιαιτερότητα κάθε επένδυσης (εποχικότητα κ.λ.π.).
- Απαλλαγή από τυχόν επιβαρύνσεις των δανειακών συμβάσεων. Διατήρηση κινήτρων στους επενδυτές σύμφωνα με το Νόμο 1892/90.
- Ο πελάτης δεν καταβάλλει αμέσως το Φ.Π.Α. αλλά κατά τη διάρκεια της σύμβασης.
- Μειώνει το κόστος και το χρόνο πραγματοποίησης της επένδυσής του.

Μειονεκτήματα:

Η χρήση, όμως, του leasing περιέχει και ορισμένα μειονεκτήματα, όπως:

- Το φαινομενικό κόστος του leasing είναι υψηλότερο από το επιτόκιο τραπεζικού δανεισμού. Η βαθύτερη διερεύνηση των φοροαπαλλαγών μετριάζει την πρώτη εντύπωση, συνήθως, μάλιστα, δημιουργεί πλεονεκτική κατάσταση.

- Διαφεύγει η ωφέλεια από τη φοροαπαλλαγή των αποσβέσεων στην περίπτωση του ιδιόκτητου εξοπλισμού, ωφέλεια που συμψηφίζεται μέχρι ενός βαθμού από την πλήρη φοροαπαλλαγή των μισθωμάτων.
- Παρά τη θετική σχέση ιδίων προς ξένα κεφάλαια, μπορεί να εκδηλωθεί δισταγμός των τραπεζών για χρηματοδότηση μίας επιχείρησης, όταν ο εξοπλισμός της τελευταίας στηρίζεται στη μέθοδο του leasing.
- Ο μισθωτής αναλαμβάνει όλους τους κινδύνους από τυχαία περιστατικά ή ανωτέρα βία έναντι του εκμισθωτή και διατρέχει τον κίνδυνο της έκτακτης καταγγελίας της σύμβασης αν αθετήσει κάποιον όρο της για σημαντικό διάστημα. Στην περίπτωση αυτή, ο εκμισθωτής μπορεί να του αφαιρέσει τον εξοπλισμό και να απαιτήσει την άμεση πληρωμή όλων των μισθωμάτων μέχρι τη λήξη της σύμβασης. Ο μισθωτής υπόκειται στους ελέγχους του εκμισθωτή για τη διαπίστωση της καλής λειτουργικής κατάστασης του εξοπλισμού.

Σύμφωνα με τον κύριο Eric De Bodt, και την ομάδα του, δημοσιεύουν μία εργασία που εξηγεί την δομή της εξωτερικής χρηματοδότησης αναλύοντας τις συνέπειες από μια απόφαση σύναψης leasing στους ανυποψίαστους και μη εξασφαλισμένους πιστωτές και μετόχους. Το θέμα που δημιουργείται είναι καταρχήν η εμφάνιση κόστους από την σύναψη του leasing λόγω των διαφόρων τραπεζιτικών αξιώσεων και το δεύτερο που παρουσιάζεται είναι η μείωση του κόστους που εμφανίζεται λόγω της αντικατάστασης του περιουσιακού στοιχείου και της αγοράς του μέσω leasing.

Εν αντίθεση από τη μεριά του εκμισθωτή, η τραπεζική πίστωση αυξάνει τα έξοδα, τα οποία μεταφέρονται στη εταιρεία και τους μετόχους της ,αυξάνοντας έτσι το δείκτη χρέους. Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω το εύρος του κόστους που προκύπτει από το leasing αντικατοπτρίζεται κυρίως στο επιτόκιο δανεισμού.

Ενώ λοιπόν το leasing προϋποθέτει πολλά πλεονεκτήματα για την εταιρεία που το συνάπτει από την άλλη της μειώνει δραστικά την λειτουργική ευελιξία. Σε εταιρείες που αυξάνεται λοιπόν το οικονομικό ρίσκο αρκετά με την αύξηση των δανείων προτιμάται καλύτερα η μεταφορά από τραπεζικό δάνειο σε leasing.(Λυμβαίος, 2006)

4.3.5 Η Εφαρμογή του Θεσμού του leasing στην Τοπική Αυτοδιοίκηση – Προϋποθέσεις Ανάπτυξης και Κριτική

Η σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης κινητών και ακίνητων στην Ελλάδα διέπεται από τις διατάξεις του Ν. 1665/1986 όπως τροποποιήθηκε με διατάξεις άλλων νόμων και του Ν. 2367/1995.

Σύμφωνα με το Ν. 2286/1995 και ειδικότερα με την παράγραφο 2 του άρθρου 1, η σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης από φορείς του Δημοσίου θεωρείται προμήθεια του δημοσίου τομέα με άμεσο επακόλουθο την υπαγωγή αυτών των συμβάσεων στις διατάξεις περί εκτέλεσης προμηθειών του Δημοσίου Τομέα και των ΟΤΑ.

Το θέμα της δυνατότητας σύναψης σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης από το δημόσιο και του ΟΤΑ λύθηκε οριστικά με τον Ν. 2469/1997 αλλά και με τον Ν. 2463/2006 (άρθρο 193).

Όταν αντικείμενο της χρηματοδοτικής μίσθωσης είναι ακίνητο τρίτου, τότε η μεν επιλογή του κατάλληλου ακινήτου γίνεται με την ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων περί αγοράς ακινήτων, η δε σύναψη της σύμβασης χρηματοδοτικής μίσθωσης γίνεται με την ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων περί δανείων.

Όταν δε το αντικείμενο της χρηματοδοτικής μίσθωσης είναι κινητά τότε εφαρμόζονται οι διατάξεις περί προμηθειών.

Τα πλεονεκτήματα από την εφαρμογή του θεσμού στους ΟΤΑ είναι :

- η εξοικονόμηση κεφαλαίων μέσω της κάλυψης του συνολικού κόστους (100%) της επένδυσης σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό χωρίς να απαιτείται εκταμίευση ιδίων κεφαλαίων
- η εκ των προτέρων γνώση του κόστους και της χρονικής διάρκειας του, η οποία διευκολύνει το φορέα στην κατάρτιση προϋπολογισμού
- η χρήση της προηγμένης τεχνολογίας, η οποία έχει θετική επίπτωση στην παραγωγικότητα και σωστή λειτουργία του φορέα.

Συνήθως οι ΟΤΑ συνάπτουν συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης είτε κινητών είτε ακινήτων μέσω των δημοτικών επιχειρήσεων τους για να έχουν φορολογικά κίνητρα και απαλλαγές.

Προϋποθέσεις ανάπτυξης και Κριτική

Παρά την σημαντική ανάπτυξη που έχει σημειώσει τα τελευταία χρόνια η εφαρμογή του θεσμού της χρηματοδοτικής μίσθωσης στην χώρα μας, οι επενδύσεις είναι πολύ περιορισμένες στο χώρο της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Οι αιτίες για την μη ανάπτυξη του θεσμού είναι πολλές και οι ευθύνες ανήκουν τόσο στους ΟΤΑ όσο και στις εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης.

Επικρατεί η άποψη ότι η δοσοληψία με τους φορείς της ΤΑ είναι αρκετά χρονοβόρα όχι μόνο ως προς την ανάθεση και την εκτέλεση των συμβάσεων αλλά και ως προς την εκπλήρωση των όρων τους και ιδιαίτερα ως προς την εξόφληση των οικονομικών τους υποχρεώσεων.

Από την άλλη πλευρά, οι εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης λόγω της συναλλαγής τους κατά κύριο λόγο με ιδιωτικές εταιρείες έχουν προσαρμοστεί σε συγκεκριμένο μοντέλο συνεργασίας στο οποίο κυριαρχεί η έλλειψη γραφειοκρατίας και η αμεσότητα στη λήψη των αποφάσεων.

Για να υπάρξει ανάπτυξη του θεσμού θα πρέπει και τα δύο ενδιαφερόμενα μέρη να αναλάβουν τις ευθύνες που τους αναλογούν.

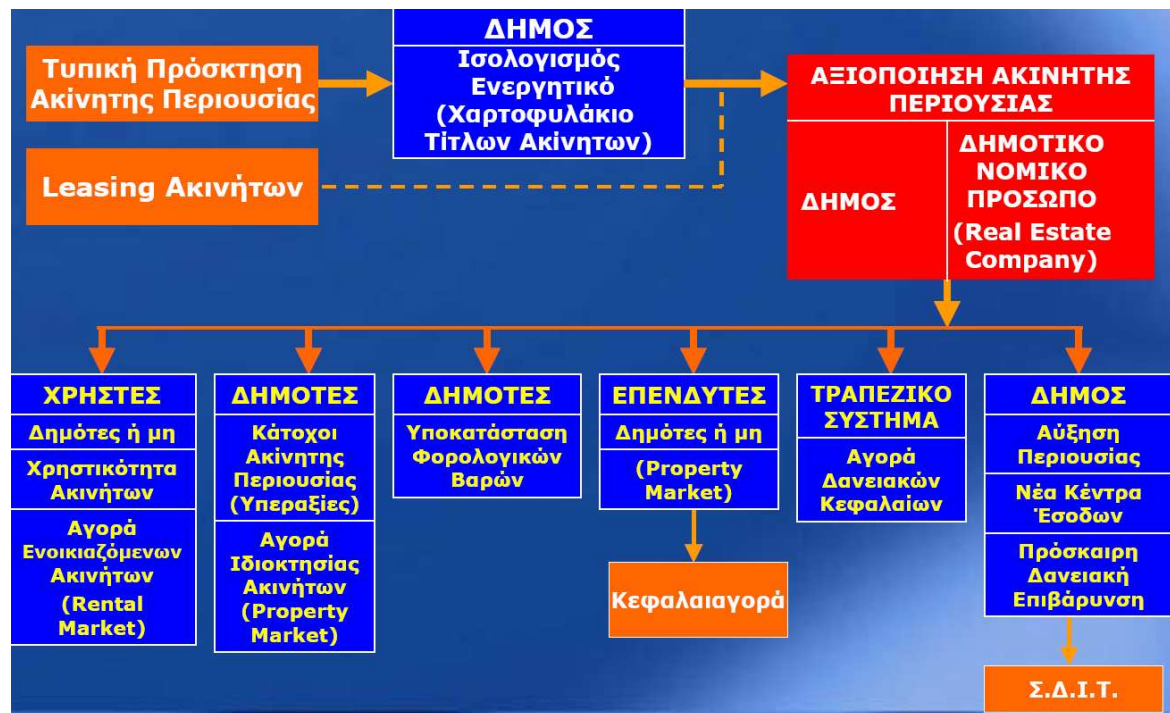
4.4 Αξιοποίηση της Ακίνητης Περιουσίας των ΟΤΑ

Η Αξιοποίηση της Ακίνητης Περιουσίας των Δήμων περιλαμβάνει

- Κατοικίες
- Γραφεία
- Εμπορικά Κέντρα
- Κτίρια Κοινής Ωφέλειας
- Μεταποιητικές Εγκαταστάσεις
- Αποθηκευτικές Εγκαταστάσεις
- Ψυχαγωγικές – Πολιτιστικές Εγκαταστάσεις
- Ξενοδοχεία
- Νοσοκομεία
- Χώρους Στάθμευσης

- Σύνθετες Χρήσεις

Γράφημα 4.3. Ο Ρόλος του Δήμου και η Αξιοποίηση της Ακίνητης Περιουσίας

Πηγή: Σαουντζόγλου, 2006

Αυτοί οι τύποι Αξιοποίησης της Ακίνητης Περιουσίας των Δήμων αφορούν τις αγορές :

Γράφημα 4.4. Αγορές Ακίνητης Περιουσίας

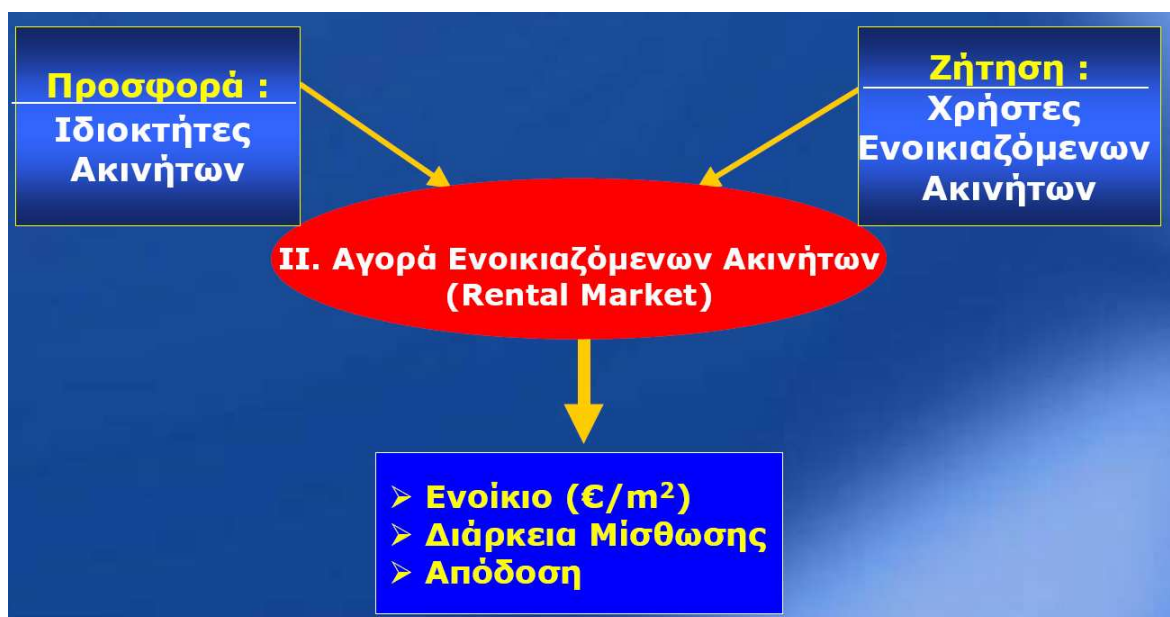
Πηγή: Σαουντζόγλου, 2006

Γράφημα 4.5. Η Αγορά Ιδιοκτησίας Ακινήτων

Πηγή: Σαπουντζόγλου, 2006

Γράφημα 4.6. Η Αγορά Ενοικιαζομένων Ακινήτων

Πηγή: Σαπουντζόγλου, 2006

Δεδομένων των ανωτέρω και με βάση τον « πολυσύνθετο ρόλο » της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η Αξιοποίηση της Ακίνητης Περιουσίας ενός Δήμου δύναται να πραγματοποιηθεί :

1) Είτε, ως Έργο που εντάσσεται χρηματοδοτικά στο Επενδυτικό Σκέλος του Δημοτικού Προϋπολογισμού και ειδικότερα στον Πολυετή Επενδυτικό Σχεδιασμό (Multi – annual Investment Planning) του Δήμου.

2) Είτε, ως Δράση που αφορά την Επενδυτική Δραστηριότητα ενός διακεκριμένου Δημοτικού Νομικού Προσώπου (π.χ. Municipal Real Estate Company).

3) Είτε, ως Πρόγραμμα που σχεδιάζεται και υλοποιείται, μέσω μιας Σύμβασης Σύμπραξης του Δήμου με Φορείς του Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.) και που αφορά την υλοποίηση ενός ή περισσότερων «Αυτοχρηματοδοτούμενων Έργων». (Σαπουντζόγλου, 2006)

Οι τρεις πιο πάνω περιπτώσεις οφείλουν να έχουν τύχει επεξεργασίας στο πλαίσιο ενός Μακροπρόθεσμου Επιχειρησιακού Σχεδιασμού (Business Plan) του Δήμου.

Στην πρώτη περίπτωση, η Πηγές Χρηματοδότησης του Έργου δύνανται να περιλαμβάνουν (Σαπουντζόγλου, 2006):

- Τους Ίδιους Πόρους του Δήμου (Πόροι Επενδυτικού Χαρακτήρα).
- Τα Έσοδα που προέρχονται από την Επιχειρηματική Δραστηριότητα του Δήμου (Νέα Κέντρα Εσόδων).
- Τις Κρατικές Επιχορηγήσεις Επενδυτικού Χαρακτήρα (ΘΗΣΕΑΣ κ.α.).
- Τις Πιστώσεις από τα Διαρθρωτικά Ταμεία (Ε.Τ.Π.Α.) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω των Π.Ε.Π. και Τ.Ε.Π. του Γ΄ και Δ΄ ΚΠΣ.
- Τη χρήση Δανειακών Κεφαλαίων από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.
- Την προσφυγή στον Μακροπρόθεσμο Τυπικό Δανεισμό από το Τραπεζικό Σύστημα.
- Την έκδοση Ομολογιακού Δανείου (Municipal Bond Issue).
- Τη χρήση της Χρηματοδοτικής Μίσθωσης (Leasing).

Στην δεύτερη περίπτωση, η Πηγές Χρηματοδότησης της Δράσης του Δημοτικού Νομικού Προσώπου δύνανται να περιλαμβάνουν (Σαπουντζόγλου, 2006):

- Την χρηματική και εμπράγματη εισφορά του δήμου για τον σχηματισμό του Ιδρυτικού Μετοχικού Κεφαλαίου του Δ.Ν.Π., καθώς και τις μελλοντικές εισφορές για την αύξησή του.
- Τα Έσοδα από την πώληση ή την εκμετάλλευση της υφιστάμενης Ακίνητης Περιουσίας του Δ.Ν.Π.
- Την άντληση Πιστώσεων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ε.Ε..
- Την προσφυγή στην εσωτερική ή Διεθνή Αγορά Δανειακών Κεφαλαίων.
- Τα Έσοδα από την Αντίστροφη Χρηματοδοτική Μίσθωση ακινήτων (Sale – Leaseback)

Στις δυο αυτές περιπτώσεις, οι Βασικές Προϋποθέσεις για την επιτυχή Αξιοποίηση της Ακίνητης Περιουσίας των Δήμων είναι (Σαπουντζόγλου, 2006):

- Η εξασφάλιση της Αποδοτικότητας του Έργου ή της Δράσης, με κριτήριο τα Επιτόκια Δανεισμού.
- Η Αναπτυξιακή Διάσταση του Έργου ή της Δράσης.
- Η διασφάλιση της Κοινωνικής Συναίνεσης για την εκτέλεση του Έργου ή της Δράσης.
- Ο Βαθμός Ωρίμανσης των Έργων ανά στάδιο (προμελέτη – μελέτη – εκτέλεση).
- Το Σύστημα Παρακολούθησης των Έργων (Monitoring System) :
- Για την υλοποίηση του Φυσικού Αντικειμένου.
- Για την εκτέλεση του Χρηματοδοτικού Προγράμματος.
- Η Διοίκηση των Έργων (Project Management).

Όσον αφορά την τρίτη περίπτωση, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, η Αξιοποίηση της Ακίνητης Περιουσίας των Δήμων, μέσω των Σ.Δ.Ι.Τ. και κυρίως μέσω του μηχανισμού της Αυτοχρηματοδότησης των Έργων, συνιστά σήμερα την πιο μεγάλη πρόκληση που έχει αντιμετωπίσει ποτέ η Τοπική Αυτοδιοίκηση (Σαπουντζόγλου, 2006).

4.5 Δημοτικά Ομόλογα

Τα δημοτικά ομόλογα είναι ελκυστικά σε πολλούς επενδυτές επειδή το εισόδημα που μπορεί να επιτύχει ο ενδιαφερόμενος απαλλάσσεται του φόρου εισοδήματος, και σε πολλές περιπτώσεις, και των τοπικών φόρων επίσης (Temel, 2001). Επιπλέον, τα δημοτικά ομόλογα αντιπροσωπεύουν συχνά τις επενδύσεις στα προγράμματα του κράτους και της τοπικής κυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένων των σχολείων, των εθνικών οδών, των νοσοκομείων, της κατοικίας, των συστημάτων υπονόμων και άλλων σημαντικών δημόσιων επενδύσεων (Temel, 2001).

Όταν αγοράζετε ένα δημοτικό ομόλογο, δανείτε τα χρήματα σε έναν εκδότη που υπόσχεται να σας καταβάλει ένα διευκρινισμένο από την αρχή ποσό ενδιαφέροντος (συνήθως που πληρώνεται ανά εξάμηνο) και να το επιστρέψει σε σας σε μια συγκεκριμένη ημερομηνία ωριμότητας.

Οι απαλλαγμένοι από το φόρο δημοτικά ομόλογα είναι μεταξύ των δημοφιλέστερων τύπων επενδύσεων διαθέσιμων σήμερα, και δικαιολογημένα. Προσφέρουν ένα ευρύ φάσμα οφελών, που περιλαμβάνουν (Fabozzi, 2007):

- Ελκυστικό τρέχον εισόδημα απαλλαγμένο από τους φόρους του κράτους αλλά και κάποιων τοπικών φόρων
- Υψηλός βαθμός της ασφάλειας όσον αφορά την πληρωμή τόκου και την επιστροφή του
- Προβλέψιμη ροή του εισοδήματος

Δημοτικά είναι τα ομόλογα που εκδίδονται από τους δήμους και τις περιφερειακές ή τοπικές κυβερνήσεις, ομοσπονδιακά κρατίδια ή πολιτείες για τη χρηματοδότηση καθημερινών δραστηριοτήτων και ειδικών σχεδίων για την ανάπτυξη της τοπικής υποδομής. Οι αποδόσεις αυτών είναι μικρότερες των κρατικών και εταιρικών ομολόγων. Συνήθως, όμως, οι τόκοι των δημοτικών ομολόγων εξαιρούνται της φορολογίας.

Επιπρόσθετα, απολαύουν μεγαλύτερου βαθμού πιστοληπτικής αξιολόγησης από ότι τα εταιρικά ομόλογα. Στις ΗΠΑ, τα δημοτικά ομόλογα διακρίνονται σε:

α) ομόλογα γενικής υποχρέωσης (GO, General Obligation bonds). Δεν είναι εγγυημένα αλλά η αποπληρωμή τους επαφίεται στην καλή πίστη και την

πιστοληπτική ικανότητα του δανειζόμενου. Έχουν λήξη μέχρι 10 χρόνια και πληρώνονται από κεφάλαια που προκύπτουν από φόρους και παράβολα

β) ομόλογα εισοδήματος (Revenue bonds) που χρησιμοποιούνται για να χρηματοδοτούν έργα υποδομής. Εξοφλούνται από το εισόδημα που προκύπτει από τα έργα όπως διόδια, το προϊόν χρηματοδοτικής μίσθωσης κτιρίων κ.λ.π. Σε ορισμένες περιπτώσεις δεν διενεργούνται πληρωμές μέχρι να παραχθεί εισόδημα από τα έργα τα οποία χρηματοδοτούν (Fabozzi, 2007).

Γενικά, τα ομόλογα θεωρούνται ασφαλέστερα από τα εταιρικά ομόλογα επειδή μια τοπική κυβέρνηση είναι λιγότερο πιθανό να χρεοκοπήσει από μία εταιρία. Λόγω αυτής της ασφάλειας, τα δημοτικά ομόλογα έχουν γενικά μια χαμηλότερη παραγωγή από τα εταιρικά ομόλογα. Μια ανησυχία που υπάρχει για τα δημοτικά ομόλογα είναι η δευτερογενής αγορά. Σε πολλές περιπτώσεις η δευτερογενής αγορά είναι πολύ μικρή, που σημαίνει ότι μπορεί να είναι πολύ δύσκολο να πωληθεί το ομόλογο εάν δεν επιθυμείτε πλέον να το κρατήσετε.

Κάποια από τα πλεονεκτήματα των δημοτικών ομολόγων είναι:

- Τα δημοτικά ομόλογα απαλλάσσονται φόρων του κράτους και τοπικών, ή και φόρων εισοδήματος
- Υπάρχει ευρεία ποικιλία επιλογών δημοτικών ομολόγων (Temel, 2001).

Κάποια από τα μειονεκτήματα είναι:

- Τα δημοτικά ομόλογα δεν είναι κατάλληλα για όλους τους τύπους χαρτοφυλακίων
- Τα δημοτικά ομόλογα υπόκεινται ακόμα σε κάποιους φόρους (Temel, 2001).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

5

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ

5.1 Ερευνητική Μεθοδολογία

5.1.1 Εισαγωγή

Στο παρόν Κεφάλαιο παρουσιάζεται η ερευνητική μεθοδολογία που σχεδιάστηκε για την εκπλήρωση των ερευνητικών στόχων της διατριβής και υιοθετήθηκε για την πραγματοποίηση της εμπειρικής μελέτης. Συγκεκριμένα, συζητούνται: (α) ο ορισμός του πληθυσμού και το δείγμα της μελέτης, (β) η μέθοδος συλλογής των στοιχείων, (γ) η ανταπόκριση στην έρευνα και τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων Δήμων, καθώς και (δ) η διαδικασία δημιουργίας του ερευνητικού εργαλείου (δομημένου ερωτηματολογίου) που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των δεδομένων και η αναλυτική παρουσίασή του.

5.1.2 Διαδικασία της Δειγματοληψίας και της Συλλογής των Δεδομένων

Η διαδικασία της επιλογής του δείγματος και συλλογής των δεδομένων είναι μια σύνθετη διαδικασία που περιλαμβάνει έξι στάδια (Σταθακόπουλος, 2001). Από αυτή τη διαδικασία προκύπτει το σύνολο των ερωτώμενων που θα συμμετάσχουν στην έρευνα. Τα στάδια που ακολουθήθηκαν στη συγκεκριμένη έρευνα, ακολουθώντας τους κανόνες της βιβλιογραφίας, είναι τα εξής:

Γράφημα 5.1. Τα Έξι Στάδια Επιλογής Δείγματος και Συλλογής Δεδομένων

Πηγή: Σταθακόπουλος, 2001.

5.1.2.1 Ορισμός του Πληθυσμού

Το πρώτο και βασικότερο βήμα κατά τη διαδικασία συλλογής πρωτογενών στοιχείων, είναι ο καθορισμός των χαρακτηριστικών με βάση τα οποία θα προσδιοριστεί ο προς διερεύνηση πληθυσμός (Churchill και Iacobucci, 2002). Ο άρτιος ορισμός του πληθυσμού απαιτεί τη στοιχειοθέτηση τεσσάρων βασικών παραμέτρων: το στοιχείο, τη μονάδα δειγματοληψίας, την έκταση δειγματοληψίας και το χρόνο (Parasuraman et al., 2004). Ως στοιχείο και μονάδα δειγματοληψίας στη παρούσα έρευνα ορίστηκαν οι Δήμοι της Ελλάδας, η έκταση της δειγματοληψίας αφορούσε στο σύνολο της Ελληνικής επικράτειας και ο χρόνος εκτέλεσης είναι από 10 Ιουνίου 2008 έως 30 Σεπτεμβρίου 2008. Από το πληθυσμό της έρευνας εξαιρέθηκαν οι Κοινότητες της

Ελλάδας λόγω μικρού μεγέθους και διαφορετικών αναγκών σε σχέση με τους Δήμους. Έτσι τελικά, ο πληθυσμός της έρευνα ορίστηκε να είναι οι 914 ελληνικοί Δήμοι του συνόλου της επικράτειας, όπως αυτοί αναφέρονται στο κατάλογο απογραφής της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (2001).

5.1.2.2 Προσδιορισμός του Πλαισίου του Δείγματος

Το επόμενο βήμα, μετά τον προσδιορισμό του προς διερεύνηση πληθυσμού, είναι ο εντοπισμός ενός δειγματοληπτικού πλαισίου το οποίο θα πρέπει να αποτελεί μια όσο το δυνατόν πληρέστερη και ακριβέστερη απογραφή των μελών του προς διερεύνηση πληθυσμού (Churchill και Iacobucci, 2002). Ως δειγματοληπτικό πλαίσιο της έρευνας χρησιμοποιήθηκε ο πλέον πρόσφατος κατάλογος της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (2001) που περιέχει την απογραφή του πληθυσμού της Ελλάδας με βάση τα Γεωγραφικά Διαμερίσματα, τους Νομούς, τους Δήμους και τις Κοινότητες.

5.1.2.3 Καθορισμός της Μονάδας της Δειγματοληψίας

Ως μονάδες της δειγματοληψίας ορίστηκαν να είναι οι Ελληνικοί Δήμοι καθώς η διατριβή αφορά στο θεσμικό πλαίσιο των οικονομικών της τοπικής αυτοδιοίκησης. Αναφορικά με τους ερωτώμενους από τους οποίους συλλέχθηκαν τα στοιχεία της έρευνας, χρησιμοποιήθηκε η «μέθοδος του βασικού πληροφοριοδότη» (key informant method), δηλαδή του προσώπου μέσα στην μονάδα της έρευνας (Δήμος της Ελλάδας) που είχε τις περισσότερες γνώσεις σχετικά με το θέμα της διατριβής. Η μέθοδος αυτή μειώνει, σε ικανοποιητικό βαθμό, την όποια ανησυχία σχετικά με την αξιοπιστία των απαντήσεων του ερωτώμενου - καθώς ο ερωτώμενος που επιλέγεται σε κάθε μονάδα, είναι ο καλύτερος διαθέσιμος γνώστης των δεδομένων που πρέπει να συλλεχθούν μέσω της έρευνας (Phillips, 1981, Kumar, Stern και Anderson, 1993). Στη παρούσα διατριβή ως βασικός πληροφοριοδότης επιλέχθηκε να είναι ο Δήμαρχος κάθε εξεταζόμενου Δήμου.

5.1.2.4 Επιλογή της Μεθόδου της Δειγματοληψίας

Οι μέθοδοι δειγματοληψίας επηρεάζουν σημαντικά τη δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων. Προκειμένου να αποτελέσματα που θα προκύψουν στο δείγμα να μπορούν να γενικευθούν στο σύνολο του πληθυσμού απαιτείται να χρησιμοποιηθεί δείγμα πιθανότητας (Kinnear και Taylor, 1987) όπου κάθε μονάδα του δείγματος έχει

ίση πιθανότητα να επιλεγεί μεταξύ του πληθυσμού. Η πλέον ασφαλής μέθοδος ώστε να προκύπτει δείγμα πιθανότητας είναι η απογραφή του πληθυσμού και ο ορισμός του συνόλου της απογραφής ως δείγμα της έρευνας (Σταθακόπουλος, 2001). Η μέθοδος αυτή ακολουθήθηκε στη παρούσα έρευνα εξασφαλίζοντας τη γενίκευση των αποτελεσμάτων.

5.1.2.5 Καθορισμός Μεγέθους του Δείγματος

Ως συνέπεια της απογραφικής μεθόδου, το μέγεθος του δείγματος συμπίπτει με το μέγεθος του πληθυσμού των 914 δήμων που αναφέρονται στον κατάλογο απογραφής της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (2001).

5.1.2.6 Εκτέλεση

Αναφορικά με την εκτέλεση της έρευνας, στις δύο ακόλουθες υπό-παραγράφους εξηγούνται η μέθοδος επαφής με τους ερωτώμενους και οι λόγοι που τελικά επιλέχθηκε, καθώς και τα αποτελέσματα της μεθόδου.

5.1.2.6 Μέθοδος Επαφής

Η συμπλήρωση και η συλλογή των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε τη χρονική περίοδο από 10 Ιουνίου 2008 έως 30 Σεπτεμβρίου 2008 σε μία φάση με χρήση αυτό - συμπληρωμένου ερωτηματολογίου.

Το δείγμα της έρευνας (που συμπίπτει με το πληθυσμό της έρευνας) χαρακτηρίζεται από σημαντική ετερογένεια, καθώς έχει οριστεί να είναι το σύνολο των Δήμων της Ελλάδας. Η επιλογή δείγματος τέτοιου είδους συντελεί στη δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων της έρευνας, καθώς προκειμένου τα συμπεράσματα μίας έρευνας να είναι γενικεύσιμα, προτιμώνται ετερογενή δείγματα (Hooley, Lynch και Shephard, 1990, Kohli και Jaworski, 1990, Narver και Slater 1990, Ruekert, 1992).

Προκειμένου να προσεγγισθούν οι μονάδες του δείγματος (Δήμοι της Ελλάδας) ως δειγματοληπτικό πλαίσιο χρησιμοποιήθηκε ο κατάλογος Δήμων της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας. Ένα από τα πιο συνηθισμένα προβλήματα που παρουσιάζονται κατά τη χρήση καταλόγων, είναι το επίπεδο ενημερότητας που τους χαρακτηρίζει. Ο κατάλογος που χρησιμοποιήθηκε είχε ορισθεί το 2001 και είναι ο πλέον πρόσφατος. Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας δε σημειώθηκαν περιπτώσεις που

κάποιος Δήμος να μην ήταν δυνατόν να προσεγγισθεί λόγω λανθασμένης καταχώρισης στο κατάλογο.

Οι μονάδες του δείγματος προσεγγίστηκαν με τη μέθοδο ταχυδρομικής αποστολής. Αυτό έγινε με την παράδοση του ερωτηματολογίου καθώς και μιας συνοδευτικής επιστολής στο κάθε Δήμο, υπόψη του Δημάρχου, μέσω ταχυδρομείου, ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ή τηλεομοιότυπου (fax), η οποία εξηγούσε στον παραλήπτη τους σκοπούς της έρευνας. Είχε προηγηθεί τηλεφωνική συνεννόηση σχετικά με τις ημερομηνίες παράδοσης και παραλαβής του ερωτηματολογίου. Με τη μέθοδο αυτή επιτυγχάνεται η δέσμευση του ερωτώμενου για ανταπόκριση σε προκαθορισμένο χρόνο (Σταθακόπουλος, 2001). Οι ερωτώμενοι επέστρεψαν τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια ακολουθώντας την ίδια μέθοδο μέσω ταχυδρομείου, ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ή τηλεομοιότυπου (fax), στις προκαθορισμένες ημερομηνίες.

Η επιλογή ενός και μόνον ερωτώμενου από κάθε μονάδα του δείγματος (key-informant – βασικός πληροφοριοδότης), ενέχει τον κίνδυνο της συλλογής πληροφοριών που δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, αλλά αντανακλούν τις προσωπικές του απόψεις. Ωστόσο, η εκπλήρωση των ερευνητικών στόχων απαιτούσε ο ερωτώμενος να είναι ο Δήμαρχος κάθε Δήμου ώστε να έχει γνώση των πρακτικών του Δήμου του προκειμένου να είναι σε θέση να αναφερθεί σε αυτές αναλυτικά και με ακρίβεια.

Ένα μετέπειτα κύριο ζήτημα, ήταν η εύρεση του κατάλληλου τρόπου ώστε να βελτιστοποιηθεί το ποσοστό ανταπόκρισης. Οι παράγοντες που επηρεάζουν το ποσοστό αυτό, αναλύονται παρακάτω.

-- Μέγεθος ερωτηματολογίου.

Μια λογική υπόθεση, είναι ότι το μέγεθος του ερωτηματολογίου θα επηρεάζει αρνητικά το ποσοστό ανταπόκρισης μιας έρευνας. Παρόλα αυτά, από εμπειρικές μελέτες, δεν προκύπτουν ευρήματα που να αποδεικνύουν αυτό τον ισχυρισμό (Mason, Dressel και Bain, 1961, Brown, 1965, Roscoe, Lang και Sheth, 1975). Αντίθετα, η προσθήκη επιπλέον ερωτήσεων, που είναι δομημένες με τέτοιο τρόπο ώστε να αυξάνουν το ενδιαφέρον του ερωτώμενου για το ερωτηματολόγιο, βελτιώνει το ποσοστό ανταπόκρισης που επιτυγχάνει η έρευνα (Clausen και Ford, 1947). Τελικά, το ερωτηματολόγιο που στάλθηκε αποτελείται από 13 ερωτήσεις κλειστού τύπου οι οποίες εξηγούνται αναλυτικά σε επόμενη ενότητα .

-- Φορέας της έρευνας.

Οι Brunner και Carroll (1969) με σχετική μελέτη τους, πειραματίστηκαν πάνω στην επίδραση που επιφέρουν η αναφορά και η ιδιότητα του φορέα μέσω του οποίου πραγματοποιείται η συλλογή των στοιχείων στο ποσοστό ανταπόκρισης της έρευνας. Το αποτέλεσμα του πειράματος ήταν ότι οι μελέτες που πραγματοποιούνται υπό την αιγίδα Πανεπιστημιακών ιδρυμάτων επιτυγχάνουν συστηματικά καλύτερα ποσοστά ανταπόκρισης σε σχέση με έρευνες όπου ο φορέας δεν αναφέρεται ή όπου ο φορέας είναι εμπορική ή βιομηχανική επιχείρηση. Στη παρούσα έρευνα γινόταν αναφορά των φορέων της έρευνας (Πάντειο Πανεπιστήμιο, Δήμος Μεθάνων) στη συνοδευτική επιστολή του ερωτηματολογίου, ενισχύοντας έτσι την πιθανότητα ανταπόκρισης.

-- Συνοδευτική επιστολή.

Ο Dillman (1978), με συνδυασμό προσωπικής εμπειρίας και μελέτης σχετικής βιβλιογραφίας, καταλήγει σε μία σειρά συγκεκριμένων χαρακτηριστικών που πρέπει να έχει μια συνοδευτική επιστολή, ώστε να επιτυγχάνεται βελτίωση του ποσοστού ανταπόκρισης. Αυτά είναι (i) το μέγεθος, το οποίο δεν πρέπει να ξεπερνάει την μία σελίδα, (ii) υπόσχεση για εμπιστευτική χρήση των πληροφοριών, (iii) έμφαση στην ιδιότητα του ερωτώμενου, από την οποία προκύπτει η ανάγκη και η σημασία συμμετοχής του στην έρευνα, (iv) υπόσχεση για την αποστολή των ευρημάτων της έρευνας (εφόσον ο ερωτώμενος το επιθυμεί), και (v) αναφορά στον χρόνο που απαιτείται ώστε να συμπληρωθεί το ερωτηματολόγιο. Πράγματι, η συνοδευτική επιστολή που χρησιμοποιήθηκε (παρατίθεται στο παράρτημα) περιέχει τα παραπάνω στοιχεία.

-- Προκαταρκτική επαφή.

Ένα άλλο σημείο αφορά στο θέμα της προκαταρκτικής επαφής του ερευνητή με τον ερωτώμενο, μέσω γράμματος ή τηλεφώνου, ώστε να γίνει ενημέρωση για την επικείμενη αποστολή του ερωτηματολογίου. Για το θέμα αυτό, η μελέτη τις σχετικής βιβλιογραφίας αναδεικνύει αντικρουόμενες απόψεις.

Ενώ λοιπόν υπάρχουν ερευνητές που αναφέρουν σημαντική επίδραση αυτής της ενέργειας στο ποσοστό ανταπόκρισης (Pearsons και Medford, 1969), άλλοι αναφέρουν ότι η προκαταρκτική επαφή με τον ερωτώμενο μέσω τηλεφώνου ή γράμματος, επιφέρει σημαντική αύξηση στον βαθμό ανταπόκρισης (Heaton, 1965,

Myers και Haug, 1969, Jolson, 1977). Πάντως, πρέπει να αναφερθεί ότι, όπως παραδέχονται τόσο οι Myers και Haug (1969) όσο και ο Jolson (1977), η αύξηση του κόστους της συνολικής προσπάθειας όταν γίνεται προκαταρκτική επαφή, υπάρχει περίπτωση να ξεπεράσει την αύξηση στην ανταπόκριση.

Τελικά, για τη συλλογή των δεδομένων της παρούσας διατριβής έγινε προκαταρκτική επαφή με τους ερωτώμενους της έρευνας, είτε τηλεφωνικά, είτε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, όπου επεξηγούνταν οι ερευνητικοί στόχοι της έρευνας καθώς και η σημασία της συμμετοχής του κάθε ερωτώμενου.

-- Επιπλέον αποστολές (follow-ups)

Ένας άλλος παράγοντας ο οποίος διαπιστώνεται ότι ενέχει σημαντική επίδραση στο ποσοστό ανταπόκρισης, είναι η αποστολή δεύτερου ή και τρίτου κύματος ερωτηματολογίων. Αρκετοί ερευνητές (π.χ. Bachrach και Scoble, 1967) στέλνοντας πολλαπλά κύματα ερωτηματολογίων πέτυχαν αρκετά υψηλά ποσοστά βαθμού ανταπόκρισης. Επίσης, να σημειωθεί ότι και η αποστολή μόνο δεύτερου κύματος ερωτηματολογίων, αν και δεν επιφέρει τόσο υψηλά ποσοστά ανταπόκρισης όσο στις περιπτώσεις που στέλνονται δύο ή τρία κύματα, συνεισφέρει σημαντικά στη βελτίωση του ποσοστού ανταπόκρισης, και μάλιστα οικονομικότερα (Ferris, 1951, Watson, 1965). Επιπρόσθετα, οι Kerphard και Bressler (1968) με σχετική τους έρευνα απέδειξαν ότι ο συνδυασμός της αποστολής δεύτερου κύματος ερωτηματολογίων με τη διενέργεια προκαταρκτικής επαφής, επιφέρει θετικά αποτελέσματα στο ποσοστό ανταπόκρισης.

Παρόλα αυτά, τόσο το χρηματικό κόστος όσο και το χρονικό κόστος της αποστολής του δεύτερου κύματος, υπερβαίνει αυτό της προκαταρκτικής επαφής. Είναι προφανές ότι ο συνδυασμός των δυο μεθόδων, παρόλο που επιφέρει καλό ποσοστό ανταπόκρισης, είναι ο πιο δαπανηρός, ειδικά αν πρέπει η δεύτερη επαφή να συνοδεύεται από προκαταρκτικό τηλεφώνημα. Επίσης, δεδομένα που θα έχουν συλλεχθεί σε διαφορετικές χρονικές περιόδους (1ο κύμα – 2ο κύμα) πιθανώς να έχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ τους και να πρέπει να μελετηθούν ξεχωριστά (Kinnear και Taylor, 1987). Ως συνέπεια των παραπάνω στη παρούσα διατριβή εφαρμόστηκε μόνο ένα κύμα συλλογής ερωτηματολογίων.

5.1.2.7 Αποτελέσματα της μεθόδου

Η μέθοδος συλλογής στοιχείων που ακολουθήθηκε επέφερε τελικά τη συλλογή ερωτηματολογίων από 299 Δήμους από το σύνολο των 914 που είχαν ορισθεί ως πληθυσμός της έρευνας. Το αποτέλεσμα αυτό δίνει ποσοστό ανταπόκρισης 33% που κρίνεται αρκετά ικανοποιητικό, βάσει της μεθόδου που υιοθετήθηκε (Kinnear και Taylor, 1987).

Όπως περιγράφεται στο Πίνακα 5.1 οι 299 Δήμοι οι οποίοι ανταποκρίθηκαν στην έρευνα αντιπροσωπεύουν το σύνολο του πληθυσμού καθώς υπάρχει καλή στρωματοποίηση και εκπροσώπηση όλων των Νομών της Ελλάδας με αρκετά ικανοποιητικά ποσοστά ανταπόκρισης ανά νομό.

Πίνακας 5.1. Ανταπόκριση ανά Νομό

Γεωγραφικά Διαμερίσματα	Νομοί	Συμμετοχή Δήμων	Σύνολο Δήμων	Ανταπόκριση	Συμμετοχή Δήμων (πληθυσμιακά)	Σύνολο Δήμων (πληθυσμιακά)	Ανταπόκριση
Αττική	Αθηνών	24	48	50%	1.111.093	2.664.776	42%
	Ανατολική Αττική	9	26	35%	212.327	365.731	58%
	Δυτική Αττική	5	12	42%	115.702	150.847	77%
	Πειραιώς	9	16	56%	319.164	540.540	59%
Μερικό Σύνολο		47	102	46,07%	1.758.286	3.721.894	47,24%
Λοιπή Στερεά και Ελλάδα Εύβοια	Αιτωλοακαρνανία	7	29	24%	75.881	224.429	33,81%
	Βοιωτία	7	18	39%	68.524	125.681	54,52%
	Εύβοια	9	25	36%	31.968	212.993	15,01%
	Ευρυτανία	5	11	45%	12.542	32.053	39,13%
	Φθιώτιδα	9	23	39%	42.466	177.631	23,91%
	Φωκίδα	4	12	33%	15.190	48.284	31,46%
Μερικό Σύνολο		41	118	34,74%	246.571	821.071	30,03%
Πελοπόννησος	Αργολίδα	6	14	43%	52.326	104.323	50,16%
	Αρκαδία	7	22	32%	28.055	101.444	27,66%
	Αχαΐα	7	21	33%	27.611	321.389	8,59%
	Ηλεία	5	22	23%	7.849	193.288	4,06%
	Κορινθία	6	15	40%	87.142	154.624	56,36%
	Λακωνία	9	20	45%	32.404	97.966	33,08%
	Μεσσηνία	6	29	21%	72.767	175.213	41,53%

Μερικό Σύνολο		46	143	32,16%	308.154	1.148.247	26,84%
Ιόνιοι Νήσοι	Ζάκυνθος	2	6	33%	16.475	39.015	42,23%
	Κέρκυρα	4	13	31%	18.279	110.317	16,57%
	Κεφαλληνία	4	8	50%	14.448	38.435	37,59%
	Λευκάδος	2	6	33%	4.444	21.843	20,35%
Μερικό Σύνολο		12	33	36,36%	53.646	209.610	25,59%
Ήπειρος	Άρτα	2	13	15%	9.126	75.634	12,07%
	Θεσπρωτία	2	8	25%	9.527	43.071	22,12%
	Ιωαννίνων	10	28	36%	25.967	165.500	15,69%
	Πρέβεζα	2	8	25%	14.385	58.304	24,67%
Μερικό Σύνολο		16	57	28,07%	59.005	342.509	17,23%
Θεσσαλία	Καρδίτσα	6	20	30%	32.286	127.774	25,27%
	Λάρισα	9	28	32%	173.782	272.966	63,66%
	Μαγνησία	8	22	36%	22.214	202.632	10,96%
	Τρίκαλα	7	23	30%	64.352	134.963	47,68%
Μερικό Σύνολο		30	93	32,25%	292.634	738.335	39,63%
Μακεδονία	Γρεβενά	4	8	50%	17.273	35.255	48,99%
	Δράμα	2	8	25%	11.215	103.545	10,83%
	Ημαθία	4	12	33%	52.620	143.618	36,64%
	Θεσσαλονίκη	14	45	31%	263.496	1.057.825	24,91%
	Καβάλα	4	11	36%	89.436	145.054	61,66%
	Καστοριά	2	12	17%	6.117	52.063	11,75%
	Κιλκίς	4	11	36%	35.481	88.654	40,02%
	Κοζάνη	6	16	38%	75.182	152.138	49,42%

	Πέλλας	3	11	27%	51.276	145.797	35,17%
	Πιερία	3	13	23%	21.074	129.846	16,23%
	Σέρρες	5	22	23%	88.768	197.774	44,88%
	Φλώρινα	2	8	25%	17.267	51.770	33,35%
	Χαλκιδική	3	14	21%	14.166	104.894	13,51%
Μερικό Σύνολο		56	191	29,31%	743.371	2.408.233	30,87%
Θράκη	Έβρος	4	13	31%	26.207	149.354	17,55%
	Ξάνθη	2	7	29%	52.270	97.525	53,60%
	Ροδόπη	4	9	44%	62.770	104.854	59,86%
Μερικό Σύνολο		10	29	34,48%	141.247	351.733	40,16%
Αιγαίου	Δωδεκανήσου	7	25	28%	89.869	189.152	47,51%
	Κυκλάδων	8	20	40%	35.824	106.836	33,53%
	Λέσβου	4	17	24%	23.231	108.747	21,36%
	Σάμου	2	8	25%	14.622	43.595	33,54%
	Χίου	2	10	20%	2.920	53.408	5,47%
Μερικό Σύνολο		23	80	28,75%	166.466	501.738	33,18%
Κρήτη	Ηρακλείου	7	26	27%	171.971	292.489	58,80%
	Λασιθίου	3	8	38%	45.683	74.613	61,23%
	Ρεθύμνης	4	11	36%	10.456	82.956	12,60%
	Χανιά	4	23	17%	22.400	149.703	14,96%
Μερικό Σύνολο		18	68	26,47%	250.510	599.761	41,77%
Σύνολο		299	914	32,71%	4.019.890	10.843.131	37,07%

Οι Δήμοι της Ελλάδας που τελικά απάντησαν στο ερωτηματολόγιο αντιπροσωπεύουν το σύνολο των Δήμων της Ελλάδας καθώς δεν υπάρχει Νομός όπου το επιμέρους ποσοστό ανταπόκρισης να μην είναι ικανοποιητικό.

Από τα 299 συλλεγμένα ερωτηματολόγια, εξαιρέθηκαν από τις αναλύσεις τα 41 λόγω μεγάλου αριθμού αναπάντητων ερωτήσεων που θα μείωναν έντονα τη στατιστική αξιοπιστία των ευρημάτων. Επίσης σε αυτά τα 41 εξαιρεθέντα ερωτηματολόγια παρατηρήθηκαν περιπτώσεις που οι ερωτώμενοι παρερμήνευαν τις ερωτήσεις ιεράρχησης.

Τελικά από τα 299 ερωτηματολόγια στην έρευνα λήφθηκαν υπόψη τα 258 αξιοποιήσιμα (87%) που είναι στατιστικά αποδεκτό (π.χ. Hooley, Lynch και Shephard, 1990, Kohli και Jaworski, 1990, Narver και Slater 1990, Ruekert, 1992).

5.1.3 Εργαλείο Μετρήσεων

Στη παράγραφο αυτή παρουσιάζεται η διαδικασία κατασκευής του ερευνητικού εργαλείου (δομημένου ερωτηματολογίου), καθώς και το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας - δηλαδή το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα για τη συλλογή των στοιχείων.

Κατά την κατασκευή του ερωτηματολογίου που τελικά χρησιμοποιήθηκε, ήταν θεμιτό να προκύψει μια λογική ροή των ερωτήσεων. Οι ερωτήσεις θα πρέπει να είναι κατανοητές, εύκολες στην απάντηση τους και να κινούν το ενδιαφέρον του ερωτώμενου στοχεύοντας σε μια σταδιακή ανάμιξη του (involvement) στην έρευνα.

Ακολουθώντας τις πρακτικές σχεδίασης ενός ερωτηματολογίου (Kinnear και Taylor, 1987, Tull και Hawkins, 1987, Churchill, 1991), έγινε προσπάθεια να αποφευχθούν οι μεροληπτικές (leading) ερωτήσεις που πιθανώς να οδηγούσαν τον ερωτώμενο σε συγκεκριμένες απαντήσεις.

Προτού το ερωτηματολόγιο λάβει τη τελική του μορφή, διενεργήθηκαν δύο προέλεγχοι (pretesting). Αρχικά, το ερωτηματολόγιο ελέγχθηκε από τρεις ανεξάρτητους καθηγητές. Μετά την ενσωμάτωση των παρατηρήσεών τους και πριν την έναρξη συλλογής των στοιχείων, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι ερωτήσεις

που περιλαμβάνονταν στο ερωτηματολόγιο ήταν σαφείς και εύληπτες στους ερωτώμενους, πραγματοποιήθηκε 2ος προέλεγχος του ερωτηματολογίου.

Στον 2^ο προέλεγχο συμμετείχαν 10 συνολικά Δήμαρχοι μεγάλων και μικρών σε μέγεθος Δήμων καθώς και αστικών και περιφερειακών, με κάθε έναν από τους οποίους πραγματοποιήθηκε εκτενής συζήτηση αναφορικά με το περιεχόμενο, το είδος και τη ροή των ερωτήσεων, καθώς και τη διάταξη των ενοτήτων βάσει των οδηγιών σε σχετικό άρθρο των Reynolds, Diamantopoulos, και Schlegelmilch, (1993). Μετά από την αξιολόγηση των παρατηρήσεων των συμμετεχόντων στην πιλοτική μελέτη, ορισμένες ερωτήσεις απορρίφθηκαν και άλλες επανασυντάχθηκαν, μετά από συνεννόηση με τους ακαδημαϊκούς που είχαν ελέγξει αρχικά το ερωτηματολόγιο.

Τελικά, το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για τη συλλογή των δεδομένων αποτελείται από 13 ερωτήσεις κλειστού τύπου. Συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο εξετάζει τις απόψεις των Δημάρχων κάθε Δήμου σχετικά με:

- (α) τα σπουδαιότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δημότες του Δήμου τους,
- (β) τα σπουδαιότερα διοικητικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Δήμος τους,
- (γ) τα σπουδαιότερα προβλήματα προσωπικού που αντιμετωπίζει ο Δήμος τους,
- (δ) ποιες θα έπρεπε να είναι οι κυριότερες πηγές χρηματοδότησης του Δήμου τους,
- (ε) πόσο ικανοποιητική κρίνουν τη δυνατότητα δανεισμού του Δήμου τους,
- (στ) πόσο ικανοποιητική κρίνουν την ευελιξία του Δήμου τους για τη πραγματοποίηση μη επενδυτικών δαπανών,
- (ζ) πόσο ικανοποιητική κρίνουν την ευελιξία του Δήμου τους για τη πραγματοποίηση επενδυτικών δαπανών,
- (η) ποια θεωρούν τη περιοχή με τα μεγαλύτερα περιθώρια ανάπτυξης των υπηρεσιών του Δήμου τους,
- (θ) ποια θεωρούν τη περιοχή με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης των υπηρεσιών του κράτους προς τους δημότες του Δήμου τους,
- (ι) πόσο συχνά συνεργάζονται με ειδικευμένους εξωτερικούς συμβούλους για την επίλυση προβλημάτων του Δήμου τους,

(ια) τη συχνότητα (βαθμός έντασης) που χρησιμοποιούν συγκεκριμένα βασικά χρηματοδοτικά εργαλεία στο Δήμο τους,

(ιβ) τα βασικά χρηματοδοτικά εργαλεία που θα επιθυμούσαν να χρησιμοποιούν συχνότερα για λογαριασμό του Δήμου τους, και

(ιγ) το βαθμό ικανοποίησης τους από τη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών από τις υπηρεσίες του Δήμου τους.

Στις ερωτήσεις (α), (β), (γ), (δ), (η), (θ), (ια), και (ιβ) χρησιμοποιήθηκε κλίμακα ιεράρχησης, καθώς οι ερωτώμενοι έπρεπε να κατατάξουν συγκεκριμένους παράγοντες που τους δόθηκαν από τον πιο σημαντικό έως τον πιο ασήμαντο. Στις ερωτήσεις (ε), (στ), (ζ), (ι), και (ιγ) χρησιμοποιήθηκε κλίμακα τύπου Likert με συγκεκριμένη διαβάθμιση. Το ερωτηματολόγιο βρίσκεται στο παράρτημα της διατριβής.

5.2 Ανάλυση Δεδομένων

5.2.1 Εισαγωγή

Ο χαρακτήρας της έρευνας πεδίου που διεξάγεται στη παρούσα διατριβή είναι κυρίως εξερευνητικός. Ο βασικός στόχος της διεξαγόμενης - στο πλαίσιο της διατριβής - έρευνας είναι η διερεύνηση και παρατήρηση φαινομένων και απόψεων σχετικά με σημαντικά ζητήματα που απασχολούν τους ελληνικούς δήμους. Έτσι, στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα περιγραφικά μέτρα όλων των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου για το συνολικό δείγμα και επιχειρείται να εντοπιστούν διαφορές μεταξύ των ελληνικών δήμων σχετικά με τους στόχους της διατριβής. Σκοπός αυτής της ομάδας των αναλύσεων είναι η εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων για τα σημαντικότερα ζητήματα με τα οποία ασχολήθηκε η έρευνα πεδίου.

5.2.2 Περιγραφικά μέτρα για το σύνολο του δείγματος

5.2.2.1 Σπουδαιότερα προβλήματα δημοτών

Στόχος της ερώτησης αυτής είναι η διερεύνηση των σημαντικότερων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι πολίτες των δήμων. Δεδομένου ότι οι ερωτώμενοι ήταν οι

δήμαρχοι και όχι οι πολίτες, οι απαντήσεις δεν μπορούν να θεωρηθούν απόλυτα αντικειμενικές. Όμως σύμφωνα με την υπάρχουσα βιβλιογραφία (πχ Podsakoff et al., 2003) η άντληση πληροφοριών από ένα ειδικό πληροφοριοδότη (key informant) όπως είναι ο δήμαρχος μιας πόλης, επιφέρει ικανοποιητική αντικειμενικότητα στις απαντήσεις.

Έτσι, οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να ιεραρχήσουν, με βάση τη σημαντικότητα τους, τρία βασικά προβλήματα των δημοτών τους: την έλλειψη υποδομών, τις ελλείψεις υπηρεσίες προς τα νοικοκυριά, και τις ελλείψεις υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις. Οι συχνότητες των απαντήσεων για ζητήματα αυτά παρουσιάζονται αναλυτικά υπό τη μορφή πινάκων καθώς και σε αντίστοιχα διαγράμματα πίτας. Όπως παρατηρείται, η «έλλειψη υποδομών» ιεραρχείται ως το πιο σημαντικό πρόβλημα των δήμων τους.

Πίνακας 5.2: Έλλειψη υποδομών

Αξιολόγηση	Συχνότητα	Ποσοστό %
3	82	32,3
2	12	4,7
1	160	63,0
Σύνολο	254	100,0

Πίνακας 5.3: Ελλείψεις υπηρεσίες προς νοικοκυριά

Αξιολόγηση	Συχνότητα	Ποσοστό %
3	42	17,0
2	175	70,9
1	30	12,1
Σύνολο	247	100,0

Πίνακας 5.4: Ελλειπείς υπηρεσίες προς επιχειρήσεις

Αξιολόγηση	Συχνότητα	Ποσοστό %
3	123	49,8
2	60	24,3
1	64	25,9
Σύνολο	247	100,0

Όπως φαίνεται στον πίνακα 5.2 η πλειοψηφία των ερωτώμενων θεωρεί την έλλειψη υποδομών ως το σοβαρότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι δημότες τους. Συγκεκριμένα 160 δήμαρχοι (63%) αξιολόγησαν την έλλειψη υποδομών ως το πιο σημαντικό από τα τρία αναφερόμενα προβλήματα, 12 (4,7%) τη θεωρούν ως το δεύτερο πιο σημαντικό πρόβλημα και 82 (32,3%) ως το λιγότερο σημαντικό από τα τρία. Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν μια τάση η έλλειψη υποδομών να θεωρείται είτε το σπουδαιότερο, κατά κύριο λόγο, είτε το λιγότερο σπουδαίο, πιθανώς ανάλογα με τις ανάγκες και τις προτεραιότητες που υπάρχουν στον κάθε δήμο.

Αναφορικά με το ζήτημα των ελλειπών υπηρεσιών προς τα νοικοκυριά, το 70,9% του δείγματος (170 δήμαρχοι) το ιεραρχεί ως δεύτερο με βάση τη σπουδαιότητά του, το 17% ως τρίτο σημαντικότερο (42 δήμαρχοι), ενώ μόλις το 12,1% (30 δήμαρχοι) το θεωρεί ως το πιο σημαντικό από όλα τα προβλήματα. Στην περίπτωση αυτή, φαίνεται μια σαφής τάση των ερωτώμενων να ιεραρχούν την έλλειψη υπηρεσιών ως το δεύτερο πιο σημαντικό πρόβλημα των δημοτών τους.

Τέλος, σχετικά με το πρόβλημα των ελλειπών υπηρεσιών προς επιχειρήσεις, σύμφωνα με το δείγμα που συλλέχθηκε, 64 δήμαρχοι θεωρούν το πρόβλημα αυτό ως σημαντικότερο (25,9%), 60 (24,3%) το ιεραρχούν ως δεύτερο σημαντικότερο, και 123 (49,8%) ως το λιγότερο σημαντικό από τα τρία. Τα αποτελέσματα στην περίπτωση αυτή είναι σαφώς πιο ομοιόμορφα κατανεμημένα από ο,τι για τα δύο προηγούμενα προβλήματα, αλλά διαφαίνεται μία τάση των ερωτώμενων να θεωρούν

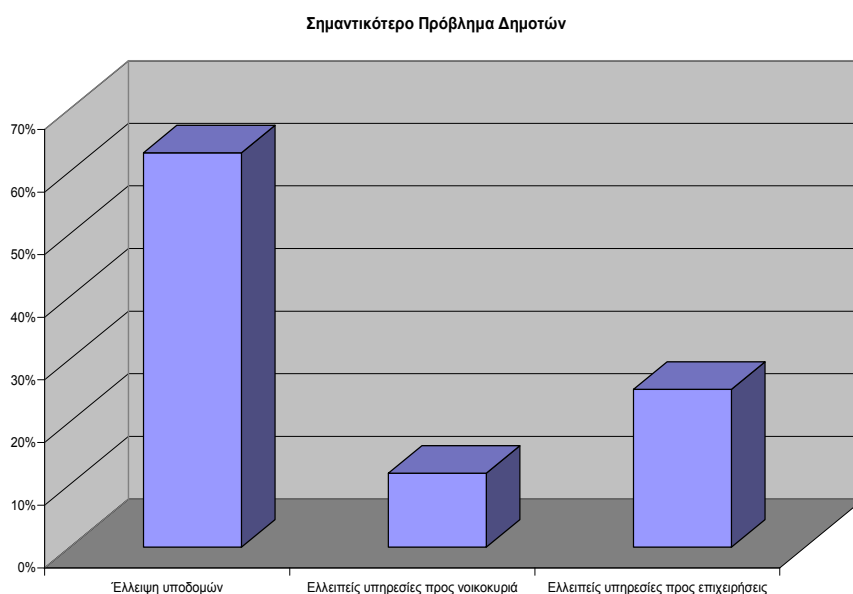
τις ελλειπείς υπηρεσίες προς επιχειρήσεις ως το λιγότερο σπουδαίο πρόβλημα του δήμου τους.

Προκειμένου να σχηματιστεί καλύτερη εικόνα της σειράς σημαντικότητας των τριών προβλημάτων παρουσιάζονται συγκεντρωτικά τα ποσοστά των ερωτώμενων που χαρακτήρισαν το κάθε πρόβλημα ως πιο σημαντικό (Πίνακας 5.5). Όπως παρατηρείται, η συντριπτική πλειοψηφία των δημάρχων (63%) θεωρεί ως σημαντικότερο πρόβλημα των πολιτών του δήμου την έλλειψη υποδομών, ένα μικρότερο ποσοστό (25%) τις ελλειπείς υπηρεσίες προς επιχειρήσεις και μόλις το 12% τις ελλειπείς υπηρεσίες προς νοικοκυριά. Τα ποσοστά αυτά υποδεικνύουν σαφώς ότι, σύμφωνα με τους δημάρχους, το σπουδαιότερο, με διαφορά, πρόβλημα των δημοτών είναι η έλλειψη σε υποδομές.

Πίνακας 5.5: Σπουδαιότερο πρόβλημα δημοτών

Προβλήματα Δημοτών	Συχνότητα	Ποσοστό
Έλλειψη υποδομών	160	63%
Ελλειπείς υπηρεσίες προς νοικοκυριά	30	12%
Ελλειπείς υπηρεσίες προς επιχειρήσεις	64	25%
Σύνολο	254	100%

Γράφημα 5.2: Σπουδαιότερο πρόβλημα δημοτών

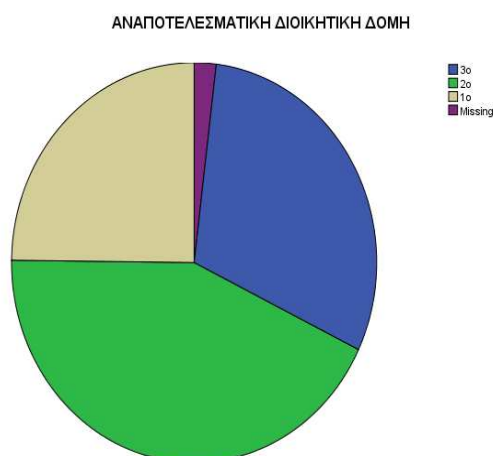

5.2.2.2 Σπουδαιότερα προβλήματα προσωπικού των δήμων

Άλλος ένας βασικός στόχος της έρευνας είναι και η διερεύνηση της συνολικής ποιότητας των υφιστάμενων πολιτικών και πρακτικών διοίκησης προσωπικού των ελληνικών δήμων. Για το λόγο αυτό στην έρευνα έγινε προσπάθεια εξακρίβωσης των σημαντικότερων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι δήμοι στη διοίκηση προσωπικού. Συγκεκριμένα, στο ερωτηματολόγιο της έρευνας συμπεριλήφθηκε μια ερώτηση ιεράρχησης, στην οποία οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να κατατάξουν τρία βασικά προβλήματα διοίκησης προσωπικού, με κριτήριο την σπουδαιότητα που αυτά έχουν για το δήμο τους. Τα τρία προβλήματα ήταν: η αναποτελεσματική διοικητική δομή, το ανεπαρκές μέγεθος του προσωπικού, και η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού. Στη συνέχεια παρουσιάζονται υπό τη μορφή πινάκων και αντίστοιχων διαγραμμάτων πίτας, οι συχνότητες των απαντήσεων για τα παραπάνω τρία ζητήματα.

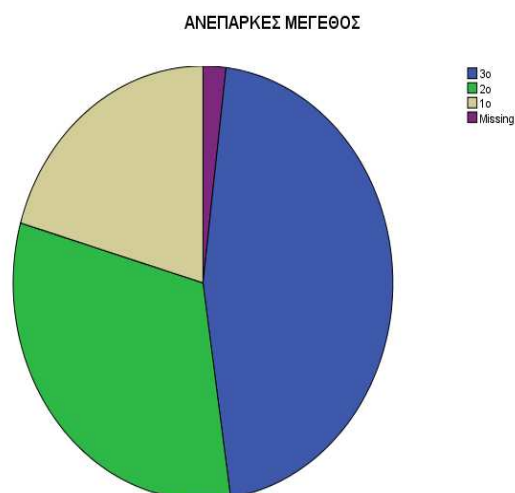
Πίνακας 5.6: Αναποτελεσματική διοικητική δομή

Αξιολόγηση	Συχνότητα	Ποσοστό %
3	78	30,8
2	111	43,9
1	64	25,3
Σύνολο	253	100,0

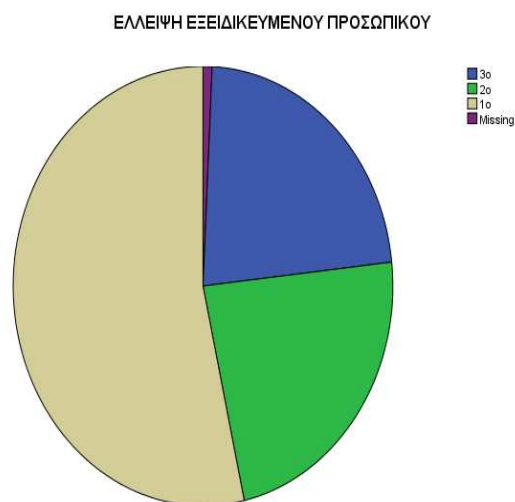
Πίνακας 5.7: Ανεπαρκές μέγεθος προσωπικού

Αξιολόγηση	Συχνότητα	Ποσοστό %
3ο	118	46,6
2ο	82	32,4
1ο	53	20,9
Σύνολο	253	100,0

Πίνακας 5.8: Έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού

Αξιολόγηση	Συχνότητα	Ποσοστό %
3	58	22,7
2	60	23,4
1	138	53,9
Σύνολο	256	100,0
Σύνολο	258	

Σε γενικές γραμμές, παρατηρώντας κανείς τις απαντήσεις των δημάρχων στην ερώτηση αυτή αποκτά μια σχετικά ξεκάθαρη εικόνα για την άποψή τους αναφορικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στη διοίκηση του προσωπικού τους. Όσον αφορά στην αναποτελεσματικότητα στη διοικητική δομή, η μεγάλη πλειοψηφία (43,9%) τη θεωρεί ως το δεύτερο πιο σημαντικό πρόβλημά, 78 ερωτώμενοι (30,8%) ως το τρίτο πιο σημαντικό ενώ μόλις 64 ερωτώμενοι (25,3%) την χαρακτηρίζουν ως το σημαντικότερο πρόβλημά που αντιμετωπίζουν.

Αντίθετα, το ανεπαρκές μέγεθος ανθρώπινου δυναμικού θεωρείται από την πλειοψηφία των δημάρχων ως το λιγότερο σημαντικό πρόβλημα, καθώς 118 εξ αυτών

(46,6%) το τοποθετεί τρίτο στη λίστα σπουδαιότητας, 82 δήμαρχοι (32,4%) χαρακτηρίζουν το πρόβλημα αυτό ως το δεύτερο πιο σημαντικό και μόλις 53 (20,9%) ως το σπουδαιότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν.

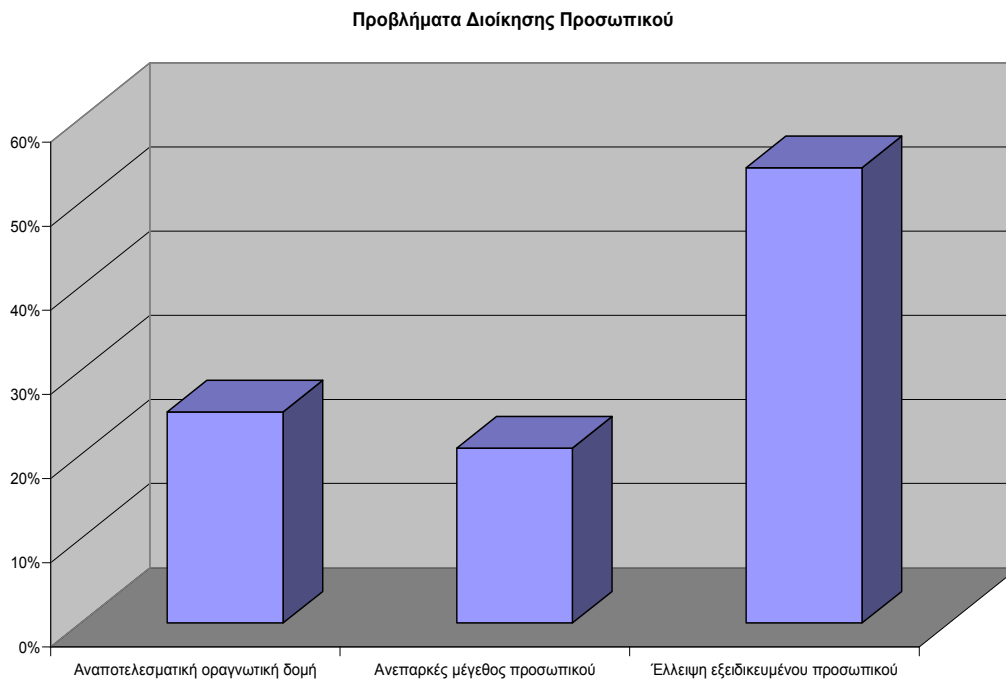
Παρατηρώντας τον πίνακα 5.8, διαπιστώνει κανείς ότι σύμφωνα με τις απαντήσεις των δημάρχων το σοβαρότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν στη διοίκηση του προσωπικού τους είναι η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού. Συγκεκριμένα, το 53,9% των ερωτηθέντων (138 δήμαρχοι) θεωρεί την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού ως το σημαντικότερο εκ των τριών, το 23,4% (60 δήμαρχοι) χαρακτηρίζει το πρόβλημα αυτό ως το δεύτερο πιο σπουδαίο ζήτημα και το 22,7% (58 δήμαρχοι) ως το τρίτο σπουδαιότερο.

Γίνεται λοιπόν κατανοητό, ότι το πρόβλημα αυτό θεωρείται ως το κρισιμότερο ζήτημα στη διοίκηση προσωπικού. Παρακάτω, παρουσιάζονται συγκεντρωτικά τα ποσοστά των ερωτώμενων που χαρακτήρισαν το κάθε πρόβλημα ως πιο σημαντικό (Πίνακας 5.9) καθώς και το αντίστοιχο ραβδόγραμμα σχετικών συχνοτήτων. Όπως παρατηρείται, η συντριπτική πλειοψηφία (54%) των ερωτηθέντων θεωρεί την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού ως το σπουδαιότερο πρόβλημα στο δήμο τους, στη συνέχεια ακολουθεί η αναποτελεσματική οργανωτική δομή (25% του δείγματος), ενώ η μειοψηφία των ερωτηθέντων (21%) θεωρεί το ανεπαρκές μέγεθος του προσωπικού του δήμου ως σπουδαιότερο πρόβλημα.

Πίνακας 5.9: Σπουδαιότερο πρόβλημα στη διοίκηση προσωπικού

Προβλήματα Δήμων	Συχνότητα	Ποσοστό %
Αναποτελεσματική οργανωτική δομή	64	25%
Ανεπαρκές μέγεθος προσωπικού	53	21%
Έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού	138	54%
Σύνολο	255	100%

Γράφημα 5.3: Σπουδαιότερο πρόβλημα στη διοίκηση προσωπικού

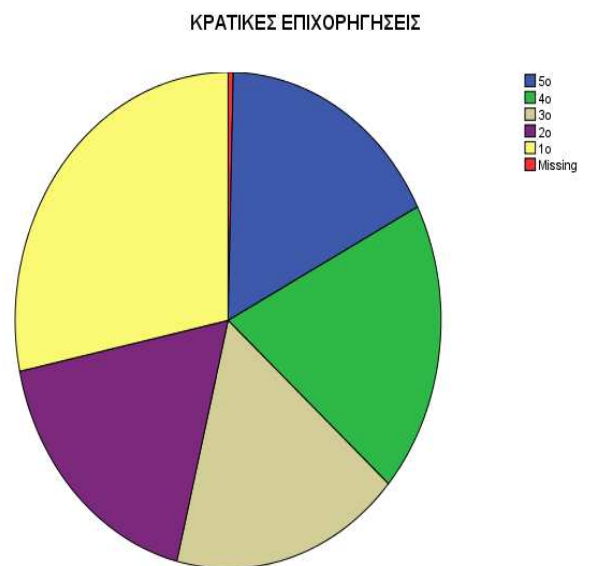

5.2.2.3 Κύρια πηγή χρηματοδότησης δήμων

Ένας ακόμα βασικός στόχος της έρευνα είναι η διερεύνηση της χρηματοοικονομικής δυνατότητας των ελληνικών δήμων, καθώς και το πως αυτή επηρεάζει την γενικότερη αποτελεσματικότητά τους σε διάφορους τομείς. Για την επίτευξη των ερευνητικών αυτών στόχων θα χρησιμοποιηθούν στη συνέχεια προχωρημένες στατιστικές αναλύσεις ομαδοποίησης του δείγματος (cluster analysis). Σε πρώτο επίπεδο όμως κρίνεται σκόπιμη η διερεύνηση των κύριων πηγών χρηματοδότησης των δήμων, για την εξαγωγή κάποιων πρώτων χρήσιμων συμπερασμάτων σχετικά με τις χρηματοοικονομικές τους εισροές. Για το λόγο αυτό ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να ιεραρχήσουν πέντε πιθανές πηγές χρηματοδότησης με βάση τη σημασία που έχουν για το δήμο τους. Η ακριβής ερώτηση που χρησιμοποιήθηκε στο ερωτηματολόγιο ήταν η εξής: *Ποια θεωρείτε ότι θα έπρεπε να είναι η κυριότερη πηγή χρηματοδότησης του δήμου σας;* Οι εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης που αναφέρθηκαν στους δημάρχους είναι οι εξής: *κρατικές επιχορηγήσεις, ίδια έσοδα από ανταποδοτικά τέλη και επιχειρηματική δράση, απόδοση εσόδων άμεσης φορολογίας, απόδοση εσόδων έμμεσης φορολογίας, και ευρωπαϊκά ταμεία.* Τα περιγραφικά μέτρα της κάθε μεταβλητής παρουσιάζονται υπό μορφή πινάκων και διαγραμμάτων πίτας

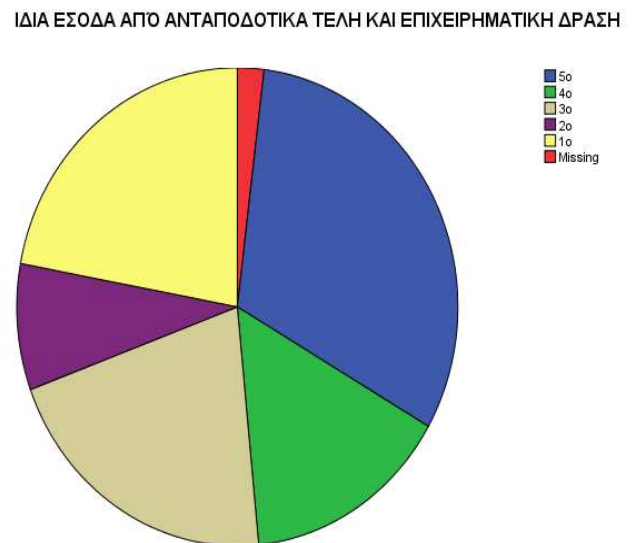
Πίνακας 5.10: Κρατικές επιχορηγήσεις

Αξιολόγηση	Συχνότητα	Ποσοστό %
5	44	17,1
4	49	19,1
3	45	17,5
2	46	17,9
1	73	28,4
Σύνολο	257	100,0

Πίνακας 5.11: Ίδια έσοδα από τέλη και επιχειρηματική δράση

Αξιολόγηση	Συχνότητα	Ποσοστό %
5	81	32,0
4	39	15,4
3	54	21,3
2	22	8,7
1	57	22,5
Σύνολο	253	100,0

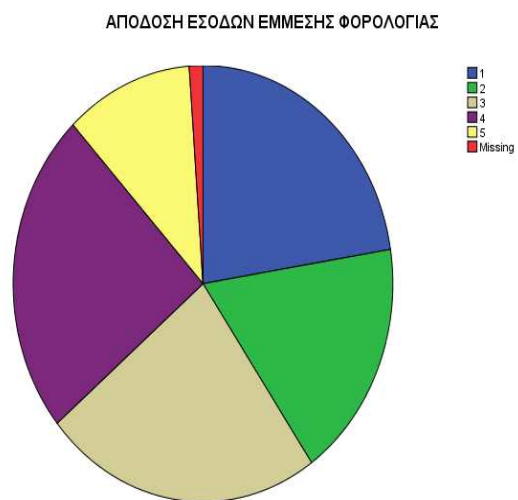
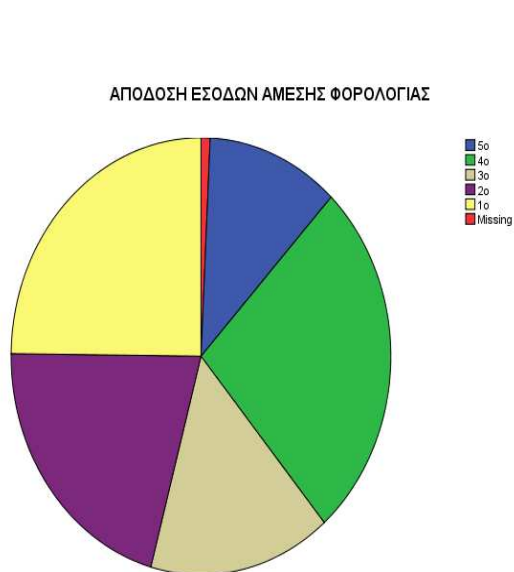

Πίνακας 5.12: Απόδοση εσόδων άμεσης φορολογίας

Αξιολόγηση	Συχνότητα	Ποσοστ ό %
5	29	11,3
4	69	27,0
3	40	15,6
2	54	21,1
1	64	25,0
Σύνολο	256	100,0

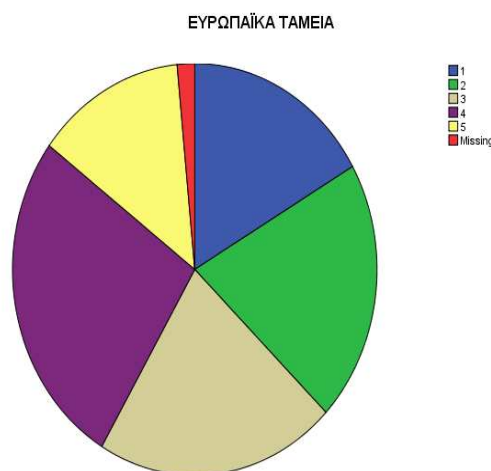
Πίνακας 5.13: Απόδοση εσόδων έμμεσης φορολογίας

Αξιολόγηση	Συχνότητα	Ποσοστ ό %
5	58	22,7
4	46	18,0
3	61	23,9
2	62	24,3
1	28	11,0
Σύνολο	255	100,0

Πίνακας 5.14 : Ευρωπαϊκά ταμεία

Αξιολόγηση	Συχνότητα	Ποσοστ ό %
1	43	16,9
2	53	20,9
3	55	21,7
4	69	27,2
5	34	13,4
Total	254	100,0

Η πρώτη μέθοδος χρηματοδότησης που ζητήθηκε να αξιολογηθεί από τους δημάρχους, είναι οι κρατικές επιχορηγήσεις. Όπως φαίνεται υπάρχει μία μικρή τάση των ερωτηθέντων να αξιολογούν την πηγή αυτή ως την πιο σημαντική καθώς 73 ερωτώμενοι (28,4%) τη θεωρούν ως πιο σημαντική μορφή χρηματοδότησης. Όλες οι υπόλοιπες απαντήσεις ήταν μοιρασμένες σχεδόν ομοιόμορφα στις τέσσερις υπόλοιπες εναλλακτικές. Συγκεκριμένα, το 17,9% του δείγματος τοποθέτησε τις κρατικές επιχορηγήσεις στη δεύτερη θέση, το 17,5% στην τρίτη, το 19,1% στην τέταρτη και το 17,1% στην τελευταία θέση.

Η δεύτερη μέθοδος χρηματοδότησης που ζητήθηκε να αξιολογηθεί από τους δημάρχους, είναι ίδια έσοδα από τέλη και επιχειρηματική δράση. Σύμφωνα με το δείγμα, αποτελούν μια όχι και τόσο σημαντική μορφή χρηματοδότησης για τους δήμους. Το 32% των ερωτηθέντων (81 δήμαρχοι) αξιολόγησε την πηγή αυτή χρηματοδότησης ως τη λιγότερο σημαντική από τις πέντε, το 15,4% (39 δήμαρχοι) ως την τέταρτη πιο σημαντική, το 21,3% (54 δήμαρχοι) και μόλις το 8,7% (22 δήμαρχοι) ως την δεύτερη πιο σημαντική. Βέβαια, ένα αξιόλογο ποσοστό των δημάρχων χαρακτήρισε την πηγή αυτή ως την πιο σημαντική από όλες (22,5%), γεγονός όμως που μπορεί να οφείλεται σε ιδιαιτερότητες ορισμένων δήμων.

Η τρίτη και η τέταρτη μέθοδος χρηματοδότησης που αξιολογήθηκαν από τους δημάρχους, είναι τα έσοδα από άμεση και έμμεση φορολογία. Αναφορικά με τα έσοδα από τις δύο μορφές φορολογίας (άμεση και έμμεση) οι απαντήσεις του

δείγματος δεν δίνουν μια ξεκάθαρη εικόνα για το πώς οι δήμαρχοι αξιολογούν τις δύο αυτές μορφές χρηματοδότησης. Όπως παρατηρείται στους πίνακες 5.12 και 5.13, οι απαντήσεις κατανέμονται σχεδόν ομοιόμορφα με τη διαφορά ότι για την άμεση φορολογία παρατηρείται μια μικρή τάση να χαρακτηρίζεται ως πιο σημαντική, ενώ για την έμμεση φορολογία ως λιγότερο σημαντική.

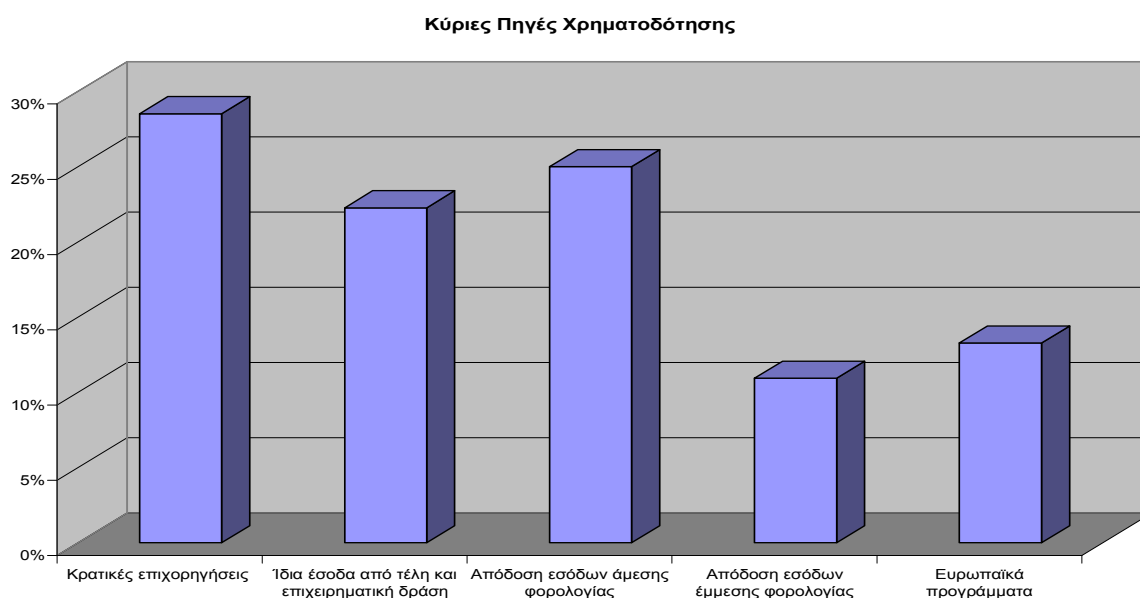
Τέλος, η πέμπτη μέθοδος χρηματοδότησης που ζητήθηκε να αξιολογηθεί από τους δημάρχους είναι οι επιχορηγήσεις από ευρωπαϊκά ταμεία. Η γενική εικόνα είναι ότι αξιολογούνται ως μέτριας σημαντικότητας από τους δημάρχους. Συγκεκριμένα, 34 ερωτώμενοι (13,4%) θεωρούν το μέσο αυτό ως το πιο σημαντικό από όλα, 69 δήμαρχοι (27,2%) ως το δεύτερο πιο σημαντικό, 55 δήμαρχοι (21,7%) ως το τρίτο πιο σημαντικό, 53 δήμαρχοι (20,9%) ως το τέταρτο πιο σημαντικό και 43 δήμαρχοι (16,9%) ως το λιγότερο σημαντικό. Όπως είναι εμφανές, οι απαντήσεις κυμαίνονται κυρίως στα μεσαία επίπεδα, γεγονός που υποδεικνύει ότι το μέσο αυτό θεωρείται μέτριας σημασίας.

Λόγω του γεγονότος ότι τα αποτελέσματα για την συγκεκριμένη ερώτηση δεν είναι απολύτως ξεκάθαρα, κρίνεται και σε αυτή την περίπτωση σκόπιμη η παρουσίαση ενός πίνακα με τις συχνότητες και τις σχετικές συχνότητες των ερωτώμενων που θεώρησαν κάθε πηγή χρηματοδότησης ως πιο σημαντική (πίνακας 5.15). Όπως παρατηρείται, η μορφή χρηματοδότησης που αξιολογείται ως πιο σημαντική από τους περισσότερους δημάρχους είναι οι κρατικές επιχορηγήσεις σε ποσοστό 29%. Ακολουθούν η απόδοση εσόδων από άμεση φορολογία (25%), τα ίδια έσοδα από τέλη και επιχειρηματική δράση (22%) και τα Ευρωπαϊκά προγράμματα (13%). Η πηγή χρηματοδότησης που χαρακτηρίστηκε ως βασικότερη από τους λιγότερους δημάρχους είναι η απόδοση έμμεσης φορολογίας με ποσοστό 11%.

Πίνακας 5.15: Κύρια πηγή χρηματοδότησης

Πηγές Χρηματοδότησης	Συχνότητες	Ποσοστό %
Κρατικές επιχορηγήσεις	73	29%
Ιδία έσοδα από τέλη και επιχειρηματική δράση	57	22%
Απόδοση εσόδων άμεσης φορολογίας	64	25%
Απόδοση εσόδων έμμεσης φορολογίας	28	11%
Ευρωπαϊκά προγράμματα	34	13%
Σύνολο	256	100%

Γράφημα 5.4: Κύρια πηγή χρηματοδότησης

5.2.2.4 Σημαντικότερα διοικητικά προβλήματα δήμων

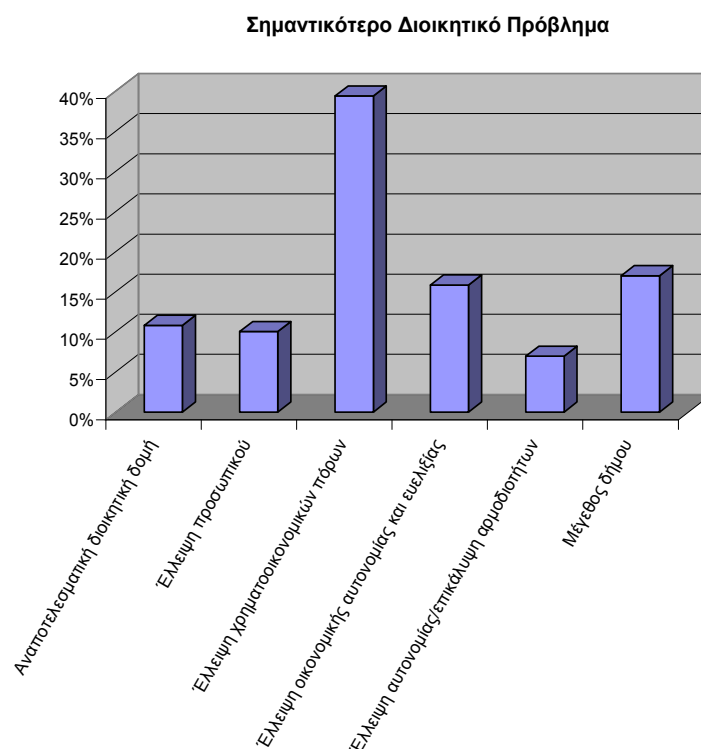
Επόμενο σημαντικό ζήτημα το οποίο εξετάζεται στην παρούσα έρευνα είναι ο τρόπος διοίκησης των ελληνικών δήμων και η αντίληψη των δημάρχων γύρω από το θέμα αυτό. Στο πλαίσιο αυτό ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να υποδείξουν τη γνώμη τους ιεραρχώντας έξι πιθανά προβλήματα στη διοίκηση, με βάση τη σημαντικότητα τους για τον δήμο τους. Τα έξι βασικά προβλήματα που τους δόθηκαν είναι: η αναποτελεσματική διοικητική δομή, η έλλειψη προσωπικού, η έλλειψη χρηματοοικονομικών πόρων, η έλλειψη οικονομικής αυτονομίας και ευελιξίας, η

έλλειψη διοικητικής αυτονομίας και επικάλυψη αρμοδιοτήτων, και το μέγεθος του δήμου (με βάση την έκταση και τον πληθυσμό). Για κάθε ένα από αυτά τα προβλήματα υπολογίστηκε ο αριθμός των δημάρχων που το αξιολόγησε ως το σημαντικότερο όλων. Στη συνέχεια παρατίθεται ο πίνακας συχνοτήτων και σχετικών συχνοτήτων (πίνακας 5.16) καθώς και το αντίστοιχο ραβδόγραμμα.

Πίνακας 5.16: Σοβαρότερα διοικητικά προβλήματα

Διοικητικά προβλήματα	Συχνότητα	Ποσοστό %
Αναποτελεσματική διοικητική δομή	28	11%
Έλλειψη προσωπικού	26	10%
Έλλειψη χρηματοοικονομικών πόρων	102	39%
Έλλειψη οικονομικής αυτονομίας και ευελιξίας	41	16%
Έλλειψη διοικητικής αυτονομίας και επικάλυψη αρμοδιοτήτων	18	7%
Μέγεθος δήμου	44	17%
Σύνολο	259	100%

Γράφημα 5.5: Σοβαρότερα διοικητικά προβλήματα

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα, το σημαντικότερο διοικητικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ελληνικοί δήμοι είναι η έλλειψη χρηματοοικονομικών πόρων. Συγκεκριμένα, το 39% του δείγματος (102 δήμαρχοι) ιεράρχησε το ζήτημα αυτό ως το σημαντικότερο όλων, ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από οποιοδήποτε άλλο στην ερώτηση αυτή. Στη δεύτερη θέση βρίσκεται το μέγεθος του δήμου, καθώς το 17% του δείγματος (44 δήμαρχοι) το αξιολόγησε ως το σπουδαιότερο πρόβλημα. Το 16% των δημάρχων ιεράρχησε πρώτη την έλλειψη οικονομικής αυτονομίας και ευελιξίας, το 11% την αναποτελεσματική διοικητική δομή, το 10% την έλλειψη προσωπικού και μόνο το 7% την έλλειψη διοικητικής αυτονομίας. Από τα αποτελέσματα αυτά γίνεται κατανοητό ότι οι χρηματοοικονομικές δυνατότητες πολλών ελληνικών δήμων είναι περιορισμένες, γεγονός το οποίο αποτελεί εμπόδιο για την δημιουργία μιας αποτελεσματικής διοικητικής οργάνωσης. Το συμπέρασμα αυτό θα μελετηθεί εκτενώς και σε ακόλουθες ενότητες.

5.2.2.5 Τομείς με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης

Οι επόμενες δύο ενότητες του κεφαλαίου ασχολούνται με τη διερεύνηση της άποψης των Ελλήνων δημάρχων αναφορικά με τους τομείς των δήμων και του κράτους στους οποίους υπάρχουν τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης.

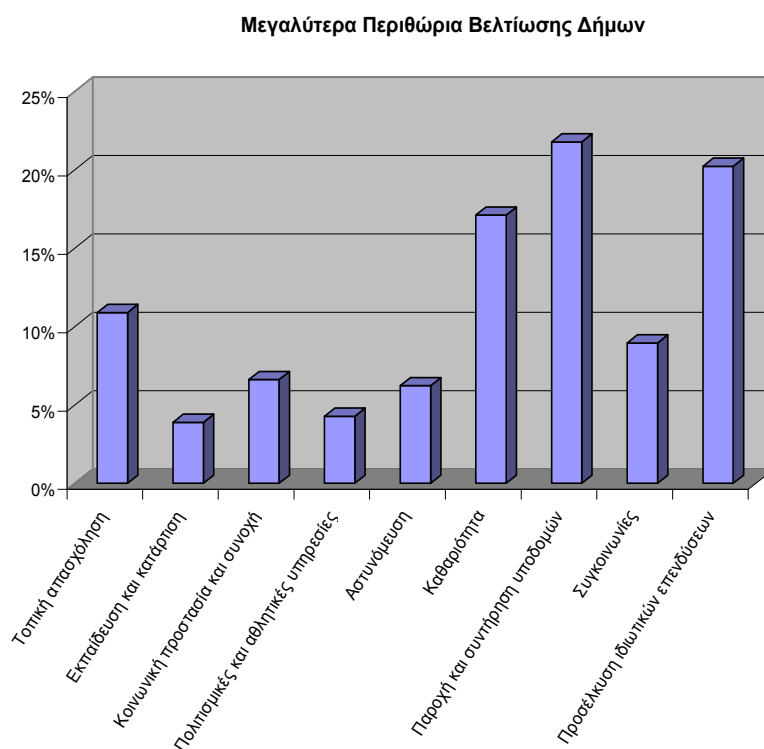
I. Αρμοδιότητες Δήμων

Σχετικά με τους τομείς των δήμων, στους συμμετέχοντες απευθύνθηκε ερώτηση η οποία τους ζητούσε να κατατάξουν 9 βασικές αρμοδιότητες των δήμων, με κριτήριο τις δυνατότητες βελτίωσης που έχει ο δήμος τους. Οι 9 αυτές αρμοδιότητες είναι οι εξής: *τοπική απασχόληση, εκπαίδευση και κατάρτιση, κοινωνική προστασία και συνοχή, πολιτιστικές και αθλητικές υπηρεσίες, αστυνόμευση, καθαριότητα, παροχή και συντήρηση υποδομών, συγκοινωνίες, και προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων.* Στη συνέχεια παρατίθεται ο πίνακας συχνοτήτων κα σχετικών συχνοτήτων του αριθμού των δημάρχων που ιεράρχησαν την κάθε αρμοδιότητα ως πρώτη (πίνακας 5.17) καθώς και το αντίστοιχο ραβδόγραμμα ποσοστών.

Πίνακας 5.17: Τομείς δήμων με μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης

Τομείς Δήμων	Συχνότητα	Ποσοστό %
Τοπική απασχόληση	28	11%
Εκπαίδευση και κατάρτιση	10	4%
Κοινωνική προστασία και συνοχή	17	7%
Πολιτισμικές και αθλητικές υπηρεσίες	11	4%
Αστυνόμευση	16	6%
Καθαριότητα	44	17%
Παροχή και συντήρηση υποδομών	56	22%
Συγκοινωνίες	23	9%
Προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων	52	20%
Σύνολο	257	100%

Γράφημα 5.6: Τομείς δήμων με μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι αρμοδιότητες που αξιολογήθηκαν από τους δημάρχους ως αυτές με τη μεγαλύτερη δυνατότητα βελτίωσης, είναι η παροχή και συντήρηση των υποδομών (22% των απαντήσεων) και η προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων (20% των απαντήσεων). Μεγάλα περιθώρια βελτίωσης διαφαίνονται επίσης και στον τομέα της καθαριότητας, τον οποίο τοποθέτησαν στην πρώτη θέση 44 δήμαρχοι (17% του δείγματος). Όσον αφορά στις υπόλοιπες λειτουργίες των δήμων, το 11% των συμμετεχόντων ιεράρχησε ως πρώτη την τοπική απασχόληση, το 9% τις συγκοινωνίες, το 7% την κοινωνική προστασία και την πολιτική συνοχή, το 6% την αστυνόμευση, ενώ τις λιγότερες απαντήσεις έλαβαν η εκπαίδευση και κατάρτιση των στελεχών των δήμων, και οι πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες (4% των απαντήσεων).

II. Αρμοδιότητες Κράτους

Στο δεύτερο τμήμα της ενότητας αυτής, στόχος είναι η διερεύνηση των τομέων του κράτους με τη μεγαλύτερη δυνατότητα βελτίωσης. Η διερεύνηση αυτή είναι σημαντική διότι πολλά από τα προβλήματα στη λειτουργία ενός δήμου, καθώς και πολλές από τις δυνατότητες βελτίωσης και αποφυγής των προβλημάτων αυτών προκύπτουν από την κεντρική διοίκηση. Στο πλαίσιο αυτό ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες δημάρχους να ιεραρχήσουν με κριτήριο τη δυνατότητα βελτίωσης, τις 9 βασικές παραμέτρους που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα. Στη συνέχεια παρατίθεται ο πίνακας συχνότητας και σχετικών συχνοτήτων του αριθμού των δημάρχων που ιεράρχησαν την κάθε παράμετρο ως πρώτη (πίνακας 5.18) καθώς και το αντίστοιχο ραβδόγραμμα.

Πίνακας 5.18: Τομείς κράτους με μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης

Τομείς Δήμων	Συχνότητα	Ποσοστό %
Τοπική απασχόληση	49	19%
Εκπαίδευση και κατάρτιση	15	6%
Κοινωνική προστασία και συνοχή	23	9%
Πολιτισμικές και αθλητικές υπηρεσίες	8	3%
Αστυνόμευση	31	12%
Καθαριότητα	15	6%

Παροχή και συντήρηση υποδομών	46	18%
Συγκοινωνίες	22	9%
Προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων	48	19%
Σύνολο	257	100%

Γράφημα 5.7: Τομείς κράτους με μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης

Όπως φαίνεται στον πίνακα 5.18, σύμφωνα με τις απαντήσεις των δημάρχων τρεις είναι οι τομείς του κράτους με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης: η προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων και η τοπική απασχόληση τις οποίες ιεράρχησαν ως πρώτες αρμοδιότητες το 19% των δημάρχων, και η παροχή και συντήρηση υποδομών την οποία αξιολόγησε ως πρώτη το 18% (46 δήμαρχοι). Αναφορικά με τις υπόλοιπες αρμοδιότητες, 31 δήμαρχοι (12%) ιεράρχησαν ως πρώτη την αστυνόμευση, 23 δήμαρχοι (9%) την κοινωνική προστασία και συνοχή, 22 δήμαρχοι (9%) τις συγκοινωνίες και από 15 δήμαρχοι (6%) την εκπαίδευση και κατάρτιση και την καθαριότητα. Τέλος μόλις 8 δήμαρχοι (3%) θεωρούν ότι οι μεγαλύτερες δυνατότητες βελτίωσης βρίσκονται στις πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί ότι η θεώρηση πως ένας τομέας έχει μικρά περιθώρια βελτίωσης σε ένα δήμο ή και στο κράτος γενικότερα, μπορεί να έχει δύο ερμηνείες. Η πρώτη είναι ότι στο δήμο αυτό η συγκεκριμένη περιοχή δραστηριοτήτων έχει παραμεληθεί και ότι παρόλο που υπάρχει αναγκαιότητα για

βελτίωση δεν υπάρχουν οι αντίστοιχες υποδομές. Η δεύτερη είναι ότι η επίδοση του δήμου στο συγκεκριμένο τομέα είναι τόσο καλή που τα περιθώρια βελτίωσης είναι πολύ μικρά. Λαμβάνοντας αυτό υπόψη μπορεί κάποιος να κατανοήσει ορισμένα ακραία ποσοστά που εμφανίστηκαν στο δείγμα. Για παράδειγμα, τα χαμηλά ποσοστά αρμοδιοτήτων όπως η καθαριότητα και η αστυνόμευση πιθανόν να οφείλονται στο γεγονός ότι είτε οι δήμοι είτε το κράτος εν γένει έχουν πολύ καλή επίδοση στα θέματα αυτά, άρα και μικρά περιθώρια βελτίωσης.

5.2.2.6 Χρηματοδοτικά εργαλεία δήμων

Η τελευταία ενότητα του κεφαλαίου αφορά στη μελέτη των χρηματοοικονομικών εργαλείων που χρησιμοποιούν οι ελληνικοί δήμοι και κυρίως των μορφών χρηματοδότησής τους από διάφορες πηγές. Στην πρώτη υπό-ενότητα παραθέτονται περιγραφικές αναλύσεις σχετικά με τα χρηματοοικονομικά εργαλεία που αυτή τη στιγμή χρησιμοποιούν οι δήμοι, ενώ στη δεύτερη σχετικά με τα αντίστοιχα εργαλεία που θα ήθελαν να χρησιμοποιούν.

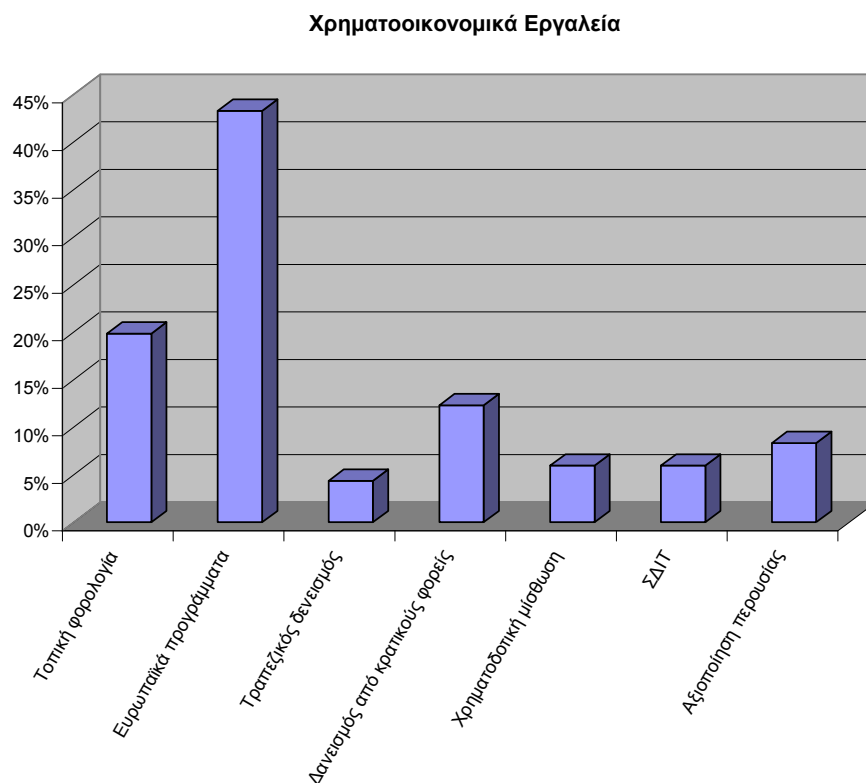
Ι. Χρηματοδοτικά εργαλεία που χρησιμοποιούν οι δήμοι

Με στόχο τη διερεύνηση των κυριότερων πηγών χρηματοδότησης των δήμων, απευθύνθηκε στους συμμετέχοντες ερώτηση στην οποία τους ζητήθηκε να ιεραρχήσουν 7 βασικά χρηματοοικονομικά εργαλεία, με κριτήριο το πόσο συχνά και σε πιο βαθμό χρησιμοποιούνται από το δήμο τους. Οι 7 προτεινόμενες μορφές χρηματοδότησης είναι οι εξής: *τοπική φορολογία, ευρωπαϊκά προγράμματα, τραπεζικός δανεισμός, δανεισμός από κρατικούς φορείς, χρηματοδοτική μίσθωση, ΣΔΙΤ, και αξιοποίηση περιουσίας*. Στον ακόλουθο πίνακα και στο αντίστοιχο ραβδόγραμμα, παρουσιάζονται συγκεντρωτικά οι συχνότητες και οι σχετικές συχνότητες των ερωτώμενων που θεώρησαν τη κάθε μορφή χρηματοδότησης ως την πιο συχνά και εντατικά χρησιμοποιούμενη.

Πίνακας 5.19: Κυριότερα χρηματοδοτικά εργαλεία

Χρηματοοικονομικά Εργαλεία	Συχνότητα	Ποσοστό %
Τοπική φορολογία	50	20%
Ευρωπαϊκά προγράμματα	109	43%
Τραπεζικός δανεισμός	11	4%
Δανεισμός από κρατικούς φορείς	31	12%
Χρηματοδοτική μίσθωση	15	6%
ΣΔΙΤ	15	6%
Αξιοποίηση περιουσίας	21	8%
Σύνολο	252	100%

Γράφημα 5.8: Κυριότερα χρηματοδοτικά εργαλεία

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, η πηγή χρηματοδότησης που χρησιμοποιείται περισσότερο στους ελληνικούς δήμους είναι τα Ευρωπαϊκά προγράμματα, καθώς το 43% των δημάρχων (109 δήμαρχοι) δηλώνει ότι αυτό είναι το βασικότερο εργαλείο

χρηματοδότησης που χρησιμοποιεί. Σε αρκετά μεγάλο βαθμό χρησιμοποιούνται επίσης η τοπική φορολογία και ο δανεισμός από κρατικούς φορείς. Τις δύο αυτές μορφές χρηματοδότησης ιεράρχησαν ως πρώτες το 20% και το 12% του δείγματος αντίστοιχα. Αναφορικά με τα υπόλοιπα βασικά χρηματοδοτικά εργαλεία, την αξιοποίηση της υπάρχουσας περιουσίας θεωρεί ως βασικότερη πηγή χρηματοδότησης το 8%, τη χρηματοδοτική μίσθωση και τη χρηματοδότηση από ΣΔΙΤ το 6% και τον τραπεζικό δανεισμό το 4%. Τα αποτελέσματα υποδεικνύουν σε γενικές γραμμές ότι οι κύριες πηγές χρηματοδότησης των ελληνικών δήμων είναι είτε από επενδυτικές ενέργειες είτε από προγράμματα χρηματοδότησης, και όχι από διάφορες μορφές δανεισμού (δάνεια, μίσθωση), συμπέρασμα ενθαρρυντικό για την ρευστότητα τους και την διοικητική αυτονομία τους.

II. Χρηματοδοτικά εργαλεία που θα ήθελαν να χρησιμοποιούν οι Δήμοι

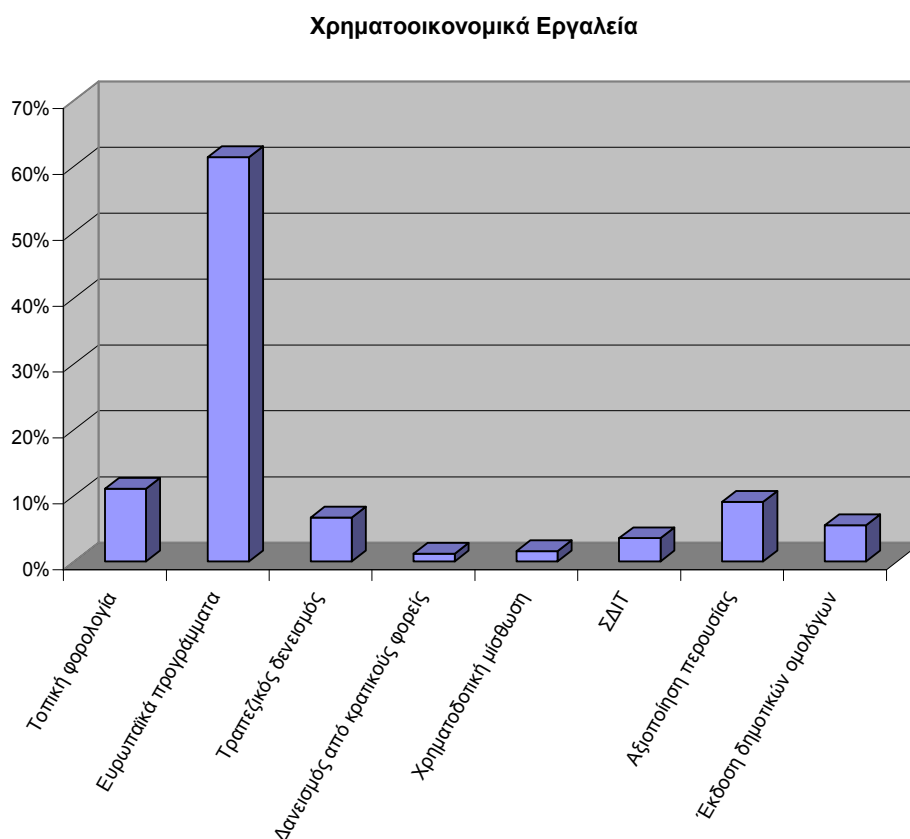
Εκτός από τις πηγές χρηματοδότησης τις οποίες οι ελληνικοί δήμοι πράγματι χρησιμοποιούν, η παρούσα έρευνα διερευνά και τις πηγές χρηματοδότησης που οι δήμαρχοι θα ήθελαν να χρησιμοποιούν. Για το λόγο αυτό ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες στην έρευνα να ιεραρχήσουν 8 βασικές μορφές χρηματοδότησης, με βάση το πόσο θα ήθελαν να χρησιμοποιούν την κάθε μία έτσι ώστε να αντλούν πόρους για τη λειτουργία του δήμου τους. Οι πηγές που αναφέρθηκαν στους συμμετέχοντες δημάρχους είναι οι: *τοπική φορολογία, ευρωπαϊκά προγράμματα, τραπεζικός δανεισμός, δανεισμός από κρατικούς φορείς, χρηματοδοτική μίσθωση, ΣΔΙΤ, αξιοποίηση περιουσίας, και έκδοση δημοτικών ομολόγων.*

Πίνακας 5.20: Χρηματοδοτικά εργαλεία που προτιμούν οι δήμαρχοι

Χρηματοοικονομικά Εργαλεία	Συχνότητα	Ποσοστό %
Τοπική φορολογία	28	11%
Ευρωπαϊκά προγράμματα	156	61%
Τραπεζικός δανεισμός	17	7%
Δανεισμός από κρατικούς φορείς	3	1%
Χρηματοδοτική μίσθωση	4	2%
ΣΔΙΤ	9	4%
Αξιοποίηση περιουσίας	23	9%

Έκδοση δημοτικών ομολόγων	14	6%
Σύνολο	254	100%

Γράφημα 5.9: Χρηματοδοτικά εργαλεία που προτιμούν οι δήμαρχοι

Παρατηρώντας τις συχνότητες των απαντήσεων των δημάρχων ένα πρώτο σημαντικό συμπέρασμα είναι ότι τα χρηματοδοτικά εργαλεία που οι ίδιοι προτιμούν είναι περίπου ίδια με αυτά που τελικά χρησιμοποιούν οι δήμοι. Συγκεκριμένα, η συντριπτική πλειοψηφία (61%) θεωρεί ότι η καλύτερη μορφή χρηματοδότησης είναι τα ευρωπαϊκά προγράμματα. Στη συνέχεια, το 11% του δείγματος προτιμά την τοπική φορολογία, το 9% την αξιοποίηση της υπάρχουσας περιουσίας, ενώ πολύ μικρότερο ποσοστό των δημάρχων επιλέγει τις υπόλοιπες πηγές χρηματοδότησης. Ένα ακόμη συμπέρασμα των αποτελεσμάτων αυτών, είναι πως στη συντριπτική τους πλειοψηφία οι δήμαρχοι προτιμούν τη χρηματοδότηση από προγράμματα και επενδυτικές δραστηριότητες, οι οποίες άλλωστε - όπως φάνηκε στην προηγούμενη ενότητα - είναι και αυτές που τελικά χρησιμοποιούν.

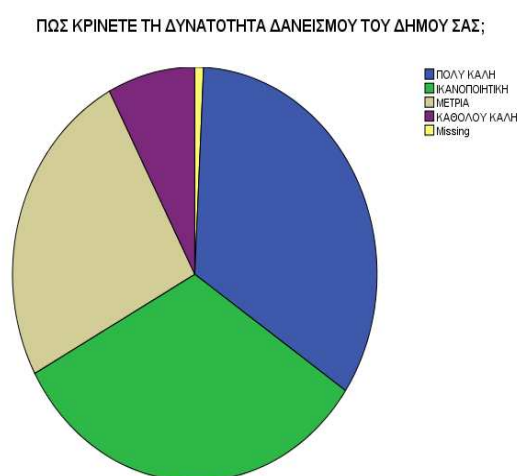
5.2.2.7 Αποτελεσματικότητα οικονομικής διαχείρισης

Όπως προαναφέρθηκε, ένας από τους βασικούς στόχους της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας της διοίκησης των ελληνικών δήμων. Διαστάσεις της αποτελεσματικότητας της διοίκησης είναι η δυνατότητα εξεύρεσης και διαχείρισης οικονομικών πόρων, ο τρόπος με τον οποίο διανέμονται οι πόροι αυτοί, καθώς και η σύναψη συμφωνιών με εξωτερικούς συνεργάτες. Στο πλαίσιο αυτό ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες στην έρευνα να αξιολογήσουν σε κλίμακα τύπου Likert από 1 έως 4 (1: πολύ καλή, 2: ικανοποιητικά, 3: μέτρια, 4: καθόλου καλή) τα εξής χαρακτηριστικά: *τη δυνατότητα δανεισμού, την ευελιξία στην πραγματοποίηση μη επενδυτικών δαπανών, και την ευελιξία στην πραγματοποίηση επενδυτικών δαπανών*. Επίσης, οι δήμαρχοι ρωτήθηκαν σε κλίμακα τριών βαθμίδων τύπου Likert για το πόσο συχνά συνεργάζονται με εξωτερικούς συμβούλους για την επίλυση διαφόρων προβλημάτων. Οι δυνατές απαντήσεις στη συγκεκριμένη ερώτηση ήταν 1: Πολύ συχνά, 2: Σποραδικά, 3: Σπάνια.

Οι συγκεκριμένες 4 ερωτήσεις μπορούν να θεωρηθούν κλίμακες διαστήματος και άρα τα καταλληλότερα περιγραφικά μέτρα είναι ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση (Kinnear και Taylor, 1996). Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι πίνακες με τα περιγραφικά μέτρα καθώς και τα διαγράμματα πίτας των συχνοτήτων της κάθε απάντησης.

Πίνακας 5.21: Δυνατότητα δανεισμού

ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΜΕΤΡΑ	
Μέσος όρος	2,07
Τυπική Απόκλιση	0,951

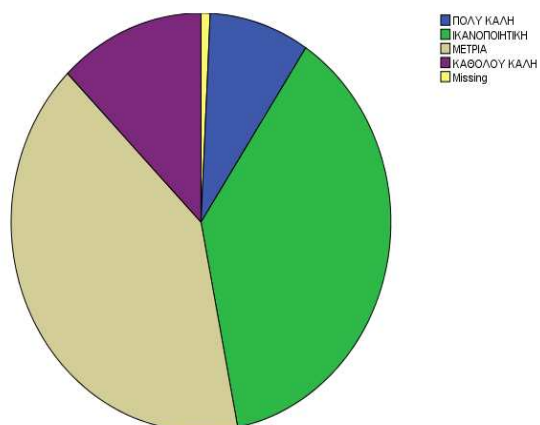
Σύμφωνα με τις απαντήσεις των δημάρχων που συμμετείχαν στην έρευνα η ικανότητα δανεισμού των ελληνικών δήμων είναι άνω του μετρίου. Ο μέσος όρος των

απαντήσεων είναι 2,07 και η τυπική απόκλιση 0,951. Με δεδομένο ότι η απάντηση των ερωτώμενων μπορούσε να κυμαίνεται από 1 έως 4, η τιμή του μέσου όρου υποδεικνύει ότι οι απαντήσεις κατανέμονται κατά κύριο λόγο γύρω από τον αριθμό 2, ο οποίος αντιπροσωπεύει ικανοποιητική δυνατότητα δανεισμού. Η τιμή της τυπικής απόκλισης είναι σχετικά μεγάλη κάτι το οποίο υποδεικνύει ικανοποιητική διασπορά των απαντήσεων και άρα επιβεβαιώνει την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος. Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται και από τη μορφή του διαγράμματος πίτας, καθώς όπως φαίνεται η πλειονότητα των απαντήσεων είναι «πολύ καλή» και «ικανοποιητική». Ταυτόχρονα φαίνεται ότι ένα μικρό ποσοστό χαρακτήρισε την ικανότητα δανεισμού ως «καθόλου καλή».

Πίνακας 5.22: Ευελιξία στην πραγματοποίηση μη επενδυτικών δαπανών

ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΜΕΤΡΑ	
Μέσος όρος	2,57
Τυπική Απόκλιση	0,818

ΠΩΣ ΚΡΙΝΕΤΕ ΤΗΝ ΕΥΕΛΙΞΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΜΗ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ;

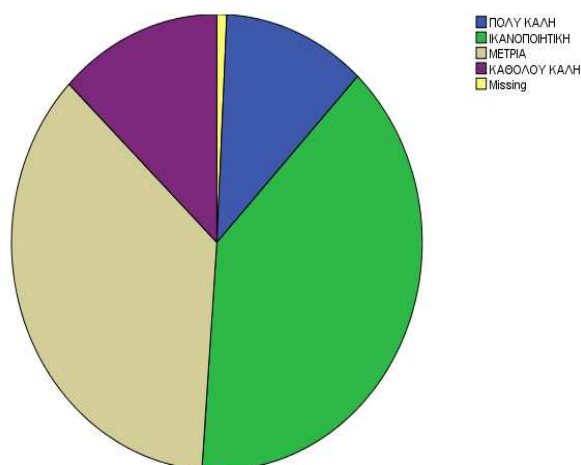

Αναφορικά με την ευελιξία των δήμων στην πραγματοποίηση μη επενδυτικών δαπανών, ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 2,57 και η τυπική απόκλιση 0,818. Η τιμή αυτή του μέσου όρου υποδεικνύει μια μέτρια ευελιξία. Όπως φαίνεται και στο αντίστοιχο διάγραμμα πίτας οι απαντήσεις «μέτρια» και «καθόλου καλή» είναι περισσότερες από τους χαρακτηρισμούς «πολύ καλή» και «ικανοποιητική». Και στην περίπτωση αυτή η τιμή της τυπικής απόκλισης είναι αρκετά μεγάλη.

Πίνακας 5.23: Ευελιξία στην πραγματοποίηση επενδυτικών δαπανών

ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΜΕΤΡΑ	
Μέσος όρος	2,51
Τυπική Απόκλιση	0,859

ΠΩΣ ΚΡΙΝΕΤΕ ΤΗΝ ΕΥΕΛΙΞΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ;

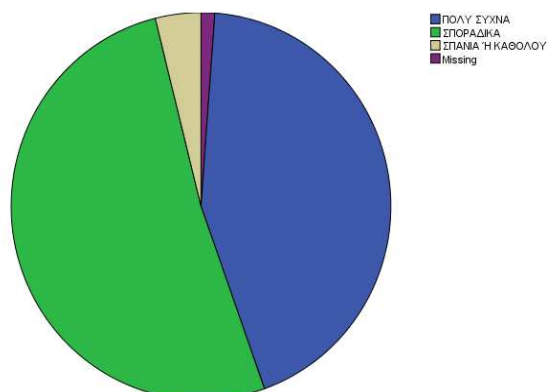

Τα αποτελέσματα στην ερώτηση αυτή είναι σχεδόν ίδια με την προηγούμενη. Ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 2,51 και η τυπική απόκλιση 0,859. Σύμφωνα λοιπόν με τις απαντήσεις των δημάρχων η δυνατότητα ευελιξίας στην πραγματοποίηση επενδυτικών δαπανών κρίνεται σχεδόν μέτρια. Παρατηρώντας το αντίστοιχο διάγραμμα πίτας και σε αυτή την περίπτωση οι απαντήσεις «μέτρια» και «καθόλου καλή» είναι περισσότερες από τους χαρακτηρισμούς «πολύ καλή» και «ικανοποιητική».

Πίνακας 5.24: Συνεργασία με εξωτερικούς συμβούλους

ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΜΕΤΡΑ	
Μέσος όρος	1,60
Τυπική Απόκλιση	0,565

ΠΟΣΟ ΣΥΧΝΑ ΣΥΝΕΡΓΑΖΕΣΤΕ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΥΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΛΥΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ;

Όσον αφορά στη συχνότητα με την οποία οι ελληνικοί δήμοι συνεργάζονται με εξωτερικούς συμβούλους για την επίλυση προβλημάτων, φαίνεται ότι τέτοιου είδους συνεργασίες γίνονται σποραδικά. Συγκεκριμένα ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι

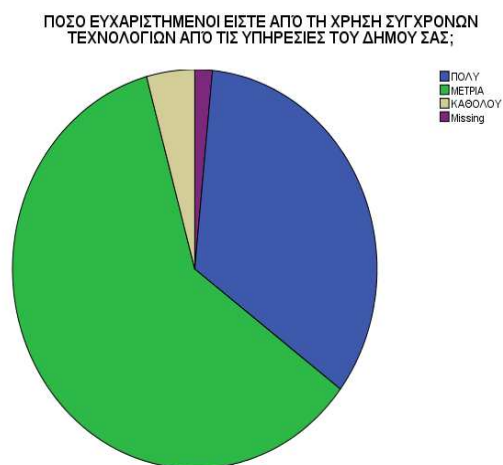
1,60, μεταξύ δηλαδή της απάντησης «πολύ συχνά» και της απάντησης «σποραδικά» η οποία όπως διακρίνεται και στο διάγραμμα πίτας είναι και η επικρατούσα τιμή των απαντήσεων. Τέλος, και σε αυτή την περίπτωση η τυπική απόκλιση έχει ικανοποιητικά μεγάλη τιμή (0,565).

5.2.2.8 Χρήση σύγχρονων τεχνολογιών

Η τελευταία ενότητα των περιγραφικών αναλύσεων αφορά στη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών από τους ελληνικούς δήμους. Συγκεκριμένα, απευθύνθηκε ερώτηση στους συμμετέχοντες σχετικά με το βαθμό ικανοποίησής τους από τη χρήση νέων τεχνολογιών στο δήμο τους. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να εκφράσουν το βαθμό ικανοποίησής τους σε κλίμακα τύπου Likert από 1 έως 3 (1:πολύ, 2:μέτρια, 3:καθόλου). Δεδομένου ότι οι δήμαρχοι που απάντησαν έχουν την πλήρη εποπτεία των δήμων τους, ο βαθμός ικανοποίησής τους εκφράζει εμμέσως και το βαθμό αποτελεσματικότητας του δήμου στην χρήση σύγχρονων τεχνολογιών. Στη συνέχεια παρουσιάζονται ο μέσος όρος, η τυπική απόκλιση και το διάγραμμα πίτας των συχνοτήτων των απαντήσεων.

Πίνακας 5.25: Ικανοποίηση από τη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών

ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΜΕΤΡΑ	
Μέσος όρος	1,70
Τυπική Απόκλιση	0,545

Η μέση ικανοποίηση των δημάρχων έχει τιμή 1,70, δηλαδή προσεγγίζει τη μέτρια ικανοποίηση. Η τυπική απόκλιση είναι ικανοποιητικά μεγάλη, αν αναλογιστεί κανείς ότι το εύρος των δυνατών παρατηρήσεων είναι 3. Πράγματι, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα πίτας, οι περισσότεροι δήμαρχοι καθόρισαν ως «μέτρια» την ικανοποίησή τους από τη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών στους δήμους τους. Το αποτέλεσμα αυτό αναδεικνύει την αναγκαιότητα αναβάθμισης των τεχνολογικών υποδομών που χρησιμοποιούνται στους δήμους.

5.2.3 Διαχωρισμός δείγματος σε κατηγορίες ανάλογα με την οικονομική τους επίδοση

Στόχος αυτής της ενότητας των αναλύσεων είναι ο διαχωρισμός του συνόλου του δείγματος σε κατηγορίες, με κριτήριο την αποτελεσματικότητα της οικονομικής διαχείρισης (αποτελεσματικοί - μη αποτελεσματικοί δήμοι). Δύο είναι οι λόγοι για τους οποίους πραγματοποιούνται αυτού του είδους οι αναλύσεις: *πρώτον* διότι είναι πολύ ενδιαφέρουσα η εις βάθος παρατήρηση της υπάρχουσας κατάστασης σχετικά με τις δυνατότητες οικονομικής διαχείρισης από τους δήμους, και *δεύτερον* διότι κρίνεται κρίσιμη η διερεύνηση των διαφορών που υπάρχουν στα υπόλοιπα χαρακτηριστικά μεταξύ των αποτελεσματικών και των μη αποτελεσματικών δήμων.

Για το διαχωρισμό του δείγματος σε ομάδες χρησιμοποιήθηκε η *ανάλυση κατά ομάδες (cluster analysis)*. Η στατιστική αυτή ανάλυση είναι μια ευρέως χρησιμοποιούμενη μέθοδος σε διάφορους επιστημονικούς χώρους όπως η βιολογία, η πληροφορική και το μάρκετινγκ (Kinneer και Taylor, 2004). Σκοπός της είναι η διερεύνηση της δυνατότητας διαχωρισμού του δείγματος σε ομάδες με βάση ένα ή περισσότερα χαρακτηριστικά (μεταβλητές) (Kinneer και Taylor, 2004). Οι ομάδες που θα προκύψουν θα πρέπει να διαφέρουν σημαντικά στα χαρακτηριστικά που χρησιμοποιήθηκαν προκειμένου η ανάλυση να έχει νόημα.

Στην παρούσα έρευνα, για τη δημιουργία των ομάδων χρησιμοποιήθηκαν τρεις μεταβλητές, των οποίων τα περιγραφικά στοιχεία αναλύθηκαν στην προηγούμενη ενότητα, και οι οποίες είναι: *η ικανότητα δανεισμού του δήμου, η ευελιξία στην πραγματοποίηση μη επενδυτικών δαπανών, και η ευελιξία στην πραγματοποίηση επενδυτικών δαπανών*. Οι τρεις αυτές μεταβλητές θεωρήθηκαν να είναι οι βασικές διαστάσεις της αποτελεσματικότητας στην οικονομική διαχείριση και άρα η χρησιμοποίησή τους, περιγράφει αντιπροσωπευτικά την αποτελεσματικότητα.

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για το διαχωρισμό σε ομάδες ήταν η μέθοδος διαχωρισμού *K-Μέσων (K-Means)*. Στη μέθοδο αυτή, προκαθορίζεται ο αριθμός των ομάδων στις οποίες θα χωριστεί το δείγμα. Στην παρούσα έρευνα ο αριθμός των ομάδων καθορίστηκε να είναι δύο, διότι (α) θεωρητικά ο διαχωρισμός σε αποτελεσματικούς και μη αποτελεσματικούς δήμους έχει μεγαλύτερο νόημα από οποιονδήποτε άλλο, και (β) ο αριθμός αυτός θεωρείται ο καταλληλότερος όταν οι μεταβλητές που χρησιμοποιούνται για το διαχωρισμό, είναι περισσότερες από δύο (Kinneer και Taylor, 2004). Τα αποτελέσματα της ανάλυσης σε ομάδες παραθέτονται στους ακόλουθους πίνακες.

Πίνακας 5.26: Κέντρα ομάδων για τις τρεις ερωτήσεις

Final Cluster Centers		
	Cluster	
	Cluster1	Cluster 2
ΠΩΣ ΚΡΙΝΕΤΕ ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ;	3	2
ΠΩΣ ΚΡΙΝΕΤΕ ΤΗΝ ΕΥΕΛΙΞΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΜΗ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ;	3	2
ΠΩΣ ΚΡΙΝΕΤΕ ΤΗΝ ΕΥΕΛΙΞΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ;	3	2

Πίνακας 5.27: Αριθμός απαντήσεων σε κάθε ομάδα

Number of Cases in each Cluster		
Cluster	1	110
	2	146

Όπως διακρίνεται στους πίνακες της ανάλυσης ομάδων, οι παρατηρήσεις που προέκυψαν από τη δειγματοληψία μπορούν πράγματι να διαχωριστούν σε δύο ομάδες με κριτήριο τις τρεις προαναφερθείσες ερωτήσεις. Στην πρώτη ομάδα ανήκουν 110 δήμοι ενώ στη δεύτερη 146. Τα κέντρα (κεντρική παρατήρηση) της πρώτης ομάδας είναι και για τις τρεις μεταβλητές το 3, ενώ για τη δεύτερη ομάδα τα κέντρα και για τις τρεις μεταβλητές είναι το 2. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι δυνατές απαντήσεις στις ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν κυμαίνονταν από 1: πολύ καλή έως 4: καθόλου καλή, η πρώτη ομάδα μπορεί να ονομαστεί

ως “Δήμοι με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση” και τη δεύτερη ως “Δήμοι με αποδοτική οικονομική διαχείριση”.

Για να εξακριβωθεί εάν πράγματι οι απαντήσεις στις τρεις ερωτήσεις διαφέρουν για τις δύο ομάδες, πραγματοποιήθηκε ανάλυση διασταύρωσης πινάκων (Cross Tabulation). Τα αποτελέσματα της ανάλυσης αυτής καθώς και του αντίστοιχου ελέγχου χ^2 (Chi-Square) παρουσιάζονται στους ακόλουθους πίνακες:

Πίνακας 5.28: Αποτελέσματα διασταύρωσης πινάκων

Crosstab							
			ΠΩΣ ΚΡΙΝΕΤΕ ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ;				
			ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ	ΙΚΑΝ/ΤΙΚΗ	ΜΕΤΡΙΑ	ΚΑΘΟΛΟΥ ΚΑΛΗ	Total
Cluster Number of Case	1	Count	8	26	58	18	110
		% within Cluster Number of Case	7,3%	23,6%	52,7%	16,4%	100,0%
		% within ΠΩΣ ΚΡΙΝΕΤΕ ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ;	9,2%	31,0%	89,2%	90,0%	43,0%
		% of Total	3,1%	10,2%	22,7%	7,0%	43,0%
	2	Count	79	58	7	2	146
		% within Cluster Number of Case	54,1%	39,7%	4,8%	1,4%	100,0%
		% within ΠΩΣ ΚΡΙΝΕΤΕ ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ;	90,8%	69,0%	10,8%	10,0%	57,0%
		% of Total	30,9%	22,7%	2,7%	,8%	57,0%
	Total	Count	87	84	65	20	256

	% within Cluster Number of Case	34,0%	32,8%	25,4%	7,8%	100,0%
	% within ΠΩΣ ΚΡΙΝΕΤΕ ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ;	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	34,0%	32,8%	25,4%	7,8%	100,0%

Πίνακας 5.29: Αποτελέσματα ελέγχου *Chi-Square*

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	90,371 ^a	3	,000
Likelihood Ratio	107,058	3	,000
Linear-by-Linear Association	83,496	1	,000
N of Valid Cases	256		

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του ελέγχου *Chi-Square* οι απαντήσεις στις τρεις ερωτήσεις διαφέρουν για τις δύο διαφορετικές ομάδες δήμων καθώς τα παρατηρούμενα επίπεδα σημαντικότητας (significance level) είναι πολύ μικρά (σχεδόν μηδενικά). Επίσης, μέσω της διασταύρωσης πινάκων παρατηρείται ότι οι συχνότητες των απαντήσεων είναι πολύ διαφορετικές για τις δύο ομάδες και υποδεικνύουν: *αποτελεσματική επίδοση στην οικονομική διαχείριση για την δεύτερη ομάδα δήμων και λιγότερο αποτελεσματική επίδοση για την πρώτη ομάδα δήμων.*

Όλα τα παραπάνω υποδεικνύουν ότι πράγματι ο διαχωρισμός του δείγματος σε δύο κατηγορίες δήμων έχει νόημα. Δηλαδή ότι στην ελληνική επικράτεια υπάρχουν δύο ειδών δήμοι σχετικά με την ικανότητα διαχείρισης οικονομικών πόρων, οι αποτελεσματικοί και οι μη αποτελεσματικοί.

5.2.4 Διερεύνηση τις ύπαρξης διαφορών μεταξύ των χαρακτηριστικών των δύο κατηγοριών.

Η ενότητα αυτή των αναλύσεων αφορά στη σύγκριση, με βάση συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, των δύο κατηγοριών στις οποίες χωρίστηκαν οι ελληνικοί δήμοι στην προηγούμενη παράγραφο. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι η συνεργασία με εξειδικευμένους συμβούλους, καθώς και η χρήση σύγχρονων τεχνολογιών στους ελληνικούς δήμους. Βασικός στόχος είναι η διερεύνηση της επιρροής των δύο αυτών χαρακτηριστικών στην αποτελεσματικότητα διαχείρισης οικονομικών πόρων, της οικονομικής δηλαδή επίδοσης των δήμων.

Για την επίτευξη των ερευνητικών στόχων χρησιμοποιήθηκε η ανάλυση T-Test για τη σύγκριση μέσων. Μέσω αυτής της στατιστικής ανάλυσης διερευνάται η ύπαρξη στατιστικά σημαντικών διαφορών μεταξύ των μέσων όρων μιας μεταβλητής για δύο κατηγορίες ενός πληθυσμού. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ελέγχεται η ύπαρξη σημαντικών διαφορών για τις μεταβλητές *συνεργασία με εξειδικευμένους συμβούλους*, καθώς και *χρήση σύγχρονων τεχνολογιών* ανάμεσα στους αποτελεσματικούς και τους μη αποτελεσματικούς δήμους. Τα αποτελέσματα των ελέγχων T-test συνοψίζονται στους ακόλουθους πίνακες.

Ι. Συνεργασία με εξειδικευμένους συμβούλους

Πίνακας 5.30: Μέσοι όροι συχνότητας συνεργασίας με εξωτερικούς συμβούλους

Group Statistics					
Ερώτηση	Cluster Number of Case	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
ΠΟΣΟ ΣΥΧΝΑ ΣΥΝΕΡΓΑΖΕΣΤΕ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΥΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΛΥΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ;	1	108	1,66	,550	,053
	2	146	1,56	,575	,048

Πίνακας 5.31: T-Test για την σύγκριση μέσων

		t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
Ερώτηση						
ΠΟΣΟ ΣΥΧΝΑ ΣΥΝΕΡΓΑΖΕΣΤΕ ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΥΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΛΥΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ;	Equal variances assumed	1,337	252	,182	,096	,072
	Equal variances not assumed	1,346	236	,180	,096	,071

Όπως παρατηρείται οι μέσοι όροι της μεταβλητής για τις δύο κατηγορίες δήμων δεν διαφέρουν σημαντικά καθώς ο μέσος όρος για την πρώτη κατηγορία είναι 1,66 ενώ για τη δεύτερη 1,56. Η διαφορά αυτή δεν είναι στατιστικά σημαντική όπως υποδεικνύεται από τα αποτελέσματα του ελέγχου T-test. Συγκεκριμένα, το παρατηρούμενο επίπεδο σημαντικότητας (significance) του ελέγχου είναι 0,180 το οποίο είναι μεγαλύτερο από οποιοδήποτε χρησιμοποιούμενο επίπεδο σημαντικότητας (0,01 ή 0,05).

Τα αποτελέσματα αυτά δίνουν ενδείξεις υπέρ της απόρριψης της υπόθεσης της ύπαρξης σχέσης μεταξύ της αποτελεσματικότητας της οικονομικής διαχείρισης και της συχνότητας συνεργασίας με εξωτερικούς συμβούλους. Έτσι, όπως φαίνεται τόσο οι αποτελεσματικοί όσο και οι μη αποτελεσματικοί δήμοι χρησιμοποιούν με περίπου την ίδια συχνότητα εξειδικευμένους συμβούλους στη διαδικασία λήψης των διαφόρων αποφάσεων. Το παράδοξο αυτό μπορεί να αιτιολογηθεί αν αναλογιστεί κανείς τη τεχνογνωσία των εξωτερικών συμβούλων που επιλέγουν οι δήμοι να συνεργαστούν. Υπάρχει δηλαδή περίπτωση ένας δήμος να συνεργάζεται με εξειδικευμένους συμβούλους, αλλά η ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχεται – βάσει των αποτελεσμάτων των αναλύσεων – να μην είναι ικανοποιητική καθώς τελικά δεν επηρεάζει την αποτελεσματικότητα ενός δήμου.

II. Χρήση σύγχρονων τεχνολογιών

Πίνακας 5.32: Μέσοι όροι ικανοποίησης από τη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών

Group Statistics					
Ερώτηση	Cluster Number of Case	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
ΠΟΣΟ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΜΕΝΟΙ ΕΙΣΤΕ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ;	1	109	1,75	,580	,056
	2	144	1,66	,518	,043

Πίνακας 5.33: T-Test για την σύγκριση μέσων

		t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
ΠΟΣΟ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΜΕΝΟΙ ΕΙΣΤΕ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ;	Equal variances assumed	1,337	251	,182	,093	,069
	Equal variances not assumed	1,316	217,773	,189	,093	,070

Από τους παραπάνω πίνακες γίνεται εμφανές, ότι και σε αυτή την περίπτωση οι μέσοι όροι της μεταβλητής που περιγράφει την ικανοποίηση από τη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών δεν διαφέρουν για τις δύο κατηγορίες των δήμων. Ο μέσος όρος της πρώτης ομάδας είναι 1,75 και της δεύτερης 1,66, ενώ το παρατηρούμενο επίπεδο σημαντικότητας (significance) του ελέγχου T-test είναι 0,182 το οποίο είναι μεγαλύτερο από τα συνήθως χρησιμοποιούμενα επίπεδα σημαντικότητας (0,01 ή 0,05). Τα αποτελέσματα λοιπόν του ελέγχου υποδεικνύουν την ανυπαρξία στατιστικά σημαντικών διαφορών μεταξύ των δύο κατηγοριών. Κάτι τέτοιο σημαίνει ότι ούτε η χρήση σύγχρονων τεχνολογιών επηρεάζει σημαντικά την αποτελεσματικότητα της οικονομικής διαχείρισης των δήμων.

5.2.5 Περιγραφικά μέτρα μεταβλητών για τους δήμους με μη αποτελεσματική οικονομική διαχείριση.

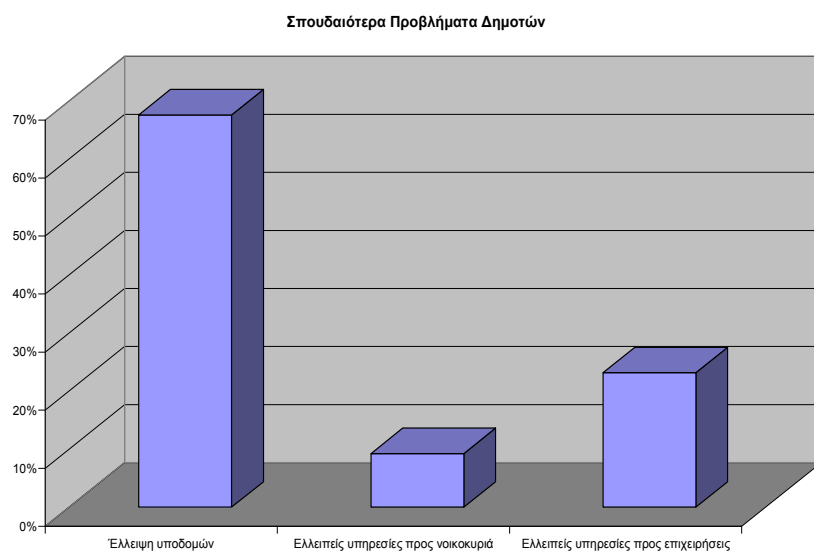
Σε αυτή την ενότητα αναλύσεων παρουσιάζονται τα περιγραφικά μέτρα των 8 μεταβλητών που χρησιμοποιήθηκαν και στην ενότητα για την πρώτη ομάδα των δήμων (Δήμοι με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση). Στόχος είναι η διερεύνηση της κατάστασης σε διοικητικό επίπεδο των δήμων, οι οποίοι συγκαταλέγονται στην ομάδα με τη χαμηλότερη επίδοση σε χρηματοοικονομικό επίπεδο και η σύγκρισή τους με αυτές που βρίσκονται στην ομάδα με την υψηλότερη επίδοση. Συγκεκριμένα οι 8 μεταβλητές περιγράφουν: *τα σημαντικότερα προβλήματα των δημοτών, τα σημαντικότερα διοικητικά προβλήματα, τα προβλήματα προσωπικού, τις κυριότερες πηγές χρηματοδότησης, τους τομείς των δήμων με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης, τους τομείς του κράτους με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης, τα σημαντικότερα χρηματοδοτικά εργαλεία που χρησιμοποιούν οι δήμοι, και τα σημαντικότερα χρηματοδοτικά εργαλεία που θα ήθελαν να χρησιμοποιούν.*

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα οι μεταβλητές αυτές μετρήθηκαν με ερωτήσεις που είχαν τη μορφή ιεράρχησης. Δηλαδή, σε κάθε ερώτηση οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να ιεραρχήσουν με βάση κάποιο κριτήριο (σημαντικότητα, συχνότητα χρησιμοποίησης κ.α.) κάποιες πιθανές απαντήσεις. Στην ενότητα αυτή για κάθε πιθανή απάντηση κάθε ερώτησης υπολογίστηκε ο αριθμός των δημάρχων που την αξιολόγησε πρώτη. Στη συνέχεια για κάθε μεταβλητή παραθέτονται ο πίνακας συχνοτήτων και σχετικών συχνοτήτων καθώς και το αντίστοιχο ραβδόγραμμα.

Πίνακας 5.34. Σημαντικότερα προβλήματα δημοτών

Προβλήματα	Συχνότητα	Ποσοστό %
Έλλειψη υποδομών	73	68
Ελλειπείς υπηρεσίες προς νοικοκυριά	10	9
Ελλειπείς υπηρεσίες προς επιχειρήσεις	25	23
Σύνολο	108	100

Γράφημα 5.9. Σημαντικότερα προβλήματα δημοτών

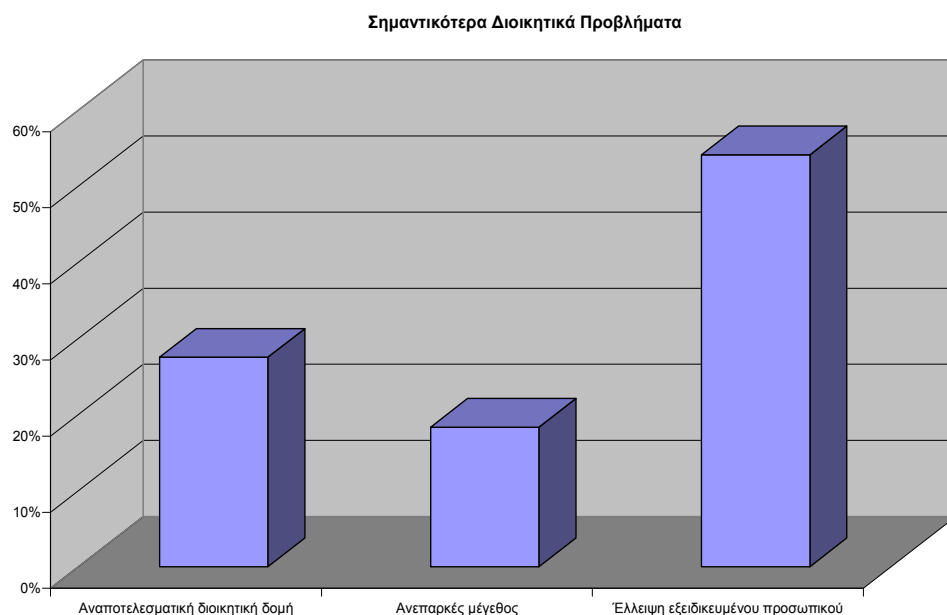

Όπως είναι εμφανές από τα αποτελέσματα, η συντριπτική πλειοψηφία των δημάρχων (68%), που οι δήμοι τους ανήκουν σε αυτούς με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση, θεωρεί ως σημαντικότερο πρόβλημα των πολιτών των δήμων τους την έλλειψη υποδομών, ένα πολύ μικρότερο ποσοστό (23%) τις ελλειπείς υπηρεσίες προς επιχειρήσεις, και μόλις το 9% τις ελλειπείς υπηρεσίες προς νοικοκυριά. Τα ποσοστά αυτά καθιστούν ξεκάθαρη τη σπουδαιότητα της έλλειψης υποδομών για τους δημάρχους των δήμων αυτής της κατηγορίας. Οι διαφορές που παρατηρούνται στις σχετικές συχνότητες σε σύγκριση με το σύνολο του δείγματος είναι πολύ μικρές, έως και ανύπαρκτες, γεγονός που υποδεικνύει ότι ο παράγοντας «χρηματοοικονομική δυνατότητα» δεν διαφοροποιεί σημαντικά τις απαντήσεις των συμμετεχόντων.

Πίνακας 5.35. Προβλήματα προσωπικού

Προβλήματα	Συχνότητα	Ποσοστό %
Αναποτελεσματική διοικητική δομή	30	28
Ανεπαρκές μέγεθος	20	18
Έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού	59	54
Σύνολο	109	100

Γράφημα 5.10. Προβλήματα προσωπικού

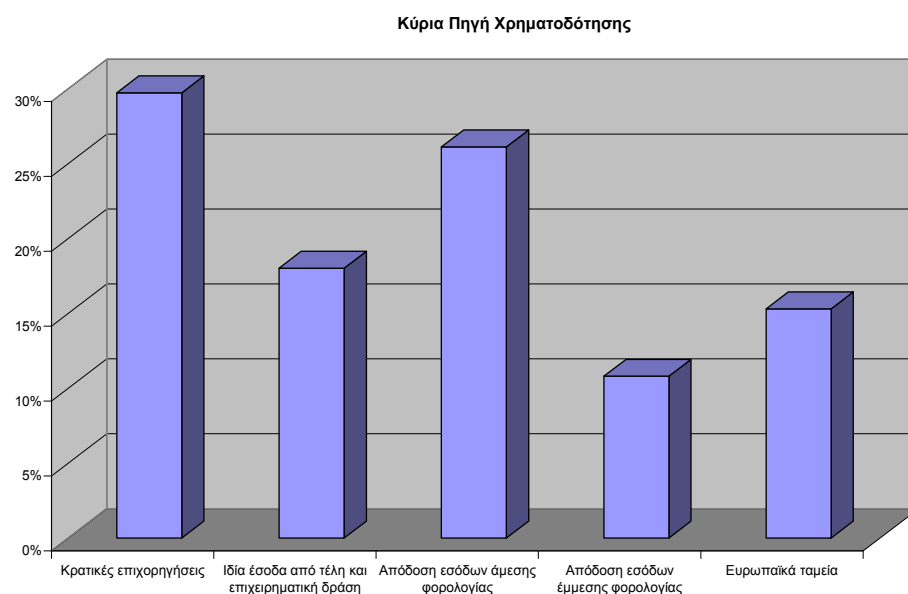

Σύμφωνα με τα περιγραφικά στοιχεία της δεύτερης μεταβλητής, η συντριπτική πλειοψηφία (54%) των ερωτηθέντων, που οι δήμοι τους ανήκουν σε αυτούς με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση, αξιολογεί την έλλειψη σε εξειδικευμένο προσωπικό ως το σπουδαιότερο πρόβλημα στο δήμο τους. Αρκετά μικρότερο ποσοστό συμμετεχόντων θεωρεί ως σπουδαιότερο πρόβλημα την αναποτελεσματική οργανωτική δομή (28% του δείγματος), ενώ η μειοψηφία των ερωτηθέντων (18%) ιεραρχεί ως πρώτο πρόβλημα το ανεπαρκές μέγεθος του προσωπικού. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων είναι σχεδόν ίδια με αυτά στο σύνολο του δείγματος, κάτι το οποίο σημαίνει ότι ούτε η μεταβλητή αυτή διαφοροποιείται σε σχέση με τις χρηματοοικονομικές δυνατότητες των δήμων.

Πίνακας 5.36. Κυριότερη πηγή χρηματοδότησης

Πηγή Χρηματοδότησης	Συχνότητα	Ποσοστό %
Κρατικές επιχορηγήσεις	33	30
Ιδία έσοδα από τέλη και επιχειρηματική δράση	20	18
Απόδοση εσόδων άμεσης φορολογίας	29	26
Απόδοση εσόδων έμμεσης φορολογίας	12	11
Ευρωπαϊκά ταμεία	17	15
Σύνολο	111	100

Γράφημα 5.11. Κυριότερη πηγή χρηματοδότησης

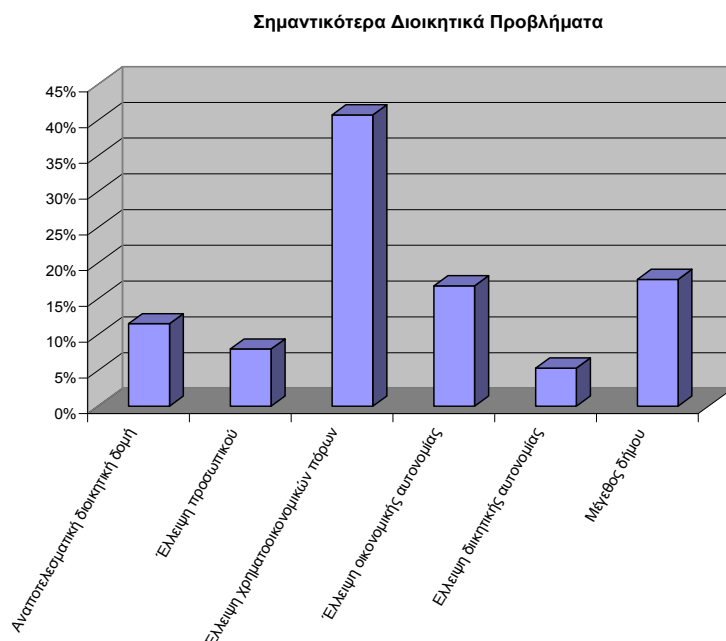
Όπως είναι εμφανές από τα αποτελέσματα των αναλύσεων, η πηγή χρηματοδότησης που αξιολογείται ως πιο σημαντική από τους περισσότερους δημάρχους, που οι δήμοι τους ανήκουν σε αυτούς με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση, είναι οι κρατικές επιχορηγήσεις σε ποσοστό 30%. Μικρότερο ποσοστό δημάρχων αξιολόγησε τις υπόλοιπες εναλλακτικές ως σημαντικότερες και συγκεκριμένα: την απόδοση εσόδων από άμεση φορολογία το 26% του δείγματος, τα ίδια έσοδα από τέλη και επιχειρηματική δράση το 18%, και τα Ευρωπαϊκά προγράμματα το 15%. Η πηγή χρηματοδότησης που χαρακτηρίστηκε ως σημαντικότερη από τους λιγότερους δημάρχους αυτής της κατηγορίας δήμων είναι η απόδοση έμμεσης φορολογίας με ποσοστό 11%.

Πίνακας 5.37. Σημαντικότερα διοικητικά προβλήματα

Πρόβλημα	Συχνότητα	Ποσοστό %
Αναποτελεσματική διοικητική δομή	13	12
Έλλειψη προσωπικού	9	8
Έλλειψη χρηματοοικονομικών πόρων	46	41
Έλλειψη οικονομικής αυτονομίας	19	17
Έλλειψη διοικητικής αυτονομίας	6	5
Μέγεθος δήμου	20	18

Σύνολο	113	100
--------	-----	-----

Γράφημα 5.12. Σημαντικότερα διοικητικά προβλήματα

Τα ποσοστά των απαντήσεων των συμμετεχόντων στην έρευνα, υποδεικνύουν ως σημαντικότερο διοικητικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ελληνικοί δήμοι την έλλειψη χρηματοοικονομικών πόρων. Όπως και για το σύνολο του δείγματος έτσι και για τους δήμους με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση, το ποσοστό που ιεράρχησε το ζήτημα αυτό ως το σημαντικότερο όλων, είναι πολύ μεγαλύτερο από οποιοδήποτε άλλο στην ερώτηση αυτή. Μάλιστα, στην περίπτωση αυτή, το ποσοστό αυτό είναι μεγαλύτερο και από το αντίστοιχο στο σύνολο του δείγματος, κάτι που φαίνεται λογικό αν αναλογιστεί κανείς ότι στην συγκεκριμένη ομάδα δήμων ανήκουν αυτοί με χαμηλή χρηματοοικονομική δυνατότητα.

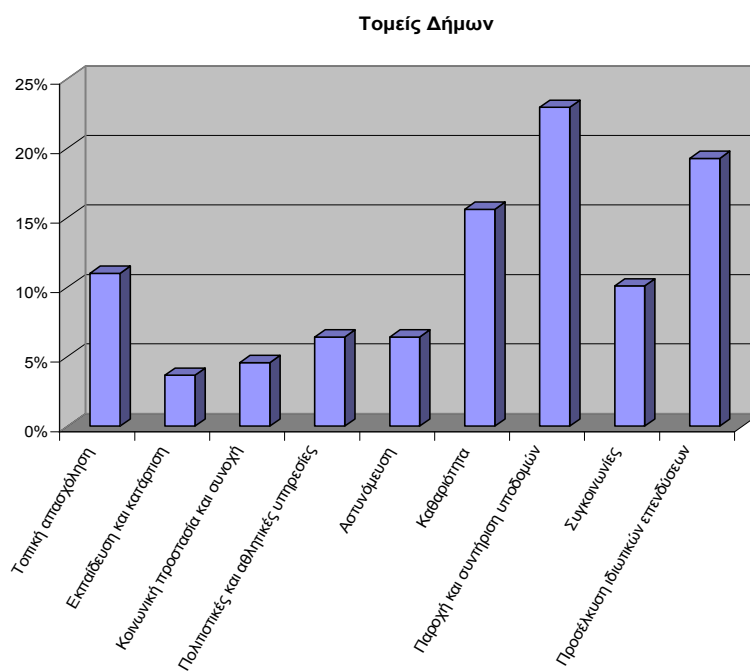
Στη δεύτερη θέση των προβλημάτων, των δήμων με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση, βρίσκεται το μέγεθος του δήμου, καθώς το 18% του δείγματος το αξιολόγησε ως το σπουδαιότερο πρόβλημα. Επίσης, το 17% των δημάρχων ιεράρχησε πρώτη την έλλειψη οικονομικής αυτονομίας και ευελιξίας, το 12% την αναποτελεσματική διοικητική δομή, το 8% την έλλειψη προσωπικού, και μόνο το 5% την έλλειψη διοικητικής αυτονομίας. Από τα αποτελέσματα γίνεται εμφανής η τάση ότι η έλλειψη χρηματοοικονομικών πόρων θεωρείται

πολύ σημαντική από τους δημάρχους, και ιδιαίτερα από τους δήμους με χαμηλή χρηματοοικονομική δυνατότητα.

Πίνακας 5.38. Τομείς δήμων με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης

Τομέας Δήμου	Συχνότητα	Ποσοστό %
Τοπική απασχόληση	12	11
Εκπαίδευση και κατάρτιση	4	4
Κοινωνική προστασία και συνοχή	5	5
Πολιτιστικές και αθλητικές υπηρεσίες	7	6
Αστυνόμευση	7	6
Καθαριότητα	17	16
Παροχή και συντήρηση υποδομών	25	23
Συγκοινωνίες	11	10
Προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων	21	19
Σύνολο	109	100

Γράφημα 5.13. Τομείς δήμων με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης

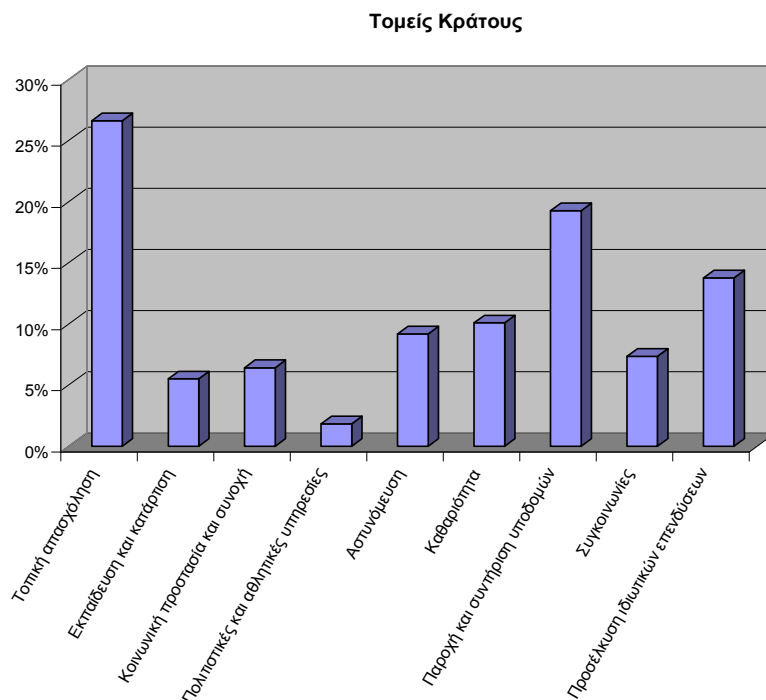

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των δημάρχων, που οι δήμοι τους ανήκουν σε αυτούς με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση, οι αρμοδιότητες με τη μεγαλύτερη δυνατότητα βελτίωσης είναι η παροχή και συντήρηση των υποδομών (23% των απαντήσεων) και η προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων (19% των απαντήσεων). Αρκετά μεγάλο είναι και το ποσοστό που ιεράρχησε ως πρώτο τον τομέα της καθαριότητας, (16% του δείγματος). Μικρότερος είναι ο αριθμός των δημάρχων που θεωρεί ως πιο σημαντικές τις υπόλοιπες λειτουργίες των δήμων και συγκεκριμένα, το 11% των συμμετεχόντων την τοπική απασχόληση, το 10% τις συγκοινωνίες, το 6% τις πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες, το 6% την αστυνόμευση, το 5% την κοινωνική προστασία, και το 4% την εκπαίδευση και κατάρτιση. Και στην περίπτωση αυτή παρατηρούνται μικρές διαφορές σε σχέση με τα αποτελέσματα στο σύνολο του δείγματος.

Πίνακας 5.39. Τομείς κράτους με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης

Τομέας Κράτους	Συχνότητα	Ποσοστό %
Τοπική απασχόληση	29	27
Εκπαίδευση και κατάρτιση	6	6
Κοινωνική προστασία και συνοχή	7	6
Πολιτιστικές και αθλητικές υπηρεσίες	2	2
Αστυνόμευση	10	9
Καθαριότητα	11	10
Παροχή και συντήρηση υποδομών	21	19
Συγκοινωνίες	8	7
Προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων	15	14
Σύνολο	109	100

Γράφημα 5.14. Τομείς κράτους με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης

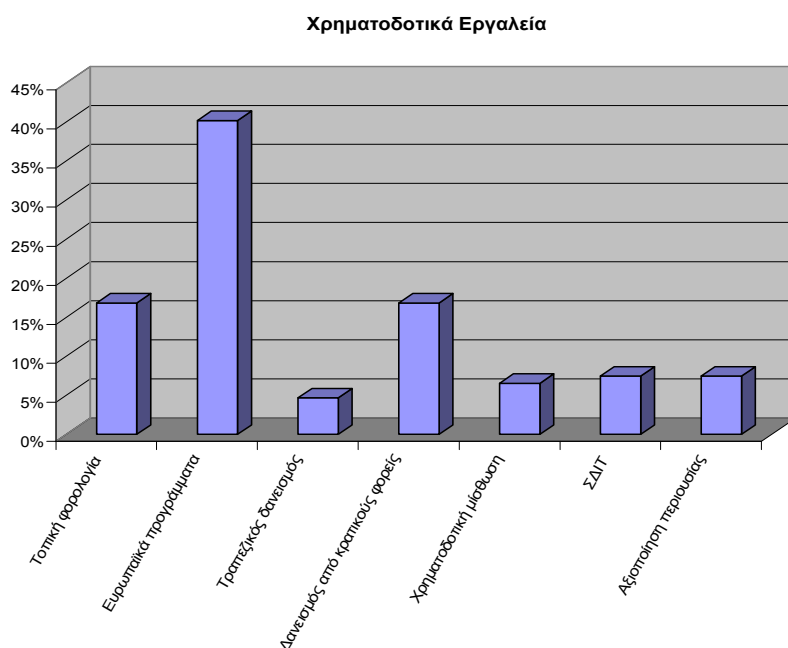
Όσον αφορά στους τομείς του κράτους με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης τα αποτελέσματα έχουν αρκετό ενδιαφέρον. Συγκεκριμένα, στους δήμους με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση, σε αντίθεση με τα αποτελέσματα για το σύνολο του δείγματος, η τοπική απασχόληση θεωρείται με διαφορά ο τομέας με τα περισσότερα περιθώρια βελτίωσης καθώς το 27% του δείγματος την ιεράρχησε ως πρώτη. Μεγάλα περιθώρια βελτίωσης διακρίνονται από τους ερωτώμενους της κατηγορίας αυτής και σε άλλους δύο τομείς της κρατικής λειτουργίας, στην παροχή και συντήρηση υποδομών την οποία ιεράρχησε ως πρώτη το 19% των δημάρχων, και στην προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων (14%). Οι υπόλοιπες κρατικές λειτουργίες αξιολογήθηκαν ως πρώτες από πολύ μικρότερο μέρος των ερωτώμενων της κατηγορίας αυτής, όπως παρουσιάζεται αναλυτικά στον αντίστοιχο πίνακα συχνοτήτων.

Μια ενδιαφέρουσα παρατήρηση που μπορεί να γίνει στο σημείο αυτό, είναι ότι οι απαντήσεις των δημάρχων των δήμων με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση διαφοροποιούνται αρκετά σε σχέση με αυτές του συνόλου του δείγματος. Ίσως αυτό να οφείλεται στο γεγονός ότι η χρηματοοικονομική δυνατότητα των δήμων αποτελεί διαφοροποιητικό παράγοντα στις απαντήσεις στην ερώτηση αυτή.

Πίνακας 5.40. Χρηματοδοτικά εργαλεία που χρησιμοποιούν οι δήμοι

Χρηματοδοτικό Εργαλείο	Συχνότητα	Ποσοστό %
Τοπική φορολογία	18	17%
Ευρωπαϊκά προγράμματα	43	40%
Τραπεζικός δανεισμός	5	5%
Δανεισμός από κρατικούς φορείς	18	17%
Χρηματοδοτική μίσθωση	7	7%
ΣΕΤ	8	7%
Αξιοποίηση περιουσίας	8	7%
Σύνολο	107	100%

Γράφημα 5.15. Χρηματοδοτικά εργαλεία που χρησιμοποιούν οι δήμοι

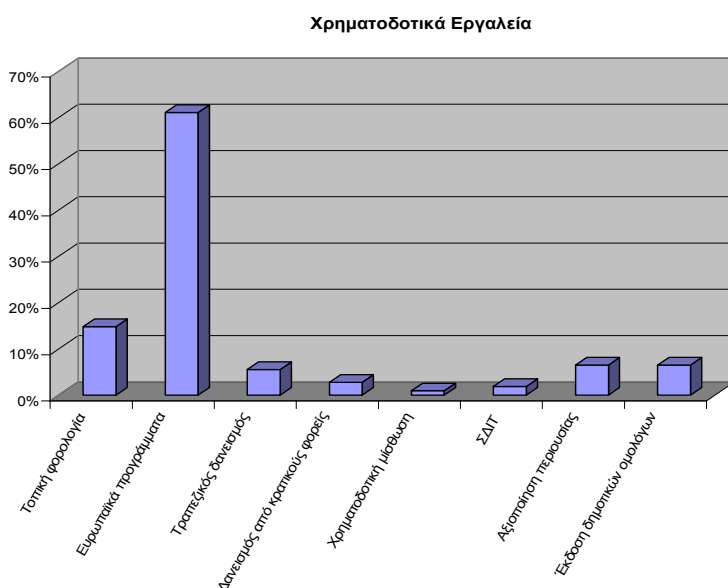
Η μεγάλη πλειοψηφία των δημάρχων (40%) των δήμων με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση, απάντησαν σε αυτή την ερώτηση ότι το βασικότερο χρηματοοικονομικό εργαλείο που χρησιμοποιούν είναι τα Ευρωπαϊκά προγράμματα. Λιγότερες αλλά αξιοπρόσεκτες σε αριθμό ήταν οι απαντήσεις για την τοπική φορολογία και τον δανεισμό από κρατικούς φορείς, αφού το 17% των δημάρχων αυτής της κατηγορίας δήμων τις αξιολόγησε ως σημαντικότερες. Όλες οι υπόλοιπες μορφές χρηματοδότησης,

αξιολογήθηκαν ως βασικότερες από πολύ μικρότερο αριθμό ερωτώμενων. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι οι τρεις μορφές δανεισμού αξιολογήθηκαν ως πιο σημαντικά εργαλεία από το 29% των δημάρχων της κατηγορίας αυτής, ποσοστό αρκετά μεγαλύτερο από το αντίστοιχο στο σύνολο του δείγματος (21%). Στο γεγονός ότι οι δήμοι αυτοί βασίζονται σε μεγαλύτερο βαθμό σε χρηματοδοτήσεις δανειακού χαρακτήρα, πιθανώς να οφείλεται και η δυσχερέστερη χρηματοπιστωτική τους δυνατότητα.

Πίνακας 5.41. Χρηματοδοτικά εργαλεία που θέλουν να χρησιμοποιούν οι δήμοι

Χρηματοδοτικό Εργαλείο	Συχνότητα	Ποσοστό %
Τοπική φορολογία	16	15%
Ευρωπαϊκά προγράμματα	66	61%
Τραπεζικός δανεισμός	6	6%
Δανεισμός από κρατικούς φορείς	3	3%
Χρηματοδοτική μίσθωση	1	1%
ΣΔΙΤ	2	2%
Αξιοποίηση περιουσίας	7	6%
Έκδοση δημοτικών ομολόγων	7	6%
Σύνολο	108	100%

Γράφημα 5.16. Χρηματοδοτικά εργαλεία που θέλουν να χρησιμοποιούν οι δήμοι

Όπως παρατηρείται στον προηγούμενο πίνακα, τα Ευρωπαϊκά προγράμματα είναι το χρηματοοικονομικό εργαλείο που θα ήθελε να χρησιμοποιεί η συντριπτική πλειοψηφία των δημάρχων (61%) των δήμων με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση. Το 15% των δημάρχων θα ήθελε να χρησιμοποιείται περισσότερο από όλα τα υπόλοιπα εργαλεία η τοπική φορολογία, το 6% ο τραπεζικός δανεισμός, η αξιοποίηση της περιουσίας και η έκδοση δημοτικών ομολόγων, το 3% ο δανεισμός από κρατικούς φορείς, το 2% το ΣΔΙΤ, και μόλις 1 δήμαρχος (1%) η χρηματοδοτική μίσθωση. Τα αποτελέσματα αυτά δεν διαφοροποιούνται πολύ σε σχέση με τα αντίστοιχα στο σύνολο του δείγματος. Το γεγονός αυτό δίνει μια ένδειξη ότι για τη συγκεκριμένη μεταβλητή ο παράγοντας "αποτελεσματική οικονομική διαχείριση αποτελεί διαφοροποιητική παράμετρο.

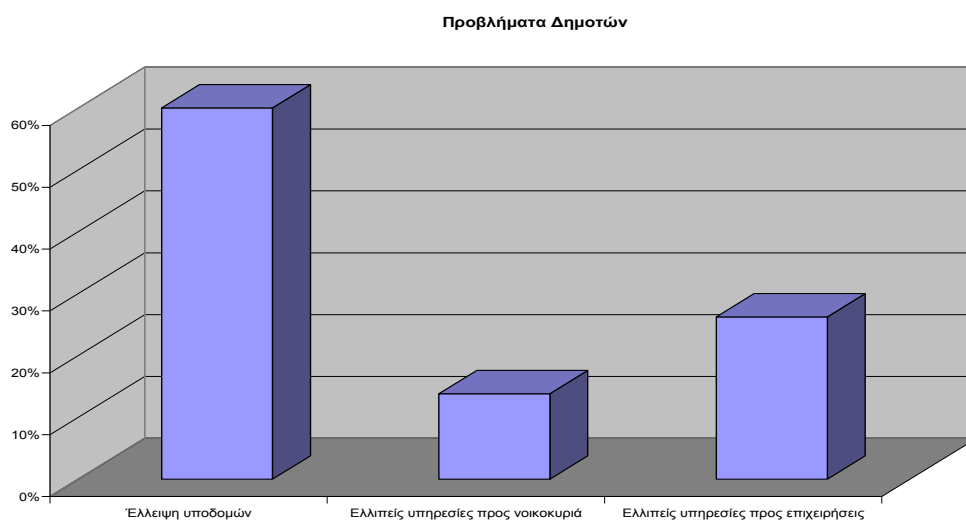
5.2.6 Περιγραφικά μέτρα μεταβλητών για τους δήμους με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση.

Στην τελευταία ενότητα των αναλύσεων παρουσιάζονται τα περιγραφικά μέτρα των 8 μεταβλητών που εξετάστηκαν στη προηγούμενη παράγραφο, αυτή τη φορά για την ομάδα των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, όπου ανήκουν οι δήμοι που έχουν καλή επίδοση στην οικονομική τους διαχείριση. Για τους δήμους αυτούς, όπως και στη προηγούμενη ενότητα, σε κάθε δυνατή απάντηση κάθε ερώτησης της έρευνας πεδίου υπολογίστηκε ο αριθμός των δημάρχων που την αξιολόγησε πρώτη, είτε με βάση τη σημαντικότητα είτε με όποιο άλλο κριτήριο αναφερόταν στην εκφώνηση των ερωτήσεων. Στις επόμενες υπό-παραγράφους για κάθε μεταβλητή παραθέτονται ο πίνακας συχνοτήτων και σχετικών συχνοτήτων καθώς και το αντίστοιχο ραβδόγραμμα.

Πίνακας 5.42. Σημαντικότερα προβλήματα δημοτών

Προβλήματα	Συχνότητα	Ποσοστό %
Έλλειψη υποδομών	87	60%
Ελλειπείς υπηρεσίες προς νοικοκυριά	20	14%
Ελλειπείς υπηρεσίες προς επιχειρήσεις	38	26%
Σύνολο	145	100%

Γράφημα 5.17. Σημαντικότερα προβλήματα δημοτών

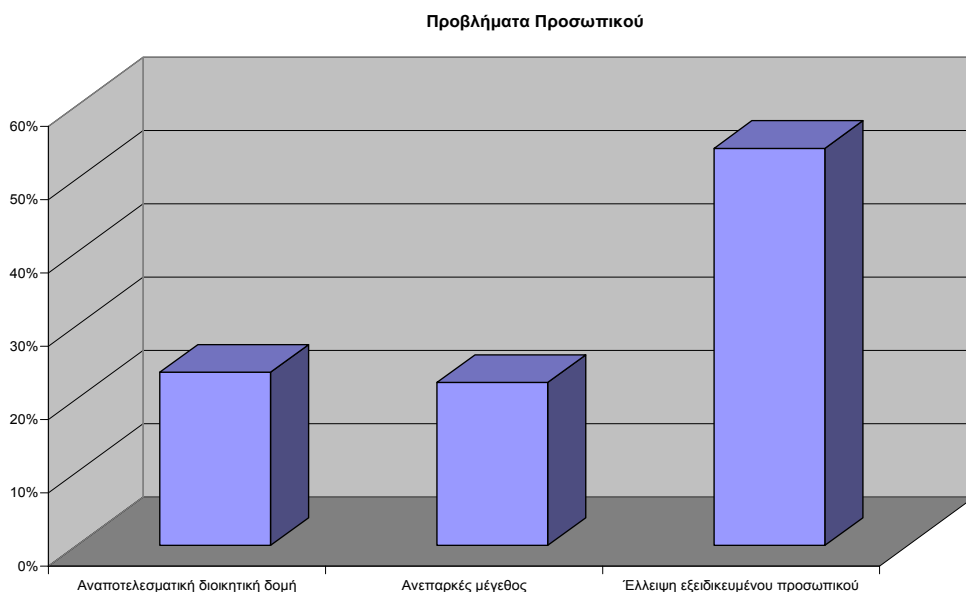

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των δημάρχων των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, το σημαντικότερο πρόβλημα των δημοτών είναι η έλλειψη υποδομών. Στη δεύτερη θέση των προβλημάτων ιεραρχούνται οι ελλιπείς υπηρεσίες προς επιχειρήσεις και στην τρίτη οι ελλιπείς υπηρεσίες προς νοικοκυριά. Η ιεράρχηση των προβλημάτων είναι ίδια με την ομάδα των δήμων που δεν έχουν καλή οικονομική διαχείριση. Οι συχνότητες των απαντήσεων διαφοροποιούνται λίγο σε αυτή την περίπτωση, αλλά οι διαφορές δεν είναι τόσο μεγάλες ώστε να μπορεί κάποιος να θεωρήσει ότι η οικονομική επίδοση επηρεάζει τις απόψεις των ερωτηθέντων.

Πίνακας 5.43. Σημαντικότερα προβλήματα προσωπικού

Πρόβλημα	Συχνότητα	Ποσοστό %
Αναποτελεσματική διοικητική δομή	34	24%
Ανεπαρκές μέγεθος	32	22%
Έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού	78	54%
Σύνολο	144	100%

Γράφημα 5.18. Σημαντικότερα προβλήματα προσωπικού

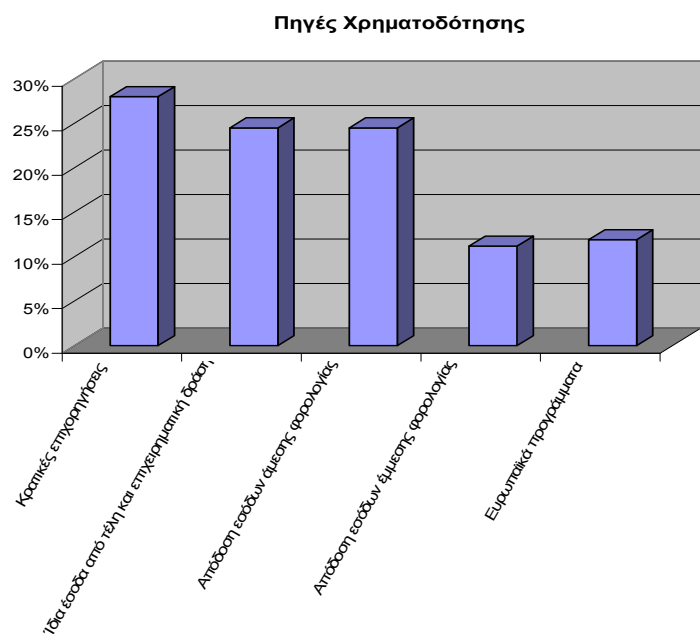
Αναφορικά με τα προβλήματα προσωπικού, η πλειονότητα των δημάρχων (54%) των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, αξιολογεί την έλλειψη σε εξειδικευμένο προσωπικό ως το σπουδαιότερο πρόβλημα στο δήμο τους. Περίπου ίδιος αριθμός ερωτηθέντων αξιολόγησε ως σημαντικότερο πρόβλημά την αναποτελεσματική διοικητική δομή (24%) και το ανεπαρκές μέγεθος του προσωπικού (22%). Τα αποτελέσματα είναι διαφορετικά με αυτά που παρατηρήθηκαν στο σύνολο του δείγματος, αλλά και με αυτά που παρατηρήθηκαν στους δήμους με μη αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, καθώς στους δήμους με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση το ανεπαρκές μέγεθος προσωπικού αξιολογείται ως σημαντικότερο πρόβλημα από περισσότερους δημάρχους και η αναποτελεσματική διοικητική δομή από λιγότερους. Το αποτέλεσμα αυτό είναι ερμηνεύεται επαρκώς, καθώς είναι λογικό οι δήμοι με καλύτερη επίδοση στην οικονομική διαχείριση να έχουν και αποτελεσματικότερη διοικητική δομή.

Πίνακας 5.44. Κύρια πηγή χρηματοδότησης

Πηγή Χρηματοδότησης	Συχνότητα	Ποσοστό %
Κρατικές επιχορηγήσεις	40	28%
Ιδία έσοδα από τέλη και επιχειρηματική δράση	35	24%
Απόδοση εσόδων άμεσης φορολογίας	35	24%
Απόδοση εσόδων έμμεσης φορολογίας	16	11%

Ευρωπαϊκά προγράμματα	17	12%
Σύνολο	143	100%

Πίνακας 5.19. Κύρια πηγή χρηματοδότησης

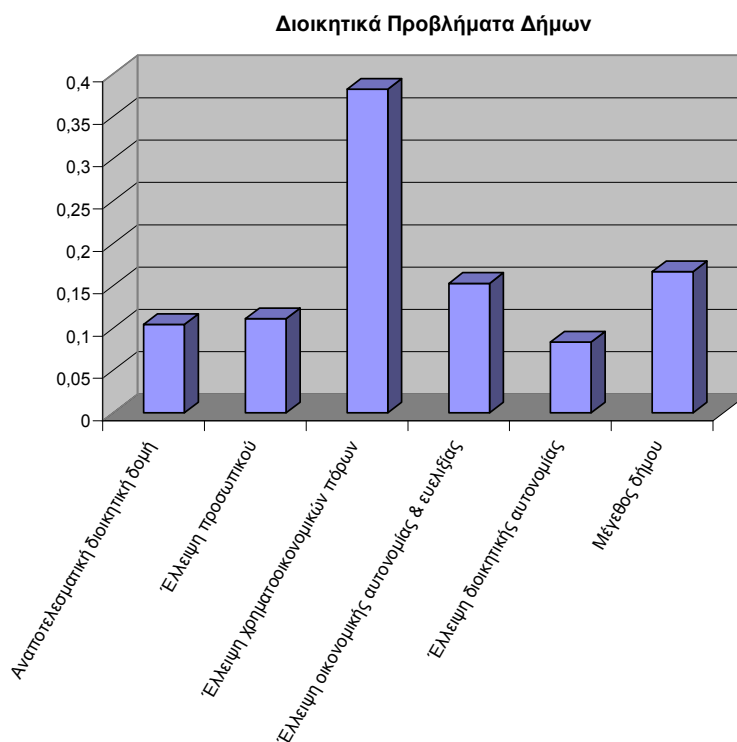

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των αναλύσεων, η πηγή χρηματοδότησης που αξιολογείται ως σπουδαιότερη από τους περισσότερους δημάρχους των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, είναι οι κρατικές επιχορηγήσεις σε ποσοστό 28%. Λιγότεροι δήμαρχοι αυτής της κατηγορίας αξιολόγησαν ως σημαντικότερες πηγές τα ίδια έσοδα από τέλη και επιχειρηματική δράση (24%) και την απόδοση εσόδων άμεσης φορολογίας (24%). Τέλος οι πηγές χρηματοδότησης που χαρακτηρίστηκαν ως σημαντικότερες από τους λιγότερους δημάρχους αυτής της ομάδας δήμων είναι τα ευρωπαϊκά προγράμματα (12%) και η απόδοση έμμεσης φορολογίας με ποσοστό 11%. Στη συγκεκριμένη ερώτηση οι απαντήσεις δεν διαφοροποιούνται για τις δύο ομάδες δήμων. Άρα η πηγές από τις οποίες αντλούνται οι χρηματικοί πόροι δεν επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα της οικονομικής διαχείρισης.

Πίνακας 5.45. Σημαντικότερα διοικητικά προβλήματα

Πρόβλημα	Συχνότητα	Ποσοστό %
Αναποτελεσματική διοικητική δομή	15	10,4%
Έλλειψη προσωπικού	16	11,1%
Έλλειψη χρηματοοικονομικών πόρων	55	38,2%
Έλλειψη οικονομικής αυτονομίας & ευελιξίας	22	15,2%
Έλλειψη διοικητικής αυτονομίας	12	8,3%
Μέγεθος δήμου	24	16,6%
Σύνολο	144	100%

Γράφημα 5.20. Σημαντικότερα διοικητικά προβλήματα

Και για την κατηγορία των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, το σημαντικότερο πρόβλημα διοίκησης είναι η έλλειψη χρηματοοικονομικών πόρων. Συγκεκριμένα, το 38,2% των ερωτηθέντων αξιολόγησε το πρόβλημα αυτό ως το σημαντικότερο όλων. Το ποσοστό αυτό είναι λίγο μικρότερο από το αντίστοιχο για την

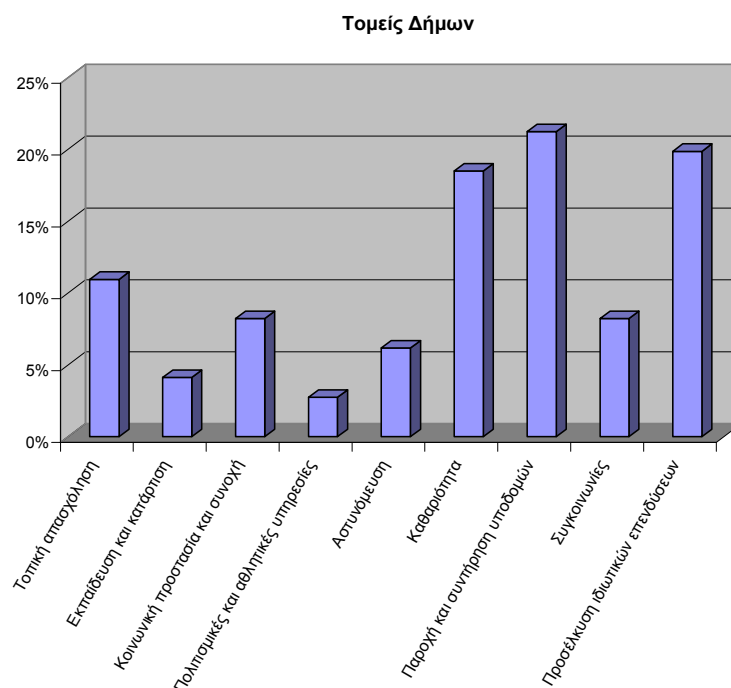
πρώτη ομάδα των δήμων, καθώς όπως είναι λογικό οι δήμοι της πρώτης ομάδας αντιμετωπίζουν πιθανών μεγαλύτερα προβλήματα στην εξεύρεση πόρων.

Το δεύτερο σημαντικότερο διοικητικό πρόβλημα των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, σύμφωνα με τις απόψεις των δημάρχων τους, είναι το μέγεθος του δήμου καθώς το 16,6% του δείγματος το αξιολόγησε ως το σπουδαιότερο πρόβλημα. Σχετικά με τις υπόλοιπες απαντήσεις, το 15,2% των δημάρχων αυτής της κατηγορίας δήμων ιεράρχησε πρώτη την έλλειψη οικονομικής αυτονομίας και ευελιξίας, το 10,4% την αναποτελεσματική διοικητική δομή, το 11,1% την έλλειψη προσωπικού, και μόνο το 8,3% την έλλειψη διοικητικής αυτονομίας. Ενδιαφέρον έχει ότι για την ομάδα δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση το ποσοστό των ερωτηθέντων που ιεράρχησε πρώτη την έλλειψη οικονομικής αυτονομίας είναι αρκετά μικρότερο σε σχέση με το σύνολο του δείγματος καθώς και σε σχέση με τη κατηγορία δήμων με μη αποτελεσματική οικονομική διαχείριση.

Πίνακας 5.46. Τομείς δήμων με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης

Τομείς Δήμων	Συχνότητα	Ποσοστό %
Τοπική απασχόληση	16	11%
Εκπαίδευση και κατάρτιση	6	4%
Κοινωνική προστασία και συνοχή	12	8%
Πολιτισμικές και αθλητικές υπηρεσίες	4	3%
Αστυνόμευση	9	6%
Καθαριότητα	27	18%
Παροχή και συντήρηση υποδομών	31	21%
Συγκοινωνίες	12	8%
Προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων	29	20%
Σύνολο	146	100%

Γράφημα 5.21. Τομείς δήμων με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης

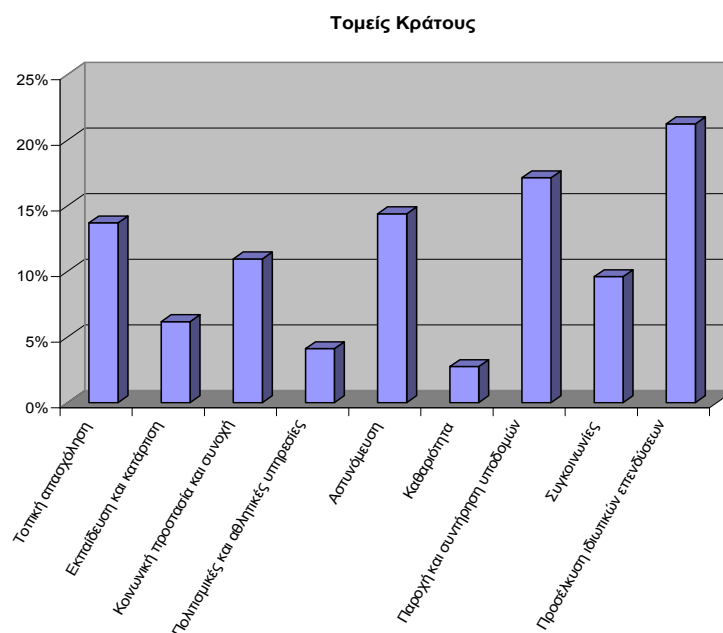
Οι απαντήσεις των δημάρχων για τη κατηγορία των δήμων με υψηλή χρηματοοικονομική επίδοση υποδεικνύουν ότι οι αρμοδιότητες με τη μεγαλύτερη δυνατότητα βελτίωσης είναι η παροχή και συντήρηση των υποδομών (21% των απαντήσεων) και η προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων (20% των απαντήσεων). Αξιόλογο ποσοστό των δημάρχων αυτής της κατηγορίας δήμων, ιεράρχησε ως πρώτο τον τομέα της καθαριότητας, (18% του δείγματος). Τα ποσοστά των ερωτηθέντων που θεωρούν ως πρώτες τις υπόλοιπες λειτουργίες των δήμων είναι: το 11% την τοπική απασχόληση, το 8% τις συγκοινωνίες, το 8% την κοινωνική προστασία, το 6% την αστυνόμευση, το 4% την εκπαίδευση και κατάρτιση, και το 3% τις πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες. Για την ερώτηση αυτή παρατηρούνται μικρές διαφορές σε σχέση με τα αποτελέσματα για την κατηγορία δήμων που διακρίνονται από μη αποτελεσματική οικονομική διαχείριση.

Πίνακας 5.47. Τομείς κράτους με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης

Τομείς Κράτους	Συχνότητα	Ποσοστό %
Τοπική απασχόληση	20	14%
Εκπαίδευση και κατάρτιση	9	6%
Κοινωνική προστασία και συνοχή	16	11%

Πολιτισμικές και αθλητικές υπηρεσίες	6	4%
Αστυνόμευση	21	14%
Καθαριότητα	4	3%
Παροχή και συντήρηση υποδομών	25	17%
Συγκοινωνίες	14	10%
Προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων	31	21%
Σύνολο	146	100%

Γράφημα 5.22. Τομείς κράτους με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης

Στις απαντήσεις των δημάρχων των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση στη συγκεκριμένη ερώτηση παρατηρείται κάτι αρκετά ενδιαφέρον. Οι συχνότητες των απαντήσεων είναι πολύ διαφορετικές από τις αντίστοιχες συχνότητες τόσο της πρώτης ομάδας δήμων που διακρίνονται από μη αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, όσο και του συνόλου του δείγματος. Συγκεκριμένα, το 21% των δημάρχων, των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, θεωρούν ότι ο τομέας του κράτους με τη μεγαλύτερη δυνατότητα βελτίωσης είναι η προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων. Επίσης το 17% των δημάρχων της κατηγορίας αυτής, ιεραρχεί πρώτη την παροχή και συντήρηση

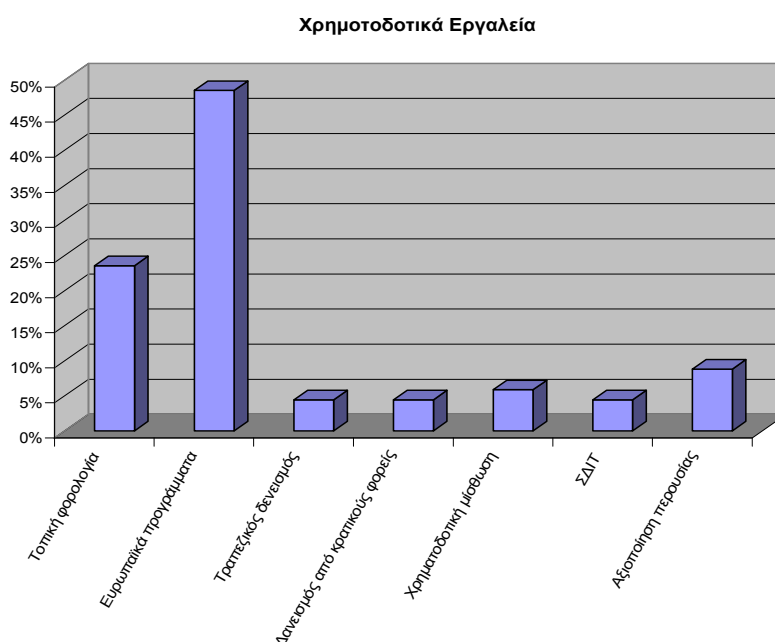
υποδομών, το 14% την τοπική απασχόληση, άλλο ένα 14% την αστυνόμευση, ενώ τους υπόλοιπους τομείς επιλέγουν ως πρώτους πολύ λιγότεροι συμμετέχοντες στην έρευνα.

Από τα αποτελέσματα αυτά επιβεβαιώνεται το συμπέρασμα που είχε διεξαχθεί στην προηγούμενη ενότητα, ότι η οικονομική επίδοση των δήμων αποτελεί διαφοροποιητικό παράγοντα στις απαντήσεις των ερωτώμενων σχετικά με το ποιους θεωρούν τους τομείς με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης.

Πίνακας 5.48. Χρηματοδοτικά εργαλεία που χρησιμοποιούν οι δήμοι

Χρηματοοικονομικά Εργαλεία	Συχνότητα	Ποσοστό %
Τοπική φορολογία	32	24%
Ευρωπαϊκά προγράμματα	66	49%
Τραπεζικός δανεισμός	6	4%
Δανεισμός από κρατικούς φορείς	6	4%
Χρηματοδοτική μίσθωση	8	6%
ΣΔΙΤ	6	4%
Αξιοποίηση περιουσίας	12	9%
Σύνολο	136	100%

Γράφημα 5.23. Χρηματοδοτικά εργαλεία που χρησιμοποιούν οι δήμοι

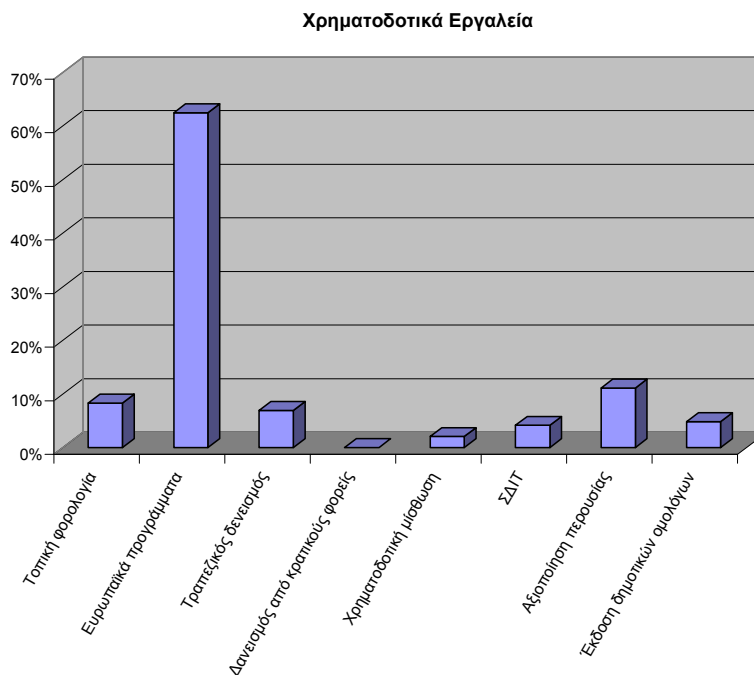

Στη συγκεκριμένη ερώτηση το 49% των δημάρχων των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, απάντησε ότι το βασικότερο χρηματοοικονομικό εργαλείο που χρησιμοποιούν είναι τα Ευρωπαϊκά προγράμματα. Αρκετά μεγάλος αριθμός συμμετεχόντων στη κατηγορία αυτή (24%) ιεράρχησε ως πρώτη την τοπική φορολογία. Όλες οι υπόλοιπες μορφές χρηματοδότησης, αξιολογήθηκαν ως βασικότερες από πολύ μικρότερο αριθμό ερωτώμενων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η διαφορά των ποσοστών μεταξύ των δύο ομάδων των δήμων για το σύνολο των τριών μορφών δανεισμού (δανεισμός από κρατικούς φορείς, τραπεζικός δανεισμός, χρηματοδοτική μίσθωση). Για την πρώτη ομάδα δήμων το άθροισμα των τριών ποσοστών είναι 29% ενώ για τη δεύτερη ομάδα 14%. Έτσι επιβεβαιώνεται η παρατήρηση που έγινε στην αντίστοιχη ενότητα του προηγούμενου κεφαλαίου, ότι δηλαδή ότι οι δήμοι με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση, βασίζονται σε μεγαλύτερο βαθμό σε χρηματοδοτήσεις δανειακού χαρακτήρα, γεγονός που βέβαια με τη σειρά του δυσχεραίνει την οικονομική τους κατάσταση.

Πίνακας 5.49. Χρηματοδοτικά εργαλεία που θέλουν να χρησιμοποιούν οι δήμοι

Χρηματοοικονομικά Εργαλεία	Συχνότητα	Ποσοστό %
Τοπική φορολογία	12	8%
Ευρωπαϊκά προγράμματα	90	63%
Τραπεζικός δανεισμός	10	7%
Δανεισμός από κρατικούς φορείς	0	0%
Χρηματοδοτική μίσθωση	3	2%
ΣΔΙΤ	6	4%
Αξιοποίηση περιουσίας	16	11%
Έκδοση δημοτικών ομολόγων	7	5%
Σύνολο	144	100%

Γράφημα 5.24. Χρηματοδοτικά εργαλεία που θέλουν να χρησιμοποιούν οι δήμοι

Όσον αφορά στην τελευταία ερώτηση, τα αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι το χρηματοοικονομικό εργαλείο που θα ήθελε να χρησιμοποιεί η συντριπτική πλειοψηφία των δημάρχων (63%), των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, είναι τα ευρωπαϊκά προγράμματα. Επίσης, το 11% των δημάρχων της κατηγορίας αυτής θα ήθελε να χρησιμοποιεί περισσότερο από όλα τα υπόλοιπα εργαλεία την αξιοποίηση της περιουσίας του δήμου, το 7 % τον τραπεζικό δανεισμό, το 8% την τοπική φορολογία, ενώ όλα τα υπόλοιπα χρηματοδοτικά εργαλεία ιεραρχήθηκαν ως πρώτα από ένα πολύ μικρό ποσοστό των ερωτηθέντων. Τα αποτελέσματα διαφέρουν λίγο από αυτά της πρώτης κατηγορίας αλλά η διαφορές είναι μικρές. Έτσι μπορεί να θεωρηθεί οι χρηματοοικονομικές επιδόσεις των δήμων δε διαφοροποιούν το βαθμό που οι δήμαρχοι επιθυμούν να χρησιμοποιούν το κάθε χρηματοδοτικό εργαλείο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6.1 Γενικά Συμπεράσματα

Ο βασικός στόχος της διεξαγόμενης - στο πλαίσιο της διατριβής - έρευνας ήταν η διερεύνηση και παρατήρηση των διοικητικών και οικονομικών των δήμων. Η έρευνα δομήθηκε από τη μία στην ανάπτυξη του θεωρητικού πλαισίου και της υφιστάμενης κατάστασης των διοικητικών και οικονομικών των δήμων στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Από την άλλη, υποβλήθηκε δομημένο ερωτηματολόγιο στο σύνολο των δήμων της Ελλάδας και επιχειρήθηκε να εντοπιστούν διαφορές μεταξύ των ελληνικών δήμων σχετικά με τους στόχους της διατριβής.

- Οι ερωτώμενοι (Δήμαρχοι των πόλεων) κλήθηκαν να ιεραρχήσουν, με βάση τη σημαντικότητα τους, τρία βασικά προβλήματα των δημοτών τους: την έλλειψη υποδομών, τις ελλειπείς υπηρεσίες προς τα νοικοκυριά, και τις ελλειπείς υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις.

Όπως δείξαμε αναλυτικά και στο σχετικό κεφάλαιο η πλειοψηφία των ερωτώμενων θεωρεί την έλλειψη υποδομών ως το σοβαρότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι δημότες τους (63%), ένα μικρότερο ποσοστό (25%) τις ελλειπείς υπηρεσίες προς επιχειρήσεις και μόλις το 12% τις ελλειπείς υπηρεσίες προς νοικοκυριά. Τα ποσοστά αυτά υποδεικνύουν σαφώς ότι, σύμφωνα με τους δημάρχους, το σπουδαιότερο, με διαφορά, πρόβλημα των δημοτών είναι η έλλειψη σε υποδομές.

- Άλλος ένας βασικός στόχος της έρευνας ήταν και η διερεύνηση της συνολικής ποιότητας των υφιστάμενων πολιτικών και τακτικών διοίκησης προσωπικού των ελληνικών δήμων. Για το λόγο αυτό στην έρευνα έγινε προσπάθεια εξακρίβωσης των σημαντικότερων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι δήμοι στη διοίκηση προσωπικού. Συγκεκριμένα, στο ερωτηματολόγιο της έρευνας συμπεριλήφθηκε μια ερώτηση ιεράρχησης, στην οποία οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να κατατάξουν τρία βασικά προβλήματα διοίκησης προσωπικού, με κριτήριο την σπουδαιότητα που αυτά έχουν για το δήμο τους. Τα τρία προβλήματα ήταν: *η αναποτελεσματική διοικητική δομή, το ανεπαρκές μέγεθος του προσωπικού, και η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού.*

Σε γενικές γραμμές, παρατηρώντας κανείς τις απαντήσεις των δημάρχων στην ερώτηση αυτή αποκτά μια σχετικά ξεκάθαρη εικόνα για την άποψή τους αναφορικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στη διοίκηση του προσωπικού τους. Όπως παρατηρείται, η συντριπτική πλειοψηφία (54%) των ερωτηθέντων θεωρεί την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού ως το σπουδαιότερο πρόβλημα στο δήμο τους, στη συνέχεια ακολουθεί η αναποτελεσματική οργανωτική δομή (25% του δείγματος), ενώ η μειοψηφία των ερωτηθέντων (21%) θεωρεί το ανεπαρκές μέγεθος του προσωπικού του δήμου ως σπουδαιότερο πρόβλημα.

- Ένας ακόμα βασικός στόχος της έρευνας ήταν η διερεύνηση της χρηματοοικονομικής δυνατότητας των ελληνικών δήμων, καθώς και το πως αυτή επηρεάζει την γενικότερη αποτελεσματικότητά τους σε διάφορους τομείς.

Σε πρώτο επίπεδο όμως κρίνεται σκόπιμη η διερεύνηση των κύριων πηγών χρηματοδότησης των δήμων, για την εξαγωγή κάποιων πρώτων χρήσιμων συμπερασμάτων σχετικά με τις χρηματοοικονομικές τους εισροές. Για το λόγο αυτό ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να ιεραρχήσουν πέντε πιθανές πηγές χρηματοδότησης με βάση τη σημασία που έχουν για το δήμο τους.

Όπως παρατηρείται, η μορφή χρηματοδότησης που αξιολογείται ως πιο σημαντική από τους περισσότερους δημάρχους είναι οι κρατικές επιχορηγήσεις σε ποσοστό 29%. Ακολουθούν η απόδοση εσόδων από άμεση φορολογία (25%), τα ίδια έσοδα από τέλη και επιχειρηματική δράση (22%) και τα Ευρωπαϊκά προγράμματα (13%). Η πηγή χρηματοδότησης που χαρακτηρίστηκε ως βασικότερη από τους λιγότερους δημάρχους είναι η απόδοση έμμεσης φορολογίας με ποσοστό 11%.

- Επόμενο σημαντικό ζήτημα το οποίο εξετάστηκε στην παρούσα έρευνα ήταν ο τρόπος διοίκησης των ελληνικών δήμων και η αντίληψη των δημάρχων γύρω από το θέμα αυτό. Στο πλαίσιο αυτό ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να υποδείξουν τη γνώμη τους ιεραρχώντας έξι πιθανά προβλήματα στη διοίκηση, με βάση τη σημαντικότητα τους για τον δήμο τους.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα, το σημαντικότερο διοικητικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ελληνικοί δήμοι είναι η έλλειψη χρηματοοικονομικών πόρων. Συγκεκριμένα, το 39% του δείγματος (102 δήμαρχοι) ιεράρχησε το ζήτημα αυτό ως το σημαντικότερο όλων, ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από οποιοδήποτε άλλο στην ερώτηση αυτή. Στη δεύτερη θέση βρίσκεται το μέγεθος του δήμου, καθώς το 17% του δείγματος (44

δήμαρχοι) το αξιολόγησε ως το σπουδαιότερο πρόβλημα. Το 16% των δημάρχων ιεράρχησε πρώτη την έλλειψη οικονομικής αυτονομίας και ευελιξίας, το 11% την αναποτελεσματική διοικητική δομή, το 10% την έλλειψη προσωπικού και μόνο το 7% την έλλειψη διοικητικής αυτονομίας. Από τα αποτελέσματα αυτά γίνεται κατανοητό ότι οι χρηματοοικονομικές δυνατότητες πολλών ελληνικών δήμων είναι περιορισμένες, γεγονός το οποίο αποτελεί εμπόδιο για την δημιουργία μιας αποτελεσματικής διοικητικής οργάνωσης.

- Επόμενο ζήτημα προς διερεύνηση της άποψης των Ελλήνων δημάρχων ήταν αναφορικά με τους τομείς των δήμων και του κράτους στους οποίους υπάρχουν τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης.

1. Σχετικά με τους τομείς των δήμων, στους συμμετέχοντες απευθύνθηκε ερώτηση η οποία τους ζητούσε να κατατάξουν 9 βασικές αρμοδιότητες των δήμων, με κριτήριο τις δυνατότητες βελτίωσης που έχει ο δήμος τους.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι αρμοδιότητες που αξιολογήθηκαν από τους δημάρχους ως αυτές με τη μεγαλύτερη δυνατότητα βελτίωσης, είναι η παροχή και συντήρηση των υποδομών (22% των απαντήσεων) και η προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων (20% των απαντήσεων). Μεγάλα περιθώρια βελτίωσης διαφαίνονται επίσης και στον τομέα της καθαριότητας, τον οποίο τοποθέτησαν στην πρώτη θέση 44 δήμαρχοι (17% του δείγματος). Όσον αφορά στις υπόλοιπες λειτουργίες των δήμων, το 11% των συμμετεχόντων ιεράρχησε ως πρώτη την τοπική απασχόληση, το 9% τις συγκοινωνίες, το 7% την κοινωνική προστασία και την πολιτική συνοχή, το 6% την αστυνόμευση, ενώ τις λιγότερες απαντήσεις έλαβαν η εκπαίδευση και κατάρτιση των στελεχών των δήμων, και οι πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες (4% των απαντήσεων).

2. Στο δεύτερο τμήμα της ίδιας ενότητας, στόχος ήταν η διερεύνηση των τομέων του κράτους με τη μεγαλύτερη δυνατότητα βελτίωσης. Η διερεύνηση αυτή είναι σημαντική διότι πολλά από τα προβλήματα στη λειτουργία ενός δήμου, καθώς και πολλές από τις δυνατότητες βελτίωσης και αποφυγής των προβλημάτων αυτών προκύπτουν από την κεντρική διοίκηση. Στο πλαίσιο αυτό ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες δημάρχους να ιεραρχήσουν με κριτήριο τη δυνατότητα βελτίωσης, τις 9 βασικές παραμέτρους που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των δημάρχων τρεις είναι οι τομείς του κράτους με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης: η προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων και η τοπική

απασχόληση τις οποίες ιεράρχησαν ως πρώτες αρμοδιότητες το 19% των δημάρχων, και η παροχή και συντήρηση υποδομών την οποία αξιολόγησε ως πρώτη το 18% (46 δήμαρχοι). Αναφορικά με τις υπόλοιπες αρμοδιότητες, 31 δήμαρχοι (12%) ιεράρχησαν ως πρώτη την αστυνόμευση, 23 δήμαρχοι (9%) την κοινωνική προστασία και συνοχή, 22 δήμαρχοι (9%) τις συγκοινωνίες και από 15 δήμαρχοι (6%) την εκπαίδευση και κατάρτιση και την καθαριότητα. Τέλος μόλις 8 δήμαρχοι (3%) θεωρούν ότι οι μεγαλύτερες δυνατότητες βελτίωσης βρίσκονται στις πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες.

- Η τελευταία ενότητα της έρευνας αφορούσε στη μελέτη των χρηματοοικονομικών εργαλείων που χρησιμοποιούν οι ελληνικοί δήμοι και κυρίως των μορφών χρηματοδότησής τους από διάφορες πηγές.

1. Με στόχο τη διερεύνηση των κυριότερων πηγών χρηματοδότησης των δήμων, απευθύνθηκε στους συμμετέχοντες ερώτηση στην οποία τους ζητήθηκε να ιεραρχήσουν 7 βασικά χρηματοοικονομικά εργαλεία, με κριτήριο το πόσο συχνά και σε πιο βαθμό χρησιμοποιούνται από το δήμο τους.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, η πηγή χρηματοδότησης που χρησιμοποιείται περισσότερο στους ελληνικούς δήμους είναι τα Ευρωπαϊκά προγράμματα, καθώς το 43% των δημάρχων (109 δήμαρχοι) δηλώνει ότι αυτό είναι το βασικότερο εργαλείο χρηματοδότησης που χρησιμοποιεί. Σε αρκετά μεγάλο βαθμό χρησιμοποιούνται επίσης η τοπική φορολογία και ο δανεισμός από κρατικούς φορείς. Τις δύο αυτές μορφές χρηματοδότησης ιεράρχησαν ως πρώτες το 20% και το 12% του δείγματος αντίστοιχα. Αναφορικά με τα υπόλοιπα βασικά χρηματοδοτικά εργαλεία, την αξιοποίηση της υπάρχουσας περιουσίας θεωρεί ως βασικότερη πηγή χρηματοδότησης το 8%, τη χρηματοδοτική μίσθωση και τη χρηματοδότηση από ΣΔΙΤ το 6% και τον τραπεζικό δανεισμό το 4%. Τα αποτελέσματα υποδεικνύουν σε γενικές γραμμές ότι οι κύριες πηγές χρηματοδότησης των ελληνικών δήμων είναι είτε από επενδυτικές ενέργειες είτε από προγράμματα χρηματοδότησης, και όχι από διάφορες μορφές δανεισμού (δάνεια, μίσθωση), συμπέρασμα ενθαρρυντικό για την ρευστότητα τους και την διοικητική αυτονομία τους.

2. Εκτός από τις πηγές χρηματοδότησης τις οποίες οι ελληνικοί δήμοι πράγματι χρησιμοποιούν, η παρούσα έρευνα διερεύνησε και τις πηγές χρηματοδότησης που οι δήμαρχοι θα ήθελαν να χρησιμοποιούν. Για το λόγο αυτό ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες στην έρευνα να ιεραρχήσουν 8 βασικές μορφές

χρηματοδότησης, με βάση το πόσο θα ήθελαν να χρησιμοποιούν την κάθε μία έτσι ώστε να αντλούν πόρους για τη λειτουργία του δήμου τους.

Παρατηρώντας τις συχνότητες των απαντήσεων των δημάρχων ένα πρώτο σημαντικό συμπέρασμα είναι ότι τα χρηματοδοτικά εργαλεία που οι ίδιοι προτιμούν είναι περίπου ίδια με αυτά που τελικά χρησιμοποιούν οι δήμοι. Συγκεκριμένα, η συντριπτική πλειοψηφία (61%) θεωρεί ότι η καλύτερη μορφή χρηματοδότησης είναι τα ευρωπαϊκά προγράμματα. Στη συνέχεια, το 11% του δείγματος προτιμά την τοπική φορολογία, το 9% την αξιοποίηση της υπάρχουσας περιουσίας, ενώ πολύ μικρότερο ποσοστό των δημάρχων επιλέγει τις υπόλοιπες πηγές χρηματοδότησης.

- Όπως προαναφέρθηκε, ένας από τους βασικούς στόχους της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας της διοίκησης των ελληνικών δήμων. Διαστάσεις της αποτελεσματικότητας της διοίκησης, είναι η δυνατότητα εξεύρεσης και διαχείρισης οικονομικών πόρων, ο τρόπος με τον οποίο διανέμονται οι πόροι αυτοί, καθώς και η σύνταξη συμφωνιών με εξωτερικούς συνεργάτες.

Στο πλαίσιο αυτό ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες στην έρευνα να αξιολογήσουν σε κλίμακα τύπου Likert από 1 έως 4 (1: πολύ καλή, 2: ικανοποιητικά, 3: μέτρια, 4: καθόλου καλή) τα εξής χαρακτηριστικά: *τη δυνατότητα δανεισμού, την ευελιξία στην πραγματοποίηση μη επενδυτικών δαπανών, και την ευελιξία στην πραγματοποίηση επενδυτικών δαπανών*. Επίσης, οι δήμαρχοι ρωτήθηκαν σε κλίμακα τριών βαθμίδων τύπου Likert για το πόσο συχνά συνεργάζονται με εξωτερικούς συμβούλους για την επίλυση διαφόρων προβλημάτων. Οι δυνατές απαντήσεις στη συγκεκριμένη ερώτηση ήταν 1: Πολύ συχνά, 2: Σποραδικά, 3: Σπάνια.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των δημάρχων που συμμετείχαν στην έρευνα η ικανότητα δανεισμού των ελληνικών δήμων είναι άνω του μετρίου. Ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 2,07 και η τυπική απόκλιση 0,951. Με δεδομένο ότι η απάντηση των ερωτώμενων μπορούσε να κυμαίνεται από 1 έως 4, η τιμή του μέσου όρου υποδεικνύει ότι οι απαντήσεις κατανέμονται κατά κύριο λόγο γύρω από τον αριθμό 2, ο οποίος αντιπροσωπεύει ικανοποιητική δυνατότητα δανεισμού. Η τιμή της τυπικής απόκλισης είναι σχετικά μεγάλη κάτι το οποίο υποδεικνύει ικανοποιητική διασπορά των απαντήσεων και άρα επιβεβαιώνει την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος.

Αναφορικά με την ευελιξία των δήμων στην πραγματοποίηση μη επενδυτικών δαπανών, ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 2,57 και η τυπική απόκλιση 0,818. Η τιμή αυτή του μέσου όρου υποδεικνύει μια μέτρια ευελιξία.

Τα αποτελέσματα στην ερώτηση για τη δυνατότητα ευελιξίας στην πραγματοποίηση επενδυτικών δαπανών είναι σχεδόν ίδια με την προηγούμενη. Ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 2,51 και η τυπική απόκλιση 0,859. Σύμφωνα λοιπόν με τις απαντήσεις των δημάρχων η δυνατότητα ευελιξίας στην πραγματοποίηση επενδυτικών δαπανών κρίνεται σχεδόν μέτρια.

Όσον αφορά στη συχνότητα με την οποία οι ελληνικοί δήμοι συνεργάζονται με εξωτερικούς συμβούλους για την επίλυση προβλημάτων, φαίνεται ότι τέτοιου είδους συνεργασίες γίνονται σποραδικά. Συγκεκριμένα ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 1,60, μεταξύ δηλαδή της απάντησης «πολύ συχνά» και της απάντησης «σποραδικά» η οποία είναι και η επικρατούσα τιμή των απαντήσεων. Τέλος, και σε αυτή την περίπτωση η τυπική απόκλιση έχει ικανοποιητικά μεγάλη τιμή (0,565).

- Η τελευταία ενότητα των περιγραφικών αναλύσεων της έρευνας αφορούσε στη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών από τους ελληνικούς δήμους. Συγκεκριμένα, απευθύνθηκε ερώτηση στους συμμετέχοντες σχετικά με το βαθμό ικανοποίησής τους από τη χρήση νέων τεχνολογιών στο δήμο τους.

Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να εκφράσουν το βαθμό ικανοποίησής τους σε κλίμακα τύπου Likert από 1 έως 3 (1:πολύ, 2:μέτρια, 3:καθόλου). Η μέση ικανοποίηση των δημάρχων έχει τιμή 1,70, δηλαδή προσεγγίζει τη μέτρια ικανοποίηση. Η τυπική απόκλιση είναι ικανοποιητικά μεγάλη, αν αναλογιστεί κανείς ότι το εύρος των δυνατών παρατηρήσεων είναι 3. Το αποτέλεσμα αυτό αναδεικνύει την αναγκαιότητα αναβάθμισης των τεχνολογικών υποδομών που χρησιμοποιούνται στους δήμους.

Στα πλαίσια της διατριβής επιχειρήθηκε ο διαχωρισμός του συνόλου του δείγματος σε κατηγορίες, με κριτήριο την αποτελεσματικότητα της οικονομικής διαχείρισης (αποτελεσματικοί - μη αποτελεσματικοί δήμοι). Δύο είναι οι λόγοι για τους οποίους πραγματοποιούνται αυτού του είδους οι αναλύσεις: *πρώτον* διότι είναι πολύ ενδιαφέρουσα η εις βάθος παρατήρηση της υπάρχουσας κατάστασης σχετικά με τις δυνατότητες οικονομικής διαχείρισης από τους δήμους, και *δεύτερον* διότι κρίνεται κρίσιμη η διερεύνηση των διαφορών που υπάρχουν στα υπόλοιπα χαρακτηριστικά μεταξύ των αποτελεσματικών και των μη αποτελεσματικών δήμων. Για το διαχωρισμό του δείγματος σε ομάδες

χρησιμοποιήθηκε η *ανάλυση κατά ομάδες (cluster analysis)*. Στην παρούσα έρευνα, για τη δημιουργία των ομάδων χρησιμοποιήθηκαν τρεις μεταβλητές: η *ικανότητα δανεισμού του δήμου*, η *ευελιξία στην πραγματικότητα μη επενδυτικών δαπανών*, και η *ευελιξία στην πραγματικότητα επενδυτικών δαπανών*. Οι τρεις αυτές μεταβλητές θεωρήθηκαν να είναι οι βασικές διαστάσεις της αποτελεσματικότητας στην οικονομική διαχείριση και άρα η χρησιμοποίησή τους, περιγράφει αντιπροσωπευτικά την αποτελεσματικότητα.

Όπως προέκυψε από την ανάλυση οι δήμοι διαχωρίστηκαν σε δύο ομάδες με κριτήριο τις τρεις προαναφερθείσες ερωτήσεις. Στην πρώτη ομάδα ανήκουν 110 δήμοι (**Δήμοι με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση**) ενώ στη δεύτερη 146 δήμοι (**Δήμοι με αποδοτική οικονομική διαχείριση**).

6.2 Συμπεράσματα για Δήμους με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση

- Στην επόμενη ενότητα αναλύσεων παρουσιάστηκαν τα περιγραφικά μέτρα των 8 μεταβλητών που χρησιμοποιήθηκαν και σε προγενέστερη ανάλυση για την πρώτη ομάδα των δήμων (Δήμοι με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση). Στόχος ήταν η διερεύνηση της κατάστασης σε διοικητικό επίπεδο των δήμων, οι οποίοι συγκαταλέγονται στην ομάδα με τη χαμηλότερη επίδοση σε χρηματοοικονομικό επίπεδο και η σύγκρισή τους με αυτές που βρίσκονται στην ομάδα με την υψηλότερη επίδοση.

Όπως είναι εμφανές από τα αποτελέσματα, η συντριπτική πλειοψηφία των δημάρχων (68%), που οι δήμοι τους ανήκουν σε αυτούς με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση, θεωρεί ως σημαντικότερο πρόβλημα των πολιτών των δήμων τους την έλλειψη υποδομών, ένα πολύ μικρότερο ποσοστό (23%) τις ελλειπείς υπηρεσίες προς επιχειρήσεις, και μόλις το 9% τις ελλειπείς υπηρεσίες προς νοικοκυριά. Τα ποσοστά αυτά καθιστούν ξεκάθαρη τη σπουδαιότητα της έλλειψης υποδομών για τους δημάρχους των δήμων αυτής της κατηγορίας. Οι διαφορές που παρατηρούνται στις σχετικές συχνότητες σε σύγκριση με το σύνολο του δείγματος είναι πολύ μικρές, έως και ανύπαρκτες, γεγονός που υποδεικνύει ότι ο παράγοντας «χρηματοοικονομική δυνατότητα» δεν διαφοροποιεί σημαντικά τις απαντήσεις των συμμετεχόντων.

Σύμφωνα με τα περιγραφικά στοιχεία της δεύτερης μεταβλητής, η συντριπτική πλειοψηφία (54%) των ερωτηθέντων, που οι δήμοι τους ανήκουν σε αυτούς με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση, αξιολογεί την έλλειψη σε εξειδικευμένο προσωπικό ως το σπουδαιότερο πρόβλημα στο δήμο τους. Αρκετά μικρότερο ποσοστό συμμετεχόντων θεωρεί ως σπουδαιότερο πρόβλημα την αναποτελεσματική οργανωτική δομή (28% του δείγματος), ενώ η μειοψηφία των ερωτηθέντων (18%) ιεραρχεί ως πρώτο πρόβλημα το ανεπαρκές μέγεθος του προσωπικού. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων είναι σχεδόν ίδια με αυτά στο σύνολο του δείγματος, κάτι το οποίο σημαίνει ότι ούτε η μεταβλητή αυτή διαφοροποιείται σε σχέση με τις χρηματοοικονομικές δυνατότητες των δήμων.

Όπως είναι εμφανές από τα αποτελέσματα των αναλύσεων, η πηγή χρηματοδότησης που αξιολογείται ως πιο σημαντική από τους περισσότερους δημάρχους, που οι δήμοι τους ανήκουν σε αυτούς με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση, είναι οι κρατικές επιχορηγήσεις σε ποσοστό 30%. Μικρότερο ποσοστό δημάρχων αξιολόγησε τις υπόλοιπες εναλλακτικές ως σημαντικότερες και συγκεκριμένα: την απόδοση εσόδων από άμεση φορολογία το 26% του δείγματος, τα ίδια έσοδα από τέλη και επιχειρηματική δράση το 18%, και τα Ευρωπαϊκά προγράμματα το 15%. Η πηγή χρηματοδότησης που χαρακτηρίστηκε ως σημαντικότερη από τους λιγότερους δημάρχους αυτής της κατηγορίας δήμων είναι η απόδοση έμμεσης φορολογίας με ποσοστό 11%.

Τα ποσοστά των απαντήσεων των συμμετεχόντων στην έρευνα, υποδεικνύουν ως σημαντικότερο διοικητικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ελληνικοί δήμοι την έλλειψη χρηματοοικονομικών πόρων. Όπως και για το σύνολο του δείγματος έτσι και για τους δήμους με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση, το ποσοστό που ιεράρχησε το ζήτημα αυτό ως το σημαντικότερο όλων, είναι πολύ μεγαλύτερο από οποιοδήποτε άλλο στην ερώτηση αυτή. Μάλιστα, στην περίπτωση αυτή, το ποσοστό αυτό είναι μεγαλύτερο και από το αντίστοιχο στο σύνολο του δείγματος, κάτι που φαίνεται λογικό αν αναλογιστεί κανείς ότι στην συγκεκριμένη ομάδα δήμων ανήκουν αυτοί με χαμηλή χρηματοοικονομική δυνατότητα.

Στη δεύτερη θέση των προβλημάτων, των δήμων με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση, βρίσκεται το μέγεθος του δήμου, καθώς το 18% του δείγματος το αξιολόγησε ως το σπουδαιότερο πρόβλημα. Επίσης, το 17% των δημάρχων ιεράρχησε πρώτη την έλλειψη οικονομικής αυτονομίας και ευελιξίας, το 12% την αναποτελεσματική διοικητική δομή, το 8% την έλλειψη προσωπικού, και μόνο το 5% την έλλειψη διοικητικής αυτονομίας. Από τα αποτελέσματα γίνεται εμφανής η τάση ότι η έλλειψη χρηματοοικονομικών πόρων θεωρείται

πολύ σημαντική από τους δημάρχους, και ιδιαίτερα από τους δήμους με χαμηλή χρηματοοικονομική δυνατότητα.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των δημάρχων, που οι δήμοι τους ανήκουν σε αυτούς με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση, οι αρμοδιότητες με τη μεγαλύτερη δυνατότητα βελτίωσης είναι η παροχή και συντήρηση των υποδομών (23% των απαντήσεων) και η προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων (19% των απαντήσεων). Αρκετά μεγάλο είναι και το ποσοστό που ιεράρχησε ως πρώτο τον τομέα της καθαριότητας, (16% του δείγματος). Μικρότερος είναι ο αριθμός των δημάρχων που θεωρεί ως πιο σημαντικές τις υπόλοιπες λειτουργίες των δήμων και συγκεκριμένα, το 11% των συμμετεχόντων την τοπική απασχόληση, το 10% τις συγκοινωνίες, το 6% τις πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες, το 6% την αστυνόμευση, το 5% την κοινωνική προστασία, και το 4% την εκπαίδευση και κατάρτιση. Και στην περίπτωση αυτή παρατηρούνται μικρές διαφορές σε σχέση με τα αποτελέσματα στο σύνολο του δείγματος.

Όσον αφορά στους τομείς του κράτους με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης τα αποτελέσματα έχουν αρκετό ενδιαφέρον. Συγκεκριμένα, στους δήμους με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση, σε αντίθεση με τα αποτελέσματα για το σύνολο του δείγματος, η τοπική απασχόληση θεωρείται με διαφορά ο τομέας με τα περισσότερα περιθώρια βελτίωσης καθώς το 27% του δείγματος την ιεράρχησε ως πρώτη. Μεγάλα περιθώρια βελτίωσης διακρίνονται από τους ερωτώμενους της κατηγορίας αυτής και σε άλλους δύο τομείς της κρατικής λειτουργίας, στην παροχή και συντήρηση υποδομών την οποία ιεράρχησε ως πρώτη το 19% των δημάρχων, και στην προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων (14%). Οι υπόλοιπες κρατικές λειτουργίες αξιολογήθηκαν ως πρώτες από πολύ μικρότερο μέρος των ερωτώμενων της κατηγορίας αυτής.

Μια ενδιαφέρουσα παρατήρηση που μπορεί να γίνει στο σημείο αυτό, είναι ότι οι απαντήσεις των δημάρχων των δήμων με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση διαφοροποιούνται αρκετά σε σχέση με αυτές του συνόλου του δείγματος. Ίσως αυτό να οφείλεται στο γεγονός ότι η χρηματοοικονομική δυνατότητα των δήμων αποτελεί διαφοροποιητικό παράγοντα στις απαντήσεις στην ερώτηση αυτή.

Η μεγάλη πλειοψηφία των δημάρχων (40%) των δήμων με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση, απάντησαν στην ερώτηση ότι το βασικότερο χρηματοοικονομικό εργαλείο που χρησιμοποιούν είναι τα Ευρωπαϊκά προγράμματα. Λιγότερες αλλά αξιοπρόσεκτες σε αριθμό

ήταν οι απαντήσεις για την τοπική φορολογία και τον δανεισμό από κρατικούς φορείς, αφού το 17% των δημάρχων αυτής της κατηγορίας δήμων τις αξιολόγησε ως σημαντικότερες. Όλες οι υπόλοιπες μορφές χρηματοδότησης, αξιολογήθηκαν ως βασικότερες από πολύ μικρότερο αριθμό ερωτώμενων. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι οι τρεις μορφές δανεισμού αξιολογήθηκαν ως πιο σημαντικά εργαλεία από το 29% των δημάρχων της κατηγορίας αυτής, ποσοστό αρκετά μεγαλύτερο από το αντίστοιχο στο σύνολο του δείγματος (21%). Στο γεγονός ότι οι δήμοι αυτοί βασίζονται σε μεγαλύτερο βαθμό σε χρηματοδοτήσεις δανειακού χαρακτήρα, πιθανώς να οφείλεται και η δυσχερέστερη χρηματοπιστωτική τους δυνατότητα.

Όπως παρατηρείται, τα Ευρωπαϊκά προγράμματα είναι το χρηματοοικονομικό εργαλείο που θα ήθελε να χρησιμοποιεί η συντριπτική πλειοψηφία των δημάρχων (61%) των δήμων με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση. Το 15% των δημάρχων θα ήθελε να χρησιμοποιείται περισσότερο από όλα τα υπόλοιπα εργαλεία η τοπική φορολογία, το 6% ο τραπεζικός δανεισμός, η αξιοποίηση της περιουσίας και η έκδοση δημοτικών ομολόγων, το 3% ο δανεισμός από κρατικούς φορείς, το 2% το ΣΔΙΤ, και μόλις 1 δήμαρχος (1%) τη χρηματοδοτική μίσθωση. Τα αποτελέσματα αυτά δεν διαφοροποιούνται πολύ σε σχέση με τα αντίστοιχα στο σύνολο του δείγματος. Το γεγονός αυτό δίνει μια ένδειξη ότι για τη συγκεκριμένη μεταβλητή ο παράγοντας "αποτελεσματική οικονομική διαχείριση" αποτελεί διαφοροποιητική παράμετρο.

6.3 Συμπεράσματα για Δήμους με αποδοτική οικονομική διαχείριση

- Στην τελευταία ενότητα των αναλύσεων της έρευνας παρουσιάστηκαν τα περιγραφικά μέτρα των 8 μεταβλητών, αυτή τη φορά για την ομάδα των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, όπου ανήκουν οι δήμοι που έχουν καλή επίδοση στην οικονομική τους διαχείριση.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των δημάρχων των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, το σημαντικότερο πρόβλημα των δημοτών είναι η έλλειψη υποδομών. Στη δεύτερη θέση των προβλημάτων ιεραρχούνται οι ελλειπείς υπηρεσίες προς επιχειρήσεις και στην τρίτη οι ελλειπείς υπηρεσίες προς νοικοκυριά. Η ιεράρχηση των προβλημάτων είναι ίδια με την ομάδα των δήμων που δεν έχουν καλή οικονομική διαχείριση. Οι συχνότητες των

απαντήσεων διαφοροποιούνται λίγο σε αυτή την περίπτωση, αλλά οι διαφορές δεν είναι τόσο μεγάλες ώστε να μπορεί κάποιος να θεωρήσει ότι η οικονομική επίδοση επηρεάζει τις απόψεις των ερωτηθέντων.

Αναφορικά με τα προβλήματα προσωπικού, η πλειονότητα των δημάρχων (54%) των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, αξιολογεί την έλλειψη σε εξειδικευμένο προσωπικό ως το σπουδαιότερο πρόβλημα στο δήμο τους. Περίπου ίδιος αριθμός ερωτηθέντων αξιολόγησε ως σημαντικότερο πρόβλημά την αναποτελεσματική διοικητική δομή (24%) και το ανεπαρκές μέγεθος του προσωπικού (22%). Τα αποτελέσματα είναι διαφορετικά με αυτά που παρατηρήθηκαν στο σύνολο του δείγματος, αλλά και με αυτά που παρατηρήθηκαν στους δήμους με μη αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, καθώς στους δήμους με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση το ανεπαρκές μέγεθος προσωπικού αξιολογείται ως σημαντικότερο πρόβλημα από περισσότερους δημάρχους και η αναποτελεσματική διοικητική δομή από λιγότερους. Το αποτέλεσμα αυτό είναι ερμηνεύεται επαρκώς, καθώς είναι λογικό οι δήμοι με καλύτερη επίδοση στην οικονομική διαχείριση να έχουν και αποτελεσματικότερη διοικητική δομή.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των αναλύσεων, η πηγή χρηματοδότησης που αξιολογείται ως σπουδαιότερη από τους περισσότερους δημάρχους των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, είναι οι κρατικές επιχορηγήσεις σε ποσοστό 28%. Λιγότεροι δήμαρχοι αυτής της κατηγορίας αξιολόγησαν ως σημαντικότερες πηγές τα ίδια έσοδα από τέλη και επιχειρηματική δράση (24%) και την απόδοση εσόδων άμεσης φορολογίας (24%). Τέλος οι πηγές χρηματοδότησης που χαρακτηρίστηκαν ως σημαντικότερες από τους λιγότερους δημάρχους αυτής της ομάδας δήμων είναι τα ευρωπαϊκά προγράμματα (12%) και η απόδοση έμμεσης φορολογίας με ποσοστό 11%. Στη συγκεκριμένη ερώτηση οι απαντήσεις δεν διαφοροποιούνται για τις δύο ομάδες δήμων. Άρα η πηγές από τις οποίες αντλούνται οι χρηματικοί πόροι δεν επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα της οικονομικής διαχείρισης.

Και για την κατηγορία των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, το σημαντικότερο πρόβλημα διοίκησης είναι η έλλειψη χρηματοοικονομικών πόρων. Συγκεκριμένα, το 38,2% των ερωτηθέντων αξιολόγησε το πρόβλημα αυτό ως το σημαντικότερο όλων. Το ποσοστό αυτό είναι λίγο μικρότερο από το αντίστοιχο για την

πρώτη ομάδα των δήμων, καθώς όπως είναι λογικό οι δήμοι της πρώτης ομάδας αντιμετωπίζουν πιθανών μεγαλύτερα προβλήματα στην εξεύρεση πόρων.

Το δεύτερο σημαντικότερο διοικητικό πρόβλημα των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, σύμφωνα με τις απόψεις των δημάρχων τους, είναι το μέγεθος του δήμου καθώς το 16,6% του δείγματος το αξιολόγησε ως το σπουδαιότερο πρόβλημα. Σχετικά με τις υπόλοιπες απαντήσεις, το 15,2% των δημάρχων αυτής της κατηγορίας δήμων ιεράρχησε πρώτη την έλλειψη οικονομικής αυτονομίας και ευελιξίας, το 10,4% την αναποτελεσματική διοικητική δομή, το 11,1% την έλλειψη προσωπικού, και μόνο το 8,3% την έλλειψη διοικητικής αυτονομίας. Ενδιαφέρον έχει ότι για την ομάδα δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση το ποσοστό των ερωτηθέντων που ιεράρχησε πρώτη την έλλειψη οικονομικής αυτονομίας είναι αρκετά μικρότερο σε σχέση με το σύνολο του δείγματος καθώς και σε σχέση με τη κατηγορία δήμων με μη αποτελεσματική οικονομική διαχείριση.

Οι απαντήσεις των δημάρχων για τη κατηγορία των δήμων με υψηλή χρηματοοικονομική επίδοση υποδεικνύουν ότι οι αρμοδιότητες με τη μεγαλύτερη δυνατότητα βελτίωσης είναι η παροχή και συντήρηση των υποδομών (21% των απαντήσεων) και η προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων (20% των απαντήσεων). Αξιόλογο ποσοστό των δημάρχων αυτής της κατηγορίας δήμων, ιεράρχησε ως πρώτο τον τομέα της καθαριότητας, (18% του δείγματος). Τα ποσοστά των ερωτηθέντων που θεωρούν ως πρώτες τις υπόλοιπες λειτουργίες των δήμων είναι: το 11% την τοπική απασχόληση, το 8% τις συγκοινωνίες, το 8% την κοινωνική προστασία, το 6% την αστυνόμευση, το 4% την εκπαίδευση και κατάρτιση, και το 3% τις πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες. Για την ερώτηση αυτή παρατηρούνται μικρές διαφορές σε σχέση με τα αποτελέσματα για την κατηγορία δήμων που διακρίνονται από μη αποτελεσματική οικονομική διαχείριση.

Στις απαντήσεις των δημάρχων των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση στην ερώτηση ποιος είναι ο τομέας του κράτους με τη μεγαλύτερη δυνατότητα βελτίωσης παρατηρείται κάτι αρκετά ενδιαφέρον. Οι συχνότητες των απαντήσεων είναι πολύ διαφορετικές από τις αντίστοιχες συχνότητες τόσο της πρώτης ομάδας δήμων που διακρίνονται από μη αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, όσο και του συνόλου του δείγματος. Συγκεκριμένα, το 21% των δημάρχων, των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, θεωρούν ότι ο τομέας του κράτους με τη μεγαλύτερη δυνατότητα βελτίωσης είναι η προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων. Επίσης το 17% των δημάρχων της κατηγορίας αυτής, ιεραρχεί πρώτη την παροχή και συντήρηση υποδομών, το 14% την

τοπική απασχόληση, άλλο ένα 14% την αστυνόμευση, ενώ τους υπόλοιπους τομείς επιλέγουν ως πρώτους πολύ λιγότεροι συμμετέχοντες στην έρευνα.

Στην ερώτηση το βασικότερο χρηματοοικονομικό εργαλείο που χρησιμοποιούν οι δήμοι, απάντησαν το 49% των δημάρχων των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, ότι είναι τα Ευρωπαϊκά προγράμματα. Αρκετά μεγάλος αριθμός συμμετεχόντων στη κατηγορία αυτή (24%) ιεράρχησε ως πρώτη την τοπική φορολογία. Όλες οι υπόλοιπες μορφές χρηματοδότησης, αξιολογήθηκαν ως βασικότερες από πολύ μικρότερο αριθμό ερωτώμενων.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η διαφορά των ποσοστών μεταξύ των δύο ομάδων των δήμων για το σύνολο των τριών μορφών δανεισμού (δανεισμός από κρατικούς φορείς, τραπεζικός δανεισμός, χρηματοδοτική μίσθωση). Για την πρώτη ομάδα δήμων το άθροισμα των τριών ποσοστών είναι 29% ενώ για τη δεύτερη ομάδα 14%. Έτσι επιβεβαιώνεται η παρατήρηση ότι δηλαδή οι δήμοι με μη αποδοτική οικονομική διαχείριση, βασίζονται σε μεγαλύτερο βαθμό σε χρηματοδοτήσεις δανειακού χαρακτήρα, γεγονός που βέβαια με τη σειρά του δυσχεραίνει την οικονομική τους κατάσταση.

Όσον αφορά στην τελευταία ερώτηση, τα αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι το χρηματοοικονομικό εργαλείο που θα ήθελε να χρησιμοποιεί η συντριπτική πλειοψηφία των δημάρχων (63%), των δήμων με αποτελεσματική οικονομική διαχείριση, είναι τα ευρωπαϊκά προγράμματα. Επίσης, το 11% των δημάρχων της κατηγορίας αυτής θα ήθελε να χρησιμοποιεί περισσότερο από όλα τα υπόλοιπα εργαλεία την αξιοποίηση της περιουσίας του δήμου, το 7 % τον τραπεζικό δανεισμό, το 8% την τοπική φορολογία, ενώ όλα τα υπόλοιπα χρηματοδοτικά εργαλεία ιεραρχήθηκαν ως πρώτα από ένα πολύ μικρό ποσοστό των ερωτηθέντων. Τα αποτελέσματα διαφέρουν λίγο από αυτά της πρώτης κατηγορίας αλλά η διαφορές είναι μικρές. Έτσι μπορεί να θεωρηθεί οι χρηματοοικονομικές επιδόσεις των δήμων δε διαφοροποιούν το βαθμό που οι δήμαρχοι επιθυμούν να χρησιμοποιούν το κάθε χρηματοδοτικό εργαλείο.

6.4 Προτάσεις Περαιτέρω Έρευνας

Η ανάπτυξη του μεθοδολογικού πλαισίου της έρευνας μας δημιουργεί την ανάγκη απάντησης νέων ερευνητικών ερωτημάτων. Μία πρόταση έρευνας αποτελεί η εφαρμογή του μεθοδολογικού πλαισίου σε απαντήσεις σχετικά με το ρόλο των δήμων, των προβλημάτων τους αλλά και τους τρόπους χρηματοδότησης τους σε σχέση με το πληθυσμό τους, εάν είναι

πρωτεύουσα νομού, εάν είναι ορεινός δήμος ή αστικός. Επιπλέον, θα μπορούσαν να βγουν χρήσιμα συμπεράσματα, αν εξεταζόταν η συσχέτιση αν είναι οι δήμοι στην Βόρεια Ελλάδα ή στην Νότια Ελλάδα και σε ποια περιφέρεια ανήκουν. Τέλος ενδιαφέρον θα υπήρχε να εξεταζόταν σε μελλοντική έρευνα και οι ανάγκες των δήμων με την υπερχρηματοδότηση ή υπόχρηματοδότηση τους τόσο από τα Κοινοτικά πλαίσια στήριξης αλλά και από ιδίους πόρους (εάν δηλαδή είναι πλούσιοι δήμοι με εμπορική αξία ή όχι).

Όλα τα παραπάνω είναι ενδιαφέροντες προτάσεις για περαιτέρω συνέχιση της έρευνας μας, είτε στο πλαίσιο άλλων διδακτορικών ερευνών είτε στο πλαίσιο διεθνών επιστημονικών δημοσιεύσεων. Δύο γεγονότα, παρόλα αυτά, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη. Πρώτον η μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο πλαίσιο του προγράμματος «Καλλικράτης» και την συνένωση των δήμων και κοινοτήτων σε 325 ΟΤΑ, με μεγάλες αλλαγές τόσο στο πληθυσμό των νέων δήμων όσο και σε χωροταξικές αναδιαρθρώσεις. Δεύτερον, οποιαδήποτε έρευνα του μέλλοντος θα πρέπει να εξετάζεται υπό το πρίσμα της σημαντικής ανομοιογένειας των δήμων τα χώρας τόσο σε γεωγραφικό προσανατολισμό όσο και σε πληθυσμιακό, ώστε να μην μπορούν εύκολα να εξαχθούν ομαδοποιημένα συμπεράσματα για τις πραγματικές ανάγκες τους, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν αλλά κυρίως το βέλτιστο τρόπο χρηματοδότησης τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

7.1 Ξένη βιβλιογραφία

- Athias, L., and Saussier, S.(2007).Contractual Flexibility or Rigidity for Public Private Partnerships? Theory and Evidence from Infrastructure Concession Contracts mineo, ATOM, Paris
- Bailey, (1994). “Towards a research agenda for public – private partnerships in the 1990’s” Local Economy 8: 292-306
- Battley, R., and Stoker, J. (1991). Local Government in Europe. MacMillan Press Ltd
- Bennett, R., J. & Krebs, G. (1994). Local Economic Development, John Wiley and Sons ltd
- Bevir, M, Rhodes, R., A., W., and Weller, P. (2003).Traditions of Governance : Interpreting the changing role of the Public Sector.Public Administration,81,p 1-17
- Brown, M. (1965), “Use of a postcard query in mail surveys”, Public Opinion Quartley vol. 29, winter, pp. 635-647
- Brunner, Al., and Caroll, St. (1969), “The effect of prior notification on the refusal rate in fixed address surveys”, Journal of Advertising Research, vol.9, March, pp. 42-49
- Bachrach, St. and Scobe, H. (1968), “Mail questionnaire efficiency: Controled reduction of non-response”, Public Opinion Quartley, vol.31, summer, pp 265-71
- CEC (Commision of the European Communities)(1987). “The single act: a new frontier for the Community’s structure policy, CEC Brussels
- CDIAC (California debt & Investment advisory commission), (2008). “Public-Private Partnerships: a guide to selecting a private partner”
- Chandler, J., A. (2003). Δημόσια Διοίκηση. Συγκριτική Ανάλυση. Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Churchill, G. & Iacobucci, D., (2002). Marketing Research, Methodological Foundations. 8th Ed. London: Harcourt Publishing
- Churchill, G. (1991). Marketing Research: Methodological Foundations. Chicago: Dryden Press, 1991
- Clausen, J. and Ford, R. (1947). “Controlling Bias in mail questionnaires”, Journal of the American Statistical Association, vol.42, sept. pp.99-114
- Council of Europe (1992). Borrowing by local and regional authorities (Local and Regional Authorities in Europe No. 47)
- Council of Europe (1993), Financial management of local authorities (Local and Regional Authorities in Europe No. 50)
- Council of Europe (1996). Local authorities' budgetary deficits and excessive indebtetness (local and Regional Authorities in Europe Series No. 58)

- Council of Europe (1997). Local finance in Europe (Local and Regional Authorities in Europe No. 61)
- Council of Europe (1998). Limitations of local taxation, financial equalization and methods for calculating general grants (Local and Regional Authorities in Europe No. 65)
- Council of Europe (1999). Supervision and auditing of local authorities' action (Local and regional authorities No. 66)
- Council of Europe (2000). Effects on the financial autonomy of local and regional authorities resulting from the limits set at European level on national debt (Local and Regional Authorities in Europe No. 71)
- Council of Europe (2002). Budgetary procedures and budget management at local authority level, (Local and Regional democracy)
- Council of Europe (2002). Recovery of Local and Regional Authorities in financial difficulties (Local and Regional Authorities in Europe No. 77)
- Council of Europe (2002). The risks arising from Local Authorities' financial obligations (Local and Regional Authorities in Europe No. 76)
- Dafflon, B. (2002). Local Public Finance in Europe. Edward Elgar Publishing Ltd
- Dexia, (2004). Local Finance in the Ten Countries Joining the EU in 2004, Editions Dexia, Paris
- Dillman, D. (1978). "Mail and telephone surveys: The total design method", John Wiley&Sons, N. York
- Dutz, M., Harris C., Dhingra I., Shugar C., (2006). "PPP Unites, What are they, and What Do they Do" Public Policy for the Private Sector, Policy Note no. 311
- Eades, K., and Martson, F. (2002). Incentives for Leasing: Evidence from the Largest U.S. Lessees and Lessons. Paper no 04-03, University of Virginia
- European Commission (2008). Micro Study on Public Private Partnerships in the Transport Sector (Promotion of private sector involvement in the provision of transport infrastructure in the Mediterranean countries), EuroMed Transport Project
- Eurostat, (2006). Statistical Data.
- Fabozzi, F., J. (2007). Bond Market, Analysis and Strategies. Pearson Prentice Hall Ltd
- Ferris, A. (1951). "A note on stimulating response to questionnaires", American Sociology Review, vol.16, April, pp: 247-9
- Gallardo, J. (1997). Leasing to Support Micro and Small Enterprises. The World Bank
- Grimsey, and Lewis, (2004). Public Private Partnerships
- Guasch, G., L. (2004). Granting and Renegotiating Infrastructure Concessions: Doing it right, Washington, DC. World Bank
- Harding, A., (1990). Public Private Partnerships in urban generation, M. Cambell. Local Economy policy, London Casseel

- Heaton, E. (1965). "Increasing mail questionnaire returns with a preliminary letter", *Journal of Advertising Research*, vol.5, December, pp:36-9
- Holland, R., C.(1984). *Partnerships law and accounts*, Sir Pitman & Sons Ltd, 3rd edition
- Hooley, G., Lynch, J. and Shepherd, J. (1990). "The marketing concept: putting the theory into practice", *European Journal of Marketing*, Vol. 24 No. 9, pp: 7-25
- Hubner, D. (2007). Πολιτική Αστικής Ανάπτυξης: Ανάγκη για Δημιουργικότητα. Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική. Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση, Τεύχος 4, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Jolson, M. (1977). "How to double or triple mail-survey response rates", *Journal of Marketing*, vol.41, October, pp:78-81
- Kephart, W. and Bressler, I. (1968). "Increasing the responses to mail questionnaires", *Public Opinion Quarterly*, vol.32, summer, pp:123-32
- Kinnear, T., and Taylor J., (1996). *Marketing Research, an applied approach*, McGraw and Hill, Inc
- Kohli, A. and Jaworski, B. (1990). "Market Orientation: The Construct, Research Propositions and Managerial Implications", *Marketing Science Institute*, Report no. 90-113, Cambridge, Massachusetts
- Kumar, N., Stern, L., Anderson, J., C. (1993). "Conducting interorganizational research using key informants", *Academy of Management Journal*, Vol. 36 No.6, pp:1633-51
- Lipset, S.(1996). *The social basis of politics*, John Hopkins University press, Baltimore, USA
- Lyons S.T& Hamlin R.E, (1991). *Creating an Economic Development Action plan: a guide for development professionals*, Praeger Publishes
- Mason, Dressel, and Brain, R. (1961). "An experimental study of factors affecting response to a mail survey of beginning teachers", *Public Opinion Quarterly*, vol.25, summer, pp:291-4
- McQuaid, R., W. and Christy, B. (1999). "European Economic Development Partnerships – the Case of the Eastern Scotland European Partnership", V International Conference on Public-Private Partnerships, Cork, Ireland, May 1999. Published in: L. Montanheiro, B. Haig
- Myers, J. and Haug, A. (1969). "How a preliminary letter affects mail surveys returns and costs", *Journal of Advertising Research*, vol.9, sept. pp:37-9
- Narver, J., C., and Slater, S., F. (1990). "The effect of a market orientation on business profitability", *Journal of Marketing*, Vol. 54, October, pp: 20-35
- Parasuraman, A., Grewal, D., and Krishnan, R. (2004). *Marketing Research*, Ed. New York: Houghton Mifflin
- Philips, L., W. (1981). "Assessing Measurement Error in Key Informant Reports: A Methodological Note on Organizational Analysis in Marketing", *Journal of Marketing Research*, vol. 18, pp: 395-415

- Podsakoff, P., M., Scott, B., MacKenzie, Lee Jeong-Yeon, and Podsakoff, P., N. (2003). Common Method Biases in Behavioral Research: A Critical Review of the Literature and Recommended Remedies. *Journal of Applied Psychology*, 88 (5), pp: 879–903
- Reynolds, N.,L., Diamantopoulos, A., and Schlegelmilch, B. (1993). "Pretesting in questionnaire design: a review of the literature and suggestions for further research", *Journal of the Market Research Society*, Vol. 35 No.2, pp:171-82
- Roscoe, A.M., Lang, D. and Sheth, J.N. (1975). "Follow-up methods, questionnaire length and market differences in mail surveys", *Journal of Marketing*, vol.39, April, pp: 20-7
- Ruekert, R., W. (1992). "Developing a market orientation: An organizational strategy perspective", *International Journal of Research in Marketing*, vol.9 pp: 225-25
- Salamon, M. (1998). " Social origins of civil society: explaining the non-profit sector gross nationality", Vol.9, No3, Manchester U.K
- Sellgren, J. (1990). "Managing Development: Understanding inter- organizational relationships, London, Sage & the open University
- Smith, S., and Lipsky, M. (1993). " Non profits for Hire", Cambridge Mass: Harvard University Press
- Stratton, C. (1989). Quoted in :OECD Mechanisms for job creation, Paris OECD pp: 81
- Temel, J., W. (2001). *The Fundamentals of Municipal Bonds*. John Wiley and Sons
- Tull, D.,S. and Hawkins, D.,I., (1987). *Marketing Research: Measurement and Method*, 4th ed., MacMillan Publishing, New York
- Watson, J. (1965). "Improving the response rate on mail research", *Journal of Advertising Research*, vol.5, pp: 45-50
- Yescombe, E., R. (2007). *Public Private Partnerships. Principles of policy and finance*. Elsevier Finance.
- 4ps operations, (2006). "A guide for PFI and PPP project directors and project owners"

7.2 Ελληνική βιβλιογραφία

- Αγιώτη, Ι. (2006). *Ο Θεσμός του Leasing*. Συλλογή Πανεπιστημίου Πειραιά
- Αθανασόπουλος, Κ. (2000). *Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση*. Τόμος Α', Αθήνα
- Αλογοσκούφης, Γ. (2005). *Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα*. Εργαλείο Διαρθρωτικών Αλλαγών. Περιοδικό Επίκεντρα, Τεύχος 1, Αθήνα
- Ανδρέου, Γ. (2007). *Τοπική Αυτοδιοίκηση και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση: Ευκαιρίες, Περιορισμοί και Προοπτικές*. Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση, Τεύχος 4, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

- Αποστολόπουλος, Ν., Ι. (2004). Ειδικά Θέματα Χρηματοδοτικής Διοικήσεως, Μέθοδοι, Εργαλεία, Εφαρμογές. Εκδόσεις Σταμούλη, Πειραιά
- Αρτίκης, Γ., Π. (2002^α). Χρηματοοικονομική Διοίκηση – Αποφάσεις Χρηματοδοτήσεων. Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα
- Γετίμης, Π., και Χλέπας, Ν., Κ. (2006). Δευτεροβάθμια Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα. ΕΝΑΕ :Αθήνα
- Γετίμης, Π. - Καυκαλάς Γρ. (επ.) (2003). Μητροπολιτική Διακυβέρνηση. Διεθνής εμπειρία και ελληνική πραγματικότητα, ΙΑΠΑΔ, Αθήνα
- Γετίμης, Π. (2000). «Εναλλακτικές μορφές αστικής διακυβέρνησης στην Ευρώπη» εις Ε. Ανδρικοπούλου, Γρ. Καυκαλάς (επιμ.), Ο νέος ευρωπαϊκός χώρος. Η διεύρυνση και η γεωγραφία της ευρωπαϊκής ανάπτυξης, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα
- Γεωργιάδης, Α., Σ. (2000). Νέες Μορφές Συμβάσεων της Σύγχρονης Οικονομίας, Εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα
- Γκέκας, Ρ. (2000). Τα Οικονομικά των ΟΤΑ μπροστά στις νέες Προκλήσεις. Τετράδια Αυτοδιοίκησης, Τεύχος 1, ΚΕΔΚΕ, Αθήνα
- Γκέκας, Ρ. (2001). «Τα τοπικά φορολογικά έσοδα», ΥΠΕΣΔΔΑ, Αθήνα.
- Γκέκας, Ρ., (2005). Φορολογική Αποκέντρωση – Ταμείο Συνοχής. Μελέτη ΙΤΑ. Αθήνα
- Γκόντορας, Γ., Δ., και Μπέλλος, Χ., Θ. (2002). Η Εφαρμογή της Χρηματοδοτικής Μίσθωσης στο Δημόσιο Τομέα. Εκδόσεις Μπέλλος, Αθήνα
- Γούπιος, Γ., Γκέκας, Ρ., Σαπουνάκης, Τ., Μάρτιος (2003). «Νέο σύστημα κατανομής Κ.Α.Π. - Σ.Α.Τ.Α.»
- Γούπιος, Γ., Καλλιαντάσης, Γ., Σαπουνάκης, Τ., Τάκης, Γ. (2005). «Θεσμικό πλαίσιο - οικονομικά, οικονομική διοίκηση - λογιστικό, κλαδικό λογιστικό σχέδιο των ΟΤΑ», πρόγραμμα επιμόρφωσης λογιστών των Δήμων, α' εξάμηνο 2005
- ΕΕΤΑΑ ΑΕ-ΙΤΑ (2004). Οι Αναγκαίες Προϋποθέσεις για την Ψηφιακή Σύγκλιση των ΟΤΑ και την Μετάβαση της ΤΑ στην Τοπική Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση. Αθήνα
- ΕΕΤΑΑ (2001). Γ' ΚΠΣ. Συνοπτικός Οδηγός για την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Εκδόσεις ΕΕΤΑΑ, Αθήνα
- ΕΕΤΑΑ (1989). "Τοπική αυτοδιοίκηση και πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων", Εκδόσεις ΕΕΤΑΑ, Αθήνα
- ΕΕΤΑΑ (1993). "Εκσυγχρονισμός του συστήματος των ιδίων πόρων της τοπικής αυτοδιοίκησης", Εκδόσεις ΕΕΤΑΑ, Αθήνα
- Ειδική Γραμματεία ΣΔΙΤ. (2006). ΣΔΙΤ: Ένα Σύγχρονο Εργαλείο Δυναμικής Ανάπτυξης, Ματιές στην Οικονομία
- Εισηγητική Έκθεση. (2000). Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Τοπικών Αυτονομιών. Τετράδια Αυτοδιοίκησης, Τεύχος 1, ΚΕΔΚΕ, Αθήνα
- Ελεγκτικό Συνέδριο. (2000). Η Οικονομική Διοικητική Αυτοτέλεια της Αυτοδιοίκησης. Τετράδια Αυτοδιοίκησης, Τεύχος 1, ΚΕΔΚΕ, Αθήνα

- Εμμανουήλ, Γ., και Παπαδοπούλου, Δ. (2004). Τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα και οι Πολιτικές τους. Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Ευρωπαϊκή Ένωση, Περιφερειακή Πολιτική και Συνοχή. (2002). Ο Αντίκτυπος των Διαρθρωτικών Ταμείων στην Ελλάδα κατά την Περίοδο 1989-1999. Τετράδια Αυτοδιοίκησης, Τεύχος 1, ΚΕΔΚΕ, Αθήνα
- Θεοδώρου, Ι. (2007). “Τα έσοδα των δήμων και των κοινοτήτων”, Εκδόσεις του ιδίου, Θεσσαλονίκη
- ΙΑΠΑΔ – ΥΠΕΣΔΔΑ, (2002). Μητροπολιτική Διοίκηση – Αυτοδιοίκηση Αθήνας/Αττικής. Σύνοψη, Αθήνα
- Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης Παντείου Πανεπιστημίου – ΤΕΔΚΝΑ, (2001). Οργάνωση της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Αθήνας, Αθήνα
- ΙΤΑ (2006). Μελέτη για την φορολογική Αποκέντρωση. Αθήνα
- Καϊσης, Αθ. (επιμέλεια) (2006). ΣΔΙΤ ο ν. 3389/2005 για τις συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα
- Καραβή, Ε., και Μποκολίνη, Α. (2005). Συμβάσεις ΣΔΙΤ. Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα
- Καραγιάννης, Σ. (2004). «Ο οικονομικός προγραμματισμός των ΟΤΑ και ο νέος τύπος προϋπολογισμού», Εκδόσεις Γ.Μ.Καραναστάση, Αθήνα
- Καραθανάσης, Γ., Α. (1996). Βασικές Αρχές Χρηματοοικονομικής Διοίκησης και Χρηματοπιστωτικές Αγορές. Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα
- Καραναστάσης, Μ.Γ. (2003). Η Φορολογική Νομοθεσία των Δήμων και Κοινοτήτων. Πηγές Εσόδων και Δανείων. Εκδόσεις Γ.Μ. Καραναστάση, Αθήνα
- Καρβούνης, Α. (2008). Τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Εκδόσεις Διόνικος. Αθήνα
- Κατσούλης, Δ., Χλέπας, Ν., Παπατόλιας, Α., και Πάσχος, Λ. (2001). Μεταρρυθμίσεις στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Επιπτώσεις στη Διοίκηση και στο Πολιτικό Σύστημα. Εκδόσεις ΙΣΤΑΜΕ, Αθήνα
- Καφαντάρη, Γ., Α. (2005). Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στα Κράτη της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Δήμος, Τριμηνιαία Επιθεώρηση Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Τεύχος 2, Εκδόσεις ΕΔΕΧΥ, Αθήνα
- ΚΕΔΚΕ (2006β). Οι ΟΤΑ σε Αριθμούς. Αθήνα
- ΚΕΔΚΕ (1998). “Τα οικονομικά της αυτοδιοίκησης στην Ευρώπη”, “Τετράδια Αυτοδιοίκησης” Επιστημονική Επιθεώρηση ΚΕΔΚΕ, τ. 1 & 2/1998
- ΚΕΠΕ (1990). “Τοπική αυτοδιοίκηση : εκθέσεις για το Πρόγραμμα 1988 - 1992”, Εκδόσεις ΚΕΠΕ, Αθήνα
- Κοντιάδης, Ξ., Ι., και Απιστούλας, Δ. (2006). Μεταρρύθμιση του Κοινωνικού Κράτους και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Κωστόπουλος, Τ. (1996). Ευρωπαϊκή Ένωση και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Λυμβαίος, Γ. (2006). Σύγχρονοι Τρόποι Χρηματοδότησης Επιχειρήσεων, Αθήνα.

- Μαϊστρος, Π., Γ. (2000). Οι Αναπτυξιακοί Θεσμοί της Αυτοδιοίκησης. Εκδόσεις, Νέα Σύνορα, Αθήνα
- Μακρυδημήτρης, Α. (επιμέλεια) (2003). Αυτοδιοίκηση και Κράτος στο Πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης. Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα
- Μαλινδρέτου, Β., Π. (2002). Σύγχρονα Χρηματοδοτικά Προϊόντα. Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Μανικιώτου, Β. (2010). Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (PPP): Η Περίπτωση των Τερματικών Σταθμών Κρουαζιέρας. Συλλογή Πανεπιστημίου Πειραιά
- Μητσόπουλος, Ι. (1997). Σύγχρονες Χρηματοοικονομικές Αγορές και Προϊόντα. Εκδόσεις Ηπειρωτική, Αθήνα
- Μπαμπαλιούτα, Λ., Π. (2004). Η Περιφερειακή Οργάνωση των Κρατών της Ιβηρικής Χερσονήσου. Δήμος, Τριμηνιαία Επιθεώρηση Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Τεύχος 2, Εκδόσεις ΕΔΕΧΥ, Αθήνα
- Μπέσιλα – Βήκα & Παπαγιάννη, Δ. (1997). Σύγχρονες Αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Ευρωπαϊκής Ενοποίησης. Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα
- Μπέσιλα – Βήκα, Ε. (2001). Ο Άγγλος Επίτροπος Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Δήμος, Διμηνιαίο Επιστημονικό Περιοδικό για θέματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Τεύχος 7, Εκδόσεις Επικοινωνία, Αθήνα
- Μπέσιλα – Βήκα, Ε. (2004). Τοπική Αυτοδιοίκηση. Τόμος Ι. Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα
- Μπέσιλα – Βήκα, Ε. (2004). Τοπική Αυτοδιοίκηση. Τόμος ΙΙ. Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα
- Μπρένερ, Ρ. (2/2002). Τετράδια Αυτοδιοίκησης, ΚΕΔΚΕ
- Νικολόπουλος, Κ. (2006). Διοίκηση και Οικονομική Διαχείριση ΝΠΔΔ των ΟΤΑ Α' Βαθμού. Χαλκίδα
- Νικολόπουλος, Κ., Κούκος, Π., Μεγαρίτης, Δ. (1998). “Οδηγός οργάνωσης των δήμων”, Έκδ. Τ.Ε.Σ., Χαλκίδα
- Οι Περιφέρειες της Ελλάδος στην Ευρωπαϊκή Ένωση. (2001). Τετράδια Αυτοδιοίκησης, Τεύχος 1, ΚΕΔΚΕ, Αθήνα
- Παπαγιαννάκης, Μ. (2007). Η Άνοδος των Τοπικών Εξουσιών στην Ευρώπη. Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση, Τεύχος 4, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Παπαγιάννης, Π. (2000). Πολιτικό Σύστημα & Αυτοδιοίκηση. Η Μεταρρύθμιση. Τετράδια Αυτοδιοίκησης, Τεύχος 1, ΚΕΔΚΕ, Αθήνα
- Παπαδημητρίου, Κ. (2000). Τα Οικονομικά της Αυτοδιοίκησης. Η Θεσμική Διάσταση. Τετράδια Αυτοδιοίκησης, Τεύχος 1, ΚΕΔΚΕ, Αθήνα
- Παπαδημητρίου, Γ. – Μακρυδημήτρης, Αντ. (επ.), (1994), Συστήματα Διοίκησης των Μητροπολιτικών Περιοχών, Αντ. Ν. Σάκκουλας (Σειρά «Διοίκηση και Πολιτεία» Τόμος 11), Αθήνα

- Παπαδοπούλου, Λ. (2007). Αυτοδιοικητικές Τάσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Μια συγκριτική Επισκόπηση. Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση, Τεύχος 4, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Παπούλιας, Δ., Β., Σωτηρόπουλος, Δ., και Οικόνομου, Χ. (2002). Το Εκκρεμές της Διοικητικής Μεταρρύθμισης. Ποταμός: Αθήνα .
- Περιφέρεια Αττικής – Υ.Δ. Ε. Π. Αττικής. (2005). Στρατηγικές Αναπτυξιακών Κατευθύνσεων για την 4^η Προγραμματική Περίοδο 2007-2013.
- Πρεβελάκης, Γ. (2002). «Ο μητροπολιτικός σχεδιασμός στην Ελλάδα: η περίπτωση της Αθήνας», Αειχώρος. Κείμενα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Ανάπτυξης
- Ραγκούσης, Σ. (2005). Οι Συμπράξεις Δημοσίου – Ιδιωτικού Τομέα. Όροι και Προϋποθέσεις Εφαρμογής από την Ελληνική Αυτοδιοίκηση. Τριμηνιαία Επιθεώρηση Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Τεύχος 3, Εκδόσεις ΕΔΕΧΥ, Αθήνα
- Ρεπούσης, Σ. (2007). Επενδύσεις μέσω Δ' ΚΠΣ. Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα
- Ρεπούσης, Σ. (2008). Οικονομικά Δήμων και Κοινοτήτων. Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα
- Σαπουνάκης, Τ. (2000). «Το οικονομικό υπόβαθρο των συνενώσεων : ανάλυση εσόδων νέων δήμων και κοινοτήτων 1992 – 1996», “Τετράδια Αυτοδιοίκησης” Επιστημονική Επιθεώρηση ΚΕΔΚΕ, τ. 1
- Σαπουνάκης, Τ. (1999). Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης: Όχι άλλες Χαμένες Ευκαιρίες για την Αυτοδιοίκηση. Τοπική Αυτοδιοίκηση, Αποκέντρωση. Δίμηνη Επιθεώρηση, Αθήνα.
- Σαπουντζόγλου, Γ. (2006). Η Αξιοποίηση της Ακίνητης Περιουσίας των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Παρουσίαση
- Σταθακόπουλος, Β., (2001). Μέθοδοι Έρευνας Αγοράς, Αθήνα Εκδ. Μένου
- Σωτηρέλης, Γ., Χ. (2006). Η Μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Προκλήσεις και Προοπτικές. Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Τάτσος, Ν. (2003). Δημοσιονομική Αποκέντρωση. Εκδόσεις Τυπωθήτω, Γ. Δαρδάνος, Αθήνα
- Τάτσος, Ν. (2000). Φορολογική Αποκέντρωση: Τάσεις, Προβλήματα, Προοπτικές. Τετράδια Αυτοδιοίκησης, Τεύχος 1, ΚΕΔΚΕ, Αθήνα
- Τάτσος, Ν. (2003). Δημοσιονομική Αποκέντρωση. Εκδόσεις Τυπωθήτω, Γ. Δαρδάνος, Αθήνα
- Φαναριώτης, Π. (1999). Δημόσια Διοίκηση, Αποκέντρωση και Αυτοδιοίκηση. Μπροστά στις Προκλήσεις του 21ου αιώνα. Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα
- Φίλιας Β. (1996) Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών. Gutenberg, Αθήνα
- Χατζηδάκης, Κ. (2007). Δ' ΚΠΣ: Μεγάλες Ευκαιρίες για τις Νέες Χώρες – Μέλη, Τελευταία για την Ελλάδα. Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση, Τεύχος 4, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

- Χλέπας, Ν., Κ. (2005). Ο Δήμαρχος. Ο Δήμαρχος ως Αιρετός Ηγέτης. Τόμος Α'. Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Χλέπας, Ν., Κ. (2007). Συστήματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης στις Χώρες της Ευρώπης: Μια Συγκριτική Επισκόπηση. Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση, Τεύχος 4, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Χλέπας, Ν., Κ. (1999). Η τοπική διοίκηση στην Ελλάδα ο διαλεκτικός ανταγωνισμός της αποκέντρωσης με την αυτοδιοίκηση. Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα
- Χλέπας Ν., Κ.(1998). Προοπτικές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης .Σάκκουλας : Αθήνα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

8 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

8.1 Παράρτημα 1: Συνοδευτική επιστολή ερωτηματολογίου

Ιούνιος 2008

Αγαπητέ Συνάδελφε,

Στα πλαίσια της εκπόνησης της Διδακτορικής μου Διατριβής με τίτλο «Το Θεσμικό Πλαίσιο των Οικονομικών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης – Ανάλυση και Προοπτικές» στο τμήμα Δημόσιας Διοίκησης του Πάντειου Πανεπιστημίου, εντάσσεται το παρόν ερωτηματολόγιο. Στόχος είναι η διερεύνηση των στάσεων και των αντιλήψεων των τοπικών φορέων ως προς το επίπεδο του προβλήματος της διοικητικής οργάνωσης και χρηματοδότησης των ΟΤΑ.

Πιστεύω ότι η συμβολή σου, με την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, θα με βοηθήσει στην ολοκλήρωση της έρευνας που διεξάγω στα πλαίσια της Διδακτορικής μου Διατριβής.

Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου αυτού δεν απαιτεί παραπάνω από 15'.

Σε ευχαριστώ για τη συμβολή σου.

Με Εκτίμηση,

Χρήστος Α. Πάλλης

Δήμαρχος Μεθάνων

Για περισσότερες πληροφορίες παρακαλώ όπως επικοινωνήσετε με:

Χρήστο Α. Πάλλη

Υποψήφιος Διδάκτορας – Δήμαρχος Μεθάνων

Τηλ: +3022980 93096,

+302298092308,

+ 306944298707

Email: pallis@panteion.gr

pallis@apopsinet.gr

8.2 Παράρτημα 2: Ερωτηματολόγιο

ΔΗΜΟΣ:

Στοιχεία επικοινωνίας: _____ (ονοματεπώνυμο)

_____ (τηλέφωνο)

_____ (e-mail)

ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΘΑ ΠΑΡΑΜΕΙΝΟΥΝ ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΑ.

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΘΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΤΟΥΝ ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΜΕΝΑ

ΚΑΙ ΣΕ ΚΑΜΜΙΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΔΗΜΟ ΞΕΧΩΡΙΣΤΑ

Παρακαλούμε αποστέιλτε το συμπληρωμένο ερωτηματολόγιο, με τους παρακάτω τρόπους μέχρι 30 Ιουνίου 2008 στον

pallis@apopsinet.gr

Χρήστο Πάλλη

pallis@panteion.gr (e-mail)

ή 2298092437 (fax)

2298093132 (fax)

Δήμος Μεθάνων

Αγ. Παρασκευής 5

Λουτρόπολη
Μεθάνων

T.K. 180 30

Μέθανα Αττικής

Υπόψη Δημάρχου

ή Χρήστου Πάλλη (Δ/νση)

Κωδικός ερωτήματος										
A	ΠΟΙΑ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΙ ΔΗΜΟΤΕΣ ΣΑΣ; <i>Αριθμείστε από 1 έως 3 (με 3 το πιο σημαντικό και συνεχίστε προς τα κάτω)</i> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"><tbody><tr><td style="width: 5%; text-align: center;">1</td><td style="width: 85%;">ΕΛΛΕΙΨΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ</td><td style="width: 10%;"></td></tr><tr><td style="text-align: center;">2</td><td>ΕΛΛΕΙΠΕΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ</td><td></td></tr><tr><td style="text-align: center;">3</td><td>ΕΛΛΕΙΠΕΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ</td><td></td></tr></tbody></table>	1	ΕΛΛΕΙΨΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ		2	ΕΛΛΕΙΠΕΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ		3	ΕΛΛΕΙΠΕΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	
1	ΕΛΛΕΙΨΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ									
2	ΕΛΛΕΙΠΕΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ									
3	ΕΛΛΕΙΠΕΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ									

B	ΠΟΙΑ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΣΑΣ;		
	<i>Αριθμείτε από 1 έως 6 (με 6 το πιο σημαντικό και συνεχίστε προς τα κάτω)</i>		
	1	ΑΝΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΟΜΗ	
	2	ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	
	3	ΕΛΛΕΙΨΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	
	4	ΕΛΛΕΙΨΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ & ΕΥΕΛΙΞΙΑΣ	
	5	ΕΛΛΕΙΨΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ & ΕΠΙΚΑΛΥΨΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ	
6	ΜΕΓΕΘΟΣ ΔΗΜΟΥ (γεωγραφική έκταση ή μέγεθος πληθυσμού)		

Γ	ΠΟΙΑ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ Ο ΔΗΜΟΣ ΣΑΣ;		
	<i>Αριθμείτε από 1 έως 3 (με 3 το πιο σημαντικό και συνεχίστε προς τα κάτω)</i>		
	1	ΑΝΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΟΜΗ	
	2	ΑΝΕΠΑΡΚΕΣ ΜΕΓΕΘΟΣ	
3	ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ		

Δ	ΠΟΙΑ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΕΙΝΑΙ Η ΚΥΡΙΟΤΕΡΗ ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ;		
	<i>Αριθμείτε από 1 έως 5 (με 5 το πιο σημαντικό και συνεχίστε προς τα κάτω)</i>		
	1	ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ	
	2	ΙΔΙΑ ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΑΝΤΑΠΟΔΟΤΙΚΑ ΤΕΛΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ	
	3	ΑΠΟΔΟΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΜΕΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ	
	4	ΑΠΟΔΟΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΕΜΜΕΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ	
5	ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΤΑΜΕΙΑ		

Ε	ΠΩΣ ΚΡΙΝΕΤΕ ΤΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ;
----------	---

	Σημειώστε με X <u>μόνο ένα</u> πεδίο		
1	ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ		
2	ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ		
3	ΜΕΤΡΙΑ		
4	ΚΑΘΟΛΟΥ ΚΑΛΗ		

Στ	ΠΩΣ ΚΡΙΝΕΤΕ ΤΗΝ ΕΥΕΛΙΞΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΜΗ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ;		
	Σημειώστε με X <u>μόνο ένα</u> πεδίο		
	1	ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ	
	2	ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ	
	3	ΜΕΤΡΙΑ	
4	ΚΑΘΟΛΟΥ ΚΑΛΗ		

Ζ	ΠΩΣ ΚΡΙΝΕΤΕ ΤΗΝ ΕΥΕΛΙΞΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ;		
	Σημειώστε με X <u>μόνο ένα</u> πεδίο		
	1	ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ	
	2	ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ	
	3	ΜΕΤΡΙΑ	
4	ΚΑΘΟΛΟΥ ΚΑΛΗ		

Η	ΠΟΙΑ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕ ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΘΩΡΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ;	
	Αριθμείστε από 1 έως 9 (με 9 το πιο σημαντικό και συνεχίστε προς τα κάτω)	
	1	ΤΟΠΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ
2	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ	

	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	
3	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΟΧΗ	
4	ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	
5	ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗ	
6	ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ	
7	ΠΑΡΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ (δρόμοι, ηλεκτροδότηση, υδροδότηση κ.λπ.)	
8	ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	
9	ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	

Θ	ΠΟΙΑ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕ ΤΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΘΩΡΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΟΤΕΣ ΣΑΣ; <i>Αριθμείστε από 1 έως 9 (με 9 το πιο σημαντικό και συνεχίστε προς τα κάτω)</i>	
1	ΤΟΠΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	
2	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	
3	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΟΧΗ	
4	ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	
5	ΑΣΤΥΝΟΜΕΥΣΗ	
6	ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ	
7	ΠΑΡΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ (δρόμοι, ηλεκτροδότηση, υδροδότηση κ.λπ.)	
8	ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	
9	ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	

Ι	ΠΟΣΟ ΣΥΧΝΑ ΣΥΝΕΡΓΑΖΕΣΤΕ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟΥΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΛΥΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ; <i>Σημειώστε με X <u>μόνο ένα</u> πεδίο</i>	
----------	---	--

1	ΠΟΛΥ ΣΥΧΝΑ	
2	ΣΠΟΡΑΔΙΚΑ	
3	ΣΠΑΝΙΑ Ή ΚΑΘΟΛΟΥ	

ΙΑ	ΠΟΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙΤΕ ΣΥΧΝΟΤΕΡΑ Ή ΜΕ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΕΝΤΑΣΗ; <i>Αριθμείστε από 1 έως 7 (με 7 το πιο σημαντικό και συνεχίστε προς τα κάτω)</i>		
	1	ΤΟΠΙΚΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ	
	2	ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	
	3	ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ	
	4	ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΚΡΑΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ (π.χ. ΤΠΔ)	
	5	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΜΙΣΘΩΣΗ	
	6	ΣΔΙΤ	
	7	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	

ΙΒ	ΠΟΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΘΑ ΕΠΙΘΥΜΟΥΣΑΤΕ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙΤΕ ΣΥΧΝΟΤΕΡΑ Ή ΜΕ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΕΝΤΑΣΗ; <i>Αριθμείστε από 1 έως 8 (με 8 το πιο σημαντικό και συνεχίστε προς τα κάτω)</i>		
	1	ΤΟΠΙΚΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ	
	2	ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	
	3	ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ	
	4	ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΚΡΑΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ (π.χ. ΤΠΔ)	
	5	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΗ ΜΙΣΘΩΣΗ	
	6	ΣΔΙΤ	
	7	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ	

	ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	
8	ΕΚΔΟΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΟΜΟΛΟΓΩΝ	

II	ΠΟΣΟ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΜΕΝΟΙ ΕΙΣΤΕ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ; <i>Σημειώστε με X <u>μόνο ένα</u> πεδίο</i>		
	1	ΠΟΛΥ	
	2	ΜΕΤΡΙΑ	
	3	ΚΑΘΟΛΟΥ	

8.3 Παράρτημα 3: Οι δήμοι της Ελλάδας στους οποίους στάλθηκε το ερωτηματολόγιο

ΟΤΑ	ΝΟΜΟΣ	Πληθυσμός 2001
Αγγελοκάστρου	Αιτωλοακαρνανίας	2.761
Αγρινίου	Αιτωλοακαρνανίας	54.253
Αιτωλικού	Αιτωλοακαρνανίας	7.216
Αλυζίας	Αιτωλοακαρνανίας	3.744
Αμφιλοχίας	Αιτωλοακαρνανίας	12.834
Ανακτορίου	Αιτωλοακαρνανίας	8.830
Αντιρρίου	Αιτωλοακαρνανίας	2.375
Αποδοτίας	Αιτωλοακαρνανίας	2.598
Αρακύνθου	Αιτωλοακαρνανίας	6.397
Αστακού	Αιτωλοακαρνανίας	7.252
Θέρμου	Αιτωλοακαρνανίας	9.299
Θεστιέων	Αιτωλοακαρνανίας	7.087
Ιεράς Πόλης Μεσολογίου	Αιτωλοακαρνανίας	17.988
Ινάχου	Αιτωλοακαρνανίας	6.169
Κεκροπίας	Αιτωλοακαρνανίας	4.494
Μακρυνείας	Αιτωλοακαρνανίας	5.241
Μεδεώνος	Αιτωλοακαρνανίας	5.050
Μενιδίου	Αιτωλοακαρνανίας	2.442

Ναυπάκτου	Αιτωλοακαρνανίας	18.231
Νεάπολης	Αιτωλοακαρνανίας	5.052
Οινιάδων	Αιτωλοακαρνανίας	10.227
Παναιτωλικού	Αιτωλοακαρνανίας	1.853
Παραβόλας	Αιτωλοακαρνανίας	4.482
Παρακαμπυλίων	Αιτωλοακαρνανίας	2.757
Πλατάνου	Αιτωλοακαρνανίας	1.775
Πυλλήνης	Αιτωλοακαρνανίας	2.000
Στράτου	Αιτωλοακαρνανίας	6.438
Φυτειών	Αιτωλοακαρνανίας	2.721
Χάλκειας	Αιτωλοακαρνανίας	2.863
	Αιτωλοακαρνανίας	224.429
Αγίας Βαρβάρας	Αθηνών	30.562
Αγίας Παρασκευής	Αθηνών	56.836
Αγίου Δημητρίου	Αθηνών	65.173
Αγίων Αναργύρων	Αθηνών	32.957
Αθηναίων	Αθηνών	745.514
Αιγάλεω	Αθηνών	74.046
Αλίμου	Αθηνών	38.047
Αμαρουσίου	Αθηνών	69.470
Αργυρουπόλεως	Αθηνών	33.158
Βριλησίων	Αθηνών	25.582
Βύρωνος	Αθηνών	61.102
Γαλατσίου	Αθηνών	58.042
Γλυφάδας	Αθηνών	80.409
Δάφνης	Αθηνών	23.674
Ελληνικού	Αθηνών	16.740
Ζωγράφου	Αθηνών	76.115
Ηλιουπόλεως	Αθηνών	75.904
Ηρακλείου	Αθηνών	45.926
Ιλίου (Νέων Λιοσίων)	Αθηνών	80.859
Καισαριανής	Αθηνών	26.419
Καλλιθέας	Αθηνών	109.609
Καματερού	Αθηνών	22.234
Κηφισιάς	Αθηνών	43.929
Λυκοβρύσεως	Αθηνών	8.116
Μελισσίων	Αθηνών	19.526
Μεταμορφώσεως	Αθηνών	26.448
Μοσχάτου	Αθηνών	23.153
Νέας Ερυθραίας	Αθηνών	15.439
Νέας Ιωνίας	Αθηνών	66.017

Νέας Σμύρνης	Αθηνών	73.986
Νέας Φιλαδελφείας	Αθηνών	24.112
Νέας Χαλκηδόνας	Αθηνών	10.112
Νέου Ψυχικού	Αθηνών	10.848
Παλαιού Φαλήρου	Αθηνών	64.759
Παπάγου	Αθηνών	13.207
Περιστερίου	Αθηνών	137.918
Πετρουπόλεως	Αθηνών	48.327
Πεύκης	Αθηνών	19.887
Ταύρου	Αθηνών	14.963
Υμηττού	Αθηνών	11.139
Φιλοθέης	Αθηνών	7.310
Χαϊδαρίου	Αθηνών	46.276
Χαλανδρίου	Αθηνών	71.684
Χολαργού	Αθηνών	32.166
Ψυχικού	Αθηνών	10.901
Εκάλης	Αθηνών	5.190
Νέας Πεντέλης	Αθηνών	6.156
Πεντέλης	Αθηνών	4.829
		2.664.776
Αγίου Στεφάνου	Ανατολικής Αττικής	9.451
Αρτέμιδος (Λούτσας)	Ανατολικής Αττικής	17.391
Αυλώνας	Ανατολικής Αττικής	5.184
Αχαρνών	Ανατολικής Αττικής	75.341
Βάρης	Ανατολικής Αττικής	10.998
Βούλας	Ανατολικής Αττικής	25.532
Βουλιαγμένης	Ανατολικής Αττικής	6.442
Γέρακα	Ανατολικής Αττικής	13.921
Γλυκών Νερών	Ανατολικής Αττικής	6.623
Καλυβίων Θορικού	Ανατολικής Αττικής	12.202
Κερατέας	Ανατολικής Αττικής	13.246
Κρωπίας	Ανατολικής Αττικής	25.325
Λαυρεωτικής	Ανατολικής Αττικής	10.612
Μαραθώνος	Ανατολικής Αττικής	8.882
Μαρκοπούλου Μεσογαίας	Ανατολικής Αττικής	15.608
Νέας Μάκρης	Ανατολικής Αττικής	14.809
Παιανίας	Ανατολικής Αττικής	13.013
Παλλήνης	Ανατολικής Αττικής	16.679
Ραφήνας	Ανατολικής Αττικής	11.909
Σπάτων-Λούτσας	Ανατολικής Αττικής	10.203

Αναβύσσου	Ανατολικής Αττικής	7.189
Ανοιξέως	Ανατολικής Αττικής	5.397
Διονύσου	Ανατολικής Αττικής	4.987
Δροσιάς	Ανατολικής Αττικής	5.865
Θρακομακεδόνων	Ανατολικής Αττικής	4.780
Καλάμου	Ανατολικής Αττικής	5.468
Ωρωπού	Ανατολικής Αττικής	8.674
		365.731
Ανω Λιοσίων	Δυτικής Αττικής	26.423
Ασπροπύργου	Δυτικής Αττικής	27.741
Βιλίων	Δυτικής Αττικής	3.215
Ελευσίνος	Δυτικής Αττικής	25.863
Ερυθρών	Δυτικής Αττικής	3.326
Ζεφυρίου	Δυτικής Αττικής	8.860
Μάνδρας	Δυτικής Αττικής	12.792
Μεγαρέων	Δυτικής Αττικής	28.195
Νέας Περάμου	Δυτικής Αττικής	7.480
Φυλής	Δυτικής Αττικής	2.947
Μαγούλας	Δυτικής Αττικής	4.005
		150.847
Αγίου Ιωάννου Ρέντη	Πειραιώς	15.060
Αίγινας	Πειραιώς	13.552
Αμπελακίων	Πειραιώς	7.060
Δραπετσώνας	Πειραιώς	12.944
Κερατσινίου	Πειραιώς	76.102
Κορυδαλλού	Πειραιώς	67.456
Κυθήρων	Πειραιώς	3.354
Μεθάνων	Πειραιώς	2.057
Νικαίας	Πειραιώς	93.086
Πειραιώς	Πειραιώς	175.697
Περάματος	Πειραιώς	25.720
Πόρου	Πειραιώς	4.348
Σαλαμίνας	Πειραιώς	30.962
Σπετσών	Πειραιώς	3.916
Τροιζήνος	Πειραιώς	6.507
Υδρας	Πειραιώς	2.719
		540.540
	Αττικής	
Αργους	Αργολίδος	29.228
Ασίνης	Αργολίδος	6.117
Ασκληπιείου	Αργολίδος	4.804

Επιδαύρου	Αργολίδος	4.471
Ερμιόνης	Αργολίδος	4.554
Κουτσοποδίου	Αργολίδος	3.575
Κρανιδίου	Αργολίδος	10.347
Λέρνας	Αργολίδος	3.042
Λυρκείας	Αργολίδος	2.901
Μιδέας	Αργολίδος	6.724
Μυκηναίων	Αργολίδος	4.349
Ναυπλίου	Αργολίδος	16.885
Νέας Κίου	Αργολίδος	3.646
Νέας Τίρυνθας	Αργολίδος	3.680
	Αργολίδος	104.323
Τυρού	Αρκαδίας	2.116
Βαλτετσίου	Αρκαδίας	1.842
Βόρειας Κυνουρίας	Αρκαδίας	12.825
Βυτίνας	Αρκαδίας	2.012
Γόρτυνος	Αρκαδίας	1.266
Δημητσάνας	Αρκαδίας	1.337
Ηραίας	Αρκαδίας	3.063
Κλείτορος	Αρκαδίας	2.584
Κοντοβαζαίνης	Αρκαδίας	2.048
Κορυθίου	Αρκαδίας	2.613
Λαγκαδίων	Αρκαδίας	1.363
Λεβιδίου	Αρκαδίας	4.131
Λεωνιδίου	Αρκαδίας	6.294
Μαντινείας	Αρκαδίας	3.510
Μεγαλόπολης	Αρκαδίας	8.657
Σκiriτίδας	Αρκαδίας	2.248
Τεγέας	Αρκαδίας	4.100
Τρικολώνων	Αρκαδίας	1.260
Τρίπολης	Αρκαδίας	28.976
Τροπαίων	Αρκαδίας	4.660
Φαλαισίας	Αρκαδίας	3.229
Φαλάνθου	Αρκαδίας	1.310
	Αρκαδίας	101.444
Αγνάντων	Αρτης	4.022
Αθαμανίας	Αρτης	6.382
Αμβρακικού	Αρτης	4.742
Αράχθου	Αρτης	6.011
Αρταίων	Αρτης	23.863
Βλαχέρνας	Αρτης	3.326

Γεωργίου Καραϊσκάκη	Αρτης	3.245
Ηρακλείας	Αρτης	1.979
Κομποτίου	Αρτης	3.485
Ξηροβουνίου	Αρτης	4.083
Πέτα	Αρτης	4.904
Τετραφυλίας	Αρτης	3.792
Φιλοθέης	Αρτης	5.800
	Αρτης	75.634
Αιγείρας	Αχαΐας	4.512
Αιγίου	Αχαΐας	27.812
Ακράτας	Αχαΐας	7.056
Αροανίας	Αχαΐας	2.551
Βραχναϊκών	Αχαΐας	5.094
Διακοπτού	Αχαΐας	7.005
Δύμης	Αχαΐας	10.664
Ερινεού	Αχαΐας	3.768
Καλαβρύτων	Αχαΐας	8.580
Λαρισσού	Αχαΐας	8.683
Λευκασίου	Αχαΐας	3.892
Μεσσήτιδος	Αχαΐας	11.873
Μόβρης	Αχαΐας	5.106
Παϊών	Αχαΐας	2.579
Παραλίας	Αχαΐας	9.074
Πατρέων	Αχαΐας	163.446
Ρίου	Αχαΐας	13.270
Συμπολιτείας	Αχαΐας	7.840
Τριταίας	Αχαΐας	5.462
Φαρρών	Αχαΐας	6.300
Ωλένιας	Αχαΐας	6.822
	Αχαΐας	321.389
Ακραϊφνίας	Βοιωτίας	3.230
Αλιάρτου	Βοιωτίας	6.351
Αραχόβης	Βοιωτίας	4.180
Βαγίων	Βοιωτίας	4.509
Δαύλειας	Βοιωτίας	2.397
Δερβενοχωρίων	Βοιωτίας	2.191
Διστόμου	Βοιωτίας	4.368
Θεσπιδίων	Βοιωτίας	5.949
Θηβαίων	Βοιωτίας	23.820
Θίσβης	Βοιωτίας	4.480
Κορώνειας	Βοιωτίας	4.625

Λεβαδέων	Βοιωτίας	21.492
Οινοφύτων	Βοιωτίας	8.195
Ορχομενού	Βοιωτίας	10.732
Πλαταιών	Βοιωτίας	4.715
Σχηματαρίου	Βοιωτίας	8.095
Τανάγρας	Βοιωτίας	4.134
Χαιρωνείας	Βοιωτίας	2.218
	Βοιωτίας	125.681
Βεντζίου	Γρεβενών	2.957
Γόργιανης	Γρεβενών	1.707
Γρεβενών	Γρεβενών	15.481
Δεσκάτης	Γρεβενών	5.066
Ηρακλεωτών	Γρεβενών	3.080
Θεόδωρου Ζιάκα	Γρεβενών	2.855
Κοσμά του Αιτωλού	Γρεβενών	1.792
Χασίων	Γρεβενών	2.317
	Γρεβενών	35.255
Δοξάτου	Δράμας	11.000
Δράμας	Δράμας	55.632
Καλαμπακίου	Δράμας	6.481
Κάτω Νευροκοπίου	Δράμας	8.026
Νικηφόρου	Δράμας	4.279
Παρανεστίου	Δράμας	1.646
Προσοτσάνης	Δράμας	11.215
Σιταγρών	Δράμας	5.266
	Δράμας	103.545
Αρχαγγέλου	Δωδεκανήσου	7.779
Αστυπалаίας	Δωδεκανήσου	1.238
Ατταβύρου	Δωδεκανήσου	3.225
Αφάντου	Δωδεκανήσου	6.712
Δικαίου	Δωδεκανήσου	6.094
Ηρακλειδών	Δωδεκανήσου	6.963
Ιαλυσού	Δωδεκανήσου	10.107
Καλλιθέας	Δωδεκανήσου	10.251
Καλυμνίων	Δωδεκανήσου	16.441
Καμείρου	Δωδεκανήσου	5.145
Καρπάθου	Δωδεκανήσου	5.750
Κάσου	Δωδεκανήσου	990
Κω	Δωδεκανήσου	17.890
Λειψών	Δωδεκανήσου	698
Λέρου	Δωδεκανήσου	8.207

Λινδίων	Δωδεκανήσου	3.633
Μεγίστης	Δωδεκανήσου	430
Νισύρου	Δωδεκανήσου	948
Νότιας Ρόδου	Δωδεκανήσου	4.313
Πάτμου	Δωδεκανήσου	3.044
Πεταλούδων	Δωδεκανήσου	12.133
Ρόδου	Δωδεκανήσου	53.709
Σύμης	Δωδεκανήσου	2.606
Τήλου	Δωδεκανήσου	533
Χάλκης	Δωδεκανήσου	313
	Δωδεκανήσου	189.152
Αλεξανδρούπολης	Εβρου	52.720
Βύσσας	Εβρου	8.184
Διδυμοτείχου	Εβρου	18.998
Κυπρίνου	Εβρου	2.915
Μεταξάδων	Εβρου	4.486
Ορεστιάδος	Εβρου	21.730
Ορφέα	Εβρου	6.146
Σαμοθράκης	Εβρου	2.723
Σουφλίου	Εβρου	7.519
Τραϊανούπολης	Εβρου	3.335
Τριγώνου	Εβρου	6.656
Τυχερού	Εβρου	4.103
Φερών	Εβρου	9.839
	Εβρου	149.354
Αιδηψού	Ευβοίας	6.670
Αμαρυνθίων	Ευβοίας	7.356
Ανθηδώνος	Ευβοίας	6.104
Αρτεμισίου	Ευβοίας	4.167
Αυλίδος	Ευβοίας	8.300
Αυλώνος	Ευβοίας	5.335
Διρφύων	Ευβοίας	7.308
Δυστίων	Ευβοίας	5.579
Ελυμνίων	Ευβοίας	5.648
Ερέτριας	Ευβοίας	5.969
Ιστιαίας	Ευβοίας	7.353
Καρύστου	Ευβοίας	7.144
Κηρέως	Ευβοίας	6.671
Κονιστρών	Ευβοίας	4.077
Κύμης	Ευβοίας	8.772
Ληλαντίων	Ευβοίας	15.568

Μαρμαρίου	Ευβοίας	3.152
Μεσσαπίων	Ευβοίας	13.756
Νέας Αρτάκης	Ευβοίας	8.646
Νηλέως	Ευβοίας	2.730
Σκύρου	Ευβοίας	2.602
Στυρέων	Ευβοίας	3.346
Ταμινέων	Ευβοίας	9.764
Χαλκιδέων	Ευβοίας	53.584
Ωρεών	Ευβοίας	3.392
	Ευβοίας	212.993
Αγράφων	Ευρυτανίας	3.691
Απεραντίων	Ευρυτανίας	3.213
Ασπροποτάμου	Ευρυτανίας	2.729
Βίνιανης	Ευρυτανίας	1.438
Δομνίστας	Ευρυτανίας	2.163
Καρπενησίου	Ευρυτανίας	9.390
Κτημενίων	Ευρυτανίας	1.168
Ποταμιάς	Ευρυτανίας	1.933
Προυσσού	Ευρυτανίας	2.253
Φουρνά	Ευρυτανίας	1.542
Φραγκίστας	Ευρυτανίας	2.533
	Ευρυτανίας	32.053
Αλυκών	Ζακύνθου	4.796
Αρκαδίων	Ζακύνθου	4.830
Αρτεμισίων	Ζακύνθου	4.517
Ελατίων	Ζακύνθου	2.503
Ζακυνθίων	Ζακύνθου	16.475
Λαγανά	Ζακύνθου	5.894
	Ζακύνθου	39.015
Αλιφείρας	Ηλείας	3.829
Αμαλιάδος	Ηλείας	32.090
Ανδραβίδας	Ηλείας	4.309
Ανδριτσαίνης	Ηλείας	2.152
Αρχαίας Ολυμπίας	Ηλείας	11.069
Βαρθολομιού	Ηλείας	5.348
Βουπρασίας	Ηλείας	11.204
Βώλακος	Ηλείας	3.552
Γαστούνης	Ηλείας	11.523
Ζαχάρως	Ηλείας	12.910
Ιαρδάνου	Ηλείας	4.297
Κάστρου - Κυλλήνης	Ηλείας	4.486

Λαμπείας	Ηλείας	1.374
Λασιώνος	Ηλείας	2.562
Λεχαινών	Ηλείας	6.334
Πηνείας	Ηλείας	5.660
Πύργου	Ηλείας	34.902
Σκιλλούντος	Ηλείας	15.931
Τραγανού	Ηλείας	3.361
Φιγαλείας	Ηλείας	2.499
Φολόης	Ηλείας	4.870
Ωλένης	Ηλείας	9.026
	Ηλείας	193.288
Αλεξάνδρειας	Ημαθίας	19.283
Ανθεμίων	Ημαθίας	8.147
Αντιγονιδών	Ημαθίας	5.360
Αποστόλου Παύλου	Ημαθίας	8.579
Βεργίνας	Ημαθίας	2.478
Βέροιας	Ημαθίας	47.411
Δοβρά	Ημαθίας	5.154
Ειρηνούπολης	Ημαθίας	4.006
Μακεδονίδος	Ημαθίας	2.346
Μελίκης	Ημαθίας	7.438
Ναούσης	Ημαθίας	22.288
Πλατέος	Ημαθίας	11.128
	Ημαθίας	143.618
Αγίας Βαρβάρας	Ηρακλείου	5.310
Αρκαλοχωρίου	Ηρακλείου	10.897
Αρχανών	Ηρακλείου	4.548
Αστερουσιών	Ηρακλείου	6.303
Βιάννου	Ηρακλείου	6.463
Γαζίου	Ηρακλείου	13.581
Γοργολαΐνη	Ηρακλείου	3.171
Γόρτυνας	Ηρακλείου	5.292
Γουβών	Ηρακλείου	7.761
Επισκοπής	Ηρακλείου	2.533
Ζαρού	Ηρακλείου	3.370
Ηρακλείου	Ηρακλείου	137.711
Θραψανού	Ηρακλείου	2.616
Καστελλίου	Ηρακλείου	6.819
Κόφινα	Ηρακλείου	5.338
Κρουσώνα	Ηρακλείου	4.059
Μαλλίων	Ηρακλείου	6.212

Μοιρών	Ηρακλείου	10.857
Νέας Αλικαρνασσοῦ	Ηρακλείου	12.542
Νίκου Καζαντζάκη	Ηρακλείου	7.171
Ρούβα	Ηρακλείου	2.324
Τεμένους	Ηρακλείου	3.218
Τετραχωρίου	Ηρακλείου	2.404
Τυλίσου	Ηρακλείου	3.491
Τυμπακίου	Ηρακλείου	10.001
Χερσονήσου	Ηρακλείου	8.497
	Ηρακλείου	292.489
Αχέροντα	Θεσπρωτίας	2.344
Ηγουμενίτσης	Θεσπρωτίας	14.710
Μαργαριτίου	Θεσπρωτίας	3.032
Παραμυθιάς	Θεσπρωτίας	7.859
Παραποτάμου	Θεσπρωτίας	1.668
Σαγιάδας	Θεσπρωτίας	2.160
Συβότων	Θεσπρωτίας	3.010
Φυλιατών	Θεσπρωτίας	8.288
	Θεσπρωτίας	43.071
Αγίου Αθανασίου	Θεσσαλονίκης	14.387
Αγίου Γεωργίου	Θεσσαλονίκης	5.466
Αγίου Παύλου	Θεσσαλονίκης	7.978
Αμπελοκήπων	Θεσσαλονίκης	40.959
Αξιού	Θεσσαλονίκης	6.780
Απολλωνίας	Θεσσαλονίκης	4.137
Αρέθουσας	Θεσσαλονίκης	3.522
Ασσήρου	Θεσσαλονίκης	3.909
Βασιλικών	Θεσσαλονίκης	9.303
Βερτίσκου	Θεσσαλονίκης	3.350
Εγνατίας	Θεσσαλονίκης	3.134
Ελευθερίου-Κορδελιού	Θεσσαλονίκης	21.630
Επανομής	Θεσσαλονίκης	8.671
Ευόσμου	Θεσσαλονίκης	52.624
Εχεδώρου	Θεσσαλονίκης	23.924
Θερμαϊκού	Θεσσαλονίκης	20.253
Θέρμης	Θεσσαλονίκης	16.546
Θεσσαλονίκης	Θεσσαλονίκης	363.987
Καλαμαριάς	Θεσσαλονίκης	87.255
Καλλιθέας	Θεσσαλονίκης	6.096
Καλλινδοίων	Θεσσαλονίκης	4.689

Κορωνείας	Θεσσαλονίκης	4.286
Κουφαλίων	Θεσσαλονίκης	10.757
Λαγκαδά	Θεσσαλονίκης	16.836
Λαχανά	Θεσσαλονίκης	3.779
Μαδύτου	Θεσσαλονίκης	3.456
Μενεμένης	Θεσσαλονίκης	14.910
Μηχανιώνας	Θεσσαλονίκης	9.425
Μίκρας	Θεσσαλονίκης	10.427
Μυγδονίας	Θεσσαλονίκης	7.191
Νεαπόλεως	Θεσσαλονίκης	30.279
Πανοράματος	Θεσσαλονίκης	14.552
Πολίχνης	Θεσσαλονίκης	36.146
Πυλαίας	Θεσσαλονίκης	22.744
Ρεντίνας	Θεσσαλονίκης	6.364
Σοχού	Θεσσαλονίκης	5.773
Σταυρουπόλεως	Θεσσαλονίκης	41.653
Συκεών	Θεσσαλονίκης	41.726
Τριανδρίας	Θεσσαλονίκης	11.289
Χαλάστρας	Θεσσαλονίκης	9.837
Χαλκηδόνος	Θεσσαλονίκης	10.001
Χορτιάτη	Θεσσαλονίκης	12.866
Ωραιοκάστρου	Θεσσαλονίκης	11.896
Ευκαρπίας	Θεσσαλονίκης	6.598
Πεύκων	Θεσσαλονίκης	6.434
	Θεσσαλονίκης	1.057.825
Αγίου Δημητρίου	Ιωαννίνων	6.502
Ανατολής	Ιωαννίνων	7.198
Ανατολικού Ζαγορίου	Ιωαννίνων	2.402
Ανω Καλαμά	Ιωαννίνων	3.070
Ανω Πωγωνίου	Ιωαννίνων	1.663
Δελβινακίου	Ιωαννίνων	2.933
Δερβιζιάνων	Ιωαννίνων	3.552
Δωδώνης	Ιωαννίνων	1.790
Εγνατίας	Ιωαννίνων	2.800
Εκάλης	Ιωαννίνων	1.977
Ευρυμενών	Ιωαννίνων	1.525
Ζίτσας	Ιωαννίνων	2.200
Ιωαννιτών	Ιωαννίνων	70.203
Καλπακίου	Ιωαννίνων	2.324
Κατσανοχωρίων	Ιωαννίνων	2.536
Κεντρικού Ζαγορίου	Ιωαννίνων	1.601

Κόνιτσας	Ιωαννίνων	6.225
Μαστοροχωρίων	Ιωαννίνων	2.072
Μετσόβου	Ιωαννίνων	4.417
Μολοσσών	Ιωαννίνων	3.139
Μπιζανίου	Ιωαννίνων	4.241
Παμβώτιδος	Ιωαννίνων	9.925
Πασσαρώνος	Ιωαννίνων	8.452
Περάματος	Ιωαννίνων	5.743
Πραμάντων	Ιωαννίνων	2.194
Σελλών	Ιωαννίνων	2.095
Τζουμέρκων	Ιωαννίνων	1.228
Τύμφης	Ιωαννίνων	1.493
	Ιωαννίνων	165.500
Ελευθερούπολης	Καβάλας	11.401
Ελευθερών	Καβάλας	7.376
Θάσου	Καβάλας	13.765
Καβάλας	Καβάλας	63.293
Κεραμωτής	Καβάλας	6.039
Ορεινού	Καβάλας	1.769
Ορφανού	Καβάλας	5.140
Παγγαίου	Καβάλας	4.764
Πιερέων	Καβάλας	5.002
Φιλίππων	Καβάλας	10.827
Χρυσούπολης	Καβάλας	15.678
	Καβάλας	145.054
Αργιθέας	Καρδίτσης	2.627
Άρνης	Καρδίτσης	3.299
Αχελώου	Καρδίτσης	1.690
Ιθώμης	Καρδίτσης	3.140
Ιτάμου	Καρδίτσης	4.726
Καλλιφωνίου	Καρδίτσης	3.246
Κάμπου	Καρδίτσης	5.469
Καρδίτσας	Καρδίτσης	37.768
Μενελαΐδας	Καρδίτσης	2.701
Μητρόπολης	Καρδίτσης	4.759
Μουζακίου	Καρδίτσης	10.148
Νεβρόπολης Αγράφων	Καρδίτσης	3.601
Παλαμά	Καρδίτσης	10.050
Παμίσου	Καρδίτσης	4.622
Πλαστήρα	Καρδίτσης	3.791
Ρεντίνης	Καρδίτσης	756

Σελλάνων	Καρδίτσης	5.051
Σοφάδων	Καρδίτσης	12.215
Ταμασίου	Καρδίτσης	4.072
Φύλλου	Καρδίτσης	4.043
	Καρδίτσης	127.774
Αγίας Τριάδος	Καστοριάς	6.117
Αγίων Αναργύρων	Καστοριάς	2.845
Ακριτών	Καστοριάς	1.109
Αλιάκμωνα	Καστοριάς	4.100
Βιτσίου	Καστοριάς	1.473
Ίωνος Δραγούμη	Καστοριάς	3.457
Καστοριάς	Καστοριάς	16.218
Κλεισούρας	Καστοριάς	576
Κορεστίων	Καστοριάς	1.000
Μακέδνων	Καστοριάς	3.468
Νεστορίου	Καστοριάς	1.782
Ορεστίδος	Καστοριάς	9.918
	Καστοριάς	52.063
Αγίου Γεωργίου	Κερκύρας	4.958
Αχιλλείων	Κερκύρας	10.319
Εσπερίων	Κερκύρας	8.136
Θιναλίου	Κερκύρας	5.512
Κασσωπαίων	Κερκύρας	2.787
Κερκυραίων	Κερκύρας	39.487
Κορισσίων	Κερκύρας	5.206
Λευκιμμαίων	Κερκύρας	6.704
Μελιτειέων	Κερκύρας	6.690
Παλαιοκαστριτών	Κερκύρας	4.395
Παζών	Κερκύρας	2.438
Παρελίων	Κερκύρας	7.197
Φαιάκων	Κερκύρας	6.488
	Κερκύρας	110.317
Αργοστολίου	Κεφαλληνίας	12.589
Ελειού - Πρόνων	Κεφαλληνίας	3.840
Ερίσου	Κεφαλληνίας	1.963
Ιθάκης	Κεφαλληνίας	3.084
Λειβαθούς	Κεφαλληνίας	4.663
Παλικής	Κεφαλληνίας	7.836
Πυλαρέων	Κεφαλληνίας	1.565
Σάμης	Κεφαλληνίας	2.895
	Κεφαλληνίας	38.435

Αξιούπολης	Κιλκίς	6.725
Γαλλικού	Κιλκίς	7.279
Γουμένισσας	Κιλκίς	6.819
Δοϊράνης	Κιλκίς	2.208
Ευρωπού	Κιλκίς	6.042
Κιλκίς	Κιλκίς	24.812
Κρουσσών	Κιλκίς	6.770
Μουριών	Κιλκίς	3.390
Πικρολίμνης	Κιλκίς	7.395
Πολυκάστρου	Κιλκίς	12.732
Χέρσου	Κιλκίς	4.482
	Κιλκίς	88.654
Αγίας Παρασκευής	Κοζάνης	1.977
Αιανής	Κοζάνης	3.816
Ασκίου	Κοζάνης	5.130
Βελβεντού	Κοζάνης	3.754
Βερμίου	Κοζάνης	3.483
Δημητρίου Υψηλάντη	Κοζάνης	3.018
Ελιμείας	Κοζάνης	6.429
Ελλησπόντου	Κοζάνης	7.966
Καμβουνίων	Κοζάνης	2.257
Κοζάνης	Κοζάνης	47.451
Μουρικίου	Κοζάνης	4.896
Νεάπολης	Κοζάνης	5.121
Πτολεμαΐδας	Κοζάνης	35.539
Σερβίων	Κοζάνης	10.001
Σιάτιστας	Κοζάνης	6.547
Τσοτιλίου	Κοζάνης	4.753
	Κοζάνης	152.138
Αγίων Θεοδώρων	Κορινθίας	5.960
Άσσου-Λεχαίου	Κορινθίας	9.850
Βέλου	Κορινθίας	8.211
Βόχας	Κορινθίας	10.112
Ευρωστίνης	Κορινθίας	5.882
Κορινθίων	Κορινθίας	36.555
Λουτρακίου-Περαχώρας	Κορινθίας	16.520
Νεμέας	Κορινθίας	7.774
Ξυλοκάστρου	Κορινθίας	15.273
Σαρωνικού	Κορινθίας	5.297
Σικυνίων	Κορινθίας	19.455

Σολυγείας	Κορινθίας	3.047
Στυμφαλίας	Κορινθίας	2.852
Τενέας	Κορινθίας	5.477
Φενεού	Κορινθίας	2.359
	Κορινθίας	154.624
Αμοργού	Κυκλάδων	1.859
Άνδρου	Κυκλάδων	4.107
Ανω Σύρου	Κυκλάδων	3.376
Δρυμαλίας	Κυκλάδων	6.099
Εξωμβούργου	Κυκλάδων	2.692
Ερμουπόλεως	Κυκλάδων	13.400
Θήρας	Κυκλάδων	12.440
Ιητών	Κυκλάδων	1.838
Κέας	Κυκλάδων	2.417
Κορθίου	Κυκλάδων	2.547
Κύθνου	Κυκλάδων	1.608
Μήλου	Κυκλάδων	4.771
Μυκόνου	Κυκλάδων	9.320
Νάξου	Κυκλάδων	12.089
Πάρου	Κυκλάδων	12.853
Ποσειδωνίας	Κυκλάδων	3.006
Σερίφου	Κυκλάδων	1.414
Σίφνου	Κυκλάδων	2.442
Τήνου	Κυκλάδων	5.203
Υδρούσας	Κυκλάδων	3.355
	Κυκλάδων	106.836
Ανατολικής Μάνης	Λακωνίας	2.111
Ασωπού	Λακωνίας	4.187
Βοιών	Λακωνίας	7.871
Γερόνθρων	Λακωνίας	1.959
Γυθείου	Λακωνίας	7.926
Έλους	Λακωνίας	6.452
Ζάρακα	Λακωνίας	1.538
Θεραπνών	Λακωνίας	3.062
Κροκεών	Λακωνίας	2.824
Μολάων	Λακωνίας	5.597
Μονεμβασίας	Λακωνίας	4.660
Μυστρά	Λακωνίας	4.608
Νιάτων	Λακωνίας	2.666
Οινούντος	Λακωνίας	2.625
Οιτύλου	Λακωνίας	5.203

Πελλάνας	Λακωνίας	3.405
Σκάλας	Λακωνίας	5.902
Σμύνους	Λακωνίας	1.917
Σπάρτης	Λακωνίας	18.184
Φαρίδος	Λακωνίας	5.269
	Λακωνίας	97.966
Αγιάς	Λαρίσης	6.458
Αμπελώνα	Λαρίσης	8.407
Αντιχασίων	Λαρίσης	3.951
Αρμενίου	Λαρίσης	2.273
Γιάννουλης	Λαρίσης	10.022
Γόννων	Λαρίσης	3.119
Ελασσόνας	Λαρίσης	12.056
Ενιππέα	Λαρίσης	4.526
Ευρυμενών	Λαρίσης	2.428
Κάτω Ολύμπου	Λαρίσης	4.375
Κιλελέρ	Λαρίσης	2.834
Κοιλάδας	Λαρίσης	3.305
Κραννώνος	Λαρίσης	3.274
Λακέρειας	Λαρίσης	1.763
Λάρισας	Λαρίσης	126.076
Λιβαδίου	Λαρίσης	3.187
Μακρυχωρίου	Λαρίσης	2.976
Μελιβοίας	Λαρίσης	3.472
Ναρθακίου	Λαρίσης	1.781
Νέσσωνας	Λαρίσης	5.486
Νίκαιας	Λαρίσης	6.540
Ολύμπου	Λαρίσης	3.588
Πλατυκάμπου	Λαρίσης	8.292
Πολυδάμαντα	Λαρίσης	6.412
Ποταμιάς	Λαρίσης	5.065
Σαρανταπόρου	Λαρίσης	3.588
Τυρνάβου	Λαρίσης	16.900
Φαρσάλων	Λαρίσης	10.812
	Λαρίσης	272.966
Αγίου Νικολάου	Λασιθίου	19.462
Ιεράπετρας	Λασιθίου	23.707
Ιτάνου	Λασιθίου	2.514
Λεύκης	Λασιθίου	2.177
Μακρύ Γιαλού	Λασιθίου	4.204
Νεάπολης	Λασιθίου	5.059

Οροπεδίου Λασιθίου	Λασιθίου	3.152
Σητείας	Λασιθίου	14.338
	Λασιθίου	74.613
Αγίας Παρασκευής	Λέσβου	2.628
Αγιάσου	Λέσβου	2.587
Ατσικής	Λέσβου	2.894
Γέρας	Λέσβου	6.985
Ερεσού - Αντίσσης	Λέσβου	5.530
Ευεργέτουλα	Λέσβου	3.336
Καλλονής	Λέσβου	8.194
Λουτροπόλεως Θερμής	Λέσβου	3.809
Μανταμάδου	Λέσβου	3.210
Μήθυμνας	Λέσβου	2.433
Μούδρου	Λέσβου	4.842
Μύρινας	Λέσβου	7.488
Μυτιλήνης	Λέσβου	36.196
Νέας Κούταλης	Λέσβου	2.880
Πέτρας	Λέσβου	3.749
Πλωμαρίου	Λέσβου	6.698
Πολιχνίτου	Λέσβου	5.288
	Λέσβου	108.747
Απολλωνίων	Λευκάδος	3.235
Ελλομένου	Λευκάδος	3.352
Καρυάς	Λευκάδος	1.427
Λευκάδος	Λευκάδος	10.875
Μεγανήσου	Λευκάδος	1.092
Σφακιωτών	Λευκάδος	1.862
	Λευκάδος	21.843
Αγριάς	Μαγνησίας	6.112
Αισωνίας	Μαγνησίας	3.031
Αλμυρού	Μαγνησίας	12.987
Αλοννήσου	Μαγνησίας	2.700
Αργαλαστής	Μαγνησίας	2.158
Αρτέμιδας	Μαγνησίας	4.583
Αφετών	Μαγνησίας	1.838
Βόλου	Μαγνησίας	82.439
Ζαγοράς	Μαγνησίας	3.829
Ιωλκού	Μαγνησίας	2.071
Κάρλας	Μαγνησίας	5.198
Μηλεών	Μαγνησίας	3.513

Μουρεσίου	Μαγνησίας	3.107
Νέας Αγχιάλου	Μαγνησίας	7.411
Νέας Ιωνίας	Μαγνησίας	31.929
Πορταριάς	Μαγνησίας	3.201
Πτελεού	Μαγνησίας	2.881
Σηπιάδος	Μαγνησίας	2.358
Σκιάθου	Μαγνησίας	6.160
Σκοπέλου	Μαγνησίας	4.696
Σούρπης	Μαγνησίας	4.314
Φερών	Μαγνησίας	6.116
	Μαγνησίας	202.632
Αβίας	Μεσσηνίας	3.089
Αετού	Μεσσηνίας	3.264
Αιπείας	Μεσσηνίας	2.574
Ανδανίας	Μεσσηνίας	3.084
Ανδρούσης	Μεσσηνίας	2.820
Άριος	Μεσσηνίας	2.189
Αριστομένους	Μεσσηνίας	3.413
Αρφαρών	Μεσσηνίας	3.212
Αυλώνος	Μεσσηνίας	2.626
Βουφράδος	Μεσσηνίας	1.802
Γαργαλιάνων	Μεσσηνίας	9.083
Δωρίου	Μεσσηνίας	4.069
Είρας	Μεσσηνίας	997
Θουρίας	Μεσσηνίας	4.106
Ιθώμης	Μεσσηνίας	2.466
Καλαμάτας	Μεσσηνίας	57.620
Κορώνης	Μεσσηνίας	5.067
Κυπαρισσίας	Μεσσηνίας	8.648
Λεύκτρου	Μεσσηνίας	5.558
Μεθώνης	Μεσσηνίας	2.638
Μελιγαλά	Μεσσηνίας	4.040
Μεσσήνης	Μεσσηνίας	11.041
Νέστορος	Μεσσηνίας	5.552
Οιχαλίας	Μεσσηνίας	2.797
Παπαφλέσσα	Μεσσηνίας	2.205
Πεταλιδίου	Μεσσηνίας	3.601
Πύλου	Μεσσηνίας	5.402
Φιλιατρών	Μεσσηνίας	9.334
Χιλιοχωρίων	Μεσσηνίας	2.916
	Μεσσηνίας	175.213

Αβδήρων	Ξάνθης	3.917
Βιστωνίδος	Ξάνθης	10.147
Μύκης	Ξάνθης	11.393
Ξάνθης	Ξάνθης	52.270
Σταυρούπολης	Ξάνθης	3.090
Τοπείρου	Ξάνθης	12.199
Σελέρου	Ξάνθης	4.509
	Ξάνθης	97.525
Αριδαίας	Πέλλης	20.213
Βεγορίτιδας	Πέλλης	4.180
Γιαννιτσών	Πέλλης	31.442
Έδεσσας	Πέλλης	25.619
Εξαπλατάνου	Πέλλης	9.141
Κρύας Βρύσης	Πέλλης	10.975
Κύρρου	Πέλλης	7.645
Μεγάλου Αλεξάνδρου	Πέλλης	8.140
Μενηίδος	Πέλλης	5.493
Πέλλας	Πέλλης	7.295
Σκύδρας	Πέλλης	15.654
	Πέλλης	145.797
Αιγινίου	Πιερίας	5.264
Ανατολικού Ολύμπου	Πιερίας	9.374
Δίου	Πιερίας	11.252
Ελαφίνας	Πιερίας	5.213
Κατερίνης	Πιερίας	56.434
Κολινδρού	Πιερίας	5.223
Κορινού	Πιερίας	6.611
Λιτοχώρου	Πιερίας	7.011
Μεθώνης	Πιερίας	3.946
Παραλίας	Πιερίας	6.449
Πέτρας	Πιερίας	6.246
Περιών	Πιερίας	2.811
Πύδνας	Πιερίας	4.012
	Πιερίας	129.846
Ανωγείου	Πρεβέζης	1.539
Ζαλόγγου	Πρεβέζης	5.043
Θεσπρωτικού	Πρεβέζης	5.474
Λούρου	Πρεβέζης	5.270
Πάργας	Πρεβέζης	4.033
Πρεβέζης	Πρεβέζης	19.605
Φαναρίου	Πρεβέζης	8.911

Φιλιππιάδος	Πρεβέζης	8.429
	Πρεβέζης	58.304
Ανωγείων	Ρεθύμνης	4.812
Αρκαδίου	Ρεθύμνης	5.644
Γεροποτάμου	Ρεθύμνης	8.323
Κουλούκωνα	Ρεθύμνης	6.969
Κουρητών	Ρεθύμνης	2.703
Λάμπης	Ρεθύμνης	6.133
Λαππαίων	Ρεθύμνης	2.628
Νικηφόρου Φωκά	Ρεθύμνης	6.599
Ρεθύμνης	Ρεθύμνης	31.687
Συβρίτου	Ρεθύμνης	3.512
Φοίνικα	Ρεθύμνης	3.946
	Ρεθύμνης	82.956
Αιγείρου	Ροδόπης	4.418
Αρριανών	Ροδόπης	5.781
Ιάσμου	Ροδόπης	6.614
Κομοτηνής	Ροδόπης	52.659
Μαρωνείας	Ροδόπης	7.644
Νέου Σιδηροχωρίου	Ροδόπης	3.497
Σαπών	Ροδόπης	9.542
Σώστου	Ροδόπης	6.685
Φιλλύρας	Ροδόπης	8.014
	Ροδόπης	104.854
Αγίου Κηρύκου	Σάμου	3.243
Βαθέος	Σάμου	12.384
Ευδήλου	Σάμου	2.831
Καρλοβασίων	Σάμου	9.590
Μαραθοκάμπου	Σάμου	2.837
Πυθαγορείου	Σάμου	9.003
Ραχών	Σάμου	2.238
Φούρνων Κορσεών	Σάμου	1.469
	Σάμου	43.595
Αλιστράτης	Σερρών	4.121
Αμφίπολης	Σερρών	3.623
Αχινού	Σερρών	3.008
Βισαλτίας	Σερρών	8.563
Εμμανουήλ Παππά	Σερρών	11.789
Ηρακλείας	Σερρών	13.173
Κ. Μητρουσίου	Σερρών	6.402
Κερκίνης	Σερρών	10.037

Κορμίστας	Σερρών	3.034
Λευκώνα	Σερρών	3.897
Νέας Ζίχνης	Σερρών	10.952
Νιγρίτης	Σερρών	9.783
Πετριτσίου	Σερρών	5.877
Πρώτης	Σερρών	2.999
Ροδολίβους	Σερρών	3.284
Σερρών	Σερρών	56.145
Σιδηροκάστρου	Σερρών	10.598
Σκοτούσσης	Σερρών	5.389
Σκουτάρεως	Σερρών	7.517
Στρυμώνα	Σερρών	8.055
Στρυμωνικού	Σερρών	4.755
Τραγίλου	Σερρών	4.773
	Σερρών	197.774
Αιθήκων	Τρικάλων	2.744
Βασιλικής	Τρικάλων	2.461
Γόμφων	Τρικάλων	5.154
Εστιαιώτιδας	Τρικάλων	2.976
Καλαμπάκας	Τρικάλων	11.841
Καλλιδένδρου	Τρικάλων	2.456
Καστανιάς	Τρικάλων	1.619
Κλεινοβού	Τρικάλων	2.301
Κόζιακα	Τρικάλων	2.894
Μαλακασίου	Τρικάλων	2.090
Μεγάλων Καλυβίων	Τρικάλων	3.169
Οιχαλίας	Τρικάλων	5.783
Παληοκάστρου	Τρικάλων	3.461
Παραληθαίων	Τρικάλων	3.689
Πελινναίων	Τρικάλων	3.005
Πιαλείων	Τρικάλων	3.813
Πύλης	Τρικάλων	4.492
Πινδέων	Τρικάλων	2.136
Τρικκαίων	Τρικάλων	51.862
Τυμφαίων	Τρικάλων	2.103
Φαλωρείας	Τρικάλων	4.085
Φαρκαδόνας	Τρικάλων	7.093
Χασίων	Τρικάλων	3.736
	Τρικάλων	134.963
Αγίου Γεωργίου Τυμφρηστού	Φθιώτιδος	3.278

Αγίου Κωνσταντίνου	Φθιώτιδος	3.410
Αμφίκλειας	Φθιώτιδος	5.636
Αταλάντης	Φθιώτιδος	10.367
Γοργοποτάμου	Φθιώτιδος	4.510
Δαφνουσίων	Φθιώτιδος	4.326
Δομοκού	Φθιώτιδος	5.692
Ελάτειας	Φθιώτιδος	4.000
Εχιναίων	Φθιώτιδος	4.518
Θεσσαλιώτιδος	Φθιώτιδος	4.705
Καμένων Βούρλων	Φθιώτιδος	5.064
Λαμιέων	Φθιώτιδος	58.601
Λειανοκλαδίου	Φθιώτιδος	3.034
Μακρακώμης	Φθιώτιδος	7.132
Μαλεσίνης	Φθιώτιδος	5.404
Μώλου	Φθιώτιδος	6.668
Ξυνιάδος	Φθιώτιδος	4.396
Οπουντίων	Φθιώτιδος	4.514
Πελασγίας	Φθιώτιδος	3.310
Σπερχειάδος	Φθιώτιδος	10.594
Στυλίδος	Φθιώτιδος	6.858
Τιθορέας	Φθιώτιδος	4.759
Υπάτης	Φθιώτιδος	6.855
	Φθιώτιδος	177.631
Αετού	Φλωρίνης	3.727
Αμυνταίου	Φλωρίνης	8.378
Κάτω Κλεινών	Φλωρίνης	3.963
Μελίτης	Φλωρίνης	7.038
Περάσματος	Φλωρίνης	5.510
Πρεσπών	Φλωρίνης	1.851
Φιλώτα	Φλωρίνης	4.532
Φλώρινας	Φλωρίνης	16.771
	Φλωρίνης	51.770
Αμφίσσης	Φωκίδος	9.248
Βαρδουσίων	Φωκίδος	2.216
Γαλαξιδίου	Φωκίδος	3.030
Γραβιάς	Φωκίδος	2.975
Δελφών	Φωκίδος	3.511
Δεσφίνης	Φωκίδος	2.431
Ευπαλίου	Φωκίδος	6.507
Ιτέας	Φωκίδος	6.072
Καλλιέων	Φωκίδος	2.328

Λιδορικίου	Φωκίδος	4.225
Παρνασσού	Φωκίδος	2.668
Τολοφώνος	Φωκίδος	3.073
	Φωκίδος	48.284
Ανθεμούντα	Χαλκιδικής	4.540
Αρναίας	Χαλκιδικής	6.183
Ζερβοχωρίων	Χαλκιδικής	3.146
Καλλικράτειας	Χαλκιδικής	10.881
Κασσάνδρας	Χαλκιδικής	10.269
Μουδανίων	Χαλκιδικής	17.032
Ορμυλίας	Χαλκιδικής	4.745
Παλλήνης	Χαλκιδικής	5.884
Παναγίας	Χαλκιδικής	3.897
Πολυγύρου	Χαλκιδικής	10.721
Σιθωνίας	Χαλκιδικής	8.891
Σταγύρων-Ακάνθου	Χαλκιδικής	8.781
Τορώνης	Χαλκιδικής	4.036
Τρίγλιας	Χαλκιδικής	5.888
	Χαλκιδικής	104.894
Ακρωτηρίου	Χανίων	10.321
Ανατολικού Σελίνου	Χανίων	1.468
Αρμένων	Χανίων	3.250
Βάμου	Χανίων	2.932
Βουκολιών	Χανίων	3.296
Γεωργιουπόλεως	Χανίων	2.483
Ελευθερίου Βενιζέλου	Χανίων	10.586
Θερίσου	Χανίων	6.313
Ινναχωρίου	Χανίων	1.443
Καντάνου	Χανίων	1.607
Κεραμιών	Χανίων	1.630
Κισσάμου	Χανίων	7.463
Κολυμπαρίου	Χανίων	5.346
Κρυονερίδας	Χανίων	2.330
Μουσούρων	Χανίων	4.755
Μυθήμνης	Χανίων	2.914
Νέας Κυδωνίας	Χανίων	7.301
Πελεκάνου	Χανίων	4.259
Πλατανιά	Χανίων	5.225
Σούδας	Χανίων	7.840
Σφακίων	Χανίων	2.446
Φρέ	Χανίων	1.122

Χανίων	Χανίων	53.373
	Χανίων	149.703
Αγίου Μηνά	Χίου	2.686
Αμανής	Χίου	2.668
Ιωνίας	Χίου	4.650
Καμποχώρων	Χίου	3.154
Καρδαμύλων	Χίου	2.920
Μαστιχοχωρίων	Χίου	4.744
Οινουσών	Χίου	1.050
Ομηρούπολης	Χίου	7.335
Χίου	Χίου	23.779
Ψαρών	Χίου	422
	Χίου	53.408

8.4 Παράρτημα 4: Οι δήμοι της Ελλάδας οι οποίοι απάντησαν στο ερωτηματολόγιο

ΟΤΑ	ΝΟΜΟΣ	Πληθυσμός 2001
Αγρινίου	Αιτωλοακαρνανίας	54.253
Αλυζίας	Αιτωλοακαρνανίας	3.744
Αμφιλοχίας	Αιτωλοακαρνανίας	12.834
Μεδεώνος	Αιτωλοακαρνανίας	5.050
	Αιτωλοακαρνανίας	75.881
Αγίας Βαρβάρας	Αθηνών	30.562
Αγίας Παρασκευής	Αθηνών	56.836
Αγίου Δημητρίου	Αθηνών	65.173
Αγίων Αναργύρων	Αθηνών	32.957
Αλίμου	Αθηνών	38.047
Αργυρουπόλεως	Αθηνών	33.158
Βριλησίων	Αθηνών	25.582
Βύρωνος	Αθηνών	61.102
Γαλατσίου	Αθηνών	58.042
Δάφνης	Αθηνών	23.674
Ηλιουπόλεως	Αθηνών	75.904
Ιλίου (Νέων Λιοσίων)	Αθηνών	80.859
Καισαριανής	Αθηνών	26.419
Καλλιθέας	Αθηνών	109.609
Κηφισιάς	Αθηνών	43.929
Λυκοβρύσεως	Αθηνών	8.116
Μελισσίων	Αθηνών	19.526
Νέας Ερυθραίας	Αθηνών	15.439

Νέας Φιλαδελφείας	Αθηνών	24.112
Παλαιού Φαλήρου	Αθηνών	64.759
Παπάγου	Αθηνών	13.207
Περιστερίου	Αθηνών	137.918
Πεύκης	Αθηνών	19.887
Χαϊδαρίου	Αθηνών	46.276
Αχαρνών	Ανατολικής Αττικής	75.341
Βούλας	Ανατολικής Αττικής	25.532
Γέρακα	Ανατολικής Αττικής	13.921
Γλυκών Νερών	Ανατολικής Αττικής	6.623
Καλυβίων Θορικού	Ανατολικής Αττικής	12.202
Κρωπίας	Ανατολικής Αττικής	25.325
Μαραθώνος	Ανατολικής Αττικής	8.882
Νέας Μάκρης	Ανατολικής Αττικής	14.809
Παιανίας	Ανατολικής Αττικής	13.013
Παλλήνης	Ανατολικής Αττικής	16.679
Ανω Λιοσίων	Δυτικής Αττικής	26.423
Ασπροπύργου	Δυτικής Αττικής	27.741
Ελευσίνος	Δυτικής Αττικής	25.863
Μεγαρέων	Δυτικής Αττικής	28.195
Νέας Περάμου	Δυτικής Αττικής	7.480
Αίγινας	Πειραιώς	13.552
Δραπετσώνας	Πειραιώς	12.944
Κορυδαλλού	Πειραιώς	67.456
Κυθήρων	Πειραιώς	3.354
Μεθάνων	Πειραιώς	2.057
Πειραιώς	Πειραιώς	175.697
Σαλαμίνας	Πειραιώς	30.962
Σπετσών	Πειραιώς	3.916
Τροιζήνος	Πειραιώς	6.507
Υδρας	Πειραιώς	2.719
	Αττικής	1.758.286
Αργους	Αργολίδος	29.228
Ασκληπιείου	Αργολίδος	4.804
Κουτσοποδίου	Αργολίδος	3.575
Μιδέας	Αργολίδος	6.724
Μυκηναίων	Αργολίδος	4.349
Νέας Κίου	Αργολίδος	3.646
	Αργολίδος	52.326
Λαγκαδίων	Αρκαδίας	1.363
Λεβιδίου	Αρκαδίας	4.131
Λεωνιδίου	Αρκαδίας	6.294
Μαντινείας	Αρκαδίας	3.510
Μεγαλόπολης	Αρκαδίας	8.657
Τεγέας	Αρκαδίας	4.100
	Αρκαδίας	28.055
Βλαχέρνας	Αρτης	3.326
Φιλοθέης	Αρτης	5.800

	Αρτης	9.126
Παίων	Αχαΐας	2.579
Ρίου	Αχαΐας	13.270
Τριταίας	Αχαΐας	5.462
Φαρρών	Αχαΐας	6.300
	Αχαΐας	27.611
Δαύλειας	Βοιωτίας	2.397
Θεσπιέων	Βοιωτίας	5.949
Θηβαίων	Βοιωτίας	23.820
Λεβαδέων	Βοιωτίας	21.492
Ορχομενού	Βοιωτίας	10.732
Τανάγρας	Βοιωτίας	4.134
	Βοιωτίας	68.524
Γρεβενών	Γρεβενών	15.481
Κοσμά του Αιτωλού	Γρεβενών	1.792
	Γρεβενών	17.273
Προσοτσάνης	Δράμας	11.215
	Δράμας	11.215
Καρπάθου	Δωδεκανήσου	5.750
Κω	Δωδεκανήσου	17.890
Λέρου	Δωδεκανήσου	8.207
Νότιας Ρόδου	Δωδεκανήσου	4.313
Ρόδου	Δωδεκανήσου	53.709
	Δωδεκανήσου	89.869
Διδυμοτείχου	Εβρου	18.998
Μεταξάδων	Εβρου	4.486
Σαμοθράκης	Εβρου	2.723
	Εβρου	26.207
Αιδηψού	Ευβοίας	6.670
Αρτεμισίου	Ευβοίας	4.167
Διρφύων	Ευβοίας	7.308
Καρύστου	Ευβοίας	7.144
Κονιστρών	Ευβοίας	4.077
Σκύρου	Ευβοίας	2.602
	Ευβοίας	31.968
Αγράφων	Ευρυτανίας	3.691
Απεραντίων	Ευρυτανίας	3.213
Δομνίστας	Ευρυτανίας	2.163
Ποταμιάς	Ευρυτανίας	1.933
Φουρνά	Ευρυτανίας	1.542
	Ευρυτανίας	12.542
Ζακυνθίων	Ζακύνθου	16.475
	Ζακύνθου	16.475
Βώλακος	Ηλείας	3.552
Ιαργάνου	Ηλείας	4.297
	Ηλείας	7.849
Ανθεμίων	Ημαθίας	8.147
Αποστόλου Παύλου	Ημαθίας	8.579

Βεργίνας	Ημαθίας	2.478
Ναούσης	Ημαθίας	22.288
Πλατέος	Ημαθίας	11.128
	Ημαθίας	52.620
Αγίας Βαρβάρας	Ηρακλείου	5.310
Αρχανών	Ηρακλείου	4.548
Γαζίου	Ηρακλείου	13.581
Ηρακλείου	Ηρακλείου	137.711
Ρούβα	Ηρακλείου	2.324
Χερσονήσου	Ηρακλείου	8.497
	Ηρακλείου	171.971
Παραμυθιάς	Θεσπρωτίας	7.859
Παραποτάμου	Θεσπρωτίας	1.668
	Θεσπρωτίας	9.527
Αξιού	Θεσσαλονίκης	6.780
Απολλωνίας	Θεσσαλονίκης	4.137
Ευόσμου	Θεσσαλονίκης	52.624
Καλαμαριάς	Θεσσαλονίκης	87.255
Κορωνείας	Θεσσαλονίκης	4.286
Μαδύτου	Θεσσαλονίκης	3.456
Μενεμένης	Θεσσαλονίκης	14.910
Μηχανιώνας	Θεσσαλονίκης	9.425
Πολίχνης	Θεσσαλονίκης	36.146
Πυλαίας	Θεσσαλονίκης	22.744
Χαλάστρας	Θεσσαλονίκης	9.837
Ωραιοκάστρου	Θεσσαλονίκης	11.896
	Θεσσαλονίκης	263.496
Ανατολής	Ιωαννίνων	7.198
Δωδώνης	Ιωαννίνων	1.790
Καλπακίου	Ιωαννίνων	2.324
Κατσανοχωρίων	Ιωαννίνων	2.536
Παμβώτιδος	Ιωαννίνων	9.925
Πραμάντων	Ιωαννίνων	2.194
	Ιωαννίνων	25.967
Ελευθερών	Καβάλας	7.376
Θάσου	Καβάλας	13.765
Καβάλας	Καβάλας	63.293
Πιερέων	Καβάλας	5.002
	Καβάλας	89.436
Καλλιφωνίου	Καρδίτσης	3.246
Μουζακίου	Καρδίτσης	10.148
Παλαμά	Καρδίτσης	10.050
Πλαστήρα	Καρδίτσης	3.791
Σελλάνων	Καρδίτσης	5.051
	Καρδίτσης	32.286
Αγίας Τριάδος	Καστοριάς	6.117
	Καστοριάς	6.117
Αγίου Γεωργίου	Κερκύρας	4.958

Παλαιοκαστριτών	Κερκύρας	4.395
Παξών	Κερκύρας	2.438
Φαιάκων	Κερκύρας	6.488
	Κερκύρας	18.279
Ερίσου	Κεφαλληνίας	1.963
Ιθάκης	Κεφαλληνίας	3.084
Παλικής	Κεφαλληνίας	7.836
Πυλαρέων	Κεφαλληνίας	1.565
	Κεφαλληνίας	14.448
Γαλλικού	Κιλκίς	7.279
Κιλκίς	Κιλκίς	24.812
Μουριών	Κιλκίς	3.390
	Κιλκίς	35.481
Αγίας Παρασκευής	Κοζάνης	1.977
Δημητρίου Υψηλάντη	Κοζάνης	3.018
Ελλησπόντου	Κοζάνης	7.966
Κοζάνης	Κοζάνης	47.451
Μουρικίου	Κοζάνης	4.896
Νεάπολης	Κοζάνης	5.121
Τσοτιλίου	Κοζάνης	4.753
	Κοζάνης	75.182
Άσσου-Λεχαιού	Κορινθίας	9.850
Βέλου	Κορινθίας	8.211
Κορινθίων	Κορινθίας	36.555
Νεμέας	Κορινθίας	7.774
Σαρωνικού	Κορινθίας	5.297
Σικωνίων	Κορινθίας	19.455
	Κορινθίας	87.142
Αμοργού	Κυκλάδων	1.859
Άνδρου	Κυκλάδων	4.107
Ανω Σύρου	Κυκλάδων	3.376
Εξωμβούργου	Κυκλάδων	2.692
Θήρας	Κυκλάδων	12.440
Κορθίου	Κυκλάδων	2.547
Ποσειδωνίας	Κυκλάδων	3.006
Σίφνου	Κυκλάδων	2.442
Υδρούσας	Κυκλάδων	3.355
	Κυκλάδων	35.824
Ασωπού	Λακωνίας	4.187
Γυθείου	Λακωνίας	7.926
Θεραπνών	Λακωνίας	3.062
Κροκεών	Λακωνίας	2.824
Μονεμβασίας	Λακωνίας	4.660
Οινούντος	Λακωνίας	2.625
Οιτύλου	Λακωνίας	5.203
Σμύνους	Λακωνίας	1.917
	Λακωνίας	32.404
Αγιάς	Λαρίσης	6.458

Αμπελώνα	Λαρίσης	8.407
Κάτω Ολύμπου	Λαρίσης	4.375
Κραννώνος	Λαρίσης	3.274
Λάρισα	Λαρίσης	126.076
Πλατυκάμπου	Λαρίσης	8.292
Τυρνάβου	Λαρίσης	16.900
	Λαρίσης	173.782
Αγίου Νικολάου	Λασιθίου	19.462
Ιεράπετρας	Λασιθίου	23.707
Ιτάνου	Λασιθίου	2.514
	Λασιθίου	45.683
Γέρας	Λέσβου	6.985
Καλλονής	Λέσβου	8.194
Μανταμάδου	Λέσβου	3.210
Μούδρου	Λέσβου	4.842
	Λέσβου	23.231
Ελλομένου	Λευκάδος	3.352
Μεγαλήσου	Λευκάδος	1.092
	Λευκάδος	4.444
Αισωνίας	Μαγνησίας	3.031
Αλοννήσου	Μαγνησίας	2.700
Μηλεών	Μαγνησίας	3.513
Νέας Αγχιάλου	Μαγνησίας	7.411
Πορταριάς	Μαγνησίας	3.201
Σηπιάδος	Μαγνησίας	2.358
	Μαγνησίας	22.214
Θουρίας	Μεσσηνίας	4.106
Καλαμάτας	Μεσσηνίας	57.620
Μεσσήνης	Μεσσηνίας	11.041
	Μεσσηνίας	72.767
Ξάνθης	Ξάνθης	52.270
	Ξάνθης	52.270
Βεγορίτιδας	Πέλλης	4.180
Γιαννιτσών	Πέλλης	31.442
Σκύδρας	Πέλλης	15.654
	Πέλλης	51.276
Δίου	Πιερίας	11.252
Λιτοχώρου	Πιερίας	7.011
Πιερίων	Πιερίας	2.811
	Πιερίας	21.074
Θεσπρωτικού	Πρεβέζης	5.474
Φαναρίου	Πρεβέζης	8.911
	Πρεβέζης	14.385
Ανωγείων	Ρεθύμνης	4.812
Αρκαδίου	Ρεθύμνης	5.644
	Ρεθύμνης	10.456
Ιάσμου	Ροδόπης	6.614
Κομοτηνής	Ροδόπης	52.659

Νέου Σιδηροχωρίου	Ροδόπης	3.497
	Ροδόπης	62.770
Βαθέος	Σάμου	12.384
Ραχών	Σάμου	2.238
	Σάμου	14.622
Αμφίπολης	Σερρών	3.623
Ηρακλείας	Σερρών	13.173
Πρώτης	Σερρών	2.999
Σερρών	Σερρών	56.145
Στρυμώνα	Σερρών	8.055
Τραγίλου	Σερρών	4.773
	Σερρών	88.768
Αιθήκων	Τρικάλων	2.744
Καστανιάς	Τρικάλων	1.619
Κλεινοβού	Τρικάλων	2.301
Μαλακασίου	Τρικάλων	2.090
Τρικκαίων	Τρικάλων	51.862
Χασίων	Τρικάλων	3.736
	Τρικάλων	64.352
Αγίου Κωνσταντίνου	Φθιώτιδος	3.410
Γοργοποτάμου	Φθιώτιδος	4.510
Δαφνουσίων	Φθιώτιδος	4.326
Καμένων Βούρλων	Φθιώτιδος	5.064
Λειανοκλαδίου	Φθιώτιδος	3.034
Μακρακώμης	Φθιώτιδος	7.132
Ξυνιάδος	Φθιώτιδος	4.396
Σπερχειάδος	Φθιώτιδος	10.594
	Φθιώτιδος	42.466
Αμυνταίου	Φλωρίνης	8.378
Μελίτης	Φλωρίνης	7.038
Πρεσπών	Φλωρίνης	1.851
	Φλωρίνης	17.267
Αμφίσσης	Φωκίδος	9.248
Δελφών	Φωκίδος	3.511
Δεσφίνης	Φωκίδος	2.431
	Φωκίδος	15.190
Κασσάνδρας	Χαλκιδικής	10.269
Παναγίας	Χαλκιδικής	3.897
	Χαλκιδικής	14.166
Ελευθερίου Βενιζέλου	Χανίων	10.586
Κρυονερίδας	Χανίων	2.330
Πελεκάνου	Χανίων	4.259
Πλατανιά	Χανίων	5.225
	Χανίων	22.400
Καρδαμύλων	Χίου	2.920
	Χίου	2.920
ΣΥΝΟΛΟ		4.019.890

8.5

Παράρτημα 5: Τα Ενταγμένα Έργα ΣΔΙΤ των ΟΤΑ (01/09/2009)

α/α	Ο.Τ.Α.	Περιγραφή Έργου	Κωδικοποίηση Τομέα Έργου	Προϋπολογισμός Προσυμβατικής Διαδικασίας	Αριθμός Απόφασης	Ημερομηνία Απόφασης
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΡΑΚΗΣ						
1	Δήμος Αβδήρων Νομού Ξάνθης	Επισυγχρονισμός και εκμετάλλευση θερμολαϊκής τουριστικής μονάδας (spa)	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΛΠ)	84.000 €	378	27/12/08
2	Δήμος Αλεξανδρούπολης Νομού Έβρου	Αξιοποίηση παλαιού ναοοικισμού του Δήμου Αλεξανδρούπολης	ΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	45.000 €	285	03/08/08
3	Δήμος Αλεξανδρούπολης Νομού Έβρου	Δημιουργία Διεθνούς Τριτοκλιού Εμπνευστικού και Διαμετακομιστικού Κέντρου Συνδυασμένων Μεταφορών στην Αλεξανδρούπολη	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ-ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ & ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ	105.000 €	684	6/2/2008
4	Δήμος Ελευθερούπολης Νομού Καβάλας	Ανάγερση και λειτουργία κέντρου αποκατάστασης, αθλητικών υπηρεσιών και υπηρεσιών μέγας σε ηλικιωμένους στο Δήμο Ελευθερούπολης, Νομού Καβάλας	ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ & ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	88.500 €	684	15/2/2008
5	Δήμος Ελευθερών Νομού Καβάλας	Κατασκευή Σκονοδοχείου Μονάδας 150 κλινών στο Δ.Δ. Ηρακλείου	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	72.000 €	80	24/11/05
6	Δήμος Ιάσμου Νομού Ροδόπης	Αναπαλάωση, αξιοποίηση και εκμετάλλευση ακινήτων στο Δήμο Ιάσμου	ΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	57.000 €	299	24/08/08
7	Δήμος Ιάσμου Νομού Ροδόπης	Οργάνωση Μελετών και Διαδικασιών Προσέλευσης Επενδυτών Διεθνούς Εμπνευστικού Κέντρου Κοσμητικής	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ-ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ & ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ	105.000 €	108	22/12/05
8	Δήμος Καβάλας Νομού Καβάλας	Αξιοποίηση ακινήτων Δήμου Καβάλας-Δημιουργία υπόγειων χώρων στάθμευσης αυτοκινήτων	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	80.000 €	842	14/11/2008
9	Δήμος Κοσμητής Νομού Ροδόπης	Βελτίωση συστήματος αποκομιδής απορριμμάτων του Δήμου Κοσμητής	ΥΔΡΕΥΣΗ-ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ-ΑΠΟΒΛΗΤΑ	99.000 €	1046	27/3/2009
10	Δήμος Κυπρινού Νομού Έβρου	Κατασκευή σταθμού ενέργειας επί του ποταμού Άρδα	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	150.000 €	335	08/10/08
11	Δήμος Ορεστιάδας Νομού Έβρου	Κατασκευή υπόγειου χώρου στάθμευσης και ανάπλαση κεντρικής πλατείας Ορεστιάδας	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	63.000 €	988	17/02/09
12	Δήμος Παρανεστίου Νομού Δράμας	Αξιοποίηση των ιαματικών πηγών θερμών του Δήμου Παρανεστίου	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΛΠ)	93.000 €	58	14/11/05
13	Δήμος Προασπίων & Δήμος Κάτω Νευροκοπίου-ΑΝΘΑ Α.Ε.	Ενέργειες Υποστήριξης και Αξιοποίησης Χιονοδρομικού Κέντρου Φαλακρού	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΛΠ)	145.000 €	80	24/11/05
14	Δήμος Προασπίων Νομού Δράμας	Δημιουργία Βιοτεχνικού Πάρκου Προασπίων	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ-ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ-ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΑΡΚΩΝ	75.000 €	80	24/11/05
15	Δήμος Σαμοθράκης Νομού Έβρου	Αξιοποίηση Ιαματικών πηγών Σαμοθράκης	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΛΠ)	106.500 €	554	31/7/2007
16	Δήμος Σουφλίου Νομού Έβρου	Προστασία-Αποκατάσταση-Επαναχρηστική-Αξιοποίηση Βιομηχανικού Συγκροτήματος ΤΣΒΚ στο Σουφλί	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΣ/ΗΤΙΚΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ, ΕΚΘΕΣΙΑΚΩΝ, ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	120.000 €	444	19/3/2007
17	Δήμος Τυχερού Νομού Έβρου	Εκπόνηση συνολικού Master Plan για τη διερεύνηση των δυνατοτήτων σύμβασης του Δήμου με τον ιδιωτικό τομέα του Δήμου Τυχερού Ν. Έβρου	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΑΣΤΕΡ ΠΛΑΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΟΤΑ ΓΙΑ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ	132.000 €	106	22/12/05
18	Δήμος Φερών Νομού Έβρου	Κατασκευή βιομηχανικού Στραγγείου	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ	75.000 €	301	24/08/08
19	Δήμος Φιλίππων Νομού Καβάλας	Δημιουργία Επεξεργασίας-Αποδόμησης Κρηνών Δήμου Φιλίππων-Τροποποίηση με τίτλο: "Αξιοποίηση-Προστασία-Δημιουργία-Κατασκευή ολοκληρωμένου Συγκροτήματος Σύγχρονου Κλασικού Πηλοεπεξεργασίου"	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΛΠ)	98.000 €	724	05/03/08
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ						
20	Δήμος Αγίας Βαρβάρας Νομού Αττικής	Μελέτη - κατασκευή λειτουργία υπόγειου χώρου στάθμευσης στο ΟΤ 417 (ΕΑ. Βενιζέλου - Παλαιά - Πλάτη) χωρική έκταση 80 θέσεων	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	70.000 €	87	14/11/05
21	Δήμος Αγίας Βαρβάρας Νομού Αττικής	Μελέτη - κατασκευή λειτουργία υπόγειου χώρου στάθμευσης στο ΟΤ 537 (Χανίων - Ηρακλείου - Σηράδας - Μαραγκάκη) χωρική έκταση 285 θέσεων	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	74.000 €	87	14/11/05
22	Δήμος Αγίας Βαρβάρας Νομού Αττικής	Μελέτη - κατασκευή λειτουργία χώρου πολλαπλών πολιτικών δραστηριοτήτων και ψυχαγωγίας στο ΟΤ 752 - 749 επί των οδών Ιεράς Οδού, Βενιζέλου, Ερμούδου, Κρήνης	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΣ/ΗΤΙΚΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ, ΕΚΘΕΣΙΑΚΩΝ, ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	99.000 €	87	14/11/05
23	Δήμος Αγίων Αναργύρων Νομού Αττικής	Κατασκευή υπόγειου σταθμού αυτοκινήτων στα Ο.Τ. 31 και 32	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	88.500 €	587	9/8/2007
24	Δήμος Αθηνών Νομού Αττικής	Μελέτη - κατασκευή - χρηματοδότηση & παραχώρηση εκμετάλλευσης 2 υπόγειων χώρων στάθμευσης και διαμόρφωση ιδιόκτητου επάνω στις οδούς Α) Φιλοφρέτης & Δελφινίων και Β) Κύπρου & Πατησίων	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	117.000 €	87	14/11/05
25	Δήμος Ανάκλης Νομού Αττικής	Κατασκευή, Διαχείριση, Λειτουργία υπόγειου χώρου στάθμευσης σε ιδιόκτητο οικόπεδο του Δήμου επί των οδών Διμενιέρου και Ιεράς Οδού	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	70.000 €	87	14/11/05
26	Δήμος Αγινός Νομού Αττικής	Κατασκευή υποθαλάσσιου αγωγού σύνδεσης με την ΕΥΔΑΠ του Δήμου Αγινός Ν. Αττικής	ΥΔΡΕΥΣΗ-ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ-ΑΠΟΒΛΗΤΑ	135.000 €	184	20/04/08
27	Δήμος Αμαρουσίου Νομού Αττικής	Αξιοποίηση δημοτικών ακινήτων και αθλητικών εγκαταστάσεων του Δήμου Αμαρουσίου (ενοποίηση 2 προτάσεων)	ΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	246.000 €	372	19/12/08
28	Δήμος Αμαρουσίου Νομού Αττικής	Κατασκευή και λειτουργία δύο σταθμών στάθμευσης	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	149.000 €	296	10/08/08
29	Δήμος Αμαρουσίου Νομού Αττικής	Λειτουργία δημοτικών βρεφονηπιακών σταθμών	ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ & ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	87.000 €	372	19/12/08
30	Δήμος Αμαρουσίου Νομού Αττικής	Λειτουργία συστήματος καθαριότητας	ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ & ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	98.000 €	296	10/08/08
31	Δήμος Αμαρουσίου Νομού Αττικής	Συντήρηση και ενίσχυση αστικού πρασίνου	ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ & ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	54.000 €	296	10/08/08
32	Δήμος Αμαρουσίου Νομού Αττικής	Συντήρηση και λειτουργία δημοτικού ηλεκτροφωτισμού	ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ & ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	54.000 €	296	10/08/08
33	Δήμος Γαλατσίου Νομού Αττικής	Κατασκευή Υπαγ. Χώρου στάθμευσης σε ιδιόκτητο οικόπεδο επί των οδών Νινωγίου -Κουντουριώτου - Βέλου, Διαχείριση και Λειτουργία	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	98.000 €	642	30/11/07
34	Δήμος Γλυφάδας Νομού Αττικής	Κατασκευή υπόγειου σταθμού στάθμευσης	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	78.000 €	157	18/03/08
35	Δήμος Δραπετσών Νομού Αττικής	Κατασκευή και λειτουργία δικτύων αποχέτευσης Δ. Δραπετσών	ΥΔΡΕΥΣΗ-ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ-ΑΠΟΒΛΗΤΑ	90.000 €	695	15/2/2008
36	Δήμος Ελευσίνος Νομού Αττικής	Κατασκευή χώρων στάθμευσης-Δημιουργία αθλητικών χώρων-Δημιουργία μονάδας λιμοσυσματοποίησης	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	180.000 €	450	27/3/2007
37	Δήμος Ζωγράφου Νομού Αττικής	Αξιοποίηση της Ψίλλας Ζωγράφου στο Δήμο Ζωγράφου	ΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	81.000 €	295	08/08/08
38	Δήμος Ζωγράφου Νομού Αττικής	Δημιουργία Υπόγειων χώρων Στάθμευσης στο Δήμο Ζωγράφου	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	149.000 €	295	08/08/08
39	Δήμος Ηρακλείου Νομού Αττικής	Ανακατασκευή παλαιού κτηρίου σε κτίριο Πολιτιστικών-Ψυχαγωγικών-Εμπνευστικών χρήσεων του Δήμου Ηρακλείου	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΣ/ΗΤΙΚΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ, ΕΚΘΕΣΙΑΚΩΝ, ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	81.000 €	302	25/08/08

40	Δήμος Κορυδαλλού Νομού Αττικής	Κατασκευή, διαχείριση, λειτουργία δύο υπόγειων χώρων στάθμευσης σε κοινόχρηστο χώρο του Δήμου Κορυδαλλού και ανάπλαση των υπερχείνων χώρων.	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	60.000 €	676	21/8/2007
41	Δήμος Λαυρεωτικής Νομού Αττικής	Δημιουργία Πάρκου/Κέντρου Εγκατάστασης Μικρών Επιχειρήσεων (ΚΕΜΕ) στη θέση Πέδρα εντός ΒΙΠΑ Πάναμος του Λαυρίου	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ-ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ-ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΑΡΚΩΝ	213.000 €	223	09/08/08
42	Δήμος Λιανοβούσεως Νομού Αττικής	Αξιοποίηση οικοπέδου έκτασης 6,5 στρεμμάτων εντός των ορίων του Δήμου, και εντός σχεδίου πόλεως.	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	103.000 €	87	14/11/05
43	Δήμος Νέας Ιωνίας Νομού Αττικής	Κατασκευή Σταθμού Αυτοκινήτων στο Ο.Τ. 150 (σε συνδυασμό με τη λειτουργία συστήματος ελεγχόμενης στάθμευσης στο Εμπορικό Κέντρο της Νέας Ιωνίας)	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	70.000 €	87	14/11/05
44	Δήμος Νέας Χαλκηδόνος Νομού Αττικής	Κατασκευή Υπόγειου Χώρου Στάθμευσης Αυτοκινήτων και ανάπλαση υπερχείνων χώρου σε ιδιόκτητο οικόπεδο επί των οδών Βάρναλη - Περικλέους - Εθν. Αντιστάσεως - Γρηγορίου Ε' (Ο.Τ. 11), διαχείριση και λειτουργία	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	72.000 €	87	14/11/05
45	Δήμος Παπάγου Νομού Αττικής	Μελέτη, κατασκευή, διαχείριση υπόγειου χώρου στάθμευσης μεταξύ των οδών Κύπρου, Μεσογείων και Υγείας	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	60.000 €	632	10/7/2007
46	Δήμος Περάματος Νομού Αττικής	Κατασκευή, διαχείριση, λειτουργία πολυώρου αθληταίου, πολιτικού και εξυπηρέτησης αναγκών στάθμευσης	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ, ΠΟΛΙΤΕΥΤΙΚΩΝ, ΕΚΦΕΔΙΑΚΩΝ, ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	93.000 €	87	14/11/05
47	Δήμος Πετρουπόλεως Νομού Αττικής	Μελέτη-κατασκευή χώρων στάθμευσης αυτοκινήτων - Αξιοποίηση ακίνητης περιουσίας-δημιουργία αθλητικών χώρων	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	60.000 €	674	21/8/2007
48	Δήμος Πειραιά Νομού Αττικής	Κατασκευή υπογείου γκαράζ	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	67.000 €	87	14/11/05
49	Δήμος Ραφήνας Νομού Αττικής	Αξιοποίηση Ακινήτου για την κατασκευή από την ΔΕΑΡ κλειστού υπογείου σταθμού αυτοκινήτων στο ΟΤ 140 του Δήμου Ραφήνας	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	78.000 €	105	22/12/05
50	Δήμος Ραφήνας Νομού Αττικής	Κατασκευή δικτύων αποχέτευσης, Μονάδας Επεξεργασίας Λυμάτων και Λειτουργία του Συστήματος Αποχέτευσης	ΥΔΡΕΥΣΗ- ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ-ΑΠΟΒΛΗΤΑ	196.000 €	136	14/02/08
51	Δήμος Σπάτων - Λούτσας Νομού Αττικής	Μελέτη και κατασκευή παγοδρόμιου στο Δήμο Σπάτων	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ, ΠΟΛΙΤΕΥΤΙΚΩΝ, ΕΚΦΕΔΙΑΚΩΝ, ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	75.000 €	684	21/8/2007
52	Δήμος Ταύρου Νομού Αττικής	Διαμόρφωση και αξιοποίηση χώρου παλαιών δημοτικών σχολείων & Διαμόρφωση και αξιοποίηση πάρκου εντόπιων δυνάμεων	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	99.000 €	87	14/11/05
53	Δήμος Ταύρου Νομού Αττικής	Κατασκευή υπογείου γκαράζ - Διαμόρφωση κοινόχρηστου χώρου	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	66.000 €	87	14/11/05
54	Δήμος Φυλής Νομού Αττικής	Κατασκευή διοικητηρίου, υπόγειου σταθμού αυτοκινήτων και ανάπλαση κεντρικής πλατείας Δήμου Φυλής	ΑΣΤΙΚΗ-ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΑΝΑΠΛΑΣΗ & ΥΠΟΔΟΜΕΣ	81.000 €	271	01/08/06
55	Δήμος Ψυχικού Νομού Αττικής	Υπόγειο σταθμό στάθμευσης, πλήσιον κόμβου Φάρου Ψυχικού στην Λεωφόρο Κηφισίας και πλήσιον κόμβου Κατεχάκης	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	149.000 €	275	01/08/06
56	Κοινότητα Ανοίξεως	Δημιουργία κλειστού κολυμβητηρίου	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ, ΠΟΛΙΤΕΥΤΙΚΩΝ, ΕΚΦΕΔΙΑΚΩΝ, ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	67.600 €	873	4/9/2008
57	Κοινότητα Ανοίξεως	Κατασκευή υπόγειου χώρου στάθμευσης αυτοκινήτων στο χώρο της πλατείας (πρώην Βίλα Εμπερίων) και ανακατασκευή του υπάρχοντος χώρου αναψυχής της συγκεκριμένης πλατείας μέσω Σύμπραξης Δημοσίου-Ιδιωτικού τομέα.	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	45.000 €	708	26/2/2008
58	Κοινότητα Καλάμου	Μελέτη και κατασκευή μαρίνας ελπιμεναρίου ακαφών	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΧΩΡΩΝ ΕΛΛΗΜΕΝΙΣΜΟΥ ΣΚΑΦΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ	81.000 €	653	31/7/2007
59	Κοινότητα Καπανδριτίου	μελέτη κατασκευή και λειτουργία υπόγειου σταθμού αυτοκινήτων και ανάπλαση πλατείας	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	45.000 €	874	4/8/2008
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ						
60	Δήμος Ερεσσού - Αντίσσης Νομού Λέσβου	Αυτόνομο Υδραυλικό Σύστημα Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	247.000 €	70	14/11/05
61	Δήμος Ερεσσού - Αντίσσης Νομού Λέσβου	Κατασκευή και λειτουργία Camping σε Δημοτικό Οικόπεδο & Εμφύτευση Λατομείου Πέτρας	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΛΠ)	40.000 €	70	14/11/05
62	Δήμος Καρδαμύλων Νομού Χίου	Διαδομητική - Συνεργασία με ιδιώτη για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με την εκμετάλλευση αιολικού δυναμικού	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	50.000 €	70	14/11/05
63	Δήμος Λουτροπόλεως Θεμής Νομού Λέσβου	Τουριστική Αξιοποίηση Δημοτικών Εκτάσεων στις περιοχές Μυστερά και Ν.Κυδωνίες	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	168.000 €	70	14/11/05
64	Δήμος Μούδρου Νομού Λέσβου	Αξιοποίηση- Εκμετάλλευση τουριστικών ακινήτων Δήμου Μούδρου	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	150.000 €	134	14/02/06
65	Δήμος Μυτιλήνης Νομού Λέσβου	Αξιοποίηση- Εκμετάλλευση των Ιαματικών Πηγών Θερμάς Κάλπου Γέρας	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΛΠ)	104.000 €	70	14/11/05
66	Δήμος Χίου Νομού Χίου	Εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας για σύνταξη διακήρυξης για πρόσκληση ενδιαφέροντος για δημιουργία υπόγειου πολυώρου χώρου στάθμευσης στην παλαιά λαχαναγορά και αναβάθμιση του χώρου	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	74.000 €	80	14/11/05
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ						
67	Δήμος Αγίου Νομού Αχαΐας	Κατασκευή Μαρίνας Τουριστικών και Ιστιοπλοϊκών Σκαφών	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΧΩΡΩΝ ΕΛΛΗΜΕΝΙΣΜΟΥ ΣΚΑΦΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ	93.000 €	77	21/11/05
68	Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας Νομού Ηλείας	Κατασκευή 500 θέσεων parking στο χώρο που είναι το σημερινό Δημαρχείο	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	93.000 €	252	13/07/06
69	Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας Νομού Ηλείας	Κατασκευή συνεδριακού και πολιτιστικού κέντρου	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ, ΠΟΛΙΤΕΥΤΙΚΩΝ, ΕΚΦΕΔΙΑΚΩΝ, ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	189.000 €	252	13/07/06
70	Δήμος Βουτράσιας Νομού Ηλείας	Υποστήριξη προσωπικής διαδικασίας σύμπραξης Δήμου Βουτράσιας με ιδιώτες για την αξιοποίηση έκτασης του Δήμου "Αγρόκτημα Νέας Μονολάδας"	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	45.000 €	1047	27/3/2009
71	Δήμος Βώλειας Νομού Ηλείας	Ύδρευση περιφερειακής αγοράς για επέξοφασα, διαλογή, τυποποίηση, συσκευασία, συντήρηση-αποθήκευση καδών και δημοσίευση απορριπτικών προϊόντων.	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ-ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ & ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΑΣΜΩΝ	90.000 €	459	2/4/2007
72	Δήμος Γαστούνης Νομού Ηλείας	Αξιοποίηση ακινήτου με την μετατροπή του σε ξενοδοχείο στο Δήμο Γαστούνης	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	81.000 €	274	28/07/06
73	Δήμος Πάτων Νομού Αχαΐας	Νομική υποστήριξη για τη σύμβαση του έργου Ύδρευση αγοράς	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ	9.000 €	82	14/11/05
74	Δήμος Παραβόλας Νομού Αιτωλοακαρνανίας	Εκπόνηση συνολικού Master Plan για τη διεκδίκηση των δυνατοτήτων σύμπραξης του Δήμου με τον ιδιωτικό τομέα	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΑΣΤΕΡ ΠΛΑΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΥΡΕΚΤΗΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΟΤΑ ΓΙΑ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ	40.000 €	144	24/02/06
75	Δήμος Πατρέων Νομού Αχαΐας	Κατασκευή και λειτουργία χώρων στάθμευσης οχημάτων	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	140.000 €	589	17/8/2007
76	Δήμος Πυλίων Νομού Αιτωλοακαρνανίας	Αξιοποίηση λουτροπηγής Στάχτης - Πύρραρη	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΛΠ)	88.000 €	82	14/11/05

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ						
77	Δήμος Αγίας Τριάδας Νομού Καστοριάς	Αξιοποίηση Ακινήτου στο Δήμο Αγ. Τριάδας Καστοριάς για τη δημιουργία χώρου Εστίασης και Διαμονής φτωχών	ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ & ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	10.000 €	82	24/11/05
78	Δήμος Αγίας Τριάδας Νομού Καστοριάς	Ολοκληρωμένη Παρέμβαση Ανάδειξης και Αξιοποίησης Φαραγγιού Κορομηλιάς	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΑΠ)	15.000 €	82	24/11/05
79	Δήμος Βισαίου Νομού Καστοριάς	Ανάπλαση του Χιονοδρομικού κέντρου του Δήμου Βισαίου	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ-ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΑΠ)	43.500 €	943	14/11/2008
80	Δήμος Γρεβενών Νομού Γρεβενών	Κατασκευή Υπόγειου σταθμού αυτοκινήτων & Ανάπλαση οικόπεδου	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	96.000 €	332	06/10/06
81	Δήμος Κοζάνης - ΔΕΠΕΠΟΚ	Υλοποίηση Αναπτυξιακού-Επενδυτικού Προγράμματος Ζώνης Ενταγρού Πολυενομήας ΚΟΖΑΝΗΣ	ΑΣΤΙΚΗ-ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΑΝΑΠΛΑΣΗ & ΥΠΟΔΟΜΕΣ	182.000 €	99	16/12/05
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ						
82	Δήμος Αγιάτων Νομού Άρτης	Μελέτη και κατασκευή μονάδας εμφιάλωσης νερού	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ	66.000 €	610	23/10/2008
83	Δήμος Αρταίων Νομού Άρτης	Υπόγειος σταθμός αυτοκινήτων στην Πλατεία Σκουφά	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	94.000 €	69	14/11/05
84	Δήμος Παραμυθιάς Νομού Θεσπρωτίας	Δράση Μελέτων και Διαδικασιών Προσέλευσης Επενδυτών Διεθνούς Εμπορευματοκέντρου Θεσπρωτίας	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ-ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ & ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ	171.000 €	107	22/12/05
85	Δήμος Σαγιάδας Νομού Θεσπρωτίας	Δημιουργία σύγχρονου κέντρου τηλεθεραπείας με spa αναζωογόνησης-θαλασσοθεραπείας και τμήμα θεραπευτικού αθλητισμού.	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΑΠ)	105.000 €	633	10/7/2007
86	Σύνδεσμος Διαχείρισης Απορριμμάτων Ν Άρτας	Μονάδα επεξεργασίας στερεών αποβλήτων 3ης διαχειριστικής ενότητας περιφέρειας Ηπείρου	ΥΔΡΕΥΣΗ- ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ-ΑΠΟΒΛΗΤΑ	141.000 €	517	25/6/2007
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ						
87	Δήμος Αγριάς Νομού Μαγνησίας	Πολυάλλη και ολοκληρωμένη αξιοποίηση των πηγών του Δήμου Αγριάς	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ	150.000 €	386	18/1/2007
88	Δήμος Αλοννήσου Νομού Μαγνησίας	Μεταρρύθμιση του αλιευτικού καταφυγίου "Καλαμάρι" του Δήμου Αλοννήσου σε καταφύγιο τουριστικών αναψυχών	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΧΩΡΩΝ ΕΛΛΗΜΕΝΣΜΟΥ ΣΚΑΦΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ	118.000 €	101	16/03/06
89	Δήμος Αρτέμιδας Νομού Μαγνησίας	Ενεργειακή αξιοποίηση Υδατορεύματος Κουφάλας	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	67.500 €	1026	11/3/2009
90	Δήμος Αρτέμιδας Νομού Μαγνησίας	Κατασκευή και λειτουργία υποδομών ορεινού τουρισμού	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΑΠ)	171.000 €	66	14/11/05
91	Δήμος Βόλου (ΔΗ.Τ.Ε.Β.)	Ανάπτυξη και λειτουργία θεματικού πάρκου Αργούς στην πόλη του Βόλου	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ, ΠΟΛΙΤΕΤΙΚΩΝ, ΕΚΘΕΣΙΑΚΩΝ, ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	159.000 €	276	01/08/06
92	Δήμος Βόλου Νομού Μαγνησίας	Διαμόρφωση πλατείας πανεπιστημίου και δημιουργία υπόγειου χώρου στάθμευσης	ΑΣΤΙΚΗ-ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΑΝΑΠΛΑΣΗ & ΥΠΟΔΟΜΕΣ	96.000 €	276	01/08/06
93	Δήμος Ευρυμενών Νομού Λαρίσης	Αντίληψη, εμφιάλωση και εμπορική αξιοποίηση της ιαματικής πηγής της περιοχής "Κόκκινο Νερό"	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ	66.000 €	284	03/08/06
94	Δήμος Ζαγοράς Νομού Μαγνησίας	Ανακαίνιση και κατασκευή ξενώνα - πολιτιστικού κέντρου	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	44.000 €	138	20/02/06
95	Δήμος Ιωλκού Νομού Μαγνησίας	Κατασκευή δημοτικού ξενώνα	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	44.000 €	138	20/02/06
96	Δήμος Κάρλας Νομού Μαγνησίας	Κατασκευή Παραδοσιακού Ξενώνα στο Δ.Δ. Καναλίων & Βοηθητικές Εγκαταστάσεις Κωπηλατοδρομίου Λίμνης Κάρλας	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΑΠ)	78.000 €	71	14/11/05
97	Δήμος Κλενοβού Νομού Τρικάλων	Κατασκευή Πίστας ορεινής χιονοδρομίας στο Δ.Δ. Παλαιωρίου & Κατασκευή Χιονοδρομικού Κέντρου στο Δ.Δ. Κλενού	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΑΠ)	114.000 €	71	14/11/05
98	Δήμος Λάρισας Νομού Λαρίσης	Κατασκευή αθλητικού κέντρου Νέας Πολιτείας	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ, ΠΟΛΙΤΕΤΙΚΩΝ, ΕΚΘΕΣΙΑΚΩΝ, ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	124.500 €	138	20/02/06
99	Δήμος Μηλεών Νομού Μαγνησίας	Προσωπική διαδικασία για την αξιοποίηση της δημοτικής περιουσίας	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	75.000 €	66	14/11/05
100	Δήμος Μουρεσίου Νομού Μαγνησίας	Αξιοποίηση δημοτικού οικοπέδου για την δημιουργία ξενοδοχειακής μονάδας-κατασκευή συνεδριακού κέντρου Δήμου Μουρεσίου- Αξιοποίηση φυσικού λιμανιού Νταμούχαρης και κατασκευή μαρίνας σκαφών αναψυχής	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	105.000 €	234	20/08/06
101	Δήμος Παλμού Νομού Καρδίτσας	Ίδρυση μονάδας παραγωγής ασφαλευμένων	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ	66.000 €	300	24/08/06
102	Δήμος Παραλθαίων Νομού Τρικάλων	Κατασκευή Τυποποιητηρίου - Συσκααστηρίου Ελαιολάδου στο Ρίζωμα Τρικάλων	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ	66.000 €	71	14/11/05
103	Δήμος Πορταριάς Νομού Μαγνησίας	Κατασκευή χώρου στάθμευσης αυτοκινήτων εντός των ερίων οικισμού Πορταριάς	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	72.000 €	66	14/11/05
104	Δήμος Πορταριάς Νομού Μαγνησίας	κατασκευή-εξοπλισμός διωροφου με υπόγειο κτιρίου για χρήση εστιατορίου και μπαρ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	26.000 €	179	19/04/06
105	Δήμος Πορταριάς Νομού Μαγνησίας	Υποδομές ανάδειξης της Πορταριάς σε διακεκριμένο θέρετρο ορεινού τουρισμού	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	132.000 €	283	03/08/06
106	Δήμος Πτελεού Νομού Μαγνησίας	Ανάδειξη Αξιοποίησης Ενεντικού Κάστρου & Ανάπλαση Παραλίας Αχιλλείου	ΑΣΤΙΚΗ-ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΑΝΑΠΛΑΣΗ & ΥΠΟΔΟΜΕΣ	15.000 €	71	14/11/05
107	Δήμος Σηπιάδας Νομού Μαγνησίας	Αξιοποίηση μέσω Σ.Δ.Ι.Τ. της έκτασης του πρώην κοινοτικού camping Μήλιας του Δήμου Σηπιάδας	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	70.000 €	1117	24/8/2009
108	Δήμος Σοφάδων Νομού Καρδίτσας	Κατασκευή Ξενοδοχειακής Μονάδας στο Δήμο Σοφάδων	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	81.000 €	334	06/10/06
109	Δήμος Τρικαλίων Νομού Τρικάλων	Ανέγερση και συντήρηση χώρων στάθμευσης και συναφών έργων στην πόλη των Τρικάλων	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	67.000 €	66	14/11/05
110	Κοινότητα Ανάβρας	Αξιοποίηση πάρων της Κοινότητας Ανάβρας και μικρού υδροηλεκτρικού έργου	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	72.000 €	160	16/03/06
111	Κοινότητα Μακρινίτης	Χώρος στάθμευσης στη θέση "Μπράνη"	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	45.000 €	138	20/02/06
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ						
112	Δήμος Ερίσου Νομού Κεφαλληνίας	Τουριστική και πολιτιστική αξιοποίηση κάστρου Δ.Δ. Άσου και αξιοποίηση παλαιού κτιρίου Δ.Δ. Φισκάδου & Αξιοποίηση σχολικής περιουσίας (Δ.Δ. Άσου, Φισκάδου, Τσολεντώνων, Κοβρά) και τουριστικού περιπτέρου Δ.Δ. Φισκάδου & Ερίσου	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	91.000 €	64	14/11/05
113	Δήμος Κερκυραίων Νομού Κερκύρας	Κατασκευή υπόγειου σταθμού αυτοκινήτων στην πλατεία ΣΑΝ ΡΟΚΟ με την σύμπραξη ιδιωτών	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	45.000 €	224	09/06/06
114	Δήμος Λεβαθούς Νομού Κεφαλληνίας	Κατασκευή και λειτουργία χώρου επίσησης και εκδηλώσεων στη Δημοτικό Αλσούλιο ΚΑΛΛΙΣΕΑ Δ.Δ. Λακίθρας	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	33.000 €	76	21/11/05
115	Δήμος Λευκίμναιων Νομού Κερκύρας	Αξιοποίηση ακινήτου Αγ. Γόρδιου οικισμού Πασαχωρίου	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	45.000 €	666	9/8/2007
116	Δήμος Πακλής Νομού Κεφαλληνίας	Ανέγερση και λειτουργία ξενοδοχείου πολυτελείας (5 αστέρων) 500 κλινών με κέντρο Αργιλοθεραπείας σε παραθαλάσσια έκταση ιδιοκτησίας του Δήμου Πακλής	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΑΠ)	231.000 €	237	20/06/06
117	Δήμος Παζών Νομού Κερκύρας	Αξιοποίηση περιουσίας Δήμου Παζών για τη βελτίωση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	141.000 €	227	20/06/06

118	Δήμος Παρελίων Νομού Κερκύρας	«Εκπόνηση συνολικού Master Plan για τη διερεύνηση των δυνατοτήτων σύμπτυξης του Δήμου με τον ιδιωτικό τομέα, του Δήμου Παρελίων Ν. Κερκύρας» & «Εκπόνηση συμπληρωματικού Master Plan για τη διερεύνηση των δυνατοτήτων σύμπτυξης του Δήμου Παρελίων με τον ιδιωτικό τομέα γι στη δημιουργία Τουριστικού Καταφυγίου στην Κυρά Δικό»	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΑΣΤΕΡ ΠΛΑΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΥΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΟΤΑ ΓΙΑ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ	30.000 €	84	14/11/05
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ						
119	Δήμος Αριδαίας Νομού Πέλλης	Αξιοποίηση του Ιαματικού Υδροφωρέα της Περιοχής των Λουτρών ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ: Διερεύνηση συνεργασίας με τον ιδιωτικό τομέα για την αξιοποίηση της υπάρχουσας υποδομής των λουτρών Λουτράκιου Αριδαίας και την ανάπτυξη της	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΣΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΛΠ)	66.000 €	744	31/03/08
120	Δήμος Βασιλικών Νομού Θεσσαλονίκης	Ανάπτυξη δημοτικής έκτασης στην περιοχή "Βασιλικά" του Δ.Δ. Σουριωτής	ΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	87.000 €	135	14/02/06
121	Δήμος Ελευθερίου-Κορδελιού Νομού Θεσσαλονίκης	Αξιοποίηση Ακίνητης Περιουσίας Δήμου Ελευθερίου - Κορδελιού & Αξιοποίηση κτιρίου Μύλου Μελισσάδα	ΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	144.000 €	81	24/11/05
122	Δήμος Θέρμης Νομού Θεσσαλονίκης	Αξιοποίηση-εμετάλλευση ακινήτου Δήμου Θέρμης-Δημιουργία Αθλητικού κέντρου	ΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	180.000 €	381	27/01/07
123	Δήμος Θεσσαλονίκης Νομού Θεσσαλονί	Αξιοποίηση Ιαματικών Λουτρών Θέρμης	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΣΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΛΠ)	93.000 €	81	24/11/05
124	Δήμος Θεσσαλονίκης Νομού Θεσσαλονί	Δημιουργία Μαρίνας Αναψυχής στην Παραλία Ζώνη του Δήμου Θεσσαλονίκης	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΧΩΡΩΝ ΕΛΛΙΜΕΝΙΣΜΟΥ ΣΚΑΦΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ	105.000 €	81	24/11/05
125	Δήμος Κατερίνης Νομού Πιερίας	Αξιοποίηση της παραλιακής ζώνης "Ολυμπιακή ακτή"	ΑΣΤΙΚΟ-ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΑΝΑΠΛΑΣΗ & ΥΠΟΔΟΜΕΣ	188.000 €	135	14/02/06
126	Δήμος Κύρρου Νομού Πέλλης	Κατάσχευη επιχείρησης εμφύλωσης νερού του Δήμου Κύρρου	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ	66.000 €	308	04/09/06
127	Δήμος Μακεδονίδος Νομού Ημαθίας	Υποδομές Ανάδειξης του Δήμου Μακεδονίδος σε οργανωμένο και ολοκληρωμένο τόπο αναψυχής και αθλητικών δραστηριοτήτων	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ, ΕΚΒΕΣΙΑΚΩΝ, ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	123.000 €	288	03/08/06
128	Δήμος Μενεμένης Νομού Θεσσαλονίκης	Σταθμός Εμπορευματικών Μεταφορών	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ-ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ & ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ	105.000 €	225	09/06/06
129	Δήμος Μηχανιώνας Νομού Θεσσαλονίκης	Ανακατασκευή Δημοτικού Αναψυκτηρίου "Δίας"	ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ-ΧΟΙΡΟΝΟΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ & ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	68.000 €	68	14/11/05
130	Δήμος Μηχανιώνας Νομού Θεσσαλονίκης	Κατασκευή υπόγειου Δημοτικού πάρκινγκ στη Ν. Μηχανιώνα	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	70.000 €	68	14/11/05
131	Δήμος Μίκρας Νομού Θεσσαλονίκης	Αξιοποίηση-εμετάλλευση τουριστικού ακινήτου Δήμου Μίκρας	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	132.000 €	273	28/07/06
132	Δήμος Ναούσης Νομού Ημαθίας	Αξιοποίηση - εμετάλλευση του χιονοδρομικού κέντρου 3-5 Πηγιάδα και της δασικής έκτασης (72.000 στρεμμάτων) ιδιοκτησίας Δήμου Νάουσας	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΣΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΛΠ)	260.000 €	68	14/11/05
133	Δήμος Πανοράματος Νομού Θεσσαλονίκης	Αξιοποίηση με συμμετοχή ιδιωτών του πολυδύναμου αθλητικού κέντρου Πανοράματος	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ, ΕΚΒΕΣΙΑΚΩΝ, ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	70.000 €	68	14/11/05
134	Δήμος Παραλίας Νομού Πιερίας	Δημιουργία, Ίδρυση & Λειτουργία Κέντρου Θαλασσοθεραπείας στο Δήμο Παραλίας Νομού Πιερίας	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΣΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΛΠ)	62.000 €	226	07/06/06
135	Δήμος Πιερίων Νομού Πιερίας	Κατασκευή Υδροηλεκτρικής Μονάδας Παραγωγής Ενέργειας στα Δά. Ρητιής και Βρύας	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	65.000 €	81	24/11/05
136	Δήμος Πολυκάστρου Νομού Κιλκίς	Ωρίμανση Μελετών και Διαδικασιών Προσέλευσης Επενδυτών Διεθνούς Εμπορευματικού Κέντρου Κιλκίς	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ-ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ & ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ	171.000 €	123	01/02/06
137	Δήμος Σταγύρων-Ακάνθου Νομού Χαλκιδικής	Κατασκευή ΧΥΤΑ	ΥΔΡΕΥΣΗ- ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ-ΑΠΟΒΛΗΤΑ	114.000 €	135	14/02/06
138	Σύνδεσμος ΟΤΑ μεζονος Θεσσαλονίκης (ΣΟΤΑΜΘ)	Ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης στερεών αποβλήτων Ν. Θεσσαλονίκης	ΥΔΡΕΥΣΗ- ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ-ΑΠΟΒΛΗΤΑ	260.000 €	373	16/12/2006
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ						
139	Δήμος Αγίου Νικολάου Νομού Λασιθίου	Αξιοποίηση ακινήτου μέσω Σ.Δ.Ι.Τ. του Δήμου Αγίου Νικολάου ως υπόγειο χώρο στάθμευσης και ανάπτυξη και απόδοση της επιφάνειας που θα δημιουργηθεί ως ελεύθερο χώρο πρασίνου και αναψυχής	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	45.000 €	1084	11/5/2009
140	Δήμος Ρεθύμνης Νομού Ρεθύμνης	Δημιουργία υπέργειων χώρων στάθμευσης και Δημοαρχείου στο Δήμο Ρεθύμνης	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	153.000 €	270	01/08/06
141	Δήμος Χερσονήσου Νομού Ηρακλείου	Δημιουργία επιχείρησης για τη διαχείριση πράσινων και οργανικών απορριμμάτων-Δημιουργία συστήματος εναλλακτικής διαχείρισης αδρανών υλικών	ΥΔΡΕΥΣΗ- ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ-ΑΠΟΒΛΗΤΑ	162.000 €	337	06/10/06
142	Ε.Σ.Δ. Α.Κ.	Ολοκληρωμένη μονάδα διαχείρισης στερεών αποβλήτων Ν.Ρεθύμνου, Ηρακλείου, Λασιθίου με ανάκτηση πρώτων υλών και παραγωγή προϊόντων και ενέργειας	ΥΔΡΕΥΣΗ- ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ-ΑΠΟΒΛΗΤΑ	200.000 €	74	14/11/05
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ						
143	Δήμος Ανδρου Νομού Κυκλάδων	Πολυώρες εκπαίδευσης και πολιτισμού Δήμου Ανδρου	ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ-ΧΟΙΡΟΝΟΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ & ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	34.500 €	336	06/10/06
144	Δήμος Δρυμαλίας Νομού Κυκλάδων	Κατασκευή δημοσυνεταιριστικού τυροκομείου στην ορεινή Νάξο	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ	42.000 €	72	14/11/05
145	Δήμος Ιππών Νομού Κυκλάδων	Ολοκληρωμένο σύστημα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με αντλησιοταμίευση για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και υδρογόνου στη Νήσο Το	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	162.000 €	159	16/03/08
146	Δήμος Καλλιθέας Νομού Δωδεκανήσου	Συνεδριακό κέντρο Δήμου Καλλιθέας Ρόδου "Πλανητάριο" & Θεματικό πάρκο: "Τα 7 θαύματα του κόσμου"	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ, ΕΚΒΕΣΙΑΚΩΝ, ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	100.000 €	59	14/11/05
147	Δήμος Καλυμνίων Νομού Δωδεκανήσου	«Εκπόνηση συνολικού Master Plan για τη διερεύνηση των δυνατοτήτων σύμπτυξης του Δήμου με τον ιδιωτικό τομέα, του Δήμου Καλυμνίων Ν. Δωδεκανήσου»	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΑΣΤΕΡ ΠΛΑΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΥΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΟΤΑ ΓΙΑ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ	100.000 €	59	14/11/05
148	Δήμος Καλυμνίων Νομού Δωδεκανήσου	Επεξεργασία και αξιοποίηση απορριμμάτων Δήμου Καλυμνίου	ΥΔΡΕΥΣΗ- ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ-ΑΠΟΒΛΗΤΑ	99.000 €	1048	1/4/2009
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ						
149	Δήμος Αργούς Νομού Αργολίδας	Υποστήριξη της προσυμβατικής διαδικασίας για σύμπτυξη ΟΤΑ με Ιδιώτες - Δημιουργία φορέα διαχείρισης της υπό θεαμαθέτηση Βιομηχανικής και Επηρερηματικής Περιοχής (ΒΕΠΕ) με το Ε.Β.Ε.Α.	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ-ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΩΝ-ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΑΡΚΩΝ	40.000 €	65	14/11/05
150	Δήμος Ευρωστίνης Νομού Κορινθίας	Συνδυασμένη αξιοποίηση ακινήτων για διενέργεια τουριστικών και εμπορικών επενδύσεων ισόρροπης βιώσιμης ανάπτυξης, στο Δήμο Ευρωστίνης	ΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	135.000 €	705	26/2/2008
151	Δήμος Κορινθίων Νομού Κορινθίας	Υποστήριξη της προσυμβατικής διαδικασίας για την σύμπτυξη του Δήμου Κορινθίων με ιδιώτη για την κατασκευή κλειστού χώρου στάθμευσης αυτοκινήτων	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	87.000 €	61	14/11/05
152	Δήμος Λεβιδίου Νομού Αρκαδίας	Εκπόνηση συνολικού Master Plan για τη διερεύνηση των δυνατοτήτων σύμπτυξης του Δήμου Λεβιδίου με τον ιδιωτικό τομέα	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΑΣΤΕΡ ΠΛΑΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΥΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΟΤΑ ΓΙΑ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ	72.000 €	925	27/10/2008
153	Δήμος Μεγαλόπολης Νομού Αρκαδίας	Ολοκλήρωση Τηλεθέρμανσης Μεγαλόπολης	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	120.000 €	61	14/11/05

154	Δήμος Μεσσήνης Νομού Μεσσηνίας	Πρόσληψη συμβόλου υποστήριξης του Δήμου Μεσσήνης για την κατασκευή υπόγειου χώρου στάθμευσης οχημάτων στην κεντρική πλατσία της έδρας του Δήμου.	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	45.000 €	1044	27/03/209
155	Δήμος Ξυλοκάστρου Νομού Κορινθίας	Εκσυγχρονισμός της υφιστάμενης μαρίνας Ξυλοκάστρου, σε συνδυασμό με την αξιοποίηση όμορου ακινήτου και τη δημιουργία σύγχρονου ναυαγελιακού κέντρου	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΧΩΡΩΝ ΕΛΛΙΜΕΝΙΣΜΟΥ ΣΚΑΦΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ	85.000 €	575	21/8/2007
156	Δήμος Σικωνίων Νομού Κορινθίας	Εκπόνηση συνολικού Master Plan για τη διερεύνηση των δυνατοτήτων σύμπτυξης του Δήμου με τον ιδιωτικό τομέα, του Δήμου Σικωνίων - ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΣΣΕ: Ανάδειξη – αξιοποίηση χώρου πρώην Σταφιδεργασταίου και δημιουργία Πολιτιστικού Πολύκεντρου – Κατασκευή Ενωδρείου	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΣΦΑΛΤΙΚΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ, ΕΚΘΕΣΙΑΚΩΝ, ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	102.000 €	118	01/02/08
157	Δήμος Σπάρτης Νομού Λακωνίας	Εμπορική αξιοποίηση ακινήτου (οικοπεδικές εκτάσεις)	ΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	95.000 €	81	14/11/05
158	Δήμος Φαλαισίας Νομού Αρκαδίας	Δημιουργία εκπορείου θηραμάτων & παραθεριστικού κέντρου	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΑΠ)	50.000 €	168	16/03/08
159	Δήμος Φενεού Νομού Κορινθίας	Master plan για τη διερεύνηση της πραγματοποιήσιμης ανάπτυξης επενδύσεων και βασικών υποδομών ισόρροπης ανάπτυξης στο Δήμο Φενεού	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΑΣΤΕΡ ΠΛΑΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΥΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΟΤΑ ΓΙΑ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ	98.000 €	707	26/2/2008
160	Ενιαίος Σύνδεσμος Διαχείρισης Στεριών Αποβλήτων Νομού Μεσσηνίας (Ε.Σ.Δ.Σ.Α. Ν. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ)	Ολοκληρωμένη μονάδα επεξεργασίας στεριών αποβλήτων νομού Μεσσηνίας	ΥΔΡΕΥΣΗ- ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ-ΑΠΟΒΛΗΤΑ	153.000 €	333	06/10/06
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ						
161	Δήμος Αλκράτου Νομού Βοιωτίας	Αξιοποίηση περιουσίας Δήμου Αλκράτου και άλλης δημόσιας περιουσίας εντός των ορίων του Δήμου για τη στήριξη της ολοκληρωμένης αστικής και αγροτικής ανάπτυξης	ΑΣΤΙΚΗ-ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΑΝΑΠΛΑΣΗ & ΥΠΟΔΟΜΕΣ	180.000 €	228	20/08/06
162	Δήμος Αραχόβης Νομού Βοιωτίας	Υποστήριξη προσηλυτικής διαδικασίας σύμπτυξης του Δήμου Αραχόβης με ιδιώτες για την αξιοποίηση έκτασης του Δήμου και τη δημιουργία πολυθεματικού χώρου με κύριες πολιτιστικές, εκπαιδευτικές, ψυχαγωγικές, λαογραφικές, περιβαλλοντικές κατευθύνσεις.	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΣΦΑΛΤΙΚΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ, ΕΚΘΕΣΙΑΚΩΝ, ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	100.000 €	1046	27/3/2009
163	Δήμος Αρτεμισίου Νομού Ευβοίας	Αξιοποίηση Παραθαλάσσιου Ακινήτου στα Ελληνικά του Δήμου Αρτεμισίου, για χρήση καταστηγητικού κέντρου περιβαλλοντικής και καταδυτικής εκπαίδευσης	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΑΠ)	102.000 €	104	30/12/05
164	Δήμος Δεσφίνης Νομού Φωκίδας	Εκπόνηση συνολικού Master Plan για τη διερεύνηση των δυνατοτήτων σύμπτυξης του Δήμου με τον ιδιωτικό τομέα, του Δήμου Δεσφίνης Ν. Φωκίδας	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΑΣΤΕΡ ΠΛΑΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΥΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΟΤΑ ΓΙΑ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ	45.000 €	83	14/11/05
165	Δήμος Θηβαίων Νομού Βοιωτίας	Κατασκευή χώρων στάθμευσης, Αξιοποίηση ακίνητης περιουσίας και δημιουργία αθλητικών χώρων Δήμου Θηβαίων	ΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΟΤΑ	140.000 €	534	10/7/2007
166	Δήμος Καλλιέων Νομού Φωκίδας	Εκπόνηση συνολικού Master Plan για τη διερεύνηση των δυνατοτήτων σύμπτυξης του Δήμου με τον ιδιωτικό τομέα	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΑΣΤΕΡ ΠΛΑΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΥΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΟΤΑ ΓΙΑ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ	40.000 €	137	24/02/08
167	Δήμος Καμ. Βούρλων Νομού Φθιώτιδας	Κατασκευή Μαρίνας στα Καμένα Βούρλα	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΧΩΡΩΝ ΕΛΛΙΜΕΝΙΣΜΟΥ ΣΚΑΦΩΝ ΑΝΑΨΥΧΗΣ	84.000 €	83	14/11/05
168	Δήμος Κορνηνίου Νομού Ευρυτανίας	Υποστήριξη της προσηλυτικής διαδικασίας για την σύμπτυξη του Δήμου Κορνηνίου με ιδιώτη για την κατασκευή εμπορικού κέντρου και υπόγειου χώρου στάθμευσης αυτοκινήτων στην παλαιά λαϊκή αγορά	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	94.000 €	89	14/11/05
169	Δήμος Κορνηνίου Νομού Ευρυτανίας	Υποστήριξη της προσηλυτικής διαδικασίας για την σύμπτυξη του Δήμου Κορνηνίου με ιδιώτη για την κατασκευή νέου Δημαρχείου, εμπορικού κέντρου και υπογείου χώρου στάθμευσης στο χώρο του παλαιού ΚΤΕΑ της πόλης	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ	102.000 €	89	14/11/05
170	Δήμος Ορχομενού Νομού Βοιωτίας	Αξιοποίηση ακίνητης περιουσίας, ιδιοκτησίας του Δήμου Ορχομενού μέσω ΣΔΙΤ και διερεύνηση αξιοποίησης πηγών	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ	120.000 €	872	4/9/2008
171	Κοινότητα Τυμφορτσού	Ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων βουνού	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ, ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ, ΟΡΕΙΝΟΣ, ΘΕΡΙΝΟΣ, ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ, ΚΑΠ)	44.000 €	272	01/08/06

8.6 Παράρτημα 6: Η Εγκύκλιος για τις Συμπράξεις Ο.Τ.Α. Α΄ βαθμού με τον ιδιωτικό τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΓΕΝ. Δ/ΝΣΗ ΑΝΑΠΤ. ΠΡΟΓΡ.
Δ/ΝΣΗ ΑΝΑΠΤ.ΠΡΟΓΡ. & Δ.Ο.

Αθήνα, 20 Ιουλίου 2009
Α. Π.: 45578

ΠΡΟΣ: Όλους τους Ο.Τ.Α. Α΄ βαθμού της Χώρας

Ταχ.Δ/ση: Σταδίου 27

Ταχ.Κώδικας: 101 83 Αθήνα

Πληροφορίες: Κ. Μπριάστικας

Τηλέφωνο: 210-3744512

Fax: 210-3744326

E_mail: sdit.tap.apdo@ypes.gr

ΚΟΙΝ: 1. Γραφεία Γ.Γ. Περιφερειών
2. Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.
3. Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε.

ΘΕΜΑ: Συμπράξεις Ο.Τ.Α. Α΄ βαθμού με τον ιδιωτικό τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.)

Όπως γνωρίζετε, μια από τις καινοτομίες του προγράμματος «ΘΗΣΕΑΣ», που θεσμοθετήθηκε με το Ν. 3274/2004, είναι ότι το πρόγραμμα χρηματοδοτεί τις δράσεις για τη διερεύνηση της δυνατότητας υλοποίησης υποδομών (χρηματοδότηση, κατασκευή και λειτουργία), αξιοποίησης της δημοτικής ακίνητης περιουσίας και παροχής υπηρεσιών, με την μέθοδο των συμπράξεων μεταξύ των Ο.Τ.Α. Α΄ βαθμού και επενδυτών από τον ιδιωτικό τομέα.

Η υποστήριξη του ΥΠ.ΕΣ. συνίσταται:

- Α. Στη χρηματοδότηση της πρόσληψης συμβούλου** προκειμένου να εκπονηθούν όλες οι απαραίτητες μελέτες και ενέργειες έως την φάση της υπογραφής της σύμβασης με τον ιδιώτη επενδυτή (προσυμβατική διαδικασία),
- Β. Στην παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης** όσων Ο.Τ.Α. έχουν προχωρήσει στην ως άνω διαδικασία, στηριζόμενοι σε ίδιους πόρους,
- Γ. Στην προετοιμασία και ανάρτηση στην ιστοσελίδα <http://www.ypes.gr/> στο ειδικό εικονίδιο με την ονομασία Σ.Δ.Ι.Τ. :**
 1. **Ειδικών θεματικών οδηγών** για έργα Αποχέτευσης και Βιολογικών Καθαρισμών, Διαχείρισης Απορριμμάτων, Δικτύων Ύδρευσης, Παραγωγής Ενέργειας,
 2. **Σχεδίων Προκήρυξης-Σύμβασης** για την πρόσληψη συμβούλου για την προσυμβατική διαδικασία, καθώς και

3. **Ειδικού Πληροφοριακού Υλικού**, όπως νομοθεσία, παραπομπές, μελέτες περιπτώσεων κλπ, που μπορούν να υποστηρίξουν τους Ο.Τ.Α. κατά τον σχεδιασμό και υλοποίηση αυτών των παρεμβάσεων.
- **Η Διαδικασία** από τον αρχικό σχεδιασμό μέχρι την υπογραφή της σύμβασης με τον ιδιώτη επενδυτή ονομάζεται **προσυμβατική διαδικασία** και συντίθεται από τις εξής δύο φάσεις :
1. **Α΄ Φάση**, που περιλαμβάνει τις αρχικές διερευνητικές μελέτες (επιχειρησιακό σχέδιο υλοποίησης-κατασκευής και λειτουργίας καθώς και μελέτες με σενάρια βιωσιμότητας) αλλά και ενέργειες όπως συγκέντρωση δικαιολογητικών, τίτλων ιδιοκτησίας, προσδιορισμός χρήσεων γης και λοιπών απαιτούμενων ενεργειών ωρίμανσης, όπως και σχεδίου ενεργειών για συμπληρωματικές τεχνικές μελέτες ή προμελέτες π.χ. Προμελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, Γεωτεχνικές, Κυκλοφοριακές , στο βαθμό που συμβάλλουν στην ωριμότητα του έργου.
 2. **Β΄ Φάση**, που περιλαμβάνει τις διαδικασίες προκήρυξης και επιλογής αναδόχου του κυρίως έργου, εφόσον βέβαια από τις αρχικές μελέτες (Α΄ Φάση) η επένδυση κρίνεται βιώσιμη ή βιώσιμη υπό όρους (π.χ. απαιτείται μερική χρηματοδότησή της ώστε να καταστεί βιώσιμη και λειτουργική).
- Αυτή η προσυμβατική διαδικασία υποστηρίζεται σε όλες τις φάσεις από την αρμόδια υπηρεσία (Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακών Προγραμμάτων, Δ/ση Αναπτυξιακών Προγραμμάτων και Διεθνών Οργανισμών) και την ειδική Ομάδα Στήριξης που έχει συσταθεί για το σκοπό αυτό στο ΥΠ.ΕΣ. με την παροχή συμβουλευτικού-υποστηρικτικού υλικού και συχνών συναντήσεων για τη μεταφορά τεχνογνωσίας.
- **Προκειμένου ο Ο.Τ.Α. να ενισχυθεί, για την προσυμβατική διαδικασία:**
1. Υποβάλλει στην αρμόδια υπηρεσία (Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακών Προγραμμάτων, Δ/ση Αναπτυξιακών Προγραμμάτων και Διεθνών Οργανισμών) αίτημα συμπληρώνοντας ειδικό Τεχνικό Δελτίο - Ερωτηματολόγιο, που υπάρχει αναρτημένο στην ιστοσελίδα του ΥΠ.ΕΣ. ανοίγοντας το ειδικό παράθυρο Σ.Δ.Ι.Τ.
 2. Το αίτημα εξετάζεται από την αρμόδια υπηρεσία του ΥΠ.ΕΣ. και σε επικοινωνία με τον Ο.Τ.Α. διερευνώνται αρχικά στοιχεία για το έργο (π.χ. αν υπάρχει η απαιτούμενη έκταση για ένα κτιριακό έργο). Κατόπιν, υποστηρίζεται ο Ο.Τ.Α. ώστε να βελτιώσει τα αρχικά σημεία της πρότασής του και τελικά εγκρίνεται η χρηματοδότηση.
 3. Με την απόφαση αυτή καθορίζεται και το ύψος της αμοιβής του συμβούλου που θα επιλεγεί, το οποίο κατανέμεται στις δύο φάσεις της προσυμβατικής διαδικασίας (οι τεχνικές μελέτες δεν χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο του παρόντος).
 4. Ο Ο.Τ.Α. προβαίνει, με δική του ευθύνη, στην προκήρυξη για την επιλογή Συμβούλου και στην επιλογή του, αξιοποιώντας στο βαθμό που επιθυμεί το υποστηρικτικό υλικό που παρέχει το ΥΠ.ΕΣ., με την εγκριτική απόφαση ή την σχετική ιστοσελίδα. Στο στάδιο αυτό αποστέλλεται στον Ο.Τ.Α. το 20% της χρηματοδότησης της Α΄ Φάσης.
 5. Με την ολοκλήρωση της Α΄ Φάσης, ο Ο.Τ.Α. αφού εξετάσει τα αποτελέσματα των διερευνητικών μελετών, τα υποβάλλει μαζί με σχετικές παρατηρήσεις στην αρμόδια υπηρεσία του ΥΠ.ΕΣ. για την έκφραση γνώμης και παρατηρήσεων. Στο στάδιο αυτό

πραγματοποιούνται και συναντήσεις του Ο.Τ.Α. με τα στελέχη του ΥΠ.ΕΣ, ώστε να αποσαφηνιστούν πλήρως λεπτομέρειες του έργου, απαραίτητες για την προετοιμασία και κυρίως την επιτυχία της Β΄ Φάσης. Με την ολοκλήρωση του σταδίου αυτού, αποστέλλεται στον Ο.Τ.Α. και το υπόλοιπο της χρηματοδότησης της Α΄ Φάσης.

6. Στη συνέχεια, ο Ο.Τ.Α. λαμβάνει απόφαση για την έγκριση της Α΄ Φάσης, την αποπληρωμή του Αναδόχου και τη συνέχιση του έργου στην Β΄ Φάση.
7. Στην Β΄ Φάση, ο Ο.Τ.Α. με τη συνεργασία και καθοδήγηση του Συμβούλου που έχει στη διάθεσή του, εκπονεί τα τεύχη προκήρυξης και όποιες επιπλέον ενέργειες απαιτούνται και προβαίνει στην προκήρυξη του έργου. Πριν όμως προχωρήσει στην εκτέλεση της Β΄ Φάσης ο Ο.Τ.Α. έχει να επιλέξει μεταξύ δυο δυνατοτήτων ή διαδικασιών που παρέχουν οι υφιστάμενες ισχύουσες διατάξεις, έτσι :

➤ **Για τη σύμπραξη με τον ιδιωτικό τομέα οι Ο.Τ.Α. Α΄ βαθμού μπορούν να κάνουν χρήση εναλλακτικά :**

A. Του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου

- Του Ν. 1418/1984, αξιοποιώντας τις σχετικές διατάξεις περί παραχωρήσεων ή αντιπαροχής,
- Των διαδικασιών μισθώσεων του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (άρθρο 192 Ν. 3463/2006),
- Των διατάξεων των Π.Δ. 60/2007 & Π.Δ. 59/2007, περί παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών και

B. Του Ν. 3389/2005 περί Σ.Δ.Ι.Τ.

Στο σημείο αυτό τονίζεται ότι η επιλογή της ένταξης της σύμπραξης στις διατάξεις του Ν.3389/2005 ή της εφαρμογής των λοιπών διατάξεων, πρέπει να εξετάζεται λεπτομερώς και κατά περίπτωση από το Σύμβουλο και τον Ο.Τ.Α., οι οποίοι σε κάθε περίπτωση έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν την βοήθεια της αρμόδιας υπηρεσίας του ΥΠ.ΕΣ.

➤ **Για την περίπτωση που ο Ο.Τ.Α. επιλέξει την εφαρμογή του Ν. 3389/2005 περί Σ.Δ.Ι.Τ.**, το ΥΠ.ΕΣ. συνεργάζεται στενά με την Ειδική Γραμματεία Σ.Δ.Ι.Τ. (Ε.Γ.Σ.Δ.Ι.Τ.-ΥΠ.ΟΙ.Ο.) και τον ενδιαφερόμενο Ο.Τ.Α., ώστε η όλη διαδικασία να καταστεί πιο ευέλικτη και αποτελεσματική, και ως εκ τούτου η σύμπραξη να καθίσταται πιο εφικτή. Η συνεργασία με την Ε.Γ.Σ.Δ.Ι.Τ., μετά την πρώτη εφαρμογή του Ν. 3389/2005 και τη διάγνωση των προβλημάτων που εμφανίζονται στην ειδική κατηγορία των μικρών έργων, όπως είναι τα έργα των Ο.Τ.Α., οδήγησε :

1. Στη δημιουργία από την Ε.Γ.Σ.Δ.Ι.Τ., από τον Σεπτέμβριο του 2008, ειδικής κατηγορίας έργων για τους Ο.Τ.Α. Α΄ βαθμού, με την ονομασία «Ανταποδοτικά Έργα Δήμων», για έργα που δεν απαιτούν ή απαιτούν μερική δημόσια χρηματοδότηση.
2. Στην επέκταση της συνεργασίας της αρμόδιας υπηρεσίας του ΥΠ.ΕΣ. και της Ε.Γ.Σ.Δ.Ι.Τ. και στα μεμονωμένα αυτά έργα των Ο.Τ.Α., ώστε να ακολουθείται η διαδικασία της Ε.Γ.Σ.Δ.Ι.Τ., (εφόσον από τη διαδικασία της Α΄ Φάσης προκύπτει η

δυνατότητα του έργου και η επιλογή του Ο.Τ.Α. για ένταξή του στο Ν. 3389/2005), με τις παρακάτω ενέργειες :

- Προετοιμάζεται, με ευθύνη του Ο.Τ.Α. και σε συνεργασία με το ΥΠ.ΕΣ., το αίτημα και ο φάκελος με τα χρηματοοικονομικά στοιχεία και τα λοιπά κρίσιμα δεδομένα (ιδιοκτησιακά, χρήσεις γης κλπ), σύμφωνα με τα πρότυπα που θέτει η Ε.Γ.Σ.Δ.Ι.Τ.
- Υποβάλλεται το αίτημα στο ΥΠ.ΕΣ., αξιολογείται από την Ομάδα Στήριξης του ΥΠ.ΕΣ. και συμπληρώνεται, σε συνεργασία με τον Ο.Τ.Α. και τον Σύμβουλό του, σύμφωνα με τις παρατηρήσεις της Ε.Γ.Σ.Δ.Ι.Τ. (με την οποία επικοινωνεί η αρμόδια υπηρεσία του ΥΠ.ΕΣ. για το συγκεκριμένο αίτημα), σε θέματα ωριμότητας, βιωσιμότητα, μερικής ή ολικής χρηματοδότησης.
- Υποβάλλεται μέσω του ΥΠ.ΕΣ. το αίτημα του Ο.Τ.Α. στην Ε.Γ.Σ.Δ.Ι.Τ., με την απαιτούμενη πλέον πληρότητα.
- Υποβάλλεται επίσης μαζί με το αίτημα και η προετοιμασμένη από την Ομάδα Στήριξης του ΥΠ.ΕΣ. εισήγηση της Ε.Γ.Σ.Δ.Ι.Τ. προς την Διυπουργική, σύμφωνα με τις παρατηρήσεις της Ε.Γ.Σ.Δ.Ι.Τ.
- Εισάγεται η πρόταση στην αρμόδια Διυπουργική Επιτροπή Σ.Δ.Ι.Τ. για έγκριση.
- Εφόσον εγκριθεί το αίτημα-πρόταση, ο Ο.Τ.Α., με τον ίδιο Σύμβουλο που έχει ήδη επιλέξει, προετοιμάζει την Β΄ Φάση της προσυμβατικής διαδικασίας, ήτοι την επίλυση βασικών θεσμικών προβλημάτων που μπορεί να υφίστανται, προετοιμασία των τευχών προκήρυξης και υποστήριξη του Ο.Τ.Α. στη διαδικασία του Διαγωνισμού και της επιλογής Αναδόχου.

Με τη νέα αυτή διαδικασία που καθιερώσαμε, αίρονται τα μειονεκτήματα που παρουσιάστηκαν στην πρώτη απόπειρα εφαρμογής του Ν. 3389/2005 γιατί :

- Α.** Επιτυγχάνεται σημαντική εξοικονόμηση χρόνου αλλά και πόρων για τις προκαταρκτικές διαδικασίες και τη συμβουλευτική υποστήριξη του Ο.Τ.Α., αφού δεν μεσολαβεί νέα προκήρυξη συμβούλου,
- Β.** Η χρηματοδότηση του συμβούλου γίνεται άμεσα από το πρόγραμμα «ΘΗΣΕΑΣ»,
- Γ.** Ο Ο.Τ.Α. έχει συνέχεια στην υλοποίηση και τον έλεγχο του έργου επιλέγοντας ο ίδιος τον Σύμβουλό του.

Έτσι, με την ένταξη της σύμπραξης στις διατάξεις του Ν. 3389/2005 περί Σ.Δ.Ι.Τ., εξασφαλίζεται χωρίς προβλήματα η αξιοποίηση των ασφαλών διατάξεων και της αξιοπιστίας που παρέχεται από το Νόμο.

Σημειώνεται πως οι Ο.Τ.Α. που έχουν επιλέξει την υλοποίηση της Α΄ Φάσης με ίδιους πόρους, μπορούν, εφόσον εγκριθεί το αίτημα τους από την Διυπουργική Επιτροπή Σ.Δ.Ι.Τ., να υποβάλλουν αίτημα στο ΥΠ.ΕΣ. για την χρηματοδότησή τους και την επιλογή συμβούλου στην Β΄ Φάση, σύμφωνα με τα πρότυπα του ΥΠ.ΕΣ.

Έως σήμερα, από τις περίπου 300 προτάσεις Ο.Τ.Α. που υποβλήθηκαν στο ΥΠ.ΕΣ., 171 εγκρίθηκαν, μετά από αξιολόγηση, και διερευνάται η δυνατότητά τους να αποτελέσουν αντικείμενο επενδυτικού ενδιαφέροντος από ιδιωτικούς φορείς. Από τις εγκεκριμένες προτάσεις, 82 Ο.Τ.Α. έχουν ολοκληρώσει την Α΄ Φάση προετοιμασίας και σχεδιάζουν την προκήρυξη του κυρίως έργου, 12 Ο.Τ.Α. έχουν προκηρύξει το τελικό έργο και 2 Ο.Τ.Α. έχουν επιλέξει Ανάδοχο (προσωρινό ή τελικό).

Σήμερα, μετά και το ιδιαίτερο αρχικό ενδιαφέρον που επέδειξαν οι Ο.Τ.Α. Α΄ βαθμού προκειμένου να διερευνήσουν την υλοποίηση τέτοιων έργων σε συνεργασία με ιδιωτικά κεφάλαια, και την πρώτη ανταπόκριση της αγοράς, μετά τις βελτιώσεις στη διαδικασία ένταξης στις διατάξεις του Ν. 3389/2005 και την παρεχόμενη στήριξη από την ειδικά συσταθείσα προς τούτο υπηρεσία του ΥΠ.ΕΣ., μπορούμε να ισχυριστούμε ότι ανοίγει πλέον ο δρόμος για νέους τρόπους χρηματοδότησης των έργων, με στόχο τη δημιουργία νέων υποδομών τοπικής ανάπτυξης, τον εκσυγχρονισμό και την αξιοποίηση υφιστάμενων υποδομών και τη βελτιστοποίηση των παρεχόμενων υπηρεσιών ή την παροχή νέων, προς όφελος των τοπικών κοινωνιών.

Για την επιτυχή έκβαση της πολύχρονης αυτής προσπάθειας, που θα δημιουργήσει τη βάση για τον πολλαπλασιασμό των πόρων που απευθύνονται στην τοπική ανάπτυξη, έχετε πλέον τη δυνατότητα, για κάθε θέμα που ανακύπτει ως προς την εφαρμογή της μεθόδου Σ.Δ.Ι.Τ., να απευθύνεστε στην Ομάδα Στήριξης του ΥΠ.ΕΣ., η οποία είναι στη διάθεσή σας για την παροχή οποιασδήποτε διασαφήνισης και υποστήριξης που θα συμβάλλει στην απρόσκοπτη εξέλιξη των έργων αυτών.